

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

**İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ATATÜRK
KİTAPLIĞINDA BEL_YZ_K1589 NUMARADA KAYITLI
ŞİİR MECMUASI**

(Çevriyazılı, Tenkitli Metin)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NURSEN SOLAK

TEZ DANIŞMANI: PROF.DR. HALİL İBRAHİM YAKAR

GAZİANTEP
OCAK 2019

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

**İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ATATÜRK
KİTAPLIĞINDA BEL_YZ_K1589 NUMARADA
KAYITLI ŞİİR MECMUASI**

(Çevriyazılı, Tenkitli Metin)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NURSEN SOLAK

Tez Danışmanı: Prof.Dr. Halil İbrahim YAKAR

GAZİANTEP
OCAK 2019

T.C.
GAZIANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ESKİ TÜRK EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ATATÜRK KİTAPLIĞINDA
BEL_YZ_K1589 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASI

(Çevriyazılı, Tenkitli Metin)

NURSEN SOLAK

Tez Savunma Tarihi: 18.01.2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Zekiye ANTAKYALIOĞLU

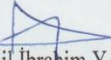
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığımı onaylıyorum.

Prof. Dr. Hülya Arslan EROL

Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımca (tarafımızca) okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Halil İbrahim YAKAR

Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

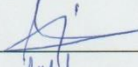
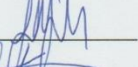
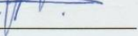
Jüri Üyeleri:

Prof. Dr. Halil İbrahim YAKAR

Dr. Öğr. Gülşah Gaye ÖZTÜRK

Dr. Öğr. Serhat KUZUCU

İmzası

ETİK BEYAN

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,

Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,

Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,

Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,

Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Nursen SOLAK

ÖZET

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ATATÜRK KİTAPLIĞINDA BEL_YZ_K1589 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASI (Çevriyazılı, Tenkitli Metin)

SOLAK, Nursen
Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı ABD
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Halil İbrahim YAKAR
Ocak 2019, 207 sayfa

Klasik Türk edebiyatı, Türk edebiyatının önemli bir dönemini oluşturmaktadır. Edebi eserler meydana getirildiği dönemin siyasi, kültürel, sosyal, dini izlerini taşır. Antoloji özelliğine sahip olan mecmualar dönemin edebi özelliği hakkında da bilgiler verir.

Çalışmamızın konusunu oluşturan eser İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığında Bel_Yz_K1589 numarada kayıtlı şiir mecmuasıdır. Mecmua 71 varaktan oluşmaktadır. Tezin giriş bölümünde mecmua ve mecmuaların sınıflandırılması ile ilgili bilgi verildi. İkinci bölümde mecmuanın özellikleri belirlenerek incelemesi yapıldı. Mecmua XVIII. yüzyılda yaşamış şairlerin şiirlerini içermektedir. Metin içinde yer alan şairlerin biyografileri kısa bir şekilde sunulmuştur. Mecmuada beyitlerle yazılan nazım şekillerinden gazel ve kaside ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Metinde gazel ve kasidelerin yanı sıra muhammes, tahmis, müseddes, muaşşer, terkib-i bent gibi nazım şekilleriyle yazılmış şiirler de bulunmaktadır. Nazım şekilleri, aruz kalıpları ve MESTAP tablosuna yer verilmiştir. Üçüncü bölümde şiir mecmuasının transkripsiyonlu metni yer almaktadır. Mecmuada bulunan şairlerin şiirleri Dîvânlardaki şiirlerle karşılaştırılarak metin tenkidi yapılmıştır. Şiirlerde Dîvânlardan farklı olarak beyit sayısı farklılığı, diziliş farklılığı ve kelime farklılığı gibi durumlar söz konusudur. Bu farklılıklar dipnotlarda gösterilmiştir.

Anahtar sözcükler: Mecmua, XVIII. yüzyıl, Klasik Türk Edebiyatı, Şair

ABSTRACT**THE MAGAZINE OF POETRY REGISTERED IN THE ATATÜRK
LIBRARY OF İSTANBUL METROPOLITAN MUNICIPALITY UNDER
NUMBER BEL_YZ_K1589****(Transcription, Critical Text)**

SOLAK, Nursen

Master Thesis, Turkish Language and Literature ABD

Thesis advisor: Prof. Dr. Halil İbrahim YAKAR

January 2019, 207 pages

Classic Turkish Literature is the important part of Turkish Literature. It carries political, cultural, social, religious signs of the term when was composed literal works. Journals having anthological features give information about literal features of the term too.

The work, subjected to our study, is poem journal registered at Istanbul Metropolitan Municipality, Ataturk Library with number Bel-Yz-K1589. The Journal consists of 71 folios. At Instruction Part of by Thesis, it was given information about the journal and classification of the Journal. At the Second Part, features of the Journal were determined and they were viewed. The Journal includes poems of poet, lived in XVIII. Century. Biographies of poets taken place in the text were presented shortly. Ode and eulogium from poetry types written as couplets in the Journal, were mainly used. As well as odes and eulogiums, there are also several poems written in different poetry types such as pentastarch, tahmis, museddes, muasser, terkeb-ibent. There were given place to poetry types, aruz prosodies and MESTAP tables. At the Third Part, there is transcribed text of the Poem Journal. Text critics were made by comparing poem of poets in the Journal and Ottoman Poems. There are differences in number of couplets, couplet orders and words at the Poems distinctly from Ottoman Poems. These differences were shown as footnotes.

Key Words: Journali XVIII. Century, Classic Turkish Literature, Poet

ÖNSÖZ

Klasik Türk edebiyatı, Arap, Fars ve Türk edebiyatının terkihiyle oluşturulmakla birlikte on beşinci yüzyıldan sonraki dönemlerde milli özellikler ön plana çıkmış olup yazılan edebi eserler ağırlıklı olarak Osmanlı milletinin zevkiyle kaleme alınmıştır. Kaleme alınan bu eserler yazıldığı muhitin felsefi, sosyal, dini anlayışlarının yansıtan bir ayna mahiyetindedir. Klasik Türk edebiyatı bir sentez edebiyatı olunca onun tek kaynaktan beslendiğini söylemek de mümkün değildir. Bu edebiyat birden fazla kaynaktan beslenmiş âdeti bir ummandır. Bundan ötürü Klasik Türk edebiyatını anlamak için derin bir kültür birikimine sahip olmak elzemdir.

Hiçbir edebiyat oluştuğu dönemden bağımsız değildir. Özellikle de şiir meydana getirildiği dönemin siyasi, kültürel, sosyal, dini izlerini taşımak zorundadır. Klasik Türk şiirine her ne kadar soyut şiir denilse de dönemin sosyal ve kültürel izlerini de taşımaktadır. Mecmualar da dönemin edebi zevkini yansıtmaya, siyasi ve sosyal olaylarına ayna tutması bakımından klasik Türk edebiyatında önemli bir yere sahiptir.

Klasik Türk edebiyatı eserlerini ağırlıklı olarak şiirler oluşturur. Klasik şiirin anlaşılması için geniş bir kültür birikimine sahip olmak gerekmektedir. Kültürel birikim olmadan nasıl ki şiir yazmak mümkün değilse, kültürel birikim olmadan klasik şiiri anlamak da mümkün değildir. Osmanlı dönemi Türk kültürünün önemli bir safhasını oluşturmaktadır. Osmanlı eserlerinin günümüz Türkçesine kazandırılması Türk kültürünün zenginliği açısından önemli bir kazanç olacaktır.

Bizim incelemiş olduğumuz mecmua İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığında yer olan Bel_Yz_K1589 numaralı şiir mecmuasıdır. Mecmua 71 varaktan oluşmaktadır. Bu çalışmada mecmua hakkında genel bilgi verildi. Mecmuanın muhtevası tanıtıldı. Mecmuada geçen şiirlerin şairleri hakkında bilgi verildi. Mecmuada şiiri yer alan şairler XVIII. yüzyılda yaşamış şairlerdir. Mecmuadaki şairler içerisinde en çok şiiri yer alan 76 gazel ile Koca Ragıp Paşa'dır. Mecmuada en çok kasidesi bulunan şair Haşmet'tir. Haşmet'in farklı nazım şekillerinden oluşan 48 şiiri vardır. Musammat türünde en çok şiiri bulunan Hoca Neş'et Efendi'dir. Hoca Neş'et'in 15 şiiri vardır. İzzet Ali Paşa'nın 1 müstezat ve 28 gazeli vardır. Zihni mahlaslı bir şiir bulunmaktadır. Mecmuanın transkripsiyonlu çevrisi yapıldı. Mecmua transkribe edildikten sonra şiirlerin vezinleri belirlendi. Daha sonra mecmuadaki şiirler Dîvânlardaki şiirlerle karşılaştırılarak metin tenkidi yapıldı. Mecmuada olmayan kısımlar ve farklı olan kısımlar dipnotlarda gösterildi. Mecmuada yer alan şiirlerin Dîvânlardaki sıra numaraları dipnotlarda gösterilmiştir.

Metin kısmından önce MESTAP tablosuna yer verilmiştir. Tablo, sayfa numarası, şairin mahlası, matla beyti (musammat ise ilk bent), nazım şekli, nazım türü, vezin, açıklamalar şeklindedir.

Çalışmanın sonunda kullanılan materyallere ve metoda yer verildi. Yapılan incelemelerden hareketle varılan sonuç sunuldu.

Bu çalışma esnasında bana değerli zamanını ayıran, bilgi ve birikimini benden esirgemeyen çok değerli hocam Prof. Dr. Halil İbrahim YAKAR'a en içten duygularıyla teşekkür ederim.

Çalışmam boyunca maddi ve manevi destekleriyle her zaman yanımda olan tüm aileme, görüşlerine başvurduğum ve kaynaklarından yararlandığım değerli arkadaşım Fatma ATAŞ'a teşekkür ederim.

Nursen SOLAK

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR.....	viii
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. TÜRK EDEBİYATINDA MECMUA.....	1
1.1.1. Kelime ve Kavram Olarak Mecmua.....	1
1.1.2. Mecmuanın Önemi.....	2
1.1.3. Mecmua Çeşitleri.....	3
1.1.3.1. Nazire mecmuaları.....	3
1.1.3.2. Seçme şiir mecmuaları.....	3
1.1.3.3. Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya gelmesi ile oluşan mecmualar.....	3
1.1.3.4. Karışık mecmualar.....	4
1.1.3.5. Tanınmış kişilerce derlenen mecmualar.....	4
İKİNCİ BÖLÜM.....	5
BEL_YZ_K1589 NUMARALI MECMUANIN TANITILMASI.....	5
2.1. MECMUANIN FİZİKİ ÖZELLİKLERİ.....	5
2.2. MECMUANIN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ.....	5
2.2.1. Mecmuada Yer Alan Şairler.....	5
2.3. BEL_YZ_K1589 NUMARALI MECMUANIN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ.....	11
2.3.1. Nazım Şekilleri.....	11
2.3.1.1. Beyitlerle yazılan nazım şekilleri.....	11
2.3.1.1.1. Gazel.....	11
2.3.1.1.2. Kaside.....	11
2.3.1.1.3. Müstezat.....	12
2.3.1.2. Bentlerle yazılan nazım şekilleri.....	12
2.3.1.2.1. Muhammes.....	12
2.3.1.2.2. Tahmis.....	12
2.3.1.2.3. Müseddes.....	13
2.3.1.2.4. Tesdis.....	13
2.3.1.2.5. Terki-i bend.....	13
2.3.1.2.6. Mu‘aşşer.....	13
2.3.2. Vezin.....	13
2.3.2.1. Vezinler ve nazım şekilleri.....	13
2.4. MECMUANIN SİSTEMATİK TASNİFİ.....	14
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	26

BEL_YZ_K1589 NUMARALI MECMUA (TRANSKRİPSİYONLU METİN)	26
3.1. METNİN HAZIRLANMASINDA İZLENEN YOL	26
3.2. TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	27
3.3. METİN.....	27
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	194
MATERYAL VE METOT	194
4.1. MATERYALLER	194
4.2. MECMUANIN İNCELENMESİ VE METİN TENKİDİ METODU	194
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	196
BULGULAR VE TARTIŞMA	196
SONUÇ	201
KAYNAKÇA.....	203
EKLER (METİN ÖRNEKLERİ).....	204
ÖZGEÇMİŞ	207

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 2.1. Şairler ve şiir sayıları	10
Tablo 2.2. Şairler ve nazım şekilleri	10
Tablo 2.3. Kullanılan vezin ve nazım şekilleri	13
Tablo 2.4. Mestap tablosu	15
Tablo 3.1. Transkripsiyon alfabesi.....	27

KISALTMALAR

C	Cilt
G	Gazel
H.D	Haşmet Dîvânı
İ.A.D	İzzet Ali Paşa Dîvânı
K	Kaside
K.R	Koca Ragıp Paşa Dîvânı
Mhm	Muhammes
Mş	Muaşşer
Msd	Müseddes
Mst	Müstezat
S	Sayfa
T	Tahmis
Tsd	Tesdis
Tr	Terkib-i Bent
R.P	Koca Ragıp Paşa ve Dîvân-ı Ragıp
N.D	Neş'et Dîvân

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. TÜRK EDEBİYATINDA MECMUA

1.1.1. Kelime ve Kavram Olarak Mecmua

Arapça olan bu kelime cem' kökünden gelmektedir. Toplamak, derlemek bir araya getirmek anlamlarında kullanılan mastardan yapılan mecmû' ise toplanmış, derilmiş demektir. Bu kelimenin müennesi ise mecmua'dır (Kut, 1986: 170). Mecmualar klasik Türk edebiyatının önemli kaynaklarıdır. Sözlükte, "toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzîm edilmiş şeylerin hepsi. Dergi" (Devellioğlu, 2010: 689) anlamına gelmektedir. Şiir mecmuaları derleyen kişinin zevkine bağlı olarak şekillenmektedir. Derleyen kişi, farklı şairlerin farklı nazım şekillerini bir araya getirmektedir. "İçinde seçme yazıların bulunduğu elyazması eser. Eski harflerle yazılmışlardır. Şekil yönünden bir defterden ibarettir. Halk kültürüyle ilgili olan ve aşağıdan yukarıya açılana cönk denir. Bir çeşit antoloji niteliğindedir. Çoğunlukla yazarları ve yazıldıkları tarih belli değildir." (Pala, 2015:300).

Mecmualar, genelde bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve hacimdeki dini, din dışı nesir ya da şiirlerden oluşan derleme kitaplarıdır: Mecmuatü'l-ehâdis, mecmua-i fetvâ, mecmuatü'l resâil, mecmua-i eş'ar, mecmua-i tevârih, mecmua-i fevâid gibi. Mecmua başlangıçta, birçok bakımdan benzediği cönk gibi ayetler, hadisler, fetvalar, dualar, hutbeler, şiirler, ilahiler, şarkılar, mektuplar, latifeler, lugaz ve muammalarla ilaç tariflerinin ve faydalı bilgilerin (fevâid), notların, tarihi belge ve kayıtların derlendiği bir not defteri halinde ortaya çıkmış, zamanla gelişip düzenli bir tertip ve şekle kavuşarak türlerine göre bazı farklılıklar gösteren bir kitap veya telif çeşidi özelliği kazanmıştır (Uzun, 2003:265-168).

Mecmuaların türlerine göre bazı tertip ve şekillere kavuşarak Araplar, Farslar ve Türkler arasında rağbet bulup farklı bir gelişim göstermesi ve çeşitli ilim

dallarında müstakil bir telif türü özelliği kazanması ilk örneklerin ortaya çıkışından birkaç asır sonra gerçekleşmiştir. Not defterlerinden meydana gelen özel mecmualar için böyle bir tarihin belirlenmesi zor görünmekle birlikte bunların Osmanlı dönemindeki gelişimine bakarak XV. yüzyıldan itibaren dikkat çekmeye başladıklarını, XVI. yüzyıldan sonra ise sayı ve çeşitlerinin iyice arttığını söylemek mümkündür. Osmanlı ilim, kültür ve edebiyatında çok yaygın ve önemli bir telif türü haline gelmiş olan mecmualar genel özellikleri ve muhtevaları dikkate alınarak “mecmuatü’l-eş’ar, mecmua-i ed’iye, mecmuatü’l-münşeât” vb. şekillerde adlandırılmıştır (Uzun, 2003: 265-268).

1.1.2. Mecmuanın Önemi

Kültür tarihimiz ve edebiyatımız açısından önemli bir yere sahip olan mecmuaların önemi farklı kaynaklarda şöyle sıralanmıştır.

1. Bugün için kayıp olan bir eser bu mecmuaların birinde ortaya çıkabilir.
2. Zamanında şairin herhangi bir sebeple Dîvânına koymadığı veya daha sonra yazdığı şiir veya yazılar kulaktan kulağa veya elden ele geçerek bu mecmualarda yer alır.
3. Dîvânı olmayan bir şairin şiirleri dağınık veya topu şekilde bu mecmualarda bulunabilir (Kut, 1986: 170).
4. Mecmualar, içinde barındırdığı şiir ve şairle dönemin okuyucu zevkini ve şiirin okunurluğunu, popülaritesini verir.
5. Edebiyat tarihinin birinci dereceden kaynakları olan tezkirelere yansımamış birçok şair, şiir, tür ve belgede de mecmualar edebiyat tarihinin vazgeçilmez kaynakları durumundadır (Aydemir, 2007: 123).
6. Şairin edebî kişiliğinin tespitinde de mecmuaların önemli ölçüde katkısı vardır (Aydemir, 2007: 125). Şairlerin mecmuada yer alan şiirlerinden hareketle onların edebî kişiliği hakkında bilgi sahibi olunabilir.
7. Kimi mecmualar bazen baştan sona bazen de mecmuanın bir bölümünde buldukları bölgede gerçekleşen önemli olaylara, yapılara, derleyenin kendi kişisel ve ailevi yönlerine ait bilgiler içerebilir (Kurnaz ve Aydemir, 2013: 61). Mecmuaların öneminden bu şekilde bahsedebilmemiz için birçok mecmuanın incelenmesi gerekmektedir.

1.1.3. Mecmua Çeşitleri

Edebiyatımızda mecmualar şu şekilde sınıflandırılmıştır.

I. Nazire mecmuaları,

II. Seçme şiir mecmuaları,

III. Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya gelmesi ile oluşan mecmualar,

IV. Karışık mecmualar,

V. Tanınmış kişilerce veya derleyeni belli kişilerce hazırlanmış mecmualar

(Kut, 1986: 170).

1.1.3.1. Nazire mecmuaları

Bir şairin, genellikle gazel veya kasidesine başka şairler tarafından aynı vezin ve kafiyede benzer şiir yazmasına nazire denir. Nazirelerin toplandığı eserlere de nazire mecmuaları denir. Dîvânları dolduran manzumeler arasında, başkalarına nazire olarak söylenmiş olanlar çoktur. Bununla birlikte yüzlerce naziresi meydana getirilen bir gazelin aslını bulmak, onun çok işine yarayacaktır. Nazire mecmuaları bu yolda kılavuzluk edebilir. Türk edebiyatımızdaki en önemli nazire mecmuaları şunlardır: Mecmuatü'n Nezair, Camiü'n Nezair, Mecmaü'n Nezair, Pervane Bey Mecmuası, Metâliü'n Nezair (Levent, 1998: 167- 169).

1.1.3.2. Seçme şiir mecmuaları

Halk arasında sevilen şairlerin şiirlerinin toplandığı eserlerdir. Bu mecmualarda sadece gazel ve kasidelere değil farklı türlere de yer verilir. Günümüzdeki antolojilere benzetebiliriz. Mecmualarda bazen aynı dönemin şairleri yer alırken bazen de farklı dönemlerde yaşamış şairlerin şiirlerine yer vermektedir.

1.1.3.3. Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya gelmesi ile oluşan mecmualar

Tek bir türü içeren yazıların bulunduğu mecmua çeşitleridir. Sadece gazel veya münşaat mecmuaları gibi. Bilindiği gibi resmi ve özel her türlü konuda belâgat ve fesahat kurallarına uygun olarak kaleme alınan yazılara “inşâ”, inşâ yazana “münşi” ve inşâlardan meydana gelen mecmualara da “münşeat” adı verilmektedir (Okuyucu vd, 2012: 97). Menâhicü'l İnşâ, münşaat mecmualarının en önemli örneğidir.

1.1.3.4. Karışık mecmualar

Bu tür mecmualar nazım nesir karışık olabileceği gibi Arapça, Farsça, Türkçe gibi değişik dillerde de yazılmış olabilir. Bu tür mecmuaların en önemlilerinden biri Camiü'l Meani'dir. Oldukça eski ve kıymetli metinleri ihtiva eden bu mecmuada Türkçe, Farsça ve Çağatayca eserlerden seçmeler olduğu gibi kimi eserlerin tamamını da bulmak mümkündür (Kut, 1986: 172).

1.1.3.5. Tanınmış kişilerce derlenen mecmualar

Derleyeni belli olan mecmua türüdür. Derleyicisinin tanınmış ve güvenilir olması nedeniyle bu kişilerin adıyla anılmışlardır. Bu mecmualarda seçme şiirler, biyografiler, küçük risaleler, önemli eserlerden seçilmiş parçalar, tarihler, fıkralar, hikâyeler, latifeler ve türlü bilgiler bulunur. Bu tür mecmualara, Süleyman Faik Efendi Mecmuası, Aşçı İbrahim Dede Mecmuası, Fasih Ahmet Dede Mecmuası, Tayyazâde Mecmuası gibi mecmualar örnek gösterilebilir (Levent, 1998: 174- 175).

İKİNCİ BÖLÜM

BEL_YZ_K1589 NUMARALI MECMUANIN TANITILMASI

2.1. MECMUANIN FİZİKİ ÖZELLİKLERİ

Bel_Yz_K1589 numaralı şiir mecmuası İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığında “şiir mecmuası” adıyla kayıtlı olup nüsha tasnifi şöyledir.

Kâğıt: Kahverengi saman kâğıdı kullanılmıştır.

Yazı: Nesih hat ile yazılmıştır.

Yaprak: 71 varaktan oluşmuştur.

Ebat: 205x150

Yazılar harekesizdir

Siyah mürekkep kullanılmıştır.

Sayfaların satır sayısı farklıdır.

Şiirlerin çoğunda başlıklar yazılmıştır.

2.2. MECMUANIN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

2.2.1. Mecmuada Yer Alan Şairler

Mecmuada yer alan şair sayısı çok değildir. Mecmuada yer alan şairler şunlardır:

Ragıp Paşa

Koca Ragıp Paşa 1699’da İstanbul’da doğmuştur. Babası Defterhane kâtiplerindendir. İyi bir medrese eğitimi görmüştür. Bilgin ve şair yaratılışlıdır. Medrese tahsilini bitirdikten sonra babası gibi defterhane kâtibi olmuştur. Derece derece ilerlemiş, İstanbul’da ve taşrada çeşitli görevler aldıktan sonra sadrazamlığa kadar yükselmiştir. Sanatçı III. Osman ve III. Mustafa dönemlerinde yaşamıştır. Özellikle III. Mustafa ile iyi ilişkileri vardır. III. Mustafa’nın kız kardeşiyle evlenmiştir. 1763’te ölmüştür (Mengi, 2012: 247). Ragıp Paşa sadece iyi bir devlet

adamı olarak değil nükteleri, zengin kitaplığı, hukuk bilgisi, şairliği ve sohbetleriyle de İstanbul'a ve Osmanlı kültürüne katkıda bulunmuştur. Görev yaptığı her yerde âlimler, mutasavvıflar ve şairlerle dostluk kurmuş, kendisine pek çok kitap ve şiir ithaf edilmiştir, Doğu'ya ait engin bilgisi yanında Avrupa'dan kitaplar getirterek Batı âlimlerinden ve fikir adamlarından faydalanmaya çalışmış, İngiltere Kavanîn-i Bahariyesi gibi askeri ve teknik kitaplar yanında Grotius, Voltaire ve Newton gibi aydınların eserlerini tercüme ettirmiş, din, kültür, sanat adamlarını himaye etmiştir (Aydiner, 2007: 405). Zamanının büyük ilim adamlarından olması münasebetiyle münevver zümrenin hayli itibar gösterdiği bir kişiydi ve evi zamanın edebiyat âlemi için vazgeçilmez mekânlardan biriydi. Meşhur kadın şair Fıtnat Hanım'ın da onun edebiyatçı dostları arasında yer aldığı söylenir.

Ragıp'ın en önemli icraatları arasında hayatı boyunca topladığı kitaplar için İstanbul'un Koska semtinde yaptırmış olduğu kendi adıyla anılan bir kütüphane de yer alır. Bunun yanı sıra bir çeşmesi ve defnedildiği bir türbesi de bulunmaktadır.

Ragıp, Nâbî ekolünün en önemli ve meşhur şairidir. Kendi sınırları içerisinde belki de Nâbî'den daha güçlü bir şairdir denebilir. Nâbî'deki çok yönlülük elbette onda yoktur, fakat hayatla ilgili olarak söylediği şeyler daha özlü ve dolambaçsızdır. Ragıp'ın şairlik yeteneği sadece gazelerde görülmez. Nâbî ve Saib ekolünün didaktik, ahlakçı bir şairi olan Ragıp'ın şiirleri bu ekolle büyük bir uyum içindedir ve atasözü nakletme geleneğinde büyük hissesi vardır (Gibb, 1999: 333-334).

Eserleri

Divân: Koca Ragıp Paşa'nın divân edebiyatı sanatkârları arasında sayılmasına vesile olan en önemli eseri, şüphesiz ki divânıdır. Kaynakların bildirdiğine göre Ragıp Paşa, hayatı boyunca yazmış olduğu mısralarını, kitaplık çapta bir eser haline getirmemiştir.

Sefînet'r-Ragıp ve Defînetü'l- Metâlib: H. 1255 tarihinde Bulak matbaasında basılmış olan bu eser, Arapça olup çeşitli fen bilimlerinden bahsetmektedir.

Mecmû 'a-i Ragıp Paşa: Türkçe, Arapça ve Farsça olmak üzere üç lisanda manzum ve mensur birçok edebi yazılarla Paşa'nın kendisine ait resmi ve gayriresmi muharrerâtını da içeren tek ciltlik bir eserdir.

Münşe'ât: Bazı yazmalarda “Telhîsat” adıyla geçen bazen de farklı bir esermiş gibi gösterilen ve aslında Koca Ragıp Paşa'nın Sultan I. Mahmut zamanında reisü'l-küttâb iken kaleme aldığı inşâ mecmuasıdır.

Tahkîk ve Tevfîk: Sultan I. Mahmud ve Nâdir Şâh dönemlerinde Osmanlı-İran münasebetleri bakımından ön planda değeri olan bu eser, bir mukaddime, üç bâb bir hatimeden ibaret olarak kaleme alınmıştır.

Arûz Risâlesi: Koca Ragıp Paşa'nın “Risaletel-Arûz” isimli bu küçük eseri müstakil olarak bulunabildiği gibi, Paşa'nın “Mecmûa-i Ragıp”ında da bazen yer almaktadır. Arûz ilmine ve kurallarına dair bilgilere yer veren bir eserdir

Terceme-i Matla 'us-Sa 'deyn: Moğol hanlarının sonuncusu olan Ebu Said Bahadır Han ile Timurlenk'in ilk zamanlarından bahseden Abdu'r-Rezzâk-ı Semerkandi'nin 704'ten 854 tarihine kadar yazdığı Farsça basılmamış tarihinin tercümesidir (Demirbağ, 1999: 141- 147).

Haşmet

İstanbul'da dünyaya geldi. Doğum tarihi bilinmemekteyse de mevcut bilgilerden 1720-1730 yılları arasında doğduğu tahmin edilmektedir. Asıl adı Mehmet olup Anadolu kazaskerliğine kadar yükselen ulemadan Ebulhayr Abbas Efendi'nin oğludur. Haşmet, müderris olan babasından ilk bilgileri aldıktan sonra medreseye devam etti. Arap ve Fars dillerini ve edebiyatlarını bu dillerde şiir yazacak derecede öğrendi. Daha medresede iken Şeyhülislam Halilefendizade Mehmet Said Efendi'ye takdim ettiği gazel ve kasidelerle kendini tanıttı. Medresede mülâzım ardından Müderris oldu; hariç, dâhil ve sahna kadar yükseldi. Sadrazamlığından çok önce yakınlıkları bulunduğu, hakkında yazdığı kasidelerden anlaşılan Koca Ragıp Paşa'nın himayesinde kaldığı yıllar hayatının en mesut dönemi olmalıdır. Yazdığı hicivler yüzünden bir süre sonra talihi tersin dönen Haşmet'in hayatı, genç yaşta ölümüne kadar sürgünde sıkıntılı bir şekilde geçti. Bursa'da altı yıla yakın bir süre kalan Haşmet'in, sürgün mahalli önce Rodos'a, ardından İzmir'e, daha sonra yine Rodos'a nakledilmiştir. Rodos'ta vefat eden Haşmet'in mezarı aynı yerdeki Murad Reis Külliyesi içinde bulunmaktadır.

Tezkire yazarları ve edebiyat tarihçilerinin çoğu Haşmet'in şiirlerini zayıf bulur. Bunlar Haşmet'in hoşsohbet, zarif, hazırcevap, latifeci bir şair olduğunda birleşirler. Hicviyeleriyle şöhret yaptığı da yaygın hükümler arasındadır. Bununla

beraber letâif mecmualarında, Haşmet'le hamisi Koca Ragıp Paşa ve devrin kadın şairlerinden Fıtnat Hanım arasında hazırcevaplılığa ve latifeye dayanan fıkralar yer almaktadır.

Eserleri

Dîvân: Dîvân 1257'de (1861) Kahire'de Bulak Matbaası'nda basılmıştır.

İntisâbü'l mülûk: Hâbnâme adıyla da bilinen yirmi sayfalık bu mensur eserde Haşmet, III. Mustafa'nın tahta çıktığı gece gördüğü bir rüyayı anlatır.

Viladetnâme-i Hümâyun: III. Mustafa'nın Hibetullah adı verilen bir kızının doğumu üzerine yedi gün yedi gece bir donanma tertip edilmiş, Haşmet de Sadrazam Koca Ragıp Paşa'nın tavsiyesiyle Vilâyetnâme'yi yazmıştır.

Senedü'ş şuarâ: Bir mukaddime ile dört bölüm ve bir hatimeden meydana gelmektedir (Okay, 1997: 422- 423).

Hoca Neş'et

18.yüzyılın ikinci yarısında yaşamış ünlü Mevlevi şairlerindedir. Koca Ragıp Paşa ile Şeyh Galip arasında yaşamıştır. Mürettep bir Divân'ı olan Neş'et'in edebiyattaki önemi daha çok genç şairleri yetiştirmesinden kaynaklanır. Vasat bir şair olmasına karşın, iyi bir ustadır. Şeyh Galip de Hoca Neş'et Efendi'den ders almıştır. Ayrıca dönemin genç şairlerine mahlas vermekle de tanınmıştır. Dîvân'ında pek çok mahlasname vardır. Şeyh Galip önce Esat mahlasını almış, daha sonra Neş'et Efendi tarafından kendisine Galip mahlası verilmiştir. Mevlânâ'dan etkilenen Neş'et daha çok Nâbî tarzında şiirler yazmıştır (Mengi, 2012: 244). Dîvân'ındaki şiirlerinden çoğu Farsçadır; fakat bunlar hiçbir zaman Türkçe şiirlerinden daha kaliteli olmamıştır. Neş'et'in orijinal gazellerinin çoğu maksat açısından tasavvufîdir; fakat romantiklerin objektif üslubuyla sadece birkaç gazeli bulunmaktadır.

Neş'et'in, Mevlevi tarikatıyla olduğu kadar Nakşibendîlikle de ilgisi vardır ve tasavvuf ilmine oldukça mesafe kaydettiği söylenir (Gibb, 1999: 413- 414). Neş'et Koca Ragıp Paşa 1754'te sadarete geçince, onu ziyarete gelen Bursalı Mehmet Emin'le tanıştı. Karşılıklı sohbetlerden çok etkilenen Neş'et bu şair şeyh vasıtasıyla Nakşibendî tarikatına girdi. Mehmet Emin'le dostlukları mektuplaşmalar ile devam etti.

Eserleri

Divânı: Hoca Neş'et'in en önemli eseri Dîvânıdır. Kendisi hayattayken talebesi Pertev tarafından 1200 (1785- 1786)'de tertip ve tebyiz edilmiştir.

Tûfân-ı Marifet: Hindistan'da yetişen ve Farsça yazan meşhur şairlerin meşhurlarında Bûharî-i Bîdil Hindî-zâde'nin kâinat hakkındaki felsefî düşüncelerini içine alan Tûr-ı Marifet adlı eserine nazire olarak yazmıştır.

Tecüme-i Şerh-i Dü-Beyt: Abdurrahman Câmi'nin iki beytinin tercümesi olan 60 sahifelik bu eserde tasavvuf ve tarikatlar ile alakalı fikirleri yanında gerek kendisi gerekse başkalarının şiirlerine yer vermiştir.

Meslekü'l-Envâr ve Menba'ul Esrar: Nakşibendî tarikatının sülûkuna ait ve tercümetü'l-Işk terkiibinin noktalı harfleri yazılış tarihini (1203) gösteren bir tercümesidir (Oğraş, 1991: 9- 24).

İzzet Ali Paşa

18.yüzyılın ilk yarısında özellikle Lâle Devri'nde yaşamış dönemin tanınmış şairlerindedir. İstanbullu'dur. Şairliğinden başka hattatlığı da vardır. İbrahim Paşa devrinde Nedim'den sonra dönemin zevk ve neşesini şiirlerinde başarıyla yansıtan en önemli şair İzzet Ali Paşadır. Nedim ile çok yakın arkadaşlığı olduğu bilinir. Nedim'e yazdığı Nigâr-nâme adlı mektupla, Nigâr-nâme'ye karşılık olarak Nedim'in espiyi yollu verdiği cevap Nedim Divânı içerisinde yer alır. İzzet Ali Paşa Nedim tarzında yazan şairlerin başında gelir ve onun en güçlü izleyicisidir. Nedim'in gazellerine nazireler yazdığı bilinir (Mengi, 2012: 239).

Eserleri

Dîvân: 4 nüshayı karşılaştırma ve diğerlerini de tarama yoluyla 19 kaside, 29 tarih, 1 terc-i bent, 1 müseddes, 1 tahmis, 1 Farsça tesdis, 8'i Farsça 147 gazel, 1'i Farsça 9 nakıs gazel, 1'i naks 2 müstezat, 6 şarkı, 11 kıt 'a, 5 nazm, 12 rubai, 1 noksan rubai, 1'i Farsça 19 matla, 62 lale beyti, 5 müfret, 10 lügaz, 2 mesneviden oluşan Dîvân'ı elde edilmiştir.

Aynî Tarihi Tercümesi: Bilinen tek nüshası, Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Hazine kısmı nr:1474'te kayıtlıdır.

Nigâr-nâme: İ. Ali Paşa'nın, Nedim'e, yine onun sevgilisinin ağzından latife için yazdığı bir mektubun her cümlesine, Nedim'in şaka yollu cevap vermesi suretiyle oluşmuş küçük, mensur bir eserdir. Mektuplaşma, İ. Ali Paşa'nın ilk adımı atmasıyla başlamasından dolayı eser, onun eseri olarak sunulur (Aypay, 1998: 14-17).

Mecmuada şiiri yer alan şairler XVIII. yüzyıla mensup şairlerdir. Mecmuadaki şairler içerisinde en çok şiiri yer alan 76 gazel ile Koca Ragıp Paşa'dır. Mecmuada en çok kasidesi bulunan şair Haşmet'tir. Musammat türünde en çok şiiri bulunan Hoca Neş'et Efendi'dir. Mecmuada şiirleri bulunan şairlere ait şiir numaraları ve sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2.1. Şairler ve şiir sayıları

Sıra	Şair	Şiir Numarası	Şiir Sayısı
1	Ragıp Paşa	1- 40, 44- 51, 105- 108, 132- 155	76
2	İzzet Ali Paşa	41- 43, 52- 59, 100- 104, 119- 131	29
3	Haşmet	60- 79, 81- 99, 109- 118	48
4	Hoca Neş'et	156- 170	15
5	Zihni	80	1
Toplam			169

Tablo 2.2. Şairler ve nazım şekilleri

Sıra	Şair	G	K	Mst	Mhm	Msd	Mş	T	Tsd	Tr	Toplam
1	Ragıp Paşa	76									76
2	İzzet Ali Paşa	28		1							29
3	Haşmet	33	13						1	1	48
4	Hoca Neş'et		2		7	1	2	3			15
5	Zihnî	1									1
Toplam											169

2.3. BEL_YZ_K1589 NUMARALI MECMUANIN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

2.3.1. Nazım Şekilleri

Manzumelerin mısra sayısı, bent sayısı, bunların sıralanışı düzeni, kafiye örgüsü kompozisyonu gibi dış yapı ile ilgili kuruluş özelliklerine göre aldıkları isme nazım şekli denir. Dîvân şiirinde nazım şekilleri beyitlerden veya bentlerden kurulu olarak müstakil ve kitaplaştırılmış mesneviler hariç Dîvânlar içerisinde yer alır (Pala, 2011: 49). İncelenen bu metinde de farklı nazım şekillerine yer verilmiştir. Her nazım şekli her konu için kullanılmaz. Bu konuda kesin bir kural olmasa da teamüller vardır. Nazım şekilleri arasında gazel ve kaside daima öndedir Dîvân şairleri bir Dîvânda mümkün olduğunca nazım şekilleri repertuarının tamamına yakınında örnek vermek ister. Bununla birlikte hemen her şair belli bir nazım şeklinde kendini gösterir (Okuyucu, 2010: 169). Bizim incelemiş olduğumuz mecmuada da gazel ve kaside ağırlıklı olarak kullanılan nazım şekillerindedir.

2.3.1.1. Beyitlerle yazılan nazım şekilleri

Mecmuada beyitlerle oluşturulan nazım şekillerinin tamamına yer verilmemiştir. Mecmuada beyitlerle oluşturulan nazım şekillerinden gazel, kaside ve müstezat tercih edilmiştir. Müstezatın da ziyade dizeleri verilmemiştir.

2.3.1.1.1. Gazel

Mecmuada toplam 138 gazel vardır. Bu gazellerin 3'ü 4 beyitli, 37'si 5 beyitli, 23'ü 6 beyitli, 54'ü 7 beyitli, 7'si 8 beyitli, 5'i 9 beyitli, 2'si 10 beyitli, 2'si 11 beyitli, 3'ü 12 beyitlidir. 2 tane eksik gazel bulunmaktadır.

2.3.1.1.2. Kaside

Mecmuada toplam 15 adet kaside vardır. Kaside-i Bahariyyedir Medhi Rağib Paşa başlıklı kaside 65 beyitten oluşmuştur. Tarih-i Rağip Pâşâ Sene 1171başlıklı kaside 43 beyitten oluşmuştur. 64 numaralı kaside 66 beyitten oluşmuştur. 65 numaralı kaside 54 beyitten oluşmuştur. Haşmet Velehu Tarih-i Cülûs-u Sultan Osman başlıklı kaside 31 beyitten oluşmuştur. Haşmet Berây-ı Tarih-i Şadâret-i Mustafa Pâşâ başlıklı kaside 34 beyitten oluşmuştur. Na'at-ı Şerif başlıklı kaside 37 beyitten oluşmuştur.109 numaralı kasidenin başlangıç kısmı yok 49 beyti vardır. Dürr-i Medhi Rağib Pâşâ başlıklı kaside 76 beyitten oluşmuştur. Dürr-i Medhi Defterdâr Halim Üftân başlıklı kaside 37 beyitten oluşmuştur. Haşmet-i

Ramazāniyye başlıklı kaside 22 beyitten oluşmuştur. Ramazāniyye Diğer başlıklı kaside 23 beyitten oluşmuştur. 114 numaralı kasidenin son kısmı yok 14 beyti vardır. Maḥlaşnāme-i Cenāb-ı Seyyid Pertev Efendi başlıklı kaside 18 beyitten oluşmuştur. Meşķ ü Sühan Kaşdıyla Nuṭuķ Buyurdıkları Kaşide-i Garrādır başlıklı kaside 26 beyitten oluşmuştur.

2.3.1.1.3. Müstezat

Mecmuada sadece 129 numaralı şiir müstezattır. 8 beyitten oluşmuştur. Ancak mecmuada ziyade mısralar verilmemiştir. Dîvânda ziyade mısralara yer verilmiştir. Ziyade mısralar dipnotlarda yazılmıştır.

2.3.1.2. Bentlerle yazılan nazım şekilleri

Mecmuada bentlerle oluşturulan nazım şekillerinin tamamına yer verilmemiştir. Mecmuada muhammes, tahmis, müseddes, terkiib-i bend, tesdis mu‘aşşer türleri tercih edilmiştir.

2.3.1.2.1. Muhammes

Mecmuada toplam 7 adet muhammes vardır.160 numaralı şiir muhammes tarzında yazılmış olup Na‘at-ı Şeriftir. Mersiye-i Nur-u Çeşmi Günin Hazreti İmam Hüseyin Radiyallahu Anh başlıklı muhammes bulunmaktadır. Muḥammes Söz-nākin başlıklı muhammes 4 bentten oluşmuştur. Muḥammes Der Taẓmîn-i Muşrra‘i Fuzūli başlıklı muhammes 4 bentten oluşmuştur. Muhammes Ḥasbiḥāl başlıklı muhammes 5 bentten oluşmuştur. Muḥammes Taẓmîn Beyit Meşhūr başlıklı muhammesin 1 bendi var. 2. bendin ve 3. bendin tekrar eden dizeleri verilmemiş. Muḥammes Taẓmîn Mısra Meşhūr başlıklı muhammes 5 bentten oluşmuştur. Ancak muhammesin 2, 3, 4.bentlerin tekrar eden son mısraları verilmemiştir.

2.3.1.2.2. Tahmis

Mecmuada toplam 3 adet tahmis vardır. Gazel-i ‘Ārif Taḥmis Ḥacı Farisi Baba Neş’et Efendi Raḥmetullah başlıklı tahmis 7 bentten oluşmuştur. Güfte-i Ḥayri Afeti Taḥmis Ḥoca Farisi Baba Neş’et Efendi Raḥmetullah başlıklı tahmis 18 bentten oluşmuştur. Gazel Cāmī-i Taḥmis Ḥoca Fārisī Bāba Neş’et Efendi Raḥmetullah başlıklı tahmis 7 bentten oluşmuştur.

2.3.1.2.3. Müseddes

Mecmuada sadece 170 numaralı şiir müseddes tarzında yazılmış olup 7 bentten oluşmuştur.

2.3.1.2.4. Tesdis

Mecmuada sadece 69 numaralı şiir tesdis tarzında yazılmış olup 4 bentten oluşmuştur. Ancak tesdisin 2, 3, 4. bentlerin tekrar eden son iki dizesi verilmemiştir.

2.3.1.2.5. Terkib-i bend

Mecmuada sadece 62 numaralı şiir terkib-i bend tarzında yazılmıştır. Toplam 12 bentten oluşmuştur. Her bent de 6 beyitten oluşmuştur.

2.3.1.2.6. Mu‘aşşer

Mecmuada toplam 2 adet mu‘aşşer vardır. Sâķī-nāme başlıklı mu‘aşşer 5 bentten oluşmuştur. 159 numaralı mu‘aşşer başlıklı şiir 5 bentten oluşmuştur. Ancak mecmuada 2 bendi eksiktir. 3. bendin de 4 dizesi eksiktir.

2.3.2. Vezin

2.3.2.1. Vezinler ve nazım şekilleri

Mecmuada yer alan aruz kalıpları ve nazım şekillerinin dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2.3. Kullanılan vezin ve nazım şekilleri

Kullanılan Arüz Kalıpları	G	K	Mst	Mhm	Msd	Mş	T	Tsd	Tr	Toplam
Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün		1								1
Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün	34	1		3		1	2			41
Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün- Fa‘lün	16	5						1	1	23
Fā‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilātün/ Fe‘ilün- Fa‘lün	12	2		1						15
Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün	27	2		1			1			31

Mefā‘ilün/ Fe‘ilātün/ Mefā ‘ilün/ Fe ‘ilün	10									10
Mefā‘ilün/ Fe‘ilātün/ Mefā ‘ilün/ Fa ‘lün	3									3
Mef‘ülü/ Fā‘ilātü/ Mefā ‘ilü/ Fā ‘ilün	21	2	1	2	1	1				28
Mef‘ülü/ Mefā‘ilü/ Mefā‘ilü/ Fe‘ülün- Fa ‘ülün	14	2								16
Mef‘ülü/ Fā‘ilātün/ Mefā ‘ilü/ Fā ‘ilün	1									1
Toplam	138	15	1	7	1	2	3	1	1	169

2.4. MECMUANIN SİSTEMATİK TASNİFİ

Mecmualar, klasik Türk edebiyatı çalışmaları içinde önemli bir yere sahiptir. “Bazen bir şairin dîvânı hazırlanırken başkaca şiirleri olup olmadığı hususunda araştırmalar yapmak için, bazen ortada bir dîvânı olmadığı halde şiir mecmualarının taranmasıyla dîvân oluşturarak yayımlamak için, bazen de bir şairin yayımlanmış dîvânında yer almayan şiirlerini ortaya çıkarmak için mecmualara müracaat edildiğini görüyoruz” (Köksal, 2012: 421).

Böylesine önemli ve sürekli bir başvuru kaynağı için yeter derecede özenli ve düzenli bir çalışma külliyyatı olmadığı bir gerçektir. Mecmua sahasından daha çok verim alabilmek ve bu sahaya bir düzen getirebilmek adına mecmualar için sistematik bir tasnif yapılması teklifi Prof. Dr. M. Fatih Köksal tarafından ortaya atılmıştır. Bu teklifle amaçlanan “öncelikli olarak şiir mecmuaları, nihai olarak da edebiyatla ilgili – cönkler de dâhil olmak üzere – bütün mecmuaların ayrıntılı tasnif ve dökümlerinin yapılmasıdır” (Köksal, 2012: 422).

Prof. Dr. M. Fatih Köksal’ın teklif ettiği “Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi”ne uygun olarak incelemiş olduğumuz İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığında Bel_Yz_K1589 numaralı şiir mecmuasında yer alan şiirler, sistematik bir tablo olarak aşağıda verilmiştir.

Tablo 2.4. Mestap tablosu

No	Mahlas	Matla ‘ beyti/ bendi	Nazım şekli/ birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
1b	Rāğıb	Eliñden çekdiğim sākī-‘i dehrin nüş ü semdir hep Benim şahbā deyü nüş itdigüm zehr-āb-ı ğamdır hep	Gazel	+---/+---/+---/+-- -	
1b	Rāğıb	İtdi ten-i nizārımı feryād u nāle-nāl Kaldım o rütbe-i za‘f ile yoğ irtihāle hāl	Gazel	--+/-+ +/+--+/-+ +	
2a	Rāğıb	Kābīliyyet istemezler kadr ü cāhe muḳbil ol Şeh-süvār-ı tevsen-i baht ol hünerde rācil ol	Gazel	Hākimane	-+--/-+--/-+--/-+ +	
2a	Rāğıb	Bezm-i meyde olma pür-çin-i ğazab-ı dem-beste gül Hānde rüliḳdır olan bu şişeye şāyeste gül	Gazel	-+--/-+--/-+--/-+ +	
2b	Rāğıb	Bārını gerden-i aḳbābe idenler taḥmīl Ne kadar olsa sebük-rūḥ olur elbette saḳīl	Gazel	-+--/+--+/+--+/-+ +	
2b	Rāğıb	Ḳudüm şevḳ ile tevbiḥ-i baht-ı şüm idelüm Ayāğ-ı mül ile kesr-i ser-i ğamüm idelüm	Gazel	Hākimane	+ - + - / + + - - / + - + - / + + -	
3a	Rāğıb	Yāyuñ ey ebrü-yı yār olsa da aḥen çekerim Kānde bir çelle-i saht olsa anı ben çekerim	Gazel	- + - - / + + - - / + + - - / + + -	
3a	Rāğıb	Hırām-ı kadūñe ta‘bīr-i āşinā bulamam Bu nazma servi daḥi mışra‘ı resā bulamam	Gazel	+ - + - / + + - - / + - + - / + + -	
3b	Rāğıb	Neden āyā bu tehevvr ḳuluña pādişehim Var ise bendeligimdir saña ancaḳ günehim	Gazel	+ + - - / + + - - / + + - - / + + -	
3b	Rāğıb	Ḥayāl-i zülf-i ḥam-ber-ḥam ki eyler ḥatırım der-hem Olur her medd-i āhım tūğ-ı şāh-ı dūd-u dil perçem	Gazel	+ --- / + --- / + --- / + -- -	
4a	Rāğıb	Sırr-ı ezdāde müzāhir idigin bu ‘ālem Gösterir nağmedeki mudḡam olan hey’et-i ğam	Gazel	- + - - / + + - - / + + - - / + + -	
4b	Rāğıb	Düşse nola mihr ü mehi çarḥun nazarımdan Ayırdı beni göz göre nūr-ı başarımdan	Gazel	--+ / + -- + / + --+ / + --	
4b	Rāğıb	Mey-i ‘aşḳ ile görüb ehl-i fenā med-hüşun Zāhid-i ḥuşḳ pesend eylemez oldu hüşun	Gazel	+ + - - / + + - - / + + - - / + + -	
5a		Ey ḥüsn-i şu‘le-tābını zīr-i niḳāb iden Açmazdan ‘aşīkānı raḥūñdur kebāb iden	Gazel	--+ / + -- + / + --+ / + --	
5a	Rāğıb	Ḥalāvet-yāb olur mı ni‘met-i elvān-ı dünyādan Dehen-şüy olmayanlar būs-ı dāmān-ı müdārādan	Gazel	Hākimane	+ --- / + --- / + --- / + -- -	
5b	Rāğıb	Pes-i nüh tūy-ı çarḥ olmaz dil-āzāran için me‘men Ṭayānmaz tūr-i āh-ı inkisāre āhenin cevşen	Gazel	+ --- / + --- / + --- / + -- -	

6a	Rāğıb	Ümmîd-i neşvedir bize heb derd-i ser-viren Fikr-i şafâda olduğumuzdur keder viren	Gazel	--+/--++/+--+/-+-	
6a	Rāğıb	Şöyle hem-meşreb ü yek-reng olayım cām ile ben Döneyim lâle-i sūrha mey-i gül-fām ile ben	Gazel	++-/+--+/-+-- /++-	
6b	Rāğıb	İtmeyen hergiz tehāşî āb-ı rüyın pāsdan Dāmen-i ‘arzın nice tahtîr ider ednāsdan	Gazel	-+--/-+--/-+--/-+-	
6b	Rāğıb	Mest-i cām-ı vuşlatuñ hier ile meshûr olmasun Gördüğinden kimseler ‘ālemdə mehcûr olmasun	Gazel	-+--/-+--/-+--/-+-	
7a	Rāğıb	‘Ar’ar gibi ol kâmet-i dil-cûya ne dirsın ‘Anber gibi ol kākûl-i hoş-bûya ne dirsın	Gazel	--+/+--++/+--+/+--	
7a	Rāğıb	Ārzû-yı vuşlatuñ gitmez dil-i mehcûrdan Dûr olur mı fikr-i şahbâ hâtîr-ı mahmûrdan	Gazel	-+--/-+--/-+--/-+-	
7b	Rāğıb	Mübâlât eylemez rindâne-meşreb her hūşuşunda Meger kim bâde-i gülfām ile sâgar hūşuşunda	Gazel	+---/+---/+---/+-- -	
7b	Rāğıb	Oldu resîde tîğ-ı sitem üstüh’anıma Ölsem bu derd ile acımam tatlı cânıma	Gazel	--+/+--++/+--+/+--	
8a	Rāğıb	Kâbil-i ‘aşk olsa dil ammâ heves-kâr olmasa Zûd-nağş u zûd-ı mahv âyîne-girdâr olmasa	Gazel	-+--/-+--/-+--/-+-	
8a	Rāğıb	Sakın dest-i firâğa rişte-i tûl-ı emel virme Nizâmu-ı mülk-i istîgnâya gafletle hâlel virme	Gazel	Hâkimane	+---/+---/+---/+-- -	
8b	Rāğıb	Reftâr idene vādî-i ‘aşk içre yolunca Destinde reh-i rāst ‘aşâdır yorulunca	Gazel	--+/+--++/+--+/+--	
8b	Rāğıb	Çaldı nağş-ı hâtem-i la‘lûñ dil-i gam pîşede Gonce-i terdir ço açılson derûn-ı şîşede	Gazel	Hâkimane	-+--/-+--/-+--/-+-	
9a	Rāğıb	Olmadıçça tâ nüvişte fihris-i taqdîrde Maṭlab-ı maḫşad bulunmaz nüşha-i tetbîrde	Gazel	-+--/-+--/-+--/-+-	
9a	Rāğıb	Ne şüh-ı cilvedir ‘ālem kebâb olur bunda Hezâr gevher-i endîşe āb olur bunda	Gazel	+--+/+--+/+--+ /++-	
9b	Rāğıb	Müsâ ‘iddir siyeh-kâr-ı çeşm-i fitne pervāze Hazer nâ-sâz kârî töhmetimden baht-ı nâ-sāze	Gazel	+---/+---/+---/+-- -	
9b	Rāğıb	Va ‘de-i vaşl-ı dürûğî o mehiñ gūşumda Çaldı hemyāze-i hasret gibi āğūşumda	Gazel	-+--/+--+/+--+ /++-	
10a	Rāğıb	Şanma ebnâ-yı zamâne beni dil-rîş itdi Her ne idiyse baña baht-ı sitem-gîş itdi	Gazel	-+--/+--+/+--+ /++-	
10a	Rāğıb	Reh-nümâ olmada güm rehlere fânûs gibi ‘Ālem ol şu’le-i āvâz ile nākûs gibi	Gazel	-+--/+--+/+--+ /++-	

10b	Rāğıb	Fermānın o şeh memleket-i dilde yürütdi Bîgāna heves her ne ki bulduysa kürütdi	Gazel	--+/+--+/+--+/+--	
10b	Rāğıb	Şu'le-i dağım la lâl itdim zebān-ı bülbüli Ateşe virdim çemende dūd-mān-ı bülbüli	Gazel	-+--/+--+/-+--/+--	
11a	Rāğıb	Ne dem işrāb-ı nüş-ā-nüş ider ol āteşin lebler Olur mānend-i mīnā pür-şafā ervāh u kālıblar	Gazel	Hākımane	+---/+---/+---/+-- -	
11a	Rāğıb	Leb-i cān baħşı gibi ħasteye bir em mi olur Ten-i kāfūrı gibi dāğına merhem mi olur	Gazel	++--/++--/++-- /++-	
11b	Rāğıb	Egerçi fitnede ol sīm-i sa'īdūñ eli var Belinde ħançer-i ser-tīzinūñ de medħali var	Gazel	+--+/+--+/+--+ /++-	
11b	Rāğıb	Dil-ħasteleriñ bilmedi şıħħat neye derler Dārū-yı ifākate 'ināyet neye derler	Gazel	Hākımane	--+/+--+/+--+/+--	
12a	İzzet	Ā'dā ki kibr ider heves-i i'tibār ile Biz bulduk i'tibārumuzı ihtikār ile	Gazel	Hākımane	--+/+--+/+--+/+--	
12a	İzzet	Aħır bıraқdı 'ıřķ ile zāhid riyāsını Ferş itdi şadr-ı mey-kedeye büriyāsını	Gazel	--+/+--+/+--+/+--	
12b	İzzet	Meh-i şeb-gerd-i 'ālem 'ārz-ı dildāra beñzer mi Nigār-ı pāk-dāmen şāhid-i bāzāra beñzer mi	Gazel	+---/+---/+---/+-- -	
13a	Rāğıb	Tıfıldır gitdikçe ol meh-rū gelür āfetlenür Gün-be-gün artar fūrūğ-ı ħüsñü māhiyyetlenür	Gazel	-+--/+--+/-+--/+--	
13a	Rāğıb	Erbābı ile sūz u güdāza alıřıkđır El şem i' kula tekyede bir eski ıřıkđır	Gazel	--+/+--+/+--+/+--	
13a	Rāğıb	Añulsun küy-ı nā-şādī dil-şād olduğum yirdir Sipihruñ imtinānından ser-āzād olduğum yirdir	Gazel	+---/+---/+---/+-- -	
13b	Rāğıb	Nāvek-endāz-ı każāya nighi tır virür Sā'id-i fitneye ebrūları şemşir virür	Gazel	-+--/+++--/++-- /++-	
14a	Rāğıb	Dest-şüy-ı 'ayş olub meyhāneden çektdim ayāğ Eyledim būs-ı leb-i sākī vü dilberden ferāğ	Gazel	-+--/+--+/-+--/+--	
14a	Rāğıb	Mest olub itmiş giribānın küşāde tā-be-nāf Vakitdir ol māh ile isterseñ olmaķ sīne-i şāf	Gazel	-+--/+--+/-+--/+--	
14b	Rāğıb	Bir eser eyle ki olsun bile dā'ir nāmuñ Var mı şüpheñ eseri Cem idiginde cāmuñ	Gazel	-+--/+++--/++--/--	
14b	Rāğıb	Devr-i felekde rāħat u ārāmı görmedik Bir vefķ-ı kām-kerdiş-i eyyāmı görmedik	Gazel	--+/+--+/+--+/+--	
15a	İzzet	Ol āfetūñ ruħ-ı ħoy-gerdesi gül-āb koķar Şemim-i dāne-i ħālide müşķ-i nāb koķar	Gazel	Şuhane	+--+/+++--/++-- /++-	Yek-aheng
15a	İzzet	Dem-i vuşlatda bī-ārām olunca ba'zı aħmaķlar Telāş-ı ħırş ile ol nāzenin-i ħüsni tārtaķlar	Gazel	Hākımane	+---/+---/+---/+-- -	

15b	İzzet	Dil-i sevdā-zede ol ḥaṭṭ-ı siyeh-fāma baqar Rūzedār-ı elem-i fūrḳatı aḥşāma baqar	Gazel	++-/+++/-/+-- /++-	
15b	İzzet	Sāgar-ı şahbāyī zāhid kūşede tenhā çeker Rind-i bī-ḳayd-ı tekellūf anı bī-pervā çeker	Gazel	-+--/-+--/-+--/-+--	
16a	İzzet	Keyf ü kār-ı vuşlatı dūr olmaduḳça bilmedüm Neş'e-i şahbāyī maḥmūr olmaduḳça bilmedüm	Gazel	-+--/-+--/-+--/-+--	
16a	İzzet	O şūḥa baḳ hele nāzūk-dehen ki añladamam Tekellüm itmede şīrīn-sūḥan ki añladamam	Gazel	+--/-+++/-+-- /++-	
16a	İzzet	Ebrū-yu yāra ḡurr-i ḡarrā mıdır disem Yoḥsa miyān-ı ḡurredeki rā mıdır disem	Gazel	--+/-+--/+--/+--	
16b	İzzet	Ebrūya yār çīn-i girih-gīr virmesün Zinhār dest-i düşmene şemşīr virmesün	Gazel	--+/-+--/+--/+--	
	Haşmet	Gül-i bī-ḥār-ı iḳbālīm ser-i nazm-āverān üzre Benim ārāmḡahım zirve-i tāc-ı cihān üzre	Kaside	+---/+---/+---/+-- -	Nefi-i merhuma nazīre
17a	Haşmet	Güller ne dem ki revnaḳ-ı baḡ-ı cihān olur 'Ālem o demde rāḡ-rev-i gülīstān olur	Kaside	Bahariyye	--+/-+--/+--/+--	Nefi-i merhuma nazīre
19b	Haşmet	Ey veliyyü'n-ni'amım şāh-ı şefā'at-ger için Ya'nī sultān rūsul Hazret-i Peyḡamber için	Terkb-i Bend	++-/+++/-/+-- /++-	
22b	Haşmet	İtse āyīne-i dil kesb-i cilā-yı tevfiḳ Görünür dīde-i maḳşūda liḳā-yı tevfiḳ	Kaside	Tārīhi Mutazammın Kaside-i Güzīdedir	-+--/+---/+-- /++-	Raḡıb Paşa Hazretlerinin Sadareti
24a	Haşmet	Rū-nümā oldukda şevvālīn meh-i rūşen-geri Çerḡ-i 'īdiyye ṭaḳındı bir müzerkeş ḥançeri	Kaside	Kasid-i İdiyye	-+--/-+--/-+--/-+-- -	
26a	Haşmet	Gelen eyyāmı şevḳ encām-ı devr-i 'id-i adhādır Zihī hengām-ı ferhunde zihī vaḳt-i feraḡ-zādır	Kaside	Tebrīk-i Īd-i Adhā	+---/+---/+---/+-- -	Nefi-i merhuma nazīre
28a	Haşmet	Tāc u taḥtın ede mes'ūd u mübārek bārī Ey şehn-şāh-ı kerem-pīşe mekārīm-'ūnvān	Kaside	++-/+++/-/+-- /++-	
29b	Haşmet	Seyl-i pūr cūş gibi feyż-i müserret geldi Ḥār u ḥāşāḳ-ı keder gitdi letāfet geldi	Kaside	Tārīhi Mutazammın	-+--/+---/+-- /++-	Sadr-ı Azam Mustafa Paşa Hazretlerinin Sadareti
30b		Ḥāmem olalı dāye-i eṭfāl-i belāḡat Pākize nā-zād olmada der zāde-i fikret	Kaside	Na 'at-ı Şerif	--+/-+--/+--/+--	Dīvānda yok
32a	Haşmet	Beni tenhā kodun ey āfet-i ḥūnī meşreb Şimdi kimler ile şohbet edeyim leb-bā-leb Var mıdır sevdiğim āḡuşuma senden enseb Sarulup yatar iken sīne-be-sīne her şeb Şimdi kurbānın olam söyle baña noldu sebeb Āşīnā-yı ezeliye bu teḡāfūl bu ḡazab	Tesdis	++-/+++/-/+-- /++-	

32b	Haşmet	Ĥāb-ı ĥuzūru āh u bükādan uçurmuşuz Biz reng-i rüyu āb hevādan uçurmuşuz	Gazel	Hākimane	--+/+--+/-+/-+/-+	
32b	Haşmet	Kemend-i ser-bülend-i āhımı dest-i zebān çekmez Olur edhem-süvār-ı semt-i sevdā dil 'inān çekmez	Gazel	+---/t---/t---/t--- -	
33a	Haşmet	Dīdem oldu görelî la'l-ı lebin cām-ı ferāh Gayri düşdü nazarımdan mey-i gül-fām-ı ferāh	Gazel	++-/+--/+--/+-- /++-	
33a	Haşmet	Cām-ı mey-i ruhsāre-i taqvāya niķāb et Gösterme ubūdiyyetini ĥalkā ĥicāb et	Gazel	Hākimane	--+/+--+/-+/-+/-+	
33a	Haşmet	Muşĥaf-ı rüyunda ebrū medd-i bismillāhdır Şafĥa-i ĥüsnünde hat tesvīd-i kilki-i āhdır	Gazel	Hākimane	-+--/+--/+--/+--	
33b	Haşmet	Bezme pertev-baĥş olunca gerden-i berrākımız Çeşm-i mihr-i şubĥa döndü dīde-i müştākımız	Gazel	-+--/+--/+--/+--	
33b	Haşmet	Ĥaĥ-āver olsa da ĥüsne nazār resm-i muhabbetdir Gözetmek eski yār u hem-demin 'ayn-ı mürü'vvetdir	Gazel	Hākimane	+---/t---/t---/t--- -	
34a	Haşmet	Ol perī āh-ı seĥergāh ile şād olmadadır Bāg-ı 'ālemde gül üşküfte-i bād olmadadır	Gazel	++-/+--/+--/+-- /++-	
34a	Haşmet	Dil-i vīrānımı ne mīr ü ne ĥūd-ı şāh yapar Dest-i mi'mār keremle anı Allāh yapar	Gazel	Hākimane	++-/+--/+--/+-- /++-	
34b	Haşmet	Her meclisin aĥbābını hem-dem mi sanırsın Her gördüğümüz bāde-keşi Cem mi sanırsın	Gazel	Hākimane	--+/+--+/-+/-+/-+	
34b	Zihni	Şikeste-i sāgarıma köhne işrethānedir dünyā Şevķidir zir-şer mi ser-nigün peymānedir dünyā	Gazel	Hākimane	+---/t---/t---/t--- -	Divānda yok
35a	Haşmet	Ĥaķāyık āşinā-yı 'āleme bīgānedür dünyā 'İmāret-yāb-ı istġnāya bir vīrānedir dünyā	Gazel	Hākimane	+---/t---/t---/t--- -	
35a	Haşmet	Ĥoķķa-ı ma'cūn-ı kırmızı reng-i rindāndır ķadeĥ Püte-i kibrīt-i āĥmer dense şāyāndır ķadeĥ	Gazel	-+--/+--/+--/+--	
35b	Haşmet	Kondu faşş-ı kālebe çün gevher yektā-yı rüĥ Oldu nām-ı ādemī naķş-ı nigīn-ārā-yı rüĥ	Gazel	-+--/+--/+--/+--	
35b	Haşmet	Sīne bir dāg olmasa girmez ele maĥlūblar Şeydā olunmaz ey göñül naķdīnesiz maĥbūblar	Gazel	-+--/+--/+--/+--	
36a	Haşmet	Ne dem ki cām-ıtarab-zā tolar taşar boşalır Sebū-yı bezm-i aĥıbbā tolar taşar boşalır	Gazel	+--+/+--/+--/+-- /++-	
36a	Haşmet	Cām-ı cihān-nümā-yı tarab her ne dem yürür Turnā gözü şarāb ile dil 'ālemi görür	Gazel	--+/+--+/-+/-+/-+	
36a	Haşmet	Rāzdān-ı 'aşka hālin 'āşıkān söyler yatur Derdini nabz-āşināya hastegān söyler yatur	Gazel	-+--/+--/+--/+--	
36b	Haşmet	Bezme gel nūş-ı şarāb-ı 'aşk u şevķ ile boyan Ey nihāl-i niĥavetim cūy-ı murād ile şulan	Gazel	-+--/+--/+--/+--	

36b	Haşmet	Zülf-ü şeb-büy-ı fiten sîm-beden budur bu Sünbül-i bâğ-ı bahâr müşk-i Hutem budur bu	Gazel	++-/++-/++- /++-
37a	Haşmet	Ben oldum haste hummâ-yı ğamıyla künc-i fûrkatde Esîr-i pister-i ibrâm-ı vaşl olsun ol âfetde	Gazel	+---/+++/-+---/+- -
37a	Haşmet	Seyl-i hûn-âbemi cûlar gibi gel çağlatma Yeter ey iki gözüm çeşm-i teri aplatma	Gazel	++-/++-/++- /++-
37a	Haşmet	Pây-mâçâna otur bakma gönül ibrâma Nâma şöhret yeridir zîr-i sutû-ır nâme	Gazel	++-/++-/++- /++-
37b	Haşmet	Cevher-i maşşûdu bulmaz bahr-ı terke girmeyen Gevheri teftîşde gavvaş olur 'uryan-ı ten	Gazel	-+--/+--/-+--/+--
37b	Haşmet	Gubâr-ı hatırımla sürme-veş çeşm-i felek rûşen K'o olsun igbirârim tütüyâ-yı dîde-i düşmen	Gazel	+---/+++/-+---/+- -
38a	Haşmet	Etmedin hûsn-i nazar baña neden i'râzın Bize görölmek midir ey nûr-u başâr igmâzın	Gazel	++-/++-/++- /++-
38a	Haşmet	Maşşûd-ı dil ümmîd ile reh-yâb degildir Dergâh-ı emel ehl-i dile bâb degildir	Gazel	--+/+--+/+--+/+--
38a	Haşmet	Seyr et o gönce-i teri zibâ revîşlidir Gâhî yeşil kabâlî gehî al binişlidir	Gazel	--+/+--+/+--+/+--
38b	Haşmet	Verdi sevdâ-yı cünûn kâkül-i cânâne baña Mû-be-mû meşk-i perîşânî eder şâne baña	Gazel	++-/++-/++- /++-
38b	Haşmet	Ahû-revişim kıymetini bilmeze gelmez Gelmez deme ol şüh bize gelmeze gelmez	Gazel	--+/+--+/+--+/+--
39a	İzzet	Öpmek isterdüm lebiñ hâb içre ğâfildir diyü La'li işrâb eyledi ser-mest ü kanzıldür diyü	Gazel	-+--/+--/-+--/+--
39b	İzzet	Şâkinüñ öpme la'l-i lebin câmın almadın 'Âkıl ider mi ğayre heves kâmin almadın	Gazel	--+/+--+/+--+/+--
39b	İzzet	Hayrân olur çü âyine her şüretüñ gören Şeb-nem gibi saña kapılır tal'atüñ gören	Gazel	--+/+--+/+--+/+--
39b	İzzet	Teğâfûlâne düşer nâ-sezâ adâlardan Nedür bu çekdigümüz cevr bî-vefâlardan	Gazel	+--+/+++/-+--+ /++-
40a	Râğib	Kim ki mânend-i sipihr ol mehi ağuşa çeker Kîne-i çarh-ı sitem-ğîşi ferâmûşa çeker	Gazel	-+--/+++/-+--+ /++-
40a	Râğib	O tütüyâ ki cilâ bahş-ı çeşm-i devletdir Gubâr-ı dergeh-i erbâb-ı feyz ü himmetdir	Gazel	+--+/+++/-+--+/-
40b		Virdi bezm-i şevka peygâm-ı kudümüñ cûşlar Oldu güller gibi lebrîz-i tebessüm gûşlar	Gazel	-+--/+--/-+--/+--
40b	Râğib	Şanma menşûr-ı hîred yâ-'iffet ü taqvâ yürür Bezm-i Cemdir bunda hüküm-i câm-ı ğam fersâ yürür	Gazel	Hâkimane	-+--/+--/-+--/+--

	Haşmet	Eyledi feyz-i zafer rüy-ı cihānı hurrem Kuvvet-i bahtın ile ey şeh-i ferhunde-şiyem	Kaside	++-/++-/++- /++-	Sultan Mahmud Hazretlerine medrese talebiyle arz buyurdıkları kaside
42b	Haşmet	Kim 'aşk Hudāvend ile āh-i şehir eyler Her bir şererin meş'al-i rāh-ı eser eyler	Kaside	Himet-āmīz Kasid-i Garrādır	--+/+--+/+++/+--	Nefi-i merhuma nazire
45a	Haşmet	Kulda kim her ne kadar zelle vü 'iştān vādır Anı 'afv etmese erbāb-ı mekārim 'ardır	Kaside	İtizār-ı mutazammın	++-/++-/++- /++-	Defter-Dār Hālīm Paşa merhūma gönderilmiş
46b	Haşmet	Gurre-i şehir-i şiyām etdi yine 'arz-ı cemāl Rūze-dārānın eder kıddini hem şekl-i hilal	Kaside	Ramazāniyye	++-/++-/++- /++-	
47b		Pertev-endāz olicağ gurre-i şehir-i Ramazān Yakdı kändil-i dili şu'le-i şem-i 'Gufrān	Kaside	Ramazāniyye	-+--/++-/++-/+-	
48b	Haşmet	Gül-i bī-hār-ı ikbālīm ser-i nazm-āverān üzre Benim ārāmgāhım zirve-i tāt-ı cihān üzre	Kaside	+---/t---/t---/t--- -	Nefi-i merhuma nazire
	Haşmet	Āhū-revişim kıymetini bilmeze gelmez Gelmez deme ol şüh bizegelmeze gelmez	Gazel	--+/+--+/+++/+--	
49a	Haşmet	Sensiz güzelim dehre nigāh etmege degmez Dest-i hevesim ragbet-i cāh etmege degmez	Gazel	--+/+--+/+++/+--	
49a	Haşmet	Dil büse-i ruhsārına fırsat buladüşdi Nev-bāve-i nev- naḥl-ı ümīdim oladüşdi	Gazel	--+/+--+/+++/+--	
49a	Haşmet	Hem-ser oldun zülf-i Leylā'ya o giysūlarla sen Eyledin der-kayd-ı Mecnūn 'ālemi mūlarla sen	Gazel	-+--/-+--/-+--/-+--	
50a	İzzet	Ol dil-i şāfada kim h'āhiş-i vuşlat yokdur Ġamm-ı hicrān ile endiše-i fūrkat yokdur	Gazel	++-/++-/++- /++-	
50b	İzzet	'Ālemi yakmağa ol hūsn-i gülü-süz yeter 'Āşık öldürmege ol ğamze-i dil-düz yeter	Gazel	++-/++-/++- /++-	
50b	İzzet	Rūhsın cānā gönülde bir mekān lāzım saña Gevher-i yek-dānesin elbette kân lāzım saña	Gazel	Der-sitāyiş	-+--/-+--/-+--/-+--	İbrahim Paşa'ya
51a	İzzet	Lūtfuna 'uşşākı dil-ber imrenür imrendürür Cāna 'arz itdükçe ḥançer imrenür imrendürür	Gazel	-+--/-+--/-+--/-+--	
51a	İzzet	Ķadd-i bülendi serv-i çemāndur ol āfetūñ Reftārı nāzı rūḥ-ı revāndur ol āfetūñ	Gazel	Şuhane	--+/+--+/+++/+--	Yek-aheng
51b	İzzet	O tıfl-ı nāz perverdüm dil-i dīvānesiz olmaz Gül-i üşüfte bülbülsüz şemi 'pervānesiz olmaz	Gazel	+---/t---/t---/t--- -	
51b	İzzet	Ol dil-ber-i yegāne hezār-āšnā imiş Şuretdē 'āşika aldadıcı dil-rubā imiş	Gazel	Āşikane	--+/+--+/+++/+--	
52a	İzzet	'Uşşāka zaḥm-ı sīne degül zaḥm-ı cān gerek Zirā ki ber-güzār-ı muḥabbet nihān gerek	Gazel	--+/+--+/+++/+--	
52b	İzzet	Olduğda tār-ı kākül-i cānān bölük bölük Şabr u şikībüm oldu perişān bölük bölük	Gazel	--+/+--+/+++/+--	

53a	İzzet	An gerek dil-berde endām olsa da māni ‘degül Çeşm ü ebrüsü sıyeh-fām olsa da māni ‘degül	Gazel	âşıkane	-+--/-+--/-+--/-+--	
53a		Göstermesün o meclisi Allāh-ı Zü’l-celāl ‘Âşık zebün dil-ber ola tâlib-i vişāl	Müstezat	--+/-+--+/-+--+/-+--	
53b	İzzet	Kaşd-ı teşrîf idicek ‘âşık ol âfet-i Rüm Müjde-i muqademin evvel getirür şevk-i kudüm	Gazel	++-/+--+/-+--+ /++-	
53b	İzzet	Keyf ü kâr-ı vuşlatı dūr olmaduğça bilmedüm Neş’e-i şahbâyı mahmûr olmaduğça bilmedüm	Gazel	-+--/-+--/-+--/-+--	
54a	Râğıb	Zahım-ı hadeng-i gâmez cân u cigeredir Göz degmesün efendi meded gizli yerdedir	Gazel	--+/-+--+/-+--+/-+--	
54a	Râğıb	Sanma kim dâ ‘ire-i şeyhi kerâmetle döner Ehl-i cüd eylediği feyz-i semâhetle döner	Gazel	-+--/+--+/-+--+ /++-	
54a	Râğıb	Neşve-i şahbâ-yı hikmet cām-ı endişemdedir Cilve-i şah-ı perî-zâd-ı sülhan şîşemdedir	Gazel	-+--/-+--/-+--/-+--	
54b	Râğıb	Bezm-i taraba cām-ı mey neşve-fezâyiz Desti-i edebe sübhâ-ı ezkâr-ı Hüdâyiz	Gazel	Hâkimane	--+/-+--+/-+--+/-+--	
55a	Râğıb	Fikr-i zülfüñ ile bir dil ki perîşân olmaz Ser-ber-âverde-i ser-rişte-i sāmân olmaz	Gazel	-+--/+--+/-+--+ /++-	
55a	Râğıb	Mey-keşân bezm-i ‘âşık cām-ı billür istemez Serverân kişver-i-gâm tâc-ı fağfûr istemez	Gazel	-+--/-+--/-+--/-+--	
55b	Râğıb	Sebük- sāmân-ı taqlîde haqîkat hulle-püş olmaz Havâdan mevce-i taşvîr deryâda hurûş olmaz	Gazel	Hâkimane	+---/+---/+---/+--- -	
55b	Râğıb	Hezâr-ahbâb olan ehl-i televvünden vefâ gelmez Bu gülşenden meşâm-ı şevka büya âşinâ gelmez	Gazel	Hâkimane	+---/+---/+---/+--- -	
56a	Râğıb	Maṭlabuñ züll maḥlûka müdârâ virmez Viren Allāh’dır ey dil beg ü pâşâ virmez	Gazel	Hâkimane	-+--/-+--/-+--/--	
56a	Râğıb	Peygām-ı pûç-ı vaş l ile dil-şâd olur muyuz Küh-ı gâmez-ı neşim ile be-rbâd olur muyuz	Gazel	--+/-+--+/-+--+/-+--	
56b	Râğıb	Nigâhım gül- be çeşm-i hasret-i dîdârdır sensiz Şaf-ı müjgânlarım hâr-ı ser-i dîvârdır sensiz	Gazel	+---/+---/+---/+--- -	
56b		Ne kaşr-ı dil-keş-i gülşen ne şahn-ı bâğ ararız Şu tengnâda hemân küşe-i firâğ ararız	Gazel	+--+/+--+/-+--+ /++-	
57a	Râğıb	Lisân-ı hâl gibi nuṭk-ı hoş-edâ olmaz Huşûl-ı kām-ı dile böyle bir recâ olmaz	Gazel	Hâkimane	+--+/+--+/-+--+/-+--	
57a	Râğıb	Muzaffêr vaqt-i fırsatda ‘adûdan intikâm almaz Mürüvvet-mend olan nâ-kâmî-i düşmenle kâm almaz	Gazel	Hâkimane	+---/+---/+---/+--- -	

57b	Rāġīb	Gül-i ra 'nāsı bezmüñ sāġar-ı şahbā yirin tütmez Her âteş tâb-ı mihr-i târem-i vâlâ yirin tütmez	Gazel	+---/+---/+---/+-- -	
57b	Rāġīb	Olmuş sirişte mâye-i ġamla hamîrimiz Perverde-i tennür-ı elemdir faṭîrimiz	Gazel	--+/-+ +/+---/+--	
58a	Rāġīb	Harf -i niyâz ehl-i muḥabbet ses istemez Râz-ı derûn-ı 'âşıkâ maḥrem kes istemez	Gazel	--+/-+ +/+---/+--	
58a	Rāġīb	Kimse cem 'iyyet-i esbâbı ser-a-ser bulamaz Câm-ı billür bulursa mey-i aḥmer bulamaz	Gazel	-+--/+++--/+++-- /++-	
58b	Rāġīb	Olmadıkça tâ güsiste rişte-i medd-i nefes Gevher-i maḳşûduna ġavvaş olur mı dest-res	Gazel	-+--/+---/+---/+--	
58b	Rāġīb	Esîr-i renc ü 'anâ ehl-i câh u devlet imiş O kadar devleti kim bilmedik kanâ 'at imiş	Gazel	Hâkimane	+--+/+++--/+--+ /++-	
59a	Rāġīb	Dâġ-ı 'aşkuñ sîne-i âzâde bî-bâ-kâne baş Sikke-i sulṭan-ı hüsnüñdür meded şâhâne baş	Gazel	-+--/+---/+---/+--	
59a	Rāġīb	Ĥadeng-i ṭa 'n-ı aġyâr ile şânma derd-i ser çekmiş Göñül suḥte-i eyyâm-âşinâdır çilleler çekmiş	Gazel	+---/+---/+---/+-- -	
59b	Rāġīb	Yatur medhûş ol âfet tâb-ı müjġanuñ şarâb almış Gözünde kalmamış sâmân-ı fitne düzd-i h'âb almış	Gazel	+---/+---/+---/+-- -	
59b	Rāġīb	İdüb pîçide zülfün hâl-i 'anber-fâme uydurmuş Sevâd-ı mülk-i hüsnün mâh-rüyum şâme uydurmuş	Gazel	+---/+---/+---/+-- -	
60a	Neş'et	Kâr-ı fermâ-yı kader-kâr-geg-i kudretde İtdi bu gevhher-i tâbâna beni rüşen-ger	Kaside	Maḥlaşnâme	-+--/+---/+---/+--	Maḥlaşnâme-i Cenâb-ı Seyyid Pertev Efendi
60b	Neş'et	Sâķî getir o sâġarı kim 'aķs-i âfîtab Âsâr-ı feyz-i cur 'asıdır tâb-ı mehtâb Nüş eylemege tâ ola gerdün-ı kubâb Seyl-i sirişk girye-i mestâneme ḥabâb Rıdvân görünce mest beni ide fetḥ-i bâb Ĥürî ḥumâr-ı çeşmimle mest ola ḥarâb Sîrâb-ı şevķ añılacak bizi neşve-yâb Dil-teşnegî-i ḥasret ide Kevser-i şarâb İdem bulunca mestligile ben müsâ 'ade Mi'ât-ı dilde şûret-i cânân müşâhade	Mu 'aşşer	Sâķînâme	--+/-+ +/+---/+--	
61b	Neş'et	Feyzin yem-i keremden alır lü lü-i 'Aden Gevher mi her o kaṭre ki reşk-i şehâb olur	Kaside	--+/-+ +/+---/+--	Meşk ü Sühan Kasdıyla Natık Buyurdukları Kasid-i Garrâdır

62b	Neş'et	Fürkatüñle ey perî hâlim perîşân oldu gel Başıma teng oldu 'âlem çâh-ı zindân oldu gel Hânümânım sensiz ey meh beytü'l-ğazân oldu gel Pâdişâhım mülket-i dil yandı vîrân oldu gel Seyl-i eşkimle dü-çeşmim 'ayn-ı tûfân oldu gel Hûn-ı dil çıkdı gözümde eşkim âl kân oldu gel 'Âlemi ğarç eyledi deryâ-yı ummân oldu gel Hâtırım maḥzûn ve kârım zâr u efġân oldu gel Bu esîr-i derd-i ḥasret rahma şâyân oldu gel Merḥamet-kârım efendimim vakt-i iḥsân oldu gel	Mu 'aşşer	-+--/-+--/-+--/-+--	
	Neş'et	Ey şehinşâh-ı rüsûl kıl luḫ u iḥsân u Kerem Hâk-i pâ-yı devletiñe gelmişim yüzler sürem Ya Râsulallah tarahḫum eyle vecihiñi görem Ey cemâlin görmeden ḥüsnüne ḥayrân olduğum İrmedin 'ıyd-i vişâl-i 'aşşa kurbân olduğum	Muḥammes	Na 't-ı Şerîf	-+--/-+--/-+--/-+--	
63a	Neş'et	Ey çeşm uyân ağla İmâm Hüseyn için Ey cism-i cân ağla İmâm Hüseyn için Ey dil hemân ağla İmâm Hüseyn için Ey dide kan ağla İmâm Hüseyn için Ey seyl-i hûn çağla İmâm Hüseyn için	Muḥammes	Mersiye	--+/-+--/+---/+--	
63b	Neş'et	Bir ğarîb-i müstemendem bî-kesim âh el-meded Bir belâ-keş 'aşık-ı bî-çâyem vâh el-meded Nâle vü âh u enînem her seḫer-ğâh el-meded Ey dirîğâ 'âcizem men yok meded-ḥâh el-meded El-meded senden meded sultânım Allah el-meded	Muḥammes	-+--/-+--/-+--/-+--	
64a	Neş'et	Derd-i serdir devlet-i dâreyñ olursa yârsız 'Âlemin hengâmesi maḫşer baña dildârsız Rûzgârım ḥârdır bülbül gibi gülzârsız Neylerim cân u cihânı yârsız aġyârsız Çün baña Cennet Cehennem görünür dîdârsız	Muḥammes	-+--/-+--/-+--/-+--	Muḥammes Der Tazmîn-i Muşarra'i Fuzûli
64b	Neş'et	Bezm-i vuşlatda 'aceb hicr-keş-i yâr oldum Nûrş-ı dârü-yı şifâ-baḫş ile bîmâr oldum Düşdüm ol şâḫ-ı gülün dâmenine ḥâr oldum Goncama jâle gibi neyleyeyim bâr oldum Şabrı güç çâresi güç derde girifdâr oldum	Muḥammes	Ḥasbiḫâl	-+--/+++--/+++-- /+++	

65a	Neş'et	Maḥsūd-ı 'arş-pāye-i vālā-yı himmetim Reşk-āver-i sürüş-ı semā ādemiyyetim Ḥayret fezā-yı ḥalk-ı cihān ḥulk u ḥilkatim Şarraf-ı dehr bilmez ise nola kıymetim Bir gevherim ki ḥāk-i siyāh içre kalmışım	Muḥammes	--+/-+/-+/-+/-+/-+	Muhammes-i Tazmîn-i Beyt-i Meşhur
65b	Neş'et	Bizim cevr-i felekden şükūh-ı bî-dādımız yokdur 'Ādūdan hiç melāl-i ḥātır-ı nā-şādımız yokdur Şu kāfir baht-ı bedden iştikā mu 'tādırımız yokdur Mūḥaşşal dost u düşmenden tazallüm yādımız yokdur Gönüldendir şikāyet kimseden feryādımız yokdur	Muḥammes	+---/+---/+---/+--- -	Muhammes Tazmîn Mısr 'a Meşhūr
66a	Neş'et	Bir niğhle bende-gāniñ kām-yāb itmez misin Cevre mā'ılsin mükāfātın ḥesāb itmez misin Hiç celāl ü kahr-ı Ḥaḫdan ictināb itmez misin Bendeñi maḥzūn görüp ref 'i niḫāb itmez misin İtdigin va 'd-i 'ināyetden ḥicāb itmez misin	Tahmis	-+---/+---/+---/+---	Tahmis-i Gazel-i Arif Efendi
67a	Neş'et	Şabāḫu'l ḫayır kıl nūr-ı maḥabbetle dil-i tāri Füyūzāt-ı seḫer ola derūna 'aşkın āsarı Nesim-i nev-bahār it dūd-ı āh-ı ḫāḫır-ı zārı Gül-i tevḫīde şebnem eyle 'āşık-eşk-i esrārı Açıp dāğ-ı dilinden gonce-i gülzār-ı ebrārı	Tahmis	+---/+---/+---/+--- -	Tahmis-i Kaside-i Hazret-i Hayri Efendi
69b	Neş'et	Bezm-i cāmīde mey-i 'aşkıñ olup cur 'keşi Olmuşam mest-i muḥabbet aqidup kānlı yaşı Ururum na 'ra-i mestāne hemān şubḫ u 'işi Lī ḫabib mednī 'arabī karşı Kidönmemiş māye-i şādī ü ḫoşī	Tahmis	Na 't-ı Şerif	-+---/+---/+---/+---	Muhammes-i Gazel-i Cāmī Na 't- Gün
70b	Neş'et	Dün sāye şaldı başıma nā-geh bir āfitāb Çopdu kıyāmet oldu cihān 'arsa-i ḥesāb Başımdan aşdı tābiş-i 'aşkıyla āteş-āb Gördü behişt-i ḫüsnü gönül kıldı ızḫrāb Bugün ne kevn ne 'arabda gehdir didim didi Rüz-ı cezā-yı rūḫ-ı revānuñdurur seniñ	Müseddes	--+/-+/-+/-+/-+/-+	Müseddes-i Tanzir-i Fuzulî

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BEL_YZ_K1589 NUMARALI MECMUA (TRANSKRİPSİYONLU METİN)

3.1. METNİN HAZIRLANMASINDA İZLENEN YOL

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığında yer alan Bel_Yz_K1589 numaralı şiir mecmuası transkripsiyonlu metin haline getirilirken şu yöntemler kullanılmıştır:

1- Çalışmada 71 varaktan oluşan mecmuadaki şiirler transkripsiyonlu metin haline getirildi.

2- Metnin muhtevası oluşturulurken şiirlere sıra numarası verildi.

3-Tablolar oluşturularak mecmuanın muhtevası açıklandı.

4- Şiirlerin başına vezinleri yazıldı.

5- Metinde okunamayan kısımlar sıra nokta (.....) ile gösterildi.

6- Okunuşunda tereddüt edilen kelimelerin sonuna soru işareti (?) konuldu.

7- Mecmuanın kimi varakları tahrip olduğu için okunamayan kopuk yerler [...] şeklinde gösterildi.

8- Şairlerin mahlaslarının altı çizilerek belirtildi.

9- Arapça kelimelerde geçen ayın harfi (‘) ile, hemze harfi (’) ile gösterildi.

10- Arapça ve Farsça kelimelerde yer alan uzun vokaller “ā-ī-ū” şeklinde gösterildi.

11- Metin tenkidi yapılırken dipnotlarda gösterilen iki kelimenin arasına iki nokta (:) konuldu. Mecmuada geçen kelime önce, Dîvânda geçen kelime sonra yazıldı.

3.2. TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

Tablo 3.1. Transkripsiyon alfabesi

Arapça	Transkripsiyon	Arapça	Transkripsiyon
ا	ā/ e/ a	ض	ḏ
ب	b	ط	ṭ
ت	t	ظ	ẓ
ث	s	ع	‘
ج	c	غ	ġ
ح	ḥ	ف	f
خ	ḫ	ق	k
د	d	ك	ñ/ k/ g
ذ	ẓ	ل	l
ر	r	م	m
ز	z	ن	n
س	s	ه	h/ e/ a
ش	ş	و	v/ u/ o/ ü/ ö
ص	ş	ی	y/ ī

3.3. METİN

1b

1.¹

Rāġıb

Mefā‘ılün / Mefā‘ılün / Mefā‘ılün / Mefā‘ılün

Eliñden çekdigim sāķī-‘i dehrîñ nūş ü semdir hep

Benim şahbā deyü nūş itdigüm zehr-āb-ı ġamdır hep

Sevād-ı leşker-i sevdā serinede dūd-ı dil çetrî

Gedāyān-ı ser-i kūy-ı muḥabbet muḥteşemdir hep

Ne keyfiyyetle ser-şār-ı muḥabbet olduğum bilmem

Bañā esbāb-ı şādīden naşīb ü behre kemdir hep

Gehī nāz ü tegāfül ġāh bār-ı derd-i hicrānuñ

Benim çekdiklerim ey-bī-vefā senden sitemdir hep

Sen itdikce teveccüh oldılar aġyār rū-gerdān

Derüñden dūr iden şāhım beni luṭf u keremdir hep

¹ 13 R.P. / 10 K.R.

Kemālînden degildir dāğ-ı ber-dil kesmeye kimse
Medār-ı hıkd u kîn gavğa-yı dīnār ü dirhemdir hep

Beni hem-şū‘le-i āvāz-ı bülbül eyleyen Rāğīb
Sükūt-ı cān-güdāz-ı nāz ile ol ğonce-femdir² hep

2.³

Velehu

Mef‘ülü / Fā‘ilātü / Mefā‘lū / Fā‘ilün

İtdi ten-i nizārımı feryād u nāle-nāl
Kaldım o rütbe-i za‘f ile yok irtihāle hāl

Evzā‘-ı bāz gūneye mā‘il-i mizāc-ı ‘aşk
Bunda kıdd-i hāmīde olur i‘tidāle dāl

Ārāyış-ı kabūl hūner-i servet olmasa
Olmazdı böyle cüz-i mülāzım kemāle māl

Sī-pāre-i havādis-i eyyām olup şuhūr
A‘cūbe-i veķāyi‘-i dehre risāle sāl

Var mı ‘ilācuñ itmege bir hāl ile hāmūş
Olmaz müfīd-i herzedir ey meķāle kāl⁴

Dinmezdi āl-i teşne-fırīb olmasa serāb
İmā ider bu nūkte-i rengīn misāle āl

Rāğīb hezār ma‘ni-i nāzuñ⁵ hayāl idüb
Her ğanzesiñden oldu hedef perr ü bāle-bāl

² Ğonce-femdir: gonce-lebdir K.R.

³ 108 R.P. / 106 K.R.

⁴ Herzedir ey: herze-deryā-yı K.R.

⁵ Nāzuñ: rengin K.R.

2a

3.⁶*Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün*

Ḳābīliyyet istemezler ḳadr ü cāhe muḳbil ol

Şeh-süvār-ı tevsen-i baḫt ol hūnerde rācil ol

Ebr-i nīsān gibi feyzün olmasuñ maḫşūşa ḥāş

Pertev-i iḫsān ile mihr ol cihāne şāmil ol

Çīn-i ebrūlar seni pā-māl-ı emvāc-ı fütūr

İtmesün ey çeşm-i giryānım meded deryā dil ol

Kimseden ḥavf itme senden pūr-hirās olsun kesān

Olma miğfer-veş sebük-ser şeşper-āsā pūr-dil ol⁷

Başdılar ser- menzil-i kāme sebük-pāyān ḳadem

Ey girān-rū sen daḫi dermānde āb u kil ol

Rāğīb olma gūr dil-veş peyrev-i bī-dest ü pā

Olma muḫtāc-ı 'aşā sen reh-neverd-i kāmīl ol

4.⁸

Velehu

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

Bezm-i meyde olma pūr-çīn-i ḡāzab-ı dem-beste gül

Ḥande rūlīḳdır⁹ olan bu şişeye şāyeste gül

Ġālib-i gerdūn olur bāzīçesinde bī-ta'ab

Ḥātem ḥālūn iden genc-i dehenden deste gül

Peyrev-i feyz-i nesīm oldu nevā-yı 'andelib

Açulursa kūşe-i bāḡa nola āheste gül

Zevḳ-yāb-ı zaḫm-ı peykānīñ olan derd-āşīnā

⁶ 107 R.P./ 107 K.R.

⁷ Bu beyitten sonra divanda bir beyit daha var.

“Olmaz elde istīḳamet-veş 'aşā-yı āhenīn
Peyrev-i bī-dest ü pā olma mūrīd-i kāmīl ol” K.R

⁸ 109 R.P./ 108 K.R.

⁹ Rūlīḳdır: rūlīḳlar K.R

İtdi her bir deşne-i hâre fedâ biñ deste gül
 Ğonca-i mînâsı olmaz bir dağı lebrîz-i şerm
 Şîşe-i nâmûsı zinhâr itmesün işkeste gül
 Sâye-i zülf-i hâm-ender-hâmdır ol ruhsârda
 Yoğsa bir gülşende olmaz sünbüle peyveste gül
 Şâ'ir-i rengîn-edâya berk-i sebzimdir biter¹⁰
 Gül-istân tab 'ı Râğıb'dan bu bir ber-ceste gül

2b

5.¹¹

Velehu

Fâ'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fa'lün

Bârını¹² gerden-i aĥbâbe idenler taĥmîl
 Ne kadar olsa sebük-rûĥ olur elbette saĥîl
 Eglenür¹³ ĥaşd-ı ticâret ile cünbişlerden
 Şanduñ ey ĥ'âce meger Ka'be'yi sen ĥân-ı Halîl
 Var ise bir hünerüñ 'arz ile isbât eyle
 Olamaz maĥz-ı mübâĥât bu da'vâya delîl
 Mâye-i feyz virür revnaĥı zînet virmez
 Zîver-i cevher ile rûşen olur mu ĥandîl
 Saĥdı âteşlerini gürlledi ol şûĥ yine
 Ğâlibâ neft-i nifâĥa¹⁴ ruĥabâ itdi¹⁵ fetîl
 Ğaralardan aĥaraĥ baĥr-ı sefid-i Rûma
 Cûy-ı eşkim görünür Nîl gibi baĥr-ı tavîl
 Münkeşif olmadadır zaddı ile çün eşyâ

¹⁰ Biter: yeter K.R

¹¹ 110 R.P./109 K.R.

¹² Bârını: yârini R.P

¹³ Eglenür: añlanur K.R

¹⁴ Neft-i nifâĥa:naĥbı niĥabe R.P

¹⁵ İtdi: yakdı K.R

Ṭa'n-ı ā'dā gibi Rāğıb olamaz zıkr-i cemīl

6.¹⁶

Mefā'ilün / Fe'ilātün / Mefā'ilün / Fe'ilün

Ḳudüm şevḳ ile tevbīh-i baht-ı şüm idelüm

Ayāğ-ı mül ile kesr-i ser-i ğamüm idelüm

Nizām-ı hey'et-i rezmi tamām bezme virüp

Şaf-ı sipāh-ı ğama şıdḳ ile hücüm idelüm

Kelāl geldi taşarrufdan Ümm-i Dünyāyı

Yeter şu Ḳāhire'nün ḳahrı 'azm-i Rüm idelüm

Fürüg-ı āteş-i terdir 'ilāc-ı saht-dilān

O māh-pāreyi bezm-i tarabda müm idelüm

Sezā-yı levm ü cezā nefsimiz iken Rāğıb

Nedir ğünāhı sipihrüñ ki biz şütüm idelüm

3a

7.¹⁷

Velehu

Fā'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün

Yāyuñ ey ebrū-yı yār olsa da aḥen çekerim

Ḳande bir çelle-i saht olsa anı ben çekerim

Rıtl-ı merd-efken zehr-ābe ğam çekdikce

Cām-ı şahbāyı mürevvaḳ¹⁸ gibi birden çekerim

Külbemi şu'le-i āvāz ile rüşen iderim¹⁹

Ġül-i dağım eridüb revğan-ı şīven çekerim

Nāz-ı ebrū-yı helāli çekemem līk o mehüñ

Tığ-ı ebrūsuna ḥasret ile gerden çekerim

Pāki-i dāmenimüñ bā 'isi kütelligidir

'İyşdan sanma ki perhīz ile dāmen çekerim

¹⁶ 112 R.P./110 K.R.

¹⁷ 113 R.P./113 K.R.

¹⁸ Mürevvaḳ:muraddıḳ R.P.

¹⁹ İderim: çekerim K.R.

Kimsenüñ bārı degil derd-i elem cevri ü sitem
Bārı kâfir ne çekersem hele senden çekerim

Sıklet-i vaz‘ı raķibüñ çekilür mü Rāġıb
Hâtır-ı dost için zaħme-it düşmen çekerim

8.²⁰

Velehu

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün

Ĥırām-ı kadüñe ta‘bır-i āşınā bulamam
Bu nazma servi daħı mışra‘ı resā²¹ bulamam

Ĥuşülün isteyecek dilde müdde ‘ā bulamam
Nigār-ı hāne iken naķş-ı hoş-nümā bulamam

Bulur benim gibi biñ mübtelā o şūh ammā
Çerāġ-ı mihr ile ben öyle meh-liķā bulamam

O güm-sürāġ-ı beyābān-ı hayretim hergiz
Talebde ben beni Ĥızır olsa reh-nümā bulamam

Hezār cāmını nüş eylesem de devrānuñ
Neşāt ü neş‘eye²² dā‘ir yine şafā bulamam

Niye irāde idersem ‘alāķa rabt idemem
Ne tırfa kayd imiş azādelik rehā bulamam

ķanı ol āfet ile ins ü ülfet-i dīrin
Nice oldu şimdi ‘aceb noldu Rāġıb bulamam²³

3b

9.²⁴

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

Neden āyā bu tehevür ķuluña pādişehim
Var ise bendeligimdir saña ancak günehim

²⁰ 114 R.P./114K.R.

²¹ Mışra ‘ı resā: muşarra ‘-resā K.R.

²² Neş‘e: neşve R.P.

²³ Bu beyit divanda farklı verilmiştir.

“Kanı miyanede evvelki ins ü ilfetler
O mäh-pāre ile şimdi Rāġıbā bulamam” K.R.

²⁴ 118 R.P./111 K.R.

Düşdi lağzīde olup қа‘rına çāh-ı zeķanuñ
Zahirā mest-i mey-i la‘lūñ olaldan nıgehim

Hāl-i Hindū-yı bütān terbiye eylerdi yine
Olsa te’sīri daħi kevkeb-i baħt-ı siyehim

Müje tārāc-ı dil şaf çeküp ol şūħ disün
Sürme-reng eyledi gerdün-ı ğubār-ı sipehim

Māye-i fīnetim²⁵ olmuş benim insāniyyet
Hāk-i kabrimde de bī-rūħ²⁶ şanemdir giyehim

Yusuf-ı Mışır-ı ğarābet dinülürsem yiridir
Halaķ-i zūlf ü zeķan oldu çü zindān ü çehim

Hüsrev-i mülket-i dil-suħtekānım Rāğıb
Şem ‘-veş şu‘le-i dāğ-ı ciĝerimdir külehim

10.²⁷

Velehu

Mefā‘ılün / Mefā‘ılün / Mefā‘ılün / Mefā‘ılün

Hayāl-i zūlf-i ħam-ber-ħam ki eyler ħatırım der-hem
Olur her medd-i āħım tūĝ-ı şāh-ı dūd-u dil perçem

Zülāl-i tesliyet eyler ‘ulüv-ĝır āteş-i ‘aşkı
Gül-i dāĝ-ı fūrüzāne şererdir қаtre-i şebnem

Hevās-ı āteş-engīz ābı sevdā-ħīz-i ħākinden
Temāşā eyledim iķlim-i ‘aşkı başķa bir ‘ālem

Hevāsı zūlf-i ħalūñle budur қānūnı ‘uşşāķuñ
Urur mānend-i ney ĝāhi şabā ki būselikden dem

‘Aceb mi dilleri tekdīr iderse ħatı-ı mevħūmuñ
Қapar ebr-i muħayyeleden dil-i ħūrşīd olursa²⁸ nem

²⁵ fīnetim: fıynetim K.R

²⁶ Bī-rūħ: yebrūħ K.R

²⁷ 116 R.P./116 K.R.

²⁸ Dil-i ħūrşīd olursa: dil-i āyīne lābūd K.R

Keserse bezm-i şahbādan ayağın zāhid-i huşküñ
Felekde çīn-i ebrū gibi tīg-i hoş qadem bilmem

Hasudā her münkir eylesün mi ser-fürū Rāğīb
Muhammerdir ser-a-pā tīnetimde²⁹ neş'e-i ādem

4a

11.³⁰

Velehu

Fā'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün

Sırr-ı ezdāde müzāhir idigin bu 'ālem
Gösterir nağmedeki mudğam olan hey'et-i ğam

Maşdar-ı şöhret ü şıyt olmaz idi tabl ü 'alem
Zahme táb-āver olup itmese tesbīt-i qadem

Ehl-i hüşuñ nazār-ı çeşm-i hikem-beyninde
Neşve'i 'ibrete dā'ir görünür sāğar-ı Cem

Dil ki mecrūh ola memnūn nüvāziş olmaz
Zahmi āyīnenüñ eyler mi kabül-ı merhem

Hakka kā'il idi bī-şübhe eyledi herkes
Şüret-i Hakda niçün halk olundu ādem³¹

Bir giden bir daği gelmez ne 'aceb hikmetdir
'Ālem-i rahata beñzer gibi iklīm-i 'adem

Lezzeti e't'imede zīneti pūşışde arar
Ne bilür neş'e-i idrāki nedir ehl-i şikem³²

Zūr-ı yek hamle-i endūha tayānmaz sāķī
Olsa bünyān-ı tarab her ne kadar müstaħkem

²⁹ Tīnetinde: tīynetinde K.R

³⁰ 115 R.P./115 K.R.

³¹ Bu beyitten sonra divanda bir beyit daha var.
"Ehl-i taqlīde müdid olmaz eger olsada feyz
Gül-i taşvire tarāvet nice virsün şebnem" K.R

³² Bu beyitten sonra divanda bir beyit daha var.
"Zühreye nisbet ile olmaz idi perde-bülend
İtmese çeng-i tevāzu 'lar ile qaddini ham" K.R

Kendi hālin unudup ‘āşıkça ağlardı o meh
Bilse bir kerre felekde nicedir cevri ü sitem

Semm-i hicrānuñ emdir didi erbāb-ı mezāk
Nola ey gonce-dehen lebleriñi bir emsem

Hep olur h^vāhiş-i dil eyleme hām-ı ibrāmı
Vaḳti var ‘arz-ı merāmuñ daḳı Rāğıb epsem

4b

12.³³

Velehu

Mef‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilü / Fe‘ülün

Düşse nola mihr ü mehi çarḳun nazarımdan
Ayırdı beni göz göre nūr-ı başarımdan

Rizān oluyor dūr yirine rize-i yāḳūt
Baḳ āteşim ḳasret ile çeşm-i terimden

Bir ḳatre deḳil eşkime nisbet yedi deryā
Bir lem‘a deḳil ateş-i dūzeḳ şeririmden

İtdi beni āşüfte hevā-yı ser-zülfü
Olsun o da āşüfte terāh-ı seḳerimden³⁴

Hicr-i gül-i ruḳsār ile bāliş-i rāḳat
Bir pūte-i ḳār olmadadır derd-i serimden

Çün berḳ-ı ḳayāl oldu temāşā vü cefāsı³⁵
Sīrāb-ı şafā olmadım ol sīm-berimden

Rāğıb göremem cāmımı Cem şunsa şafāsın
Çeşmimde benim türedir ‘ālem kederimden

13.³⁶

³³ 125 R.P./120 K.R.

³⁴ Bu beyit divanda yok. R.P.

³⁵ Cefāsı: ḳafāsı R.P.

³⁶ 120 R.P./124 K.R.

Velehu

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

Mey-i ‘aşk ile görüb ehl-i fenā med-hüşun

Zahid-i huşk pesend eylemez oldu hüşun

Ten-i bürhene ider ol kimseyi çarh-ı gaddār

Görse şāyeste eger hil‘at-ı cāhı dūşun

Bahr-ı ğamdan yine tahlis-i vücūd eyleyemez

Görmüşüz bezm-i meyüñ biz nice deryā nūşun

Çāšnī gīr-i du‘ā eylese destin bālā³⁷

Ne‘am-ı h‘vān-ı İlähīnūñ açar ser-pūşun

Neş‘esi rakşa götürse ne a‘ceb mestānı

Görmeyesin hum içinde mey-i ālüñ cūşun

Kaşdı ikrār-ı vişāl itmedir eylerse sükūt

Nola bus eylese ‘uşşāk-ı leb-i hāmūşun

Girye-nāk itse nola eh-i dili te’esīri

Muṭrib-i nāz burur sāz-ı niyāziñ gūşun

Yine rez duḥteriniñ halka begūşı olamaz

Mihr ü mehden eger eylerse felek mengūşun

Sanma pervāz ide tahrik-i şafādan Rāğīb

Gülü hıfz itmek için bülbül açar āgūşun

5a

14.³⁸

Velehu

Mef‘ülü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

Ey hüsn-i şu‘le-tābını zīr-i niķāb iden

Açmazdan³⁹ ‘āşikānı raḥūñdur kebāb iden

³⁷ Eylese destin bālā: olsa da cevri eyleyemez K.R

³⁸ 134 R.P./118 K.R.

³⁹ Açmazdan: ecsād-ı K.R

Hattın hayâlidir baña mûy-ı dimâğ olan
Zülfün hevâsıdır beni aşûfte h^vâb iden

Evza ‘ı nâ-mülâyim-i aḥbâb ola meger
Ehl-i kemâle çarḥ değildir ‘azâb iden

Olmaz girân bizâ ‘ai kâlâ-yı i’tibâr
Bu bender içre sūd-ı ziyânın hisâb iden

İz ‘âc-ı hulḳ olsa da zî-kıymet ‘âkıbet
Pâ-mâl olur misâl-i rikâb irtikâb iden⁴⁰

Beñzer o şaḥşa yüzi gül-endüd ola şânür
Mûy-ı sefidî şüst-i reng-i hıżâb iden

Râğıb müdâheneyle riyâdır zemânedede
Dünyâyı şanma cevr ü sitemdir ḥarâb iden

15.⁴¹

Velehu

Mefâ‘lün / Mefâ‘lün / Mefâ‘lün / Mefâ‘lün

Bî-tâbî-i tehâlûk ile yolda kaldı heb⁴²

Ser-menzil merâma vaḳtın şitâb iden

Ḥalâvet-yâb olur mı ni‘met-i elvân-ı dünyâdan
Dehen-şüy olmayanlar bûs-ı dâmân-ı müdârâdan

Hevâ-yı nefsdan ser-mâye-i ‘izzetdir istiğnâ
‘Azîz olmazdı Yusuf çekmese dâmen Züleyhâ’dan

Biri bîm ü biri ümmîd ile itdi kebâb âḥir
Fiğân dest-i leb-i ḥâmüşdan ol çeşm-i güyâdan

Sevâd-ı perde-i ḥatṭa tevârî itme ‘illetle
Ḳıyâmet ḳopsa geçmez yek ser-i mü dil o sevdâdan

⁴⁰ Divanda bu beyitten sonra bir beyit daha var.

“Bî-tâbî-i tehâlûkle yolda kaldı hep
Ser-menzil-i merâme vaḳtsiz şitâb iden” (R.P)(K.R)

⁴¹ 119 R.P./119 K.R.

⁴² Bu beyit 14.gazelin beyti.(.R.P) (K.R)

Değil hâli perîşânî-i kâkûl fitne-i haţdan
 Haber şormak hâţadır pek-i âh-ı bād-ı peymādan
 Ser-a-ser hūsn ü ān-ı şivedir yek- kâlība mesbūk
 Budur fehm itdiğim ma'nā-yı nāzik ol ser-a-pādan

5b

Leb-i cān baḥşınıñ i'cāzına söz yok leţāfetde
 Tekellüm eyledikce fark olunmaz lafzı ma'nādan

Değildir boş tehî-destî-i nağd-i vağdi olmağ var
 Kühen rindāne sākî dest-keşlik cām-ı şahbādan

Kapāğı Şāma atmağdır dil-i şūrîdenüñ fikri
 Rehā bulsa eger zincir-i zülûf-i şūh-ı şehbādan

Vefādır mümkün-i ma'dūm ancak ittifāk üzre
 Muḥālifdir baḥşlar kîmyādan zāt-ı 'anğādan

Raḥîk-i şafvetün tekdîr iken⁴³ hūsn-i mükāfātı
 Anuñ çün derd-i serdir çekdiğim Rāğîb aḥıbbādan

16.⁴⁴

Velehu

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

Pes-i nüh tūy-ı çarḥ olmaz dil-āzāran için me'men
 Tayanmaz tîr-i âh-ı inkisāre āhenîn cevşen

Şerār-ı şūr u şer heb saḥt dillerden zuhūr eyler
 Bu da'vāya iki şahid degil mi seng ile⁴⁵ āhen

'Ayūb-ı nāsı ifşādan libāsın şoymağ ehvendir
 Baña hoş-ter gelür reh-zenlik olmağdansa Pervīzen

Müfid-i i'tibār olmaz teşābih reng ü bū⁴⁶ virmez
 Olur mı zîver-i destār-ı rağbet sünbül-i ḥırmen

⁴³ İken: imiş K.R

⁴⁴ 126 R.P./126 K.R.

⁴⁵ Seng ile: seniñle K.R

⁴⁶ Bū: diyü R.P

Şikāf-ı hār-ı hasret yā olur gül-düz-ı istiğnā

Degil hālī iki naqşın birinden kūşe-i dāmen

Tecerrüddür iden çün sālīki ser-menzil vāşıl

Olur ğālib bu yolda reh-nümāya şīve-i rehzen⁴⁷

Mükāfāt iktizāsınca cezā cins-i ‘ameldendir

Hüdā cānından itsün dūr iderse kim seni benden

Yürür keştī-i şahbā kuvvet-i meh-tāb ile Rāğīb

Olur bu zevraқа pīrāhen-i fānūsdan yelken

6a

17.⁴⁸

Velehu

Mef‘ūlü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

Ümmīd-i neşvedir bize heb derd-i ser-viren

Fikr-i şafāda olduğumuzdur keder viren

Cüş-ı bahār āteş şevk-i Kelīmdir

Şāh-ı nihāl-i Tūr degil berk ü ber viren

Tā sāk-ı ‘arşa dek niçün ey āh-ı bī-eser

Virürdi saña bu rif‘at ile pāyeler viren

Ġammāzī-i nigāh-ı teħessür mü āh mı

Bilsem o şūha rāz-ı derūnum haber viren

Şehbāz-ı evc-i hüsne düşen nāz ise meger

Üftādeler degil mi saña bāl ü per viren

Tāb-ı şikest-i leşker-i zulmet maḥāl idi

Hüs olmasaydı pençe-i hürşīde fer viren

Şimdi dirīğ-i naqd-ı sirişkin mi eylesün

⁴⁷ Bu beyitten sonra divanda bir beyit daha var.
“Degil mi ‘alemiñ pest ü bülendi çarḥa vābeste
Teğallüble menār-ı rif ‘atolmaz mı çeh-i bijen” K.R.

⁴⁸ 128 R.P./ 127 K.R.

Rāğıb o şūha merdüm-i çeşminde yer viren

18.⁴⁹

Velehu

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

Şöyle hem-meşreb ü yek-reng olayım cām ile ben

Döneyim lāle-i sürha mey-i gül-fām ile ben

Vaşıl odur reşk ide âmizîşine şîr ü şeker

Bulamam çāšnî-i vuşlat-ı ibrām ile ben

Dest- hoş mey-i āl olmayacak sîb-ı zeķan

Mütesellî olamam dā‘iye-i hām ile ben

Olalı şubh-ı binā gūşı sevād-ālūde

Rūz-ı vaşlın seherin fark idemem şām ile ben

Ben nerm-hūsın o bî-rahmin arar hūblarıñ

Rāğıb āşüfte-hevāyım dil-i hod-gām ile ben

6b

19.⁵⁰

Velehu

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

İtmeyen hergiz tehāşî āb-ı rüyın pāsdan

Dāmen-i ‘arzın nice taḥhîr ider ednāsdan

Naşş-ı ‘irfānı kâbül itmez dil-i ālūde-kān

Mużtaribdir semm-i ḥaḥḥ-ı çirkînî-i kırtāsdan

Ṭıynetinde her kimüñ olmaz ḥamîr-i ma’rifet

Olsa da sûretde ādem farkı yok nesnādan

Ziver-i dūş eyleyen cāh-ı sehā teşrîfini

Olamaz āsūde dāmen pençe-i iflāsdan

⁴⁹ 129 R.P./128 K.R.

⁵⁰ 132 R.P./129 K.R.

Ādemi ı̄şlaḥa mebnīdir leked-kūbī dehr
 Diñle sırr-ı mācerāyı kāzüz ü⁵¹ kurbāsdan
 Sāde diller neş'e-dār⁵² erbāb-ı dāniş pür ḥumār
 'Akilān ser-şār-ı hayretdir bu vārūn ṭasdan
 Şöyle Rāğıb bī-dimāğ itdi beni devr-i sipihr
 Neşvesi ṭursun ḥumārın ḫaldı dil iḥsāsdan

20.⁵³

Velehu

Fā'ilātūn / Fā'ilātūn / Fā'ilātūn / Fā'ilūn

Mest-i cām-ı vuşlatuñ hicr ile meşḥūr⁵⁴ olmasun
 Gördüğinden kimseler 'ālemde mehcūr olmasun
 Kendi de mağmūr olur dil-şādī-i a' dāsına
 Düşmenim maḥzūnī-i düşmenle mesrūr olmasun
 İnkisārından olur nüh künbed-i mīnā şikest
 Ḳalb-i 'āşıḳ el-emān destūñde meksūr olmasun
 Sāz-kār-ı kār-ı 'ālem kuvvet-i ikbālde⁵⁵
 Baht-ı firūz isteriz bāzū-yı pür-zūr olmasun
 İ'tirāf-ı cürm ile nādāne ḥoş-terdir cezā
 Kimse Rāğıb ḡadr-ı nādān ile mağdur olmasun

7a

21.⁵⁶

Velehu

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

'Ar'ar gibi ol ḫāmet-i dil-cūya ne dirsın
 'Anber gibi ol kākül-i ḥoş-būya ne dirsın
 Bū mülk-i dil-i ḡāret iden ḫāl-i siyeh kim

⁵¹ Kāzüz ü:k'ez-rev-i R.P

⁵² Neş'e-dār: neşve-dār R.P

⁵³ 130 R.P./131 K.R.

⁵⁴ Meşḥūr mağmūr R.P.

⁵⁵ Ḳuvvet-i ikbālde:ḳuvvet-i ikbāldir K.R.

⁵⁶ 135 R.P./ 125 K.R.

Ġabġabda zuhūr eyleye ol rŭya ne dirsın

Reftār u hırām eylese ol serv-i revānım
Ol demde kopan na‘rā-i yā hŭya ne dirsın

Kāfŭra müşābih didiler gerdenini ħalk
Rŭyunda nŭmāyān olan ebrŭya ne dirsın

Rāġıb saña ħŭbān-ı mŭmeyyiz didiler hep
Ol iki turunç ile o pehlŭya ne dirsın

22.⁵⁷

Velehu

Fā‘ilātŭn / Fā‘ilātŭn / Fā‘ilātŭn / Fā‘ilŭn

Ārzŭ-yı vuşlatıñ gitmez dil-i mehcŭrdan
Dŭr olur mı fikr-i şahbā ħātır-ı maĥmŭrdan
Olmadı cŭ-yı sirişkim gülşen-ārāyı heves
Bir güler yüz görmedim ben t̄alı‘i pŭr-şŭrdan
Berk-i sebze-i āteş olmuşdur reh-āvard-i Kelīm
Meyve-çın olmak mŭyesser mi nihāl-i Ťŭrdan
Perde-püş ‘ayb olur seyr-i maĥāmāt-ı hevā
Kimse bed-āvāz işitmiş mi ħār-ı tanbŭrdan
Görmedik bir mażhar-ı ħurb-ı temāşāyı henüz
İstimā ‘itmekdeyüz evşāf-ı ħŭsnŭñ dŭrdan
İntisāb-ı ehl-i devlet ħākī hem eyler ‘azīz
Za’il olmaz şayt ı ’izzet-i kāse-i faġfŭrdan
Ol kadar buldum zen-i dŭnyāyı Rāġıb bī-vefā
Çeşm-püş-ı ārzŭ oldum behişt ũ ħŭrdan
7b

23.⁵⁸

⁵⁷ 133 R.P./133 K.R.

⁵⁸ 137 R.P./ 136 K.R.

Velehu

Mefâ'ılün / Mefâ'ılün / Mefâ'ılün / Mefâ'ılün

Mübālāt eylemez rindâne-meşreb her huşuşunda

Meger kim bāde-i gülfām ile sāgar huşuşunda

Esās-ı ma'rifetle hāne-i dil bulsun ārāyiş

Tekellüf ber-ţarafdır bāliş ü bisterr huşuşunda

'Aceb mi da'vā-yı 'aşkuñla pür-dag eylesem sīnem

Gerekdir naqş-ı hāteme kesreti maḥzar huşuşunda

Eşer maqşūd eşerse mışra'ı berceste kāfidir

'Aceb hayretdeyim ben sedd-i İskender huşuşunda

Ne çāre kullanılsa hıdmet-i dīgerde çar ebrū

Hele cā'iz değıl dellāk ile berber huşuşunda

Olur mı çeşm-i ḥasret-i ḥüsn-i 'ālem sūzden beste

Baқılmaz ḥatır-ı aḥbāba hiç dilber huşuşunda

Vaḥīd nükte-sence Rāğıbā el arқası yirde

Huşuşā bu zemīni tāze tarḥ u ter huşuşunda

24.⁵⁹

Velehu

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefâ'ılü / Fā'ilün

Oldu resīde tiğ-ı sitem üstüḥ'ānıma

Ölsem bu derd ile acımam ṭatlı cānıma

Pür çīn-i nāz idüp dimiş ebrūların o māh

Қavs-ı қаzā nazīre olur mu kemānıma

La'lüñ şebh-i ḡonca diyenler açıldılar

Sıgmaz benim bu gūne büyük söz dehānıma

Mümkün 'ilacı zaḥm-ı nümāyānuñ ey ṭabīb

Var ise çaren eyle dil-i nā-tüvānıma

⁵⁹ 144 R.P./138 K.R.

Bir em olursa haste-i ‘aşık lebündedir
Efsün-ı gamzeyi oğuma degdi cânıma

Virmem fütür sabra olursam da teşne leb
Râğıb recâ-yı vuşlatı almam lisanıma

8a

25.⁶⁰

Velehu

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

Kâbil-i ‘aşk olsa dil ammâ heves-kâr olmasa
Zūd-nağş u zūd-ı mahv âyîne-girdâr olmasa⁶¹

Belki tâb-âver olurdu dil-nigâh-ı nâzına
Ğamze-i şimşir-i ebrûlar tarafdâr olmasa

Kimde var yârâ-yı ‘arz-ı müdde‘a ey tünd-ğū
Âh-ı hasretten temennâlar be-didâr olmasa

Olsa hem-senc-i tesâvî bâr-ı da’va-yı hüner
Bu’l- fuzûlân gâh qadr ü kûh-ı pendâr olmasa

Neşve-dâr oldukça nâ-hem-vâr olur meşrebler
Mest-i iğbâl zemâne böyle ser-şâr olmasa

Hod nedânî tıynet-i merdümde merküz ol kadar
Añlamaz pîş ü pesin iğbâl-i idbâr olmasa

Eylemez Râğıb te’eddüb kimseyi havf ü recâ
Da’va-yı Manşûr iderdi her kişi dâr olmasa

26.⁶²

Velehu

Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün

Sağın dest-i firâğa rişte-i tül-ı emel virme
Nizâmu-ı mülk-i istiğnâya gafletle hâlel virme

⁶⁰ 139 R.P./ 139 K.R.

⁶¹“ Zûr-ı ‘aşk-ı zûr-ı mahv-âyîne-kerdar olmasa” R.P.

⁶² 140 R.P./ 140 K.R.

Olur bir günde⁶³ bünyân-ı ‘adâvet zür-ı nermîden
Hemân sen bâzû-yı saht-ı müdürâyı kesel virme

İdersin hâk-ber-ser hânümân-ı zühd ü taqvâyı
Gel ey burc-ı şehâmet zür-ı meyden böyle bel virme

Bu meydan muhabbetdir ‘aṭâye aḥz olur gâlib
Ayağ almağ zeber-destânedir pîrâne el virme

Meded hem-hâl seher âb eyleme bimâr-ı hicrânuñ
Virürsen nüş-dâru-yı ifâkat bî-maḥal virme

Kibâr-ı devlet hem-meşreb-i pîr-i muḡân buldum
Ḳaşıde diñlemezler Râḡıb almazlar ḡazel virme

8b

27.⁶⁴

Velehu

Mef‘ülü / Mefâ‘lü / Mefâ‘lü / Fe‘ülün

Reftâr idene vâdî-i ‘aşḡ içre yolunca
Destinde reh-i râst ‘aşâdır yorulunca

Telḡ eyledi kâmin heves-i ḡâma düşenler
Ḳoy mevsimine meyve -i maḡsûdı olunca

Azer baḡş⁶⁵ ile ḡâbil-i tekdîr olur ammâ
Çok şu götürür çeşm-i şafvet ṡurulunca

Dil ḡaldı tehî mâye olub dîdelerim pür
Minâ boşanur ḡavşala-i câm tolunca

Bir kerre doḡunsañ teline sâz-ı derûnuñ
Biñ dürlü nüvâzişle düzelmez bozulunca

Vaşf-ı ‘âlî Pâşâ ile teng olsa da Râḡıb

⁶³ Bir günde: berkende R.P.

⁶⁴ 141 R.P./ 141 K.R.

⁶⁵ Azer baḡş:azraḡş R.P.

Tezyil iderim kafiyem encām bulunca

Kerrār-ı şafı rezm ki ‘azminde olurlar

Tevfikî zafer hem-rehi şāgınca şolunca

28.⁶⁶

Velehu

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

Çaldı naqş-ı hâtem-i la‘lûñ dil-i ğam pîşede

Ğonce-i terdir ço açılson derün-ı şîşede

Eylesün târâc-ı dil ki çîn-i ebrûñ nigâh

İki şîr olmaz meseldir sevdiğim bir bîşede

İtdi Şîrîn-kâri-i Ferhâd naqş-ı bî-sütün

Ser- nüviştin kim kazâ resm eylemişdi tîşede

Olmadım reh-yâb ser-i- kâkül-i ham-der-hamuñ

Çok kilîd-i müşkili itdim kûsâd endîşede

Cem‘i olan haţt-ı lebünle zehr ü şeker handeyi

Nîş ile cedvâre teşbîh eyledim bir rîşede

Hırka-püş-ı hân-kâh-ı bî-niyâzîdir dilim

Eylemem Râġıb müdârâ şeyhe de dervîşe de

9a

29.⁶⁷

Velehu

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

Olmadıçça tâ nüvişte fihris-i taqđırde

Maţlab-ı maqşad bulunmaz nüşha-i tetbîrde

Cilve-gâh-ı yâr olan dil naqş-ı ğayr itmez qabûl

Şûret-i dîger muḫâl âyîne-i taşvîrde

⁶⁶ 142 R.P./ 143 K.R.

⁶⁷ 145 R.P./ 144 K.R.

Olmada ehl-i sevāduñ vaż‘ı bahtı bāz-gūn⁶⁸

Ser fūrūdur kār-ı hāme hālet-i tahrīrde

Hūn-ı germ-i ‘āşıkāndan mūy-ı āteş dīdedir

Pīc ü tābu şanma cevher şafha-i şemşīrde

Ol bütün çeşm-i sūhan-gū vü leb-i hāmūşuna

Nükte-senc olmak kolay söz aşīnā ta‘bīrde

Reh-revi ser-menzile vāşıl hevā-yı ‘aşk ider

Bir ādem gītmez per ü bāl olmadıkça tirde

Aldı meydanı bu vādīde Nedim-i yeke-tāz

Olma çok reftāra Rāğīb şāha-i tenzīrde

30.⁶⁹

Velehu

Mefā‘ilūn / Fe‘ilātūn / Mefā‘ilūn / Fe‘ilūn

Ne şūh-ı cilvedir ‘ālem kebāb olur bunda

Hezār gevher-i endīşe āb olur bunda

Muhabbet ‘ālemi itmez kabūl-i zulmet ü nūr

Fūrūğ-ı zerre-i mihr-i āfitāb olur bunda⁷⁰

Hayāl-i tāb-ı ruhuñda ‘aceb leṭāfet var

Sirişk-i dīde-i ḥasret gül-āb olur bunda

Ne mümkün eylemek aḥvāl-i ‘aşkı istikşā

Mekātib-i⁷¹ ğam-ı dil bir kitāb olur bunda

Şikenc-i zülfi degil tāb-ı mū-şikāf-ı hayāl

Esīr-i keşmekeş-i pīç ü tāb olur bunda

⁶⁸ Bāz-gūn: vaj-gūn: R.P.

⁶⁹ 143 R.P./ 145 K.R.

⁷⁰ Bu beyitten sonra divanda bir beyit daha var.

“Gören bu kuvvet-i ṭali ‘ler dir ḥarābatı
Yapılsa sedd-i Sikender ḥarābat olur bunda” (R.P) (K.R.)

⁷¹ Mekātib: Hikāyet (R.P) (K.R.)

İderse cirm-i nekredeyle yār qaşd-ı ‘itāb⁷²

Süküt-ı Rāğıba faşlü’l hıṭāb olur bunda

9b

31.⁷³

Velehu

Mefā‘ılün / Mefā‘ılün / Mefā‘ılün / Mefā‘ılün

Müsā ‘iddir siyeh-kārī-ı çeşm-i fitne pervāze

Ḥazer nā-sāz kārī töhmetimden baḥt-ı nā-sāze

Komaz elden nesīme gerçi cünbişlerle taḳlīdi

Peyām-ı yārdan kütēdir ammā dest-i yelpāze

Dırāz itme niyāzın kāmetin olma girān-sāye

Gelür feyż-i Ḥudā geldikde bī-mīzān u endāze

Perişān nüşha-i eyyām gelmez rabṭı tedbīre

Ḳabül eyler mi evrāḳ-ı kühen ḥikmetle şīrāze

Olur her dem bahār-ı ḥār-zār-ı renciş-i merdüm

İden gülşen serā-yı gūşuna mevḳūf ḡammāze

Şikār eyler yek-endāzında nesr-i ṭā’ir-i çarḫı

Gelince bāzı ‘anḳā bā-il himmet şevḳ-i pervāze

Nezāketle dehān-ı yārdan gūş eyledim evvel

Bu şī’r-i ter‘aceb mi olsa Rāğıb tāzeden tāze

32.⁷⁴

Velehu

Fā‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

Va ‘de-i vaşl-ı dürüḡı o mehiñ gūşumda

Ḳaldı ḥemyāze-i ḥasret gibi āḡuşumda

Ne ḳadar olsa hüveydā eser-i ḥüsn-i ḳabül

⁷² Cirm-i nekredeyle: cürmüne gürd R.P.

⁷³ 146 R.P./ 146 K.R.

⁷⁴ 147 R.P./ 147 K.R.

Cünbiş-i ħarf-i recā yok leb-i ħāmūşumda

‘Aql-ı kül ħasret-i nüh-cür ‘a-i idrākimde
Neşve’i feyż ezel var mı ser-i cūşumda

Yine dīvāneye dīvāne ider dil-sūzı
Rūh-ı Mecnūn dolanur gerdi ser-i hūşumda

Ťurfe pā-māl-i ħavādis mi olur bencileyin
Şūr u sevdā be-ser ü bār-ı emel dūşumda

Eyledim mezheb-i ebnā-yı zamānı taķlīd
Yād yādıma olur dost ferāmūşumda

Didi ol şūh dil-i sāğare ber-dağ olsun
Eser-i buse-i Rāğīb leb-i mey-nūşumda

10a

33.⁷⁵

Velehu

Fā‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

Şanma ebnā-yı zamāne beni dil-rīş itdi

Her ne idiyse baña baht-ı sitem-gīş itdi

Lezzet ü neş’esi yok nuķl u mey ħāl ü lebün

‘Ayş ü nūşı bize devrinde felek nīş itdi

Ťalmadı rābıta-i ħāne vü sāmān-ı vaţan

Çille-i saĥt-ı vezāret beni⁷⁶ dervīş itdi

Rehzen-i zūhd ü ħıred ġamze-i zer-dīde imiş

Buldı ħüsnünde o şeh mülküni teftīş itdi

Ťomadı ħayret-i dīdār-ı didim nuţka mecāl

Şaded-i ŧūŧi-i vü āyīneyi der-pīş itdi

⁷⁵ 152 R.P./ 151 K.R.

⁷⁶ beni: bizi R.P.

Hatı gelüp cünbiş-i ebrûsu kemânın yaşdı⁷⁷
 Ğamzesi tîr-i ciğer düzını der-kîş itdi

Bir yere gelse cihân eyleyemezdi hergiz
Râğıbâ ‘ilm ü hüner kim baña bir iş itdi

34.⁷⁸

Velehu

Fâ‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

Reh-nümâ olmada güm rehlere fânüs gibi
 ‘Âlem ol şu’le-i âvâz⁷⁹ ile nâkûs gibi

Ey girîbân-ı teħammül ne gülü-gîr olduñ
 Seni de çāk iderim perde-i nāmûs gibi

Kimdir ey şūh ‘aceb mazhar-ı luţfuñ bilsem
 Bağdım ahvâl-i raķıbe o da me’yûs gibi

Sayt-ı ħüsnüñ tutar âfâķa giderse böyle
 Dökülüp sînesi üftâdelerüñ kûs gibi

Yüz süren pāyeñe pāyende bulur devletini
 Var mı ser-māye-i rif ‘at ķademüñ bûs gibi

Ayağüñ denk alagör başmaya görsün sākî
 Zāhidüñ bezme çöker sıkleti kâbûs gibi

Râğıb eyler seni de ziver-i dūş-ı devlet
 Bir kumāşuñ var ise ħırķa-i sālûs gibi

10b

35.⁸⁰

Mef‘ülü / Mefā‘lū / Mefā‘lū / Fe‘ülün

Fermânın o şeh memleket-i dilde yürütdi
 Bîgāna heves her ne ki bulduysa kürütdi

⁷⁷ Yaşdı: buldı R.P.

⁷⁸ 158 R.P./157 K.R.

⁷⁹ Şu’le-i âvâz: şöħret-i âvâz K.R.

⁸⁰ 159 R.P./159 K.R.

Kaynatdı o kıalyoncu büti baħr-ı hevāyı
Çok keşti-i dil-i lenger-i temkīn sürütdi

Dil-teşnelere kıalmadı yek-kāte-i feyzüñ
Ser-çeşme-i iħsānıñı aġyār kıurutdı

‘Aşık da varıp kūyuña işler mi kıayırdı
İt gibi raķıbi bir āzār-ı ardında ürütdi

Teng oldı zemīn sıķleti def ‘itse münāsib
Rāġıb kıalemüñ minder-i endişe çürütdi

36.⁸¹

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

şu‘le-i daġımla lāl itdim zebān-ı bülbüli
Ateře virdim çemende dūd-mān-ı bülbüli

Vāķıfān-ı sır-be-mihr-i sır-ı ‘ařķ añlar ħamūř
Çonce-i leb besteden rāz-ı nihān-ı bübüli

Ĥārĥār-ı hicrine eyler telāfi vaşl-ı gül
Püte-i ĥār itse ġam mı āřiyān-ı bülbüli

Tāb-ı ġaret itdi ĥākister nişin pervāneyi
Ģüř idince nāle-i āteř-feřān-ı bülbüli

Her süħan revnaķ virür mi sūz-ı dil taķrīrine
Çonceden ġüř eyle rengin dāsitān-ı bülbüli

Ateş-i ġülde ten-i pervāneye itsün kebāb
şem ‘çün açmakda ġüller-veş dehān-ı bülbüli⁸²

Bülbü ü ġül kıulķul-ı mīnā vü cām-ı mül yeter
Çekme Rāġıb nāz-ı ġülle imtiħān-ı bülbüli

11a

37.⁸³

⁸¹ 161 R.P./161 K.R.

⁸² Bu beyit divanda yok. R.P.

Velehu

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

Ne dem işrâb-ı nüş-â-nüş ider ol âteşin lebler
 Olur mânend-i mînâ pür-şafâ ervâh u qâlîblar

Münâfi-i edebdir her talebde şive-i ibrâm
 Anuñ çün cilve-gerdir şüret-i nehy üzre maṭlablar

Beyâz-ı şun ‘ı haḳdan nüh varaḳadır hey’et-i eflâk
 Zer-efşândır hüveydâ şafha-i Nîlîde⁸⁴ kevkebler

Kemânın çille ḳaddin ḳam ider nâvek alur şaydı
 Olur güstaḳ-ı fa’iz lezzete ḳâ’ib mü’eddebler

Mişâl-i şem ‘zîr-i pâyün itmez pertevin rüşen
 ‘Aceb mi dūr olursa feyz-i luṭfuñdan muḳarrebler

Tezâḳumdan şıyânetdir te‘addüd râh-cüyânı
 Haḳîḳatde degildir muḫtelif ârâ vü mezhebler

Şabâh-ı ḳaşre dek gitmez sevâd-ı naḳşı dîdemden
 Añılmaz mı siyeh-kârî-ı çeşmüñle geḳen şebler

İderdi şüret-i dîbâyı âdem büşişi-i dîbâ
 Eger pâlân-ı zer-düz ile esb olusaydı merkebler

Tehâlûf ber-ṭarafdır mezheb-i rindî vü taḳvâda
 Tevâfûḳ itse Râḳıḳ bezm-i yek-rengîde meşrebler

38.⁸⁵

Velehu

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

Leb-i cân baḳşı gibi ḳasteye bir em mi olur
 Ten-i kâfûrî gibi dâḳına merhem mi olur

⁸³ 58 R.P./ 28 K.R.⁸⁴ Nîlîde: leylîde K.R.⁸⁵ 59 R.P./ 29 K.R.

Bir nefis-i giryeden ārām değil dīdelerim
Ġam-ı ebrūnla an dokmediđi dem mi olur

Ehl-i talīd ile rūen-dil ider mi lfet
Berki-i gl-gonca-i tavirde ebnem mi olur

Bir ayağı ile am-ı ‘ālemi pā-māl idecek
Kūe-i mey-gededen ozge bir ‘ālem mi olur

11b

Cām-ı ser-ār gibi ben dağı keyfīyyet ile
Lebini būs ide dusem o btn kem mi olur

Bir dil-i goce ki lufula ola iğute
Gl-i ad-berg gibi bir dağı dirhem mi olur

Hāmedir Rāđıb olan fātih-i iqlīm-i suan
Līk her dset-i heves-kāre msellem mi olur

39.⁸⁶

Mefā‘iln / Fe‘ilātn / Mefā‘iln / Fe‘iln

Egeri fitnede ol sīm-i sa ‘ıdn eli var
Belinde aner-i ser-tizinn de meali var

Ol āh-beeyi ayd eylemekde gulk yoğ
Raı seg gibi ammā arada engeli var

afā-yı bezm-i turabdan geer mi tıfl-ı hevā⁸⁷
Ki ho maāmdır ada tereli-yel-leli⁸⁸ var⁸⁹

Nazire dānie olmaz bu fikir ile Rāđıb

⁸⁶ 60 R.P./ 31 K.R.

⁸⁷ tıfl-ı hevā: ehl-i hevā K.R.

⁸⁸ Yel-leli: yelleri K.R.

⁸⁹ Bu beyitten sonra divanda u beyit daha var.
“Efendi ta ‘n iden ‘alı var mı Mecnna
Grh-ı ehl-i hevā ire bir mi bi deli var

Nevā-yı ney gibi dil-sz var mı ‘uaa
Dernı dāđla prdr baında hem yeli var

Hevā-yı zln ile bir abā mıdır pyān
Benim baımda o sevdāyı gr ki tel teli var(“R.P.)(K.R.)

Miyân-ı yâr gibi nükte-i muhayyeli var

40.⁹⁰

Velehu

Mef'ülü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fe'ülün

Dil-ḥasteleriñ bilmedi şıḥhat neye derler⁹¹

Dârū-yı ifâkatle 'ināyet neye derler

Ser-tā-be-ḳadem gül gibi ol gūş-u haḳıḳat

Bülbülden işit nāliş-i ḥasret neye derler

Hem sīnesi pür-dāğ hem āvāzesi muḥrīḳ

Neyden bilünür sūz-ı muḥabbet neye derler

Bir sāğar ile yaptı hemān pīr-i ḥarābāt

Gösterdi bugün şeyhe kerāmet neye derler

Ma 'lūm oluyor nokḩa-i mevḩūm-ı femüñden

Gül-gönce-i gülzār-ı letāfet neye derler

Tā olmaya zer-ābe çeş firḩatūñ 'āşıḳ

Derk eyleyemez lezzet-i vuşlat neye derler

Şüretde eğer Rāğıb ammā ki cihāna

Fehm eylemedik ma'nī-i rağbet neye derler

12a

41.⁹²

Mef'ülü / Fā'ilätü / Mefâ'ilü / Fā'ilün

Ā 'dā ki kibr ider heves-i İ'tibār ile

Biz bulduk İ'tibārumuzı ihtıḩār ile

Nūr-ı kemāl cāh ile olur mı rü-nümā

Şebde a'māya fā'ide olmaz fenār ile

Cāhil ki iştilāḩ ile iğrāḩ ider sözün

⁹⁰ 62 R.P./34 K.R.

⁹¹ Neye derler: niye dirler K.R.

⁹² 126 İ.A.D.

Temyîz idemem anı seng-i mezâr ile

Mu ‘bedle müstaķîmi faziletde fark iden⁹³

Hem-rütbe olamadığı⁹⁴ kubbe menâr ile

Zevķ ü şafâ redîf-i keder oldığın hele

Zâhir olur te‘âķub-ı leyl ü nehâr ile

Taĥsînler o ‘âşıkâ hengâmı-ı hecr-i yâr

‘İzzetâ hemân muķayyed ola ıştıbâr ile

42.⁹⁵

Mef‘ûlü / Fâ‘ilâtü / Mefâ‘ilü / Fâ‘ilün

Aĥır bıraķdı ‘ışk ile zâhid riyâsını

Ferş itdi şadr-ı mey-kedeye bûriyâsını

Naĥl-i emel ĥazân zede-i ye’sdür müdâm

Biz görmedük bahârın⁹⁶ ümîdüñ nemâsını

Ķaşr-ı vücûd olsa ‘aceb mi ĥalel-pezîr

Mi‘mâr-ı şun‘ süst bıraķmış esâsını

Mey-ĥâre duĥtr-i rezi pinhân çekmesün

İsterse pîr-i bâde-fürüşuñ rızâsını

İtmiş sevâd-ı cevher-i şemşîrden felek

İşkestegî ĥâţırumuñ mûmyâsını⁹⁷

Her gördiği nevâla olan leb-güşâ-yı ân⁹⁸

Bir gün çeker müşâdeme-i imtilâsını

Bismilgeh-i muĥabbetüñ âyîni başķadur

⁹³ İden: ider İ.A.D.

⁹⁴ Olamadığı: olamaz yine İ.A.D.

⁹⁵ 127 İ.A.D.

⁹⁶ Bahârın: bahâr-ı İ.A.D.

⁹⁷ Divanda bu beyitten sonra bir beyit daha var.

“ Âhumla eşk-i ĥasretümi görmeyen benüm
Bilmez diyâr-ı miĥnetüñ âb ü hevâsın” İ.A.D.

⁹⁸ ân: âz İ.A.D.

Cellād-ı hüsne küşte virür kan bahāsını

12b

Gül bāğda nesīm ile eyler muķābele

Ṭümār-ı ğoncadan çıkarup ibtidāsını

Endişesiyle ülfetümüz vardur ‘ālemüñ

Virmem huşul-ı hāhişe mā-hūlyāsını

Tek itmesün erāzil ü dūnāna iltifāt

Çarḥ-ı bāhilüñ istemezüz biz ‘aṭasını

Def ‘-i ‘adūda itme şetāb ‘İzzetā şaķın

Bir gün bulur bu hırş ile Ḥaķķ’uñ belāsını

43.⁹⁹

Mefā‘lün / Mefā‘lün / Mefā‘lün / Mefā‘lün

Meh-i şeb-gerd-i ‘ālem ‘ārż-ı dildāra beñzer mi

Nigār-ı pāk-dāmen şāhid-i bāzāra beñzer mi

Şi ‘ār-ı istiķāmet rāciḥ-i hūbs-ı hıyānetdür

‘Asā-yı rāst-peyker çüb-ı nā-hemvāra beñzer mi

Bize iķrār hoşdur zāhidüñ şürb-i Yehūd’ından

Ḥudā āgāh iken hiç i‘tirāf inkāra beñzer mi

Metā‘-ı cürm ü tã‘ātuñ revāyişgāhı dīgerdür

Maķām-ı tevbede ‘işıyān istiġfāra beñzer mi

Fürü-māye bulur mı cevher-i zāt ehlinüñ ķadrin

Ḥazef raġbetde silk-i lü‘lü şehvāra beñzer mi

Tebessümde leṭāfet başķa çīn-i ebrūvan başķa

Ķıyas eyle nevāziş ‘aşķla¹⁰⁰ āzāra beñzer mi

Zemīn-i ķarada¹⁰¹ eş‘ār çokdur ‘İzzetā ammā

Sen inşāf ile baķ bu şi‘ir seyr-i nigāra¹⁰² benzer mi

⁹⁹ 130 İ.A.D.

¹⁰⁰ Aşķla: ‘unf ile İ.A.D

¹⁰¹ Ķarada: tãzede İ.A.D

13a

44.¹⁰³

Velehu

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

Tıfıdır gitdikçe ol meh-rū gelür āfetlenür
 Gün-be-gün artar fūrūğ-ı hüsnü māhiyyetlenür
 Her ne rütbe dest-peymā-yı¹⁰⁴ taleb bī-tab olur
 Genc-i istiğnā güzīnān ol kadar rāhatlanur

Nākış olmaz feyzi zātı telhī-i eyyāmdan
 Bāde telhı olduça artar neş'esi kuvvetlenür

Lār olur elbet zebān-ı hūame-i pīçide-müy¹⁰⁵
 Kılca ğamdan tab'ı erbāb-ı sühan 'illetlenür

Kāse lebrīz-i fağfūr olsa da virmez şadā
 Şervet- efzāyiş bulunca aĝniyā hissetlenür

Rāĝīb olsun iltifāt itsünde bir 'ālī himem
 Şi'r-i pākim görü nice talebtenür şevketlenür

45.¹⁰⁶

Velehu

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

Erbābı ile sūz u güdāza alışıkdır
 El şem i 'kula tekyede bir eski ışıkdır¹⁰⁷
 Pür-zīb ise de dāĝla her çend derūnuñ
 Sineñde de yak tāzesin 'aşık yākışıkdır
 Düşünda perīşan görelı zülf-i siyāhın
 Hep gördüĝi düş 'aşık-ı zārın qarışıkdır

¹⁰² Seyr-i nigāra: şīrīn-kāra İ.A.D

¹⁰³ 66 R.P./30 K.R.

¹⁰⁴ Dest-peymā-yı: deşt-i bīmārı R.P.

¹⁰⁵ Müy: Mūsā R.P.

¹⁰⁶ 51 R.P./56 K.R.

¹⁰⁷ El: Al, kula: kola K.R.

Ẓann itdi görüp ‘aks-i rūḥūn cām̄da sāk̄i
Mā-beyni meger āteş ü ābıñ barışığıdır¹⁰⁸

Yā methūñi yā zemmūñi Rāğıb ider inşā
Mānend-i qalem dost lisānı iki şıkdır

46.¹⁰⁹

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

Añulsun kūy-ı nā-şādī dil-şād olduğum yirdir
Sipihrūñ imtinānından ser-āzād olduğum yirdir

13b

Añulsun dest-i vahşet-zār-ı bī-pāyān nā-kāmī
Ki şad Mecnūna istiğnāda üstād olduğum yirdir

Añulsun dūr-u nūş-a nūş-ı bezm-i āşināyī kim
Beher sāğarda Cem-veş ḥayr ile yād olduğum yirdir

Añulsun kūşe-i vīrāne-i bī kaydī-i devlet
Ser ü sāmān ārām ile ābād olduğum yirdir

İder āzāde Rāğıb kaydı külfetden giriftārın
Bu āsāyış esīr-i dām-ı şayyād olduğum yirdir

47.¹¹⁰

Velehu

Fā‘ilātün / Fe‘lātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

Nāvek-endāz-ı qazāya nigehi tīr virür
Sā ‘id-i fitneye ebrūları şemşīr virür

Hüsni bālā-ter ider cāme düşünce çesbān
Nev- ‘arūs-ı sūḥana revnaqı ta‘bir virür

‘Aşq olur kuvvet-i bāzūsuna bādī ḥüsñüñ
Şīri bu ‘arşanun āhūlarına şīr virür

Nazar-ı pīr-i ḥarābāt işin altūn idine

¹⁰⁸ Barışığıdır: qarışığıdır R.P.

¹⁰⁹ 47 R.P./59 K.R.

¹¹⁰ 27 R.P./61 K.R.

Dürd-i teh¹¹¹ cür‘a-i mey neşve-‘i iksîr virür

Olayım kaydden âzâde diyen kayde düşer

Deliden uşlu haber nâle-i zencîr virür

Ne kadar taşlasa şüret virirebilmez tedbîr

Kârun endâmına perdâhtı taqdîr virür

Ne ‘aceb bi-mezedir bâğ-ı ümîdim Râğıb

Mesmer olsa şeceri meyve-i taşvîr virür

14a

48.¹¹²

Velehu

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

Dest-şüy-ı ‘ayş olub meyhânedan çekdim ayâğ

Eyledim bûs-ı leb-i sâkî vü dilberden ferâğ

‘Aks-i zülf-i ham-be-hamdır sîne-i üftâdede

Var ise ‘alemde ancak ‘âşıkâ dâğ üstü bâğ

Ba‘d-ez-in itmem çep-endâzî-i gerdündan hirâs

Ben hisâb-ı hicr ü vaşılı itdim ol âfetle şâğ

Dâğ-ı nevdîr raqş-ı mâh üzre külef zann eyleme

Eyledi hüsnüñ sipihri dağı-ber bâlâ-yı dâğ

Tâbiş-i fikr-i ruhuyla ol bütüñ şeb-tâ seher

Külbe-i şevkimde rüşen revğan-ı gülden çerâğ

Seyr ideydin nükte-senc olmak gazel tarh itmegi

Bir nefes bulsam sürûra şahne-i gamdan mesâğ

Bende yok benden haber kim cüst ü cü eyler beni

Vâdî-i hayretde Râğıb şöyle oldum güm-sürâğ

49.¹¹³

¹¹¹ Dürd-i teh: dürdine R.P.

¹¹² 98 R.P./97 K.R.

¹¹³ 99 R.P./98 K.R.

Velehu

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

Mest olub itmiş giribânın küşâde tâ-be-nâf
Vaķitdir ol mâh ile isterseñ olmaķ sîne-i şâf

Revnâķ-ı şūr-ı kıyâmet ķâmet-i bālâsıdır
Ķâfdan neşr eyledi âsâr-ı hüsnuñ tâ-be ķâf

Şâh-bâzân-ı hayâle şühî-i çeşmüñ maţâr
Âhüvâne haķ-i med-hüş-i nigâhuñdur muţâf

Baķ tenâsüb ‘âleminde bîd-i Mecnün ‘aķsine
İtmede dîbâ-yı âb-ı cûları zincîr-bâf

Derd ü şâf-ı sâķi-i dehrün harîf-i olmayan
Urmasun bezm-i teħammülde sebû-keşlikle lâf

‘Âleminde herkes eyler ĥod-be-ĥod da‘va-yı¹¹⁴ zür
Merd-i meydâ-ı hüner ma‘lüm olur rûz-ı muşâf

Ĥulf-ı va‘d eylerse eyler bî-vefâsından zuhûr
Yohsa olmaz nezr-i naķd-i câne Râġıb’dan ĥilâf

14b

50.¹¹⁵

Velehu

Fā‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fa‘lün

Bir eser eyle ki olsun bile dâ’ir nâmuñ
Var mı şüpheñ eseri Cem idiginde câmuñ

Rüşenî peyrevîdir türegi-i eyyâmuñ
‘Aķabinden irişür feyzi-i şabâh aĥşânuñ

Seni taţhîr iden evsâĥdan eyler tekdîr
Nükte-i ta‘bîrine sıķletle budur ĥammânuñ

Dil esîr-i ĥatt olup geĥdi ser-i kâkülden

¹¹⁴ Da‘va-yı: da‘vî-i R.P¹¹⁵ 100 R.P./99 K.R.

Şimdi rāciḥ görünür çine sevād-ı şāmuñ

Bizi rāḥatdan iden ḥ^vāhiş-i rāḥat oldu
Bilmedik kimseye nā-rām itdigin ārāmuñ

Başalı mey-kedeyi muḥtesib ıslāh itmiş
Ayāğı yer mi başar rind-i şarāb-āşāmuñ

Sirete eyle nazār şūrete baḫma Rāğıb
Düşme dām-ı gālaḫ endāzına her endāmuñ

51.¹¹⁶

Velehu

Mef'ūlü / Fā'ilātü / Mefā'lü / Fā'ilün

Devr-i felekde rāḥat u ārāmı görmedik
Bir vefḫ-ı kām-kerdiş-i eyyāmı görmedik
Cāmında hūn-ı dil idi Cem gördüğü daḫı
Bir neşve-baḫş olur mey-i gül-fāmı görmedik
Olmakda fitne-zā şeb-i zūlfü siyah baḫt
Şubḫ ümīdi müntic olur şāmı görmedik

Neşv ü nümā-yı toḫm-ı ümmīd ıztırābıdır
Hep ḫayd-ı dānedir çekilen dāmı görmedik

İbrām olur eğerçi berārende-i merām
Ol tünde hūyı rām ider ibrāmı görmedik

Şayeste-i kabā-yı zer-ender-zar-i nigāh¹¹⁷
Āyīne-i felekde bir endāmı görmedik

Rāğıb 'aceb mi ḫasret ile bī-karār iseñ
ḫayli zamān o şūh-ı dil-ārāmı görmedik

15a

52.¹¹⁸

¹¹⁶ 101 R.P./100 K.R.

¹¹⁷ Nigāh: nigār K.R.

¹¹⁸ 14 İ.A.D.

Gazel-i İzzet

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün

Ol āfetüñ ruḥ-ı ḥoy-gerdesi gül-āb oar

Şemīm-i dāne-i ḥālīde¹¹⁹ müşk-i nāb oar

Kimüñle hem-adeḥ-i bezm-i ‘ayş idüñ kāfir

Ki ḥoa-i dehenüñ oladum şarāb oar

Yine kimüñ cigerin yadı ğamze-i mestüñ

Dimāğ-ı cāna bu meclisde bir kebāb oar

Ruḥüñ mı berg-i ter-i yāsemen midür bilmem

Ḥamīr-i māyesi gülden midür gül-āb oar

Ne i‘timād bu şeyḥāne tavrüñ zāhid

Ki tıynetüñde senüñ ḥālet-i şebāb oar

Lebin ‘aīde gibi aldum ağzuma ‘İzzet

Hemān çü rāyiḥa-i müşk o la‘l-i nāb oar

53.¹²⁰

‘İzzet

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

Dem-i vuşlatda bī-ārām olunca ba‘zı aḥmalar

Telāş-ı hırş ile ol nāzenīn-i ḥüsni tārtaqlar

Cemāl-i ‘ārızı zīnet virür ḥüsni-i Ḥudā’ da da

Olur muḥtac ebrü vesmeye ḥunnāya parmaqlar

Süküt-ı düşmene aldanma mekrinden emin olma

Dem-i fırsatda ğayz u kīnesin izḥār için şaqlar

Eger taḥşīl-i kām itmezse de āsüdedür ğammdan

N’ola erbāb-ı cür’etden müsellemler olsa oraqlar

¹¹⁹ ḥālīde: ḥālīnde İ.A.D¹²⁰ 18 İ.A.D.

Budur pervāzgāh-ı devletin¹²¹ āyīn-i dīrīni
Olunur evc pervāz-ı gurūr elbetde alçaqlar¹²²

Güşād-ı ‘uqde-i hātırdan ‘ācizdür yine ādem
Medār-ı hall ü ‘aqd-i kār iken parmaqla tırnaqlar¹²³

İ‘ānet itmede cinsiyyetüñ şart olduğun añla
Sebūdun feyz-yāb olmağdadır seyr ile bardaqlar

O yalın yüzlü¹²⁴ dil-ber tıfl iken gehvārede ‘İzzet
Bırağdı hānmān-ı şabr ile sāmāna kundaqlar

15b

54.¹²⁵

Gazel-i ‘İzzet

Fe‘ilātün / Fe‘lātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

Dil-i sevdā-zede ol hatt-ı siyeh-fāma baqar

Rūzedār-ı elem-i fūrkatı aḥşāma baqar

Vaḥşet-ālūde nigāh itmede dil-ber ammā

Nāzdur maqşadı gelmekde bir ibrāma baqar

Eylemez tıynet-i bed-āşla eser zīb-i libās

Bilmeyen sükker ile telḥi-i bādāma baqar

Yārūñ esrār-ı kad ü zülfini fehmi eylemeyen

Resm-i ser-süre-i hezā-yı¹²⁶ elif lām’a baqar

Ṭutma destüñde o denlü kadeḥ-i ‘ayşı meded

Devr için sākī-i meclis tırıyor cāma baqar

Reh-güzārında yine şūr-ı kıyamet koptmuş

Herkes ol dil-ber mevzūn-ı hoş-endāma baqar

¹²¹ Devletin: devletüñ İ.A.D.

¹²² Bu beyit divanda 6. beyit olarak verilmiş. İ.A.D.

¹²³ Bu beyit divanda 5. beyit olarak verilmiş. İ.A.D.

¹²⁴ Yüzlü: yüzli İ.A.D.

¹²⁵ 50 İ.A.D.

¹²⁶ Hezā-yı: garrā-yı İ.A.D.

Dil-i dīvāneyi fikr-i haṭṭuñ itmiş medhūş
‘Akıl-ı ‘ākıbet endīşdür encāma baqar

Dehen-i he’āhişe şimdilik urup mühr-i sükūt
Büse-cüyende-i la’l-i lebi bayrama baqar

Rūzgār içre turup fülke-i ümmīd ‘İzzet
İrmege sāhil-i maqşūda bir eyyāma baqar

55.¹²⁷

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

Sāgar-ı şahbāyı zāhid kūşede tenhā çeker
Rind-i bī-қayd-ı tekellūf anı bī-pervā çeker

Şüret-i hāl-i riyākārāna olmaz i’timād
Şeyd için hūbān-ı zāhid her gice esmā çeker

Rabṭ-peyvend-i muḥabbet olmasun mı saḥttır
‘İşq itdükçe teqāzā hūsn-i bī-pervā çeker

El-ḥased ol rinde kim lu‘biyyet-i şahbā ile¹²⁸
Her gice āğūşuna bir şūḥ-ı müstesnā çeker

Yārümüñ ser-keşlik ‘İzzetyā yaqışur endāmına
Nev-nihāl-i ‘işvedür elbet қad ü bālā çeker

16a

56.¹²⁹

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

Keyf ü kār-ı vuşlatı dūr olmaduқça bilmedüm
Neş’e-i şahbāyı maḥmūr olmaduқça bilmedüm.¹³⁰

Niydügün ey bī-tarahḥum derd-i dāğ-ı intizār
Müjde-i vaşluñla mesrūr olmaduқça bilmedüm

Yapılam dirken yıqıldum kūşe-i mey-ḥānede

¹²⁷ 55 İ.A.D.

¹²⁸ Bu kısım divandan tamamladı. İ.A.D

¹²⁹ 95 İ.A.D.

¹³⁰ Bu beyit divandan yazıldı. İ.A.D.

Ben h ar b-ab adı ma‘m r olmaduğa bilmed m

Lezzet-i g l-Şekker-i la‘lin dim Ğı  rzu

Zehr-i d Őn m ile per-Ő r olmaduğa bilmed m

Merhem-i zağm-ı muğabbet ‘ zzet  merg olduğın

D Ğ d Ğ-ı Đammla renc r olmaduğa bilmed m

57.

Velehu

Mef ‘il n / Fe‘il t n / Mef ‘il n / Fe‘il n

O ŐuĐa bağ hele n z k-dehen ki  nladamam

Tekell m itmede Ő r n-s Ğan ki  nladamam

Efendi v ‘izi k rside di nled m v fir

M b lağ tda bir l f-zen ki  nladamam

R b de itdi dil-i z rı bir ĐaŐla¹³¹ hem n

O c duv ne niğeh p r-fiten ki  nladamam

Ő zildi bend-i kemer z r-ı neş‘e-i meyden¹³²

AĞıldı d men-i g l-p reheh ki  nladamam

Őutuldu d mĐeh-i bezme ol b t-i ser-keş

Hez r mekr ile amm  d zen ki  nladamam

Biz olduğ ‘id  zere b -Đayf¹³³ b seden mağr m

O b -vef  hele peym n-Şiken ki  nladamam

Bu heft beyt ile Đ n Đer-i¹³⁴ Đayal ‘ zzet

Ő r da başladı bir perdeden ki  nladamam

58.¹³⁵

Mef ‘ l  / F ‘il t  / Mef ‘l  / F ‘il n

Ebr -yu y ra Đurr-i Đarr  midur disem

¹³¹ ĐaŐla: baĐıŐla  .A.D

¹³² Meyden: mey ile  .A.D

¹³³ B -Đayf: Đayf  .A.D

¹³⁴ Đ n Đer-i: Đuny Đer-i  .A.D

¹³⁵ 97  .A.D.

Yoḥsa miyān-ı ğurredeki rā mıdur disem

16b

Gelmiş nigāhı kūşe-i ebrūda cünbişe

Ayā ğāzab mı vuşlata imā mıdur disem

Gerçi servide kıddine vardur müşābehet

Ammā ḥüsünde ol daḥi bālā mıdur disem

Olmuş sefid ü sürḥ şarāb-ı neşātdan¹³⁶

Rūhsar-ı dil-bere gül-i zībā mıdur disem

Düşüne bezm-i şoḥbeti inmişdi nūra ğarḳ

Rūy-ı nigāra māh-ı şeb-ārā mıdur disem

Bir Rūm-ı beççedür bizi Mecnūn iden velī

Kāfir mi bilmem ümmet-i İsa mıdur disem

Ol çeşm-i ğamzekār ā'ceb āşüb-ḥız olur

Cādū mıdur yā fitne-i dünyā mıdur disem

Şarulmaduḳ miyānına būs itmedük femin

Bu kıl ü kāl bir kırı ğavğā mıdur disem

İzzet-i nigāh-ı diĳkat ile baĳ da söyle rāst

Bilmem şu kıdd-i dil-keşe Tūbā mıdur disem

59.¹³⁷

Gazel-i 'İzzet

Mef'ülü / Fā'ilätü / Mefā'ilü / Fā'ilün

Ebrūya yār çin-i girih-gır virmesün

Zinhār dest-i düşmene şemşir virmesün

Bi'llāhi kendü ḥüsüne ḥayrān olur meded

Āyine dest-i dil-bere taşvır virmesün

Ser-beste-rāz-ı 'ışķ olur fāş kimseler

¹³⁶ Şarāb-ı neşātdan: neşāt-ı şarābdan İ.A.D.

¹³⁷ 101 İ.A.D.

Ol çeşm-i meste ruḥṣat-ı taqrīr virmesün

Bir gün ider zuhūr tebāşīr-i şubḥ-ı kām

Dil-i dest-i āha nāle-i şeb-gīr virmesün

Taqrīre ser-nihāde ol ‘İzzet ki kūşīşüñ

Bī-hūde ṭab‘a zahmet-i tedbīr virmesün

17a

60.¹³⁸

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

Yed-i luṭfunla eyle zīver-i ser-şīşe-i himmet¹³⁹

Gül-i kāmım füsürde kalmasun dest-i hazān üzre

Du‘ā hengāmıdır Haşmet yeter tasdī terk eyle

Melā’ik oldu āmīne müheyyā āsumān üzre

Hemīşe Şā’irān-ı nükte-fehmān u raḫam-sencān

Alınca tā-be mahşer kilki çālāki benān üzre

Benim gibi olup her biri medhat-güy-ı etvārı

Zılāl-i himmeti düşsün anın da nükte-dān üzre

61.¹⁴⁰

Kaside-i Bahariyyedir Medhi Rāğıb Paşa

Velehu

Mef‘ülü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

Güller ne dem ki revnaḫ-ı bağ-ı cihān olur

‘Ālem o demde rāḫ-rev-i gülistān olur

Bülbüllerin figānı güle nā-be-cā mıdır

Bir gül yanaḫlı āfet için terk-i cān olur

Ḳat Ḳat ḫumāş-ı berg-i gül olunca āşikār

Naḫd-i sirişk-i bülbül o dem der-miyān olur

¹³⁸ 8 H.D.

¹³⁹ Bu kasidenin başı 48’de verilmiştir.

¹⁴⁰ 9 H.D.

Ser-mestī hezāra mey-i reng ü bŷy ile
Her bir nihāl sākī-i sāgar-keşān olur

Bŷlbŷl hevā-yı gŷlşen ile girye-rīz-i ‘ışķ
Gŷl-gönceler o hāle tebessŷm-kŷnān olur

Gŷlşende ŷimdi ‘alem-i āb etmege cihān
Mānend-i cŷy sāye-i serve revān olur

Terk eyledim şafā-yı gŷlistanı istemem
Gŷlşen baña hayāl-i ruķ-ı dilberān olur

17b

Bir gŷl-i ‘izārın ‘aşķı ile ‘andelīb-i dil
Bu beyt ile nara-zenān-ı fiğān olur

Bād-ı raķiyle her dem ahım vezān olur
Dāğ-ı derŷn reşķ-i gŷl-i erguvān olur

‘Uşşak-ı zār giryede ol şŷh hādede
Bŷlbŷl fiğān u nālede gŷl şād-mān olur

Tiğın miyāna bend idecek serv-i ķametim
Resm-i şırāt-ı cāy ķıyāmet ‘ayān olur

Seyr et hebābı bahre girince o sīm-ten
Fānŷs-ı şem ‘-i şu‘le-ver-i hŷsn ŷ ān olur

Bakmaz nigāhı-ı luţf ile bir kerre hālime
Korkar hilāf-ı ķaide-i dilberān olur

Bir gŷn dedim ki ana eyā şŷh-ı şive-kār
Nām u nişānım arayasın bir zamān olur

Ey serv-i ser-firāz-ı melāhat bu perçimin
Düşse hayāli bir dile sŷnbŷlistān olur

Haşmet ŷolaşma perçemine ķīl ŷ ķālī ķo
Cārŷb-ı bāb-ı āşaf-ı çerķ-āsītān olur

Ol zāt-ı bî ‘adîl-i melâik-şîfât kim
Hâşâk rûb-ı pîş-i deri gîsuvân olur

Destûr-ı kâmrân u melek-ğuy-ı ins ü cân
Vasf-ı güzîni nâţıka-zîb-i cihân olur

‘Unvân-tırâz-ı devlet-i sultân-ı baħr ü ber
Hiżmet güzârı mâlik-i deryâ vü kâ olur

18a

Hem-nâm-ı tahir Hazret-i Şahin şeh-i Rûsul
Kim âsitânı cümleye dârü’l-emân olur

Ol aşaf-ı yegâne ki keşî-i câhına
Fânûs-ı çerh u bâl-i melek bād-bân olur

Ol baħr-i bî-kenâr-ı ‘inayet ki kıatresi
Sahil-nişîn-i ye’sle’âlî-feşân olur

Ger ‘ankebûta himmet ederse şebîkesi
Şayyâd-ı baħre dâmgâh-ı mâhiyân olur

Hükmü ıta ‘lluğ itse cihânın emânına
Gürgân-ı şîr-pençe segân-ı şubân olur

Rûy-ı hevâda kudreti zamm olsa zerreye
Mihri cihâna da’ire-i âsumân olur

Hürşid-i âsumân-ı merâhim ki zerresi
Cüyendegân-ı me’mene kûh-ı girân olur

Gülzâr-ı cûdu sâyesi dârü’l-emân-ı halk
Yek berg-i verdi ‘âleme bir sâyebân olur

Ser- levha-i ‘izam ki zevât-ı kemâline
Encüm gubâr-ı rîk ü felek rîk-dân olur

Gülşen-serây-ı ‘ilm ü ma ‘ârifet ki her gülü

Erbāb-ı fehm ü dānişe bir gülistān olur

Ser-medd-i hattı şāhid-i ma ‘nāya ebrūvān
Kilki zebān u haḳḳa-i la‘li dehān olur

Bir şemmesi girerse ele bŷy hŷlḳunun
Mŷlk-i Hıḳta‘ya minnet ile armagān olur

Feyz-i nesīm hŷlḳu ne dem erse gülşene
Berg-i hazān dīde gül-erḡuvān olur

Hŷrşid-i hıfzı zerrece bāḡa verirse fer
Tāb-ı bahār āfet-i bād-ı hazān olur

18b

Ey āşaf-ı zamāne ki nuḳḳ-ı ‘ināyetin
Cism-i za‘īf-i haste-i hirmāna cān olur

Ḳudsī -menşi firişte-siriştin ki pertevin
Meş‘al fŷrŷz-ı şāh-reh-i ḳŷdsiyān olur

Sen bir ‘atā-yı Hazret-i Haḳ’sın bu devlete
Her hizmetin ḳabŷl-işeh-i nŷkte-dān olur

Bilmem suḡanda şa‘irim ammā hoş- āmedī
Her bir sŷzŷmde şadḳ u şadāḳāt ‘ayān olur

Hayli vezīr gŷrdŷk efendim zamānede
Her biri kendi kendine şāhb- ḳırān olur

Vallāh misl-i zātını ‘ālemde gŷrmedik
Kim vaḳti bŷyle sŷr u sŷrŷr u emān olur

Devrin zamān-ı Āşaf u Harŷn’u andırır
Re‘y-i mŷnīrin emn-i dil-i ins ŷ cān olur

Gŷn gibi rŷşen eyledi dŷnyāyı pertevin
Ḥab ‘ın fŷrŷḡ-ı bāşıra-i aḡterān olur

Yok ḳıl ḳadarca daḡil olunur bir ḳızıl işin

Ne garv-ı bāde ne heves-i mū-miyān olur

Pākize-dāmen eylemiş Allah zātını
Ancak işin rızā-yı şeh-i kām-rān olur

Bir bir yazıp mekārimini bu Haşmetā kulum
Evşafın ile levha tırāz-ı beyān olur

Lākin bu iktidār-ı sūhan terbiyelendir
Ger iltifātın olmasa hālim yaman olur

Bir şā'ir eyledin ki beni haşre dek cihān
Bī-cā kelāmıma daği sābāş civān olur

'Unvān-ı devlet olduğu eş'ārın āşikār
Şā'ir kelāmı gūş-zed-i düşmenān olur

19a

Çok devletinde mu'ciz-eser māhir-i sūhan
Ammā yanmada her birisi bī-zebān olur

Hākkā benim o şā'ir-i mu'ciz-edāyı Rūm
Her bir lisāna nuṭk-ı dilim tercemān olur

Sāyende germ ü serdini çekmem bu 'ālemin
Bāğ-ı keremde bār-ı emeli her zamān olur

Kim söyleşür benimle bu dünyāda ol zamān
Naḫd-i nūvāzişinle dilim kām-rān olur

Bakmam 'ata-yı sīm ü zere himmet isterim
Ser-menzil-i maḫāsıdına reh-zenān olur

Degmez mi bu ḫaşīde-i garrā ne istesem
Her bir kelāmı Nefī'ye rūḫ-ı revān olur

Ṭarh-ı ḫaşīde etmede üstād-ı māhirim

Şā'ir cihānda ben gibi mu'ciz-beyān olur

Ol şā'irim ki bāde-i gül-reg-i tab'ımın
Nām-ı cihāna neş'e-i rıtl-ı girān olur

Āb-ı hayāt-ı şī'irim ile zevk-yāb olan
Raḥş-ı hayāt-ı sermed ile hem-inān olur

Kim mālîk olsa beyt-i dil ārā-yı nazmıma
Bender-geh-i zarfete bir ḥānedān olur

Devlet-seray-ı tab'ıma rūhsāre-sāy olan
Feyz-i hūnerle gıbta-keş husrevān olur

Ol nükte-dān-ı nādîre-gūyum ki şī'irimin
Her harfî sebt-i küngüre-i āsumān olur

Ṭavr-ı sūḥada Nefî gibi cümleye salā
Gelsin benimle var ise bir imtihān olur

Hîn-i tekellümümde tekellüfden 'ārîyim
Nutqumda rūh gibi leṭāfet 'ayān olur

19b

Bu iftihār zāt-ı güzîninledir senin
Kim vaşf-ı zāt-ı nükte-verin baña şān olur

Haşmet қо lafî vaqt-i du 'ā geldi kim du'ā
Nazm āḥirinde vird-i dil-i şā'irān olur

Tā kim nesīm-i feyż-i sehergāh-ı rūzgār
Gonce- küşā-yı gülşen-i kevn ü mekān olur

Rūy-ı ḥazānı görmeye ol naḥ-i devleti
Tā ol zamān ki bāğ-ı cihān pür-ḥazān olur

62.¹⁴¹

Bend 16

Bend-i Evvel 1

¹⁴¹ 22 H.D.

Velehu

Fe‘ilātün / Fei‘lātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

Ey veliyyü’n-ni‘amım şāh-ı şefā‘at-ger için

Ya‘nī sultān rūsul Hazret-i Peyğamber için

Pāre-i kebd-i ciger-gūşe-i şāh kevneyn

Cām-ı nūşān-ı şehādet ol iki sever için

Hulle pūşān-ı tebāşīr-i duḥūl-i firdevs

Tāc-dārān-ı ḥilāfet o mukarrebler için

Ḳurretü’l ‘ayn-ı cihān pertev-i ‘ayn-ı ā‘yān

Merdüm-i dīde-i sultān-ı Skender-fer için

Āteş-i firḳat ile tābiş-i dūzah-mānend

Her seher eylediğim āh-ı şerer-perver için

Ne ḳadar sıklet ise dinle benim feryādım

Oldu āzürde eyyām-ı dil-i nā-şādım

Bend-i Sani 2

Hāliyā renciş-i hicrān ile bī-dermānım

El-meded sūziş-i hırmān ile āteş-dānım

20a

Etdi ḥūnābe-i çeşmmi o kadar cūşiş kim

Benzedi pençe-i mercāna şaf-ı müjgānım

Şöyle pūr-ḥūn sirişk oldu ki bu dīdelerim

Döndü kan tīşesine ‘aynı ile çeşmānım

Nice kan aglamasın çeşm-i ter-i ğam-dīde

Āteş-i hecr-i peder yakdı dili sultānım

Edemem dā’ire-i şabr u tahammülde karār

Çıksın evc-i felege velvele-i efğānım

El-meded el- meded ol āteş-i sūzān nifāk

Etdi şaḥn-ı dilimi dūzah-ı pūr-sūz-ı firāk

Bend-i Salis 3

Āh devletlü vefāt-ı peder öldürdü beni
 Felek açdı bana dervāze-i beytü'l-ḥazeni

 Ber-taraf rābıta-i meyl-i vatan gönlümden
 Şıve-i keşmekeş-i hecr ile kırdık reseni

 Olamam bir dahi dem-sāz-ı hevā-yı ārām
 Darb-ı mızrāb-ı қаzā bozdu o perde düzeni

 Kalmadı dā'ire-i şervet ü sāmān-ı peder
 Niçe der-pīş-i tahayyül edem ben vatani

 İlticā-yı emele kalmadı tāḫat dilde
 Açamam nīk ü bed nuṭṭa muhaşşal deheni

 Āh edersem bu harāretle felekler tutuşur
 Korkarım yerde beşer gökde melekler tutuşur

Bend-i Rāb'ı 4

Hün ile dīdelerim toldu efendim toldu
 Sararıp gül gibi rūḥsāre-i şevkim soldu

 Gül gibi açılamm bāg-ı ferhada gayri
 Pençe-i dest-i қаzā gonce-i kāmım yoldu

 Olmamışken mey-i iḳbāl ile ser-mest-i gurūr
 Bu ḥumār ile bu ḥāmyāzeye bā'is noldu
20b
 Geldi bu dār-ı mücāzat-ı cihāna çün dil
 Etdiği var ise devletlü efendim buldu

 İlticā eylemezem āḫere inşā'allah
 Gayri bilmez gönül luṭfuna maḡrūr¹⁴² oldu

 Melcā'-i çāre-resim sensin efendim sensin
 Tanrıdan mültemesim sensin efendim sensin

¹⁴² Maḡrūr: me'luf H.D.

Bend-i Hamis 5

Bir zamān şohbet-i cān-bağşına dil mazhar idi
Murg-ı dil tūtī gibi kām-ver şekker idi

Dergeh-i 'ātıfetin cilve-gehim olmuşken
Güyyā Haşmet'in ol bābda Dārā-der idi

Yāl u bālım var idi sāye-i luftunda benim
Şimdi tāb-ı elem hecr ile yagım eridi

Ne zen-i dehre ne bintü'l 'inebe meyl etdim
Ülfet ü şohbete haşr eyledigim hep er idi

Ya'nī cürmüm nedir ey kân-ı Kerem hiç bilmem
Şöhret kâzibemiz gerçi biraz ber-ter idi

Şüphe yok dilde budur mā-ğaşal-ı efkârım
Baña halkın nazarı degdi 'ināyet-kârım

Bend-i müsâddes 6

Vâkı'ā derd-i şemâtet beni etdi sersem
Sizi taşdı 'ederim gūş-zedim söylersem

Jāj-hāyın anasın agladır erbāb-ı şamem
Ben tahammülde kuşur etmem er oğlu ersem

Sen hemān sag ol 'ināyetlü kerīmü'ş-şiyemim
Haşmı iskāt ederim ben de sühan-perversem

21a

Ĥāk-i pāyine yüzüm sürmedir ancak garażım
Ya'nī nā-merd olayım manşıb u māl istersem

Māye-i feyz-i neşāt-ı dil-i ġam-nākimsin
Cāna minnet yoluna rūḥ-ı revān versem

Bendeyim ben saña devletlü efendim bende
Kim ne söylerse baña sonra olur şermende

Bend 7

Ĥānedānın şeref ü 'izz ile ma'mūr olsun

Geç bakanlar harem ü devletine kör olsun

Dürr-i zâtın şâdef ü mâyesi oldukları için

Cilvegâh-ı ebeveynin dahi pür-nür olsun

Hağ Ta‘âla seni tevfiğe refiğ etsün kim

Zîr-i sâyende cihân emn ile mesrûr olsun

Yokdur evşafımı imlâya dilimde kudret

Süstî-i tab ‘ile bu mertebe ma‘zûr olsun

İttikâgâh-ı sühan-perver iken dürrile-i şeh

Ne revâ ben gibi bir ehl-i sühan-dür olsun

Künc-i garabetde niçün kaldın efendim böyle

Bildir aslın baña Allah’ı seversen söyle

Bend 8

Bilsem ‘arz-ı hünere ben de liyâkat yok mu

Naşr-i âsâr-ı sühan etmege kudret yok mu

Ya‘nî bî-behre miyim ma‘rifet ü danişden

Yohsa erbâb-ı sühan sınıfına ragbet yok mu

Mâni‘i luğf u Kerem ise ma‘ârif şimdi

Bizde de el gibi bir pâre hamâkat yok mu

21b

Cürm ü ‘işyânımıza gerçi nihâyet yog ise

Meslek-i Muştafavî üzre şefâ‘at yok mu

Âsitân-ı şehri-i devrâna varılmak güç ise

Bâri sâhillere ‘azm itmege ruḥşat yok mu

Kaldı âḫir burada bend-i efgendeleri

Gitdi İstanbul’a menfâda olan bendeleri

Bend-i Tâs‘i 9

Gerçi etvâr-ı siyeh-kâr-ı ḫaḫâda ‘alemim

Lîk şimdi nigeḫ-endüz-ı zuhûr-ı keremim

‘Afv-ı sultān-ı zamān bizleri güldürmez mi
Haşyet-i cürm ile ben girye-künān-ı nedemim

Ṭavf-ı dergāh-ı şehen-şāha kıyām etdikçe
Güyyā magfirete ṭā’if-i beytü’l haremim

Tevbe-i meyde şebātım yog ise sultānım
Dem-be-dem nūş-ı ayag etmede s̄abit-ķademim

Bir kızıl işde yed-i ma‘arifetim yok ancak
Cürmümüz var ise bir cām ile gance-femim

Sen de luṭf et Kerem et Haşmet-i pür-derd-i gama
Söyle aḥvālını ol pādişeh-i muhtereme

Bend-i ‘Aşer 10

Ya’nī ‘arza giricek hāl-i dili taḫrīr et
Bir bir ihlāş-ı ubūdiyyetimi tefsīr¹⁴³ et

Nice inkār olunur rütbe-i isti‘dādım
Şevket ü şā’ib ü Ḥassān’a beni tanzīr et

‘Avn-i bāriyle su ‘übetli bir emre kullan
‘Uhdenden gelemesem o zamān ḳa‘rīr¹⁴⁴ et

Dönmeyim hāne-i vīrānıma luṭf eyle hemān¹⁴⁵
Köhne beytü’l hazen-i ḫatırımı ta‘mīr et

22a

İḳtizāsına göre eyle efendim hareket
Ḥātır-ı pādişeh-e enseb ise tezkīr et

Bā-ḫuşuş ehl-i sūḫan himmete şāyān-ter olur
Anlara luṭf-ı şehen-şāh-ı zamān ekser olur

Bend-i Aḫed-i ‘Aşer 11

İttihāz-ı şu‘arā pādişeh-e sünnetdir
Şā‘irān lāzıma-i dā’ire-i devletdir

¹⁴³ Tefīr: taḫrīr H.D.

¹⁴⁴ ḳa ‘rīr: tazīr H.D.

¹⁴⁵ Hemān: meded H.D.

Pādişāhān-ı cihān nādire-dānsız olamaz

Şehr-i yārāna sühan vāsıta-i şöhretidir

Huṭbe-veş kim okusa midḥat-ı sultānı ne dem

‘Arş-ı alāya çıka nāmı bu ne rifa‘atdır

Şā‘irān olmasa bu ‘arsa geh-i ‘ālemde

Nām u şān-ı küremā güm-şüde-i gaybetdir

Herkesin kārı mı meddāh-ı şehen-şāh olma

Vaşf-ı sultāna sezā nātıka-i Haşmet’dir

İ’tibār eyleye şevketlü efendim kuluna

Ben de şarf eyleyeyim naḫd-i ḥayāli yoluna

Bend-i isnī ‘Aşer 12

Hāzret-i Haḫ anı manşūr u muzaffer etsin

‘Adl ü dād ile cihād ile mu‘ammer etsin

Seyf-i tevfiḫ zafer ile cihān-gİR olsun

Ser-be-ser ‘arşa geh-i dehri musahhar etsin

Görmedik mislini bu pādişeh-i devrānın

Hızr-ı tevfiḫ Hudā zātına yāver etsin

Zīver-i dest-i zafer ede Kızıl Elma’yı

Hün-ı a‘dā ile bu arzı muhammer etsin

Biz de tārīh-i ḫaşā’id yapalım vaşfında

Ol dahi kullarını luṭfuna mazhar etsin

Yüzünü yere koyup eyle du‘āyı Haşmet

Vere tahtında Hudā ol şehe yüz yıl müddet

22b

63.¹⁴⁶

Tarih-i Ragıp Pāşā Sene 1171

Velehu

¹⁴⁶ 14 H.D.

Fā‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

İtse āyīne-i dil kesb-i cilā-yı tevfiķ

Görünür dīde-i maķşūda liķā-yı tevfiķ

Hār-zār-ı emeli gülşen-i iķbāl eyler

Bir nefes olsa vezān bād-ı şabā-yı tevfiķ

Şırf-ı sermāye-i sāmān ile der-dest olmaz

Naķd-ı ihlāşla olur bey u şırā-yı tevfiķ¹⁴⁷

Gösterir mu‘cize-i tavr-ı yed-i beyzāyı

Olur ejder-küş-i evhām ‘asā-yı tevfiķ

Küşe-i dāmenine dest-i ta ‘aruż idemez

Zīver-i düş-ı merām olsa ķabā-yı tevfiķ

Şadefāsā kef-i ihlāşı olunca bir dil

Dür-nisār olmadadır ebrū hevā-yı tevfiķ

Bā huşuş ol şeh-i dārā fer ü ‘anķa ŧab‘ın

Oldu cārub-ı dürr-i ber ü hümā-yı tevfiķ

Ya‘ni -ı zamān Hāzret-i Sultan ‘Osman

Sürdi haķ dergehine rüy-ı recā-yı tevfiķ

Virdi Allah u Te‘ālā ana bir düstür kim

Cebhesi maŧl‘a-i hūrşīd-i şafā-yı tevfiķ

Yedine mührü hümāyununu teslim itdi

Oldu sultan-ı cihān cilve-nümā-yı tevfiķ

Ragīb-ı ehl-i suĥan Hāzret-i Rāgīb Pāşā

ŧab‘-ı pākīzesi mir‘āt-ı liķā-yı tevfiķ

Şadr-ı Cem-pāye hüdāvend-i ‘avātıf-māye

¹⁴⁷ Bu beyitten sonra divanda bir beyit daha var.
“Tayy-ı feydā-yı mahāzīr ana yek hatve
Bīm-i lagziş olamaz reh-zen-i pāy-ı tevfiķ”

Nefehât-i suhanı gonca-güşâ-yı tevfiķ

Şahib-i seyf ü kalem Aşaf-ı a‘llāme- şiyem

Pertev-i şubh-ı himem nūr-ı Hüdā-yı tevfiķ

Nefha-i nuţku terāvetde gülzār-ı sühan

Pertev-i tiğ-ı cihan-gīri ziyā-yı tevfiķ¹⁴⁸

Bür’-i sâ‘a nazarı teb-zedegān-ı ye’s¹⁴⁹

Zāt-ı hikmet-menişi dār-ı şifā-yı tevfiķ

23a

Şahid-i ‘ilmine dil-dāde fuḥūl-i ‘ulemā

Āb u tāb olmuş ana hüsn ü behā-yı tevfiķ

Kākül-i eşheb-i iclāline dil-beste-i ‘ışk

Sünbül-i bâğ-ı zafer müşk-i hıtā-yı tevfiķ

Nāfe cüyān-ı gazālān-ı mekâşıd oldu

Nükhet-i hulku ile gāliye-sāy-ı tevfiķ

Zirye-i sâ ‘at-i iķbāli olur vaķtinde

Güm-sürāğ-ı emele şīt-i derā-yı tevfiķ

Şīve-i tarz-ı sühan nāṭıķa-ı fazlında

Her ne nuţķ etse olur hüsn-i edā-yı tevfiķ

Meh gibi kesb-i kemāl itmedeyiz nūrundan

Pertev-i zātı anın şems-i duhā-yı tevfiķ

Nedir o hüsn-i tevāz ‘u o ‘uluvv-i himmet

Derc olunmuş diline arz u semā-yı tevfiķ

Tab ‘-ı bir bülbül-i hoş-lehçe-i irfāndır kim

Nālesi gül-bün-i ma‘nāda nevā-yı tevfiķ

¹⁴⁸ Bu dize divanda farklı verilmiş.

“Neyyir-i re’yi fūrüg-efken-i cā-yı tevfiķ”H.D

¹⁴⁹ Divanda bu beyitten önce bir beyit daha var.

“Eser-i kilik-i ter-i nūr-ı siyah-ı irfān

Pertev-i tiğ-i cihān-gīr-i ziyā-yı tevfiķ”

Tıg-ı sertiz-i zafer kabza-i teshirinde
Pış-i eyvân-ı otağında levâ-yı tevfiķ

Bildirir hayr u şerri şıyt-i şadâ-yı¹⁵⁰ kilki
Döndürür haķķa dil-i nağme-i bâ-yı¹⁵¹ tevfiķ

Sedd-i rāh olmaz ana şeb ü firāz-ı evhām
Sāha-ı düldül-i tedbiri każā-yı tevfiķ

Kandırır teşne-lebi bādiye-i hırmānı
Āb-ı ihsānı füyüzāt-ı inā-yı tevfiķ

Ğonce- i devleti revnaķ-dihı bağ-ı iķbāl
Bülbül-i nātıķası nagme-serā-yı tevfiķ

Nāv-dān-ı kalemi kaķtre nişār olsa bulur
Nahl-ı huşķ-ı emelim neşv ü nemā-yı tevfiķ

O sühan-dān-ı cihān devlet ile oldukda
Dergeh-i pādişehe nāşiye-sāy-ı tevfiķ

Mihr-i iķbāl-i sühan-senc-i zamān togdu hele
Gitdi kaķt-ı hüner ü geldi rehā-yı tevfiķ

23b

Aşafā dest-i kemālindeki kilki-hünerin
Nazm u nesrinde olur nādire zāy-ı tevfiķ

Ey veliyyü'n-ni'amım vaķt-i heveskārıde
İltifātın dile virmişdi şafā-yı tevfiķ

Hāk-i pāyın baña çok gördü felek sonra velī
Firķat-i zātın ile itdi cüdā-yı tevfiķ

Ba'de-zīn Haşmet-i şeydā kulunuz bu deme dek
Görmedi rüy-ı dil ārā-yı vefā-yı tevfiķ

¹⁵⁰ şadâ-yı: sarır-i H.D.

¹⁵¹ Bâ-yı: nây-ı H.D.

Mağdemın eyler o m̄ā-fāta telāķi¹⁵² bilürüm
Bulurum sāye-i cünunda gınā-yı tevfiķ

Aşafā vaşfin ile mişķale-i iķlāşım
Verdi mi'rāt-ı dil ü ıab'a ceiā-yı tevfiķ

Arayup buldu bu pākīze zemīni ķalemim
Beyt-i evşāfını ıarh itdi berā-yı tevfiķ

Söyledim sadece bir beyt ile tārīhini kim
Nokıta-i 'aybını göstermez edā-yı tevfiķ

Oldu tārīh-i dil āvīzei anın bu beyt kim
Ya'nī her mışra'ı bir feyż-resa-yı tevfiķ

Sa'ad tā'lile gelüb Hāzret-i Ragıb Pāşā
Müher-i devlet yedine oldu'aıā-yı tevfiķ

Sene 1171

Haşmetā ol şadr-ı cihān ķadr-i meķārim-kāra
Olalım nāıķa cünbān-ı du'ā-yı tevfiķ

Maşdır-ı hayr u sa'adet ola zātı da'im
Şadr-ı iķbālini mevlā ide cāy-ı tevfiķ

24a

64.¹⁵³

Velehu

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün

Rū-nümā oldukda şevvālin meh-i rüşen-geri
Çerķ-i 'ıdiyye ıaķındı bir müzerkeş hançeri

Mağdemi ferruķ-dem-i teşrīfi ilbās eyledi
Rūze-dārāna ser-ā-ser şevb-i zīb ü ziveri

Şöyle pertev baķş-ı sūr oldu cihān 'ıd kim

¹⁵² Telāķi:telāfi H.D.

¹⁵³ 11 H.D.

Dehri itdi zulmet-i şām-ı küduretden beri

Bāde nūşān eyledi tertīb bezm-i ‘işreti

Destine sākī gül-ruhsār aldı sāğarı

‘Aşık dağ-ı āşinā ol sīne-i şad çākine

Şürdi merhem yerine kāfūr cism-i dilberi

Kūşe kūşe ihtizazından o serv-i qadlerin

Gülşen-i ‘Adn’e mümāsıl rüy-ı ‘arzın her yeri

‘İdgāha ben de cān atdım güzel seyrānına

Nāz ile reftār ider gördüm o yerde perī

Vaşfı ağāz idim bu maṭl‘a garrā ile

Gördüğm ol māh-peyker dilber-i ḥaṭ-āveri

Nev ḥaṭānın pür ḥalāvet buse-i cān perveri

Cümleden şīrīndir Şām’ın nebāt-ı sükkeri

Mū-be-mū diqqat idüb her ‘uzvūna itdim nigāh

Yok miyān-ı nāzeninden mā‘adā noqşān yeri

Ḥal-i ‘anber bārı da bir başka dāğ oldu dile

Nār-ı ‘aşka mucmer qalbimde yakdı ‘anberi

Bin belā-yı şermle didim ayā şūh-cihān

Ḥayf şad ḥayf eyledin mecnūn dil-i sevdā-geri

‘Ömrümün varı efendim merhamet itsen ne var

Lezzet-i busele olsam telhī-i gāmdan beri

Sāye-i vaşlında bir ‘iyd idelim bārı senin

Buse-i la ‘lin ola ‘uşşāqa bayram sükkeri

Bozma ağzım dadını ey dilber şīrīn-edā

Şun ağzım miski deyü baña ol mişgīn benleri

Döndü ol āfet didi naqdīne lāf istemem

Bī-ser ü sāmān olma vaşlımın hahiş-geri

24b

Naqd-ı zer lāzım hem aġūşu vaşıl-ı dilbere

Yoşsa fırşat cuy-ı vaşıl olma cihanda serseri

Yok mudur bir sākī rifʿat başş-ı şān-ı i ‘tibar

Böyle sen ey Haşmet şeydā niçün kaldın geri

Bir efendim var felekde ki eyā reşk-i melek

Gerd-i pāy-ı raşşına çeşm-i kevākib müşteri

Nām-daş-ı Far-i ‘ālem āşaf-ı deryā himem

Zīver-i şadr-ı karem ehl-i dilin nām-averi

Afitāb-ı evc-i himmet māh-tāb-ı ma‘delet

Şubh-gāh-ı devletin hūrşid-i pertev perveri

Āsumān mesned melek meşreb o deryā himmetin

Sandāl olmaz keştī-i cihānın çerihin çenberi

Ol raķım senc-i mekārım ki devāt-ı ķadrinin

Hoķk-i firūzesi gerdūn-ı encüm zīveri

Himmet bir zerre-i nācize virse taķviyet

Seddi derdi gūh ķāfāsā mehebb-i şarşarı

Ger vezān olsa nesīm lūţfu sūy-u gülşene

Açılur her deşne-i hār üzre bir verd şeri

Āşaf-ı devrān ki bīm-i tīg-i sertīzi ile

Ġamze-i dilber dahi terk itdi kār-ı neşteri

Pertev-i cān sūzu berk-i hırmen sūziş olur

Her ne dem alsa ele şimşir-i āteş peykeri

Nīzesi peyveste çarha şöyle bīm-i hākden

Nāfesin bālāya çekdi ķubbe-i nīlüferi

Kākül zühre fitli pertevi nūr-ı şabāh

Çarç-ı mīnā fām güyā aşma kandil-i deri

25a

Sāye gīr-i himmet-i bālā nişinān felek

Vāye- dār-ı ni ‘met-i bī-minneti ins ü peri

Murg u anķā şem‘ bezm kadrinin prevānesi

Zülf-ü havrā gülşen-i ahlākının sünbülleri

Gülistān-ı tabi ‘atın gül-goce-i mazmūnudur

Nağme rīz-i hande iden bülbül-i şīven-geri

Nev-bāhar himmeti vaķt-i hazān bilmez nedir

Gülistān-ı cūdunun dā’im öter bülbülleri

Nāhun-ı tedbirine vā-beste keşf-i mübhemāt

Hāl ider yek lahẓāda bin ‘uķde-i müşkülleri

Zīver-i sadrā cihān ķadrā müşīrā aşafā

Ey serīr-i mülket-i lütfun şeh-i dād-āveri

Mihr-i devlet zīver-i engüşt-i iķbālin olub

Hatemāsa virdi nāmın faşş şadre zīveri

Olmadı dil-ķāhım üzre vaşf-ı zatın neyleyim

Sen gibi memdūħa mālīk olmadım çokdan beri

Şā’im hicrān idim noķşanım etme nazır

Rūza dāranın olur ‘isyanı magfur ekseri

İltifātınla idersem ‘iyd bir bālā-yı ‘iyd

Neşve-i lütfunla def’i eylerse dil derd ü seri

Ben de naķd-i fikrimi evşāfına vaķıf eyleyüb

Tevbe şad tevbe lisānı almayam ben digeri

Başımın tācı efendim gayrı fikr itmek muhāl

Ba‘d-ez-în yād itmezim evşaf-ı hüsn-i dilberi

Sen gibi zāta medh-i kūy olan şā‘ir hele

Hiç tenezzül mü ider fikr ü hayāle digeri

Dürr ü nazmı sen bilürsün naqd-i lütfu ben kulun

Қadr-i zer zer-ger şināset қadr-i gevher gevheri

Gitmiş idi senden evvel sevki nazmın revnağı

Başka kāra başladı ehl-i ma‘ārif ekseri

Bir varaқ-pāre dahi girmezdi dest-i rağbete

Nüsha-i mergubālar olmuşdı baққal defteri

25b

Şā‘irān ekser gezerdi şahn-ı divānhanede

Şi ‘ire gālib idi ol dem san‘at āhengeri

Şimdi devrinde revācın buldu bāzār-ı kemāl

Güşe güşe gezmesin erbāb-ı ‘arifān serseri

Vādi-i vaşında gelsünler temāşa idelim

Her biri alsun ele kikkil-i belāgat perveri

Ben kulun da ‘arz-ı kālā-yı ma‘ārif eyleyem

Olayım devrinde bāzār-ı sūḥan şehbenderi

Medh iderse yine tab-ı nükte-dānım medh ider

Zāt-ı pür-cūdun gibi bir ‘arif-i s‘ad aḫteri

Ḥüsrev-i nazmım deyü da ‘va idersem yaraşır

Bañā kaldı tahtıgāh-ı mülkün dāniş-veri

Rub‘ı meskūn ma‘ārif қabaż-ı fazlımdadır

Tiğ-ı kikkim kār-ı zār müşkülātın defteri

Zerrece nūr-ı ṭulū-ı mihr-i ṭab ‘amdır benim

Pertev-i efrüz hayāl-i ‘anaşır u enveri

Bir gülistān-ı sühandır bu dil-i pür-feyz kim

Pertev-i hürşid-i himmetle şuküfte gülleri

‘Ālemi şirīn mezāķ-ı kand-i ‘irfān eylerim

Elime alsam tasīr edince hāme-i ney-şekeri

El-hased keyfiyet-i āsār-ı rengīnim gören

Olmada şevk-āver-i keyf-i şarāb-ı kevseri

Nevk-i hamemdir benim ser-çeşm-i āb-ı hayāt

Cüst ü cūy etmem yedimde maṭlab-ı İskenderi

Ben sühan-sencide laf itmey delīlim āşikār

İşte meydān-ı sühan merdim diyen gelsün beri

İstesem mażmūnu bī-zaḥmet koruy her şekle ben

Destime yek-lahsa alsam hame-i çāpük-teri

Derc olur bir nokta-i mevḥūma esrār-ı ‘ilūm

Kilk-i sehhar eyler icrā şan‘at efsūn-geri

Neyleyim bu iktidār-ı tab ‘ile devletlū ben

Olmadım hayli zamāndır feyz-i himmet maḫharı

İltifat-ı dil-nüvāzıdır beni ihyā iden

Yoḫsa zīb-dest-i ragbet eylemem sīm ü zeri

26a

Ey melek ḫaşlet vezīr-i āşif-ı hātem nihād

Eyle maḫarūn ‘inayet sen bu ‘abd-i kemteri

Haşmetā söz āhir oldu eyle āgāz-ı du‘a

Terk-i taşdı eyle aç dest-i recā şimdengeri

Haşre dek ‘id-i şeref-zā ‘alemi teşrīf idüb

Rūşen itdikçe cihānı māh-ı pertev perveri

Afitābāsā ola pertev fūrūz-ı ma‘delet

Zātı olsun neyyir-i evc-i sa'âdet maşdarı

65.¹⁵⁴

Velehu

Mefâ'ılün / Mefâ'ılün / Mefâ'ılün / Mefâ'ılün

Gelen eyyâmı şevk encâm-ı devr-i 'id-i adhâdır

Zihî hengâm-ı ferhunde zihî vaqt-i feraḥ-zâdır

Cihân teşrîfine kırbân keser iqbâl ü ḥâhişle

Bu bir 'id-i gınâ bahşâ-yı kalb-i halk-ı dünyâdır

Ser- â-ser münselib târ-ı kudüret saḥn-ı 'âlemden

Zamâne rüşenâ-yı pertev-i nûr-ı mücellâdır¹⁵⁵

Ḥuşûşâ gül 'izâr u serv- kıaddü ḡonce- femlerle

Müzeyyen her taraf mânende-i ḡülzâr-ı me'vâdır

Zenân u dilberânın nâz ile geşt ü ḡüzârından

Ki her bir ḡüşe bir mecmû 'a-i Yusuf Zelîhâ'dır

Bu dem hengâm-ı vuşlatdır hayâliyle ser-i rehde

Turub deryûze-i bûs u kenâra dil müheyvâdır

Ḳadîmî 'âdetim gördükde bir şûh-ı dil-ârâyı

Dil-i âşüfte dâmân-ı vişâle çihre fersâdır

Ḳapıldım el-amân bir ḡül yanaklı âfet-i câna

Beni bülbül gibi nâlân iden ol verd-i ra'nâdır

26b

Benim cânım feda olsun o zalim şûh-ı fettâna¹⁵⁶

Ḡüzeldir tâzedir terdir civândır kıaddi bâlâdır

Siyâḥ çerde bir âfetdir dilin baḥt-ı siyâhıdır

Kıyâs olmaz bu 'aşk âhare bir başka sevdâdır

¹⁵⁴ 10 H.D.

¹⁵⁵ Mücellâdır: tecellâdır H.D.

¹⁵⁶ Benim: Nice H.D. olsun: etmem H.D.

Giriftār olmayan bilmez nice ta‘bīr idem hālim
Zebān ‘acz-āver-i takrīr ü nuṭṭum āh u şekvādır

Temennā-yı vişal itdikde ol zālīm dedi baña
Bu nā-bercā tekālīfin cimāda ḥande fermādır

Ne şadr-ārā-yı rifa‘tsin ne hil‘at-pūş-ı ḳudretsin
Dil-i zārın ḳabā-yı ‘izzü devletden mu‘arrādır

Niçün bir bāb-ı vālāya varup ruhsūda olmazsın
Senin ey Haşmet şeydā ‘aceb ḥālin temāşādır

Dedim ey nāzenīnim bir efendim var ki ‘ālemde
Beni yek-naṣrada maḥsūd-ı aḳran etmege ḳādır

Bu garrā mışr‘a-ı gūş itmedin mi ey perī sen kim
Kerim ü kām-rān var ise ‘Abdullah Pāşā’dır

Veżīr-i āsumān Haşmet müşīr-i kahramān şavlet
Vekīl-i salṭanat āşaf-naṣīr-i kişver-ārādır

Sabāḥ-ı leyle-i rāḥat şuā‘ı mihr-i emniyyet
Ziyā-ı tāli ‘i devlet fūrūg-ı çeşm-i dūnyādır

Dilīr-i āsumān-mesned şebistān-ı vaḳārında
Çerağ-ı bezm-i ḥūrşīd ü felek fānūs-ı mīnādır

Bulunmaz ḥār u ḥāşāk-ı keder eyvān-ı cāhında
Anın cārūbı şebbāl-i ḥümā-yı luṭf-ı Mevlā’dır

O bir āyīne-i şūret- nümā-yı meymenetdir kim
Cemāl-i şāhid-i ümmīd-i dil ānda ḥüveydādır

Olunca mühr-i devlet zīver-i engüşt-i iḳbāli
Raḳam-gīr-i işāretgāh-ı ma‘dūm oldu şen nādir

Vücūduyla cihān zevḳ-āşinā-yı emn ü rāhatdır
Ḳudūmuyla felek raḳş- āver-i şevḳ-i tesellādır

27a

Zamān-ı devletinde her dil-i pür-hün ālāmın
Derūnu sāğar-ı Cem'dir fiğan-ı bülbül āsādır

Şafā-yı itidālinden felāket dīde-i dehrin
Dü çeşm-i hūn feşān-ı neş'e baḥş-ı cām-ı şahbādır

Ne mümkün olmaya dil-beste-i aḥlākı bir ādem
Riyāz-ı hulkunun sünbülleri heb zülf-i ḥavrādır¹⁵⁷

Müsel sel cūy-bār-ı bī qarār-ı re'y ü tedbiri
Murād-ı Gülşen-i emn ü emāna dā'im icrādır

Tüfeng ü topu r 'ad āşüb-ı meydān-ı şecā'atdır
Firūğ-ı tīği berk-i hirmen-i cāngāh-ı a'dādır

İder garḳ-āb-ı tūfan-ı 'ādem a'dā-yı rezminde
Nufūş-ı cevher-i şemşir-i mevc-i cūş-ı deryādır

Hele zulmet nişinān şeb-i ğam yok zamānında
Şebān-rūz āfitāb lūtfu 'ālemde hüveydādır

'İnāyet perverā mesned tırāzā merḥamet-kārā
Saña aḥvālīmi i'lām idersem bana evlādır

Kerīm-i nükte-perversin ḳadir dānasın hüner-versin
Bu aḥlāk-ı mehāsin saña baḥş-ı Ḥaḳ Ta'āla'dır

Dilim sāğar-keşān-ı bezm-i nūş-ā idi evvel
Bu dem zehrābe-nūş-ı ḳahr-ı dehr-i 'guşşa peymādır

Şafā-yāb-ı mey-i la'l-i leb-i dildār iken şimdi
Gönül mehcūr-ı devr-i sāğar-ı ser-şār-ı şahbādır

Hülāşa tevbekār-ı bāde vü mahbūbum el'āna

¹⁵⁷ Divanda bu beyitten sonra bir beyit daha var.
"Felekde bir kerīm-i zer-nisār-ıdest-i cūdī kim
Zer-i ihsān-ı reşk-i āfitāb-ı ālem-ārādır"

Hevā-yı medreseyle dā'imā dil tevbe gūyādır

Ru'ūs-ı hārice bā'is ola turdum deyü şad hayf
Vücūdum nūr-ı istiğfar u zühd ile temennādır¹⁵⁸

Bu rütbe 'işmetimden olmadı bir fā'ide haşıl
'Abes hamyāzelerle dil tehī dest-i mürebbādır¹⁵⁹

27b

Neler çekdim efendim say'ı hāricde biraz yazsam
Çenārāsā yedimde hāme ta'bir sūz-ı imlādır¹⁶⁰

Kerme-kārā qadir-dānā [...] ¹⁶¹ vāqf-ı hāl ol
Cihānda cürmüm ancak iktidar-ı şî 'ir ü inşādır

Hemān ser-şadr-ı iqbāl ol sa'ādetle efendim sen
Garaş vaşf-ı güzininde kuşūr-ı 'özrü inhādır

Tahayyül itdiğim üzre be qavl-i Nefi 'i üstād
Derinde bende olma dehre şāh olmakdan a 'lādır¹⁶²

Ol üstad-ı sühñ-perdāz-ı i'cāzım ki eş'arım
Bütün dibāce-i şeh-nāme-i feyz-i tecellādır

Göñül gencine-i pür gevher feyz-i İlāhī'dir
Dehānım sūq-ı ma'nīdir zebānım sūd bahşādır

Derūnum maşrıq-ı mihr-i sehergāh-ı tecellīdir
Dilim pertev-pezir-i şubh-enfās-ı Mesihā'dır

Harīm-i hāş-ı endişem maqarr-ı sırr-ı Rabbanī
Tahāyyülgāh-ı tab'ım beyt-i ma'mūr-ı mu'allādır

¹⁵⁸ Temennādır: mürebbādır H.D.

¹⁵⁹ Mürebbādır: temennādır H.D.

¹⁶⁰ Bu beyitten sonra divanda bir beyit daha var.
"Göñül hanzal-gızā-yı deşt-i pür-şūr-ı küdüretde
Nebāt-ı kand-i lutfundan taleb-cüy-ı müdāvādır" H.D.

¹⁶¹ Nazar kıl: H.D.

¹⁶² Bu beyitten sonra divanda bir beyit daha var.
"Terāküm etmese dilde kudüret tavr-ı evsāfın
Edā etsem bu tarza itizārım sonra bī-cādır" H.D.

Benim mecmu‘a-i hikmet-me‘āl-i şi‘ir ü inşāma
Meh ü hürşid iki şemse felek her dem¹⁶³ muṭallādır

Hürüşumda süḥan dūr gibi sāḥil-zīb nuṭkumdur
Benim zāt-ı Güher-pāş-ı kemālim baḥr-i ma‘nādır

O rütbe revnāḳ-ārādır gülistān-ı hayālim kim
Hezār-ı nükte-āvāz-ı bahā vü dīde-güyādır

Devātım menba‘ı cūy-ı letāfet gülşen-i nazma
Çemen-zār-ı ḥayāle ḥāme bir serv-i dil-ārādır

Şarīr-i ḥāme bülbül harfi sünbül gonçe-gül mazmūn
Yedimde levḥa-i divān-ı nazmım gülşen āsādır

Olunca ḳabza-gīr-i tīg-i sertiz-i ḳalem derler
Cihānda var ise şāh-ı serīr-i şi‘ir ü inşādır

28a

Yeter Haşmet yeter ḳadrin bilindi terk-i lāf eyle
Ser-āğāz-ı du‘a et vaşf-ı zātın gayr-ı ıṭrādır

Şeref-mend eyledikçe ‘ālemi mahşer olunca ‘id
Ḳudūm meymenet-pīrāsı ḥayr-ı mahz-ı Mevlā’dır

Nice ḥatem-menişler ana kurban olsun ‘ālemde
Kerīm ü kām-rān var ise Abdullah Pāşā’dır

66.¹⁶⁴

Haşmet Velehu

Tarih-i Cülūs-u Sultan Osman

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

Tāc u taḥtın ede mes‘ūd u mübārek bārī
Ey şehn-şāh-ı Kerem-pīşe mekārīm- ‘ünvān

Taht-ı tevfiḳ-i Hudā mesned-i iḳbālin olup

¹⁶³ Her dem: cild-i H.D.

¹⁶⁴ 1 H.D.

Bula zatinla şeref devlet-i āl-i ‘Osmān

Hayr-maḳdem deyü hep ‘īd eyledi bendelerin

Ey kerāmetlü mehābetlü şeh-i vālā-şān

Devha-i bāğ-ı merāhim dediler zatin için

Sāye-i re’fetini eylediler cāy-ı emān

Yüz süren gūşe-i dāmān-ı mülūkānenize

Oldular her biri şad şevḳle şād u handān

Başladı cümlesi evşāf-ı hümāyununuza

Olmada böyle cihān nāṭıḳa cünbān-ı beyān

Allāh Allāh nedir ol nūr-ı mücessem dediler

Görmemiş mislin anın hem ne görür çeşm-i cihān

28b

Böyle bir şāh-ı melek ṭal‘at u ḳudsī fiṭrat

Oldu iḳbāl ile evreng-i cihāna sulṭan

Pertev-i şubh-ı zafer cebhe-i pür-nūrunda

Ferr-i hürşīd-i şeref levh-i ruhunda raḥşān

Gonce-i gülşen-i aḥḳām u ‘adālet deheni

Müşk-būy-ı nefesi feyz-i nesīm-i iḥsān

Meymenet anda ḥayr anda sa‘adet anda

Menhelü’l- azb-ı meḥāsin denilirse şāyān

İşte āsār-ı selef işte tevārīḥ-i mülūk

Var mıdır böyle şehen-şāh-ı ‘adīmü’l- aḳrān

Beni söyletmediler şā‘ir-i pākīze iken

Düştüler birbirine vādī-i medhinde cihān

Nevbet-i nuṭḳ-ı sūḥan degmedi Haşmet kuluna

Baňa açdırmadılar vaşf-ı güzīninde zebān¹⁶⁵

Bārī esvāk-ı şehirde varayım geşt edeyim
Olayım her tarafa peyk-şifat müjde-resān

Bulduğum ādeme böyle diyeyim tārīhin
‘Āleme müjde cülūs eyledi Sulţan ‘Osmān

Hağ Ta‘āla ede her rūzunu ‘īd-i nuşret
Zulmet-i şāmı ola şubḥ-ı fütūḥ-ı iḥsān

Husrevā pādişehā zīver-i taht-ı şerefā
Ey nesak-bend-i niżām-ı ḥale-il kevn ü mekān

Şā‘irim gerçi hoş-āmedci değıldir ṭab‘ım
Sūhanım etmezem āmihte-i levs-i yalān

Gün gibi dehre ṭulu‘unda ser-ā-ser ‘ālem
Dediler böyle gereken zıll-i zālil-i yezdān

29a

Ṭavf-ı bābında eyā Ka‘be-i maқşud ‘ālem
Emr ü fermān-ı hümāyununa lebbeyk zebān¹⁶⁶

Eyle dervāze-i iclālını bāb-ı rifat
İlticā-yı der-i vālāna eder ‘ālemiyān

Zātınızdan umārız Ḥazret-i Allah bilür
Gayrı kimden umulur zerrece lüṭf u iḥsān

Bā-ḥuşuş Haşmet-i şeydā kulunnuz hünkārım
İ‘tibārınla ola nādire-sencān-ı zamān

Sāye-i salţanatında olayım bī-pervā
Şöhret-i midhat-i zātın ile şāḥib-dīvān

Bende oldum saña ey şāḥ-ı cihānım bende

¹⁶⁵ Zebān:dehān H.D.

¹⁶⁶ Zebān: zenān H.D.

Ġam yemez sen gibi sultāna hemān bende olān

Pes bu devlet bize Bārī'ye teşekkür idelim

Zat-ı pür cūdunu haq eyledi dehre ihsān

Gün-be-gün zāhir ola kevkeb-i saltanatın

Pertev-i 'adlin ile rüşen ola şahn-ı cihān

Tev emān elsine-i halk ile aqlām-ı kader

Böyle bahş olmuş ezel hutbe-i 'ünvānına şān

Ġudsiyān söyledi tārīhini Sultān Gāzi

Ben de sebt eyledim ey şāh-ı kerīm-i devrān

Fāl-i hayr olduguna şübhe mi var hünkārım

Ya'nī tārīh-i cülusun ola Gāzī Sultān

29b

67.¹⁶⁷

Haşmet Berāy-ı Tarih-i Şadāret-i Mustafa Pāşā

Velehu

Fā'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün

Seyl-i pür cüş gibi feyz-i müserret geldi

Hār u hāşāķ-ı keder gitdi leţāfet geldi

Gül gibi güldü yüzi mevsim-i gülde dehrin

Ġīn-i ebrū-yı kesel gitdi beşāşet geldi

Geldi nev-rüz-ı şafā serdī-i ğam mahv oldu

Ġemen-i ravza-i maķşūda nazāret geldi

Dağ-dār olma gönül lāle şıfat sen gül açıl

Mesim-i lāle gidüb güllere nevbet geldi

Bad'ez-īn bülbül-i dil eylemesin vāveylā

Keyfimiz şahn-ı dile gül gibi kat kat geldi

¹⁶⁷ 15 H.D.

Şadr-ı tahtında karār eyleye Sulţan ‘Osmān
Devr-i ‘adlinde cihān halkına rāhat geldi

Ŧoldu bāzār-ı cihān bender-i inşāfindan
Ŧāfile kāfile kālā-yı ‘adālet geldi

Fikr ederken yine aḥvāl-i ‘ibādullahı
Hāḥır-ı pākine bir āşaf-ı devlet geldi

İtdi bā‘avn-i Hūda anı vekīl-i mutlak
Cünbiş-i emn ü amān çerḥa o sā‘at geldi

Ya‘nī pāşā-yı felek-kevkebe düstūr-ı kerīm
Herkese dest-i şerifinden ‘ināyet geldi

Mustafa nām u melek ḥaşlet ü ḳudsī fiḥrat
Hāmī-i dīn-i mübīn hādī-i sūnnet geldi

Melce-i ehl-i recā pūşt ü penāh-ı fuḳarā
Āb-ı rūy-ı vūzerā maşdar-ı himmet geldi

Hātem-i devr-i zamān āşaf-ı sāhib-i ‘irfān
Kāleb-i devlete cān rūf-ı leḥāfet geldi

Oldu leb-riz-i gınā kīse-i şad çāk-i ümīd
Menba-ı cūy-ı ‘aḥā ‘ayn-ı mürüvvet geldi

30a

Ol şeref-baḥş olalı şadr-ı Kerem pīrāya
Teng-dest-i emelin destine vūsa‘t geldi

Sīr-çeşm oldu cihān feyż-i ḳudūmünden anın
Hah-ı yağma gibi İstanbul’a ni‘met geldi

Bir geliş geldi sa ‘adetle efendim ki benim
Hāḳ perestāna şāfa düşmene şıḳlet geldi

‘Azm idüb tā Mora’dan cānib-i İstanbul’a
Kimseyi yıkmādanol şems-i ‘adālet geldi

Münteşir oldu‘adāletle cihāna nāmı
Harekātın işiden ādeme hayret geldi

Fuķarā zümresine eylediği yollarda
Nev-be-nev ol haber-i ‘iffet ü şefkat geldi

İştira eyledi mālīyle ne ki lāzım ise
Kimsenin dānesine itmedi rağbet geldi

Bu velī haşletindir ıavr-ı vezirāne değil
Bu reviş bu yürüyüş halka kerāmet geldi

Şad şükür Haķķ’a yine şadr-ı şeref-yāb itdi
‘Arz-ı hāl eyle göñül vaķt-i şikāyet geldi

Ey veliyü’n nā‘mım dinle birāz feryādım
Haķ-i pāyene yüzün sürmege Haşmet geldi

Sendedir raħm u vefā sendedir ihsān u ‘aķā
Saye-i ‘ātafetin halka sa‘ādet geldi

Ey benim himmeti çok minneti yok sulţānım
Baña gayrin nazār-ı ‘ayn-ı rezālet geldi

Sāye-i devletiniz dūr olalı farkımdan
Söylesem bāşıma haylice felāket geldi

Ben neler çekdim ‘ināyetlü efendim bilsen
Furķat-ı zātın ile ‘aklıma hıffet geldi

30b

Lakin Allah Ta‘āla yine ihsān itdi
Feyz-i teşrifin ile şimdi ifākat geldi

El-yevm def ‘i harāret iderim sāyende
Āb-ı rüy-ı emelim hafızına kudret gelid

Nazara-i ‘ātıfeti senden umar gönlüm kim

Aḡerin lütfu dile maḡz-ı ŧemâtet geldi

Söyledim ‘âleme tebŧir ile bu târîhi
Müjdeler dehre yine ŧâhib-i devlet geldi

Haŧmetâ ḡatm-i kelâm eyle bu târîhi ile sen
Gel du‘a eyleyelim vaḡt-i icâbet geldi

Ḥaḡ Ta‘âla anı ŧadrında mekîn etsin kim
ŧadra teŧrîfi ile ‘âleme râhat geldi

68.¹⁶⁸

Velehu

Na‘at-ı ŧerif

Mef‘ûlü / Mefâ‘îlü / Mefâ‘îlü / Fe‘ûlün

Ḥâmem olalı dâye-i eḡfâl-i belâḡat

Pâkize nâ-zâd olmada der zâde-i fikret

Mecrâ-yı hüner olalı yenbu ‘-ı devâtım

Feyz-i saḡnem oldu cûy-ı silsile-i selâset

Nâ-yı kalemim ŧevḡle cenabân-gar olaldan

Tâ evce irer naḡme-i ta ‘biler melâḡat

Gencine-i derbeste-i ‘irfânı acûb-dil

Seyr itdiririm ḡalkḡa nev-âsâr-ı tabi‘at

Nev kalb-i elfâzda ebkâr-ı mu‘zâmın

İḡhârda kim ehl-i dile ḡarz-ı belâḡat

Bir benddir kâlâ-yı kemâl eyledim icâd

Her noktasıdır âdeme sermâye-i servet

Bir ḡaŧr-ı ŧafâ baḡŧ-ı sūḡan eyledim inŧâ

Her rûy-u zemînin münziri bir bâḡ-ı leḡâfet

Varise ŧalâ zümre-i erbâbı ḡayâle

¹⁶⁸ Na ‘at-ı ŧerif divanlarda yok.

Bu şāhne-i 'irfanda yok da'vete hācet

31a

Tenin eylerim afākı seyr medd-i 'ayāna
Devrimde meger ref'i oluna resm-i feşāhet

Beyhude degil bunca mübāhāt-ı gururum
Zann itme yakışmaz baña bu hil'at-ı fahret

Vecd- aver pür-şevk medhiyle cū-mecnūn
Maḥbūb-u Hüdā na'atına dil itdi 'azimet

Memdūhum olub şāh-ı resul mevḥuz-ı 'ālem
Oldu kalemim şān-zede-i turre-i 'itimat

Me'vā-i şerefdir ki vālāsına varsam
Giryān olaraq söylesem ey kān-ı şefā'at

Ey miḥrim esrār-ı serā-perde-i iclāl
Ey güher-i zī-bend ser-i tāc-ı nübüvvet

Ey 'illet-i tekvin ser-abā-yı 'avālim
Ey padişeh-i ḥaṭṭ-ı valā-yı risālet

Hāde-i sebil bin resul mülcā-i gülsün
Ey baḥr-i kerim kān-ı hemim māye-i rahmet

Ref '-i zūlm ü ketm 'ādem etmez idi ḥaḳ
Envār-ı vücudundan eger olmasa himmet

Hecr-i harimşerifine ḥavḳa
Me'mūr idi aşḥab-ı kirām eyledi hicret

Hizmetde saña başka şeref eyledi peydā
Cibril-i emin esmede eblāğ-ı muḥabbet

Bin arz-ı mihār keremin mültemesimdir
Heb hayal-i bimārlar??? ayā āyn hidāyet

Birbirlerini nesih iderek geldi serāy'a
 H̄aḡ viridi saña ni 'met-i ebḡā-yı şeri 'at

Ser çeşme-i i 'cāzın o Kur'an-ı mübinle
 Oldı feşhā cümlesi bus-ı mande-iḡaclet

Yolunda ticaret idenin
 Bir ruhu virib aldı cūy-ı maḡşūd -ı cennet

Hiç aḡla sıḡar rütbemidir da'vet-i mi'rāc
 Olmasan yā fahr-i resul aḡrab-ı ḡazret

31b

H̄allaḡ-ı imam kim seni 'azzü 'azimetle
 Bizzāt senā eyleye ey 'ilm ü 'ināyet

H̄addim midir endiş-i inşā-yı medihāñ
 H̄ilm ü keremiñ ḡılmasa irāş-ı cesāret

İtmezseñ eger müznibe imdād
 Bī-şübhe olur ḡaşrde rüsvā ü melāmet

Redd etme beni cürm ü ḡabāhatle deriñden
 Cürmüm ne ḡadar çoḡ ise çok sende de himmet

Taḡşirlerim ḡazret-i Mevlāya niyāz it
 Kıl zenbi vāreste-i elḡāf-ı semāḡet

Ol ḡaḡ ki anın rahmeti deryasına nisbet
 Bir zerre degil bunca hataya ve cināyet

Biz her ne ḡadar mücrimsek mü'min??? ḡaḡḡın
 Ā'mālde taḡşir-i??? veli buldu nihāyet

Va'diñ var ayā kān-ı Kerem ehl-i kebā'ire
 Lütfunla ola cümlesi şāyān-ı şefā'at

Cürmümle eger baña mücāzat olunursa
 Kārım hema āḡ ü nedim ü zillet-i hasret

Kesemem emelim rahmet-i gaffardan aşla
Sende var iken feyz ü 'atâyaya vüs'at

Ayırma beni ma'şer-i ibrâda yamağ it
İtdikde sa'adette reh-i cennete rihlet

Her şubh mesârr-ı vaz '-ı pâke ola vârid
Envâ'ı şalavat ile selâm eyle taḥiyyat

Hem 'âline vü cümle aşhabına olsun
Rıdvân-ı Hüdâ vâşıl bî ḥaddü niḥayet

32a

69.¹⁶⁹

Velehu

Fe'ilâtün / Fe'lâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

Beni tenhâ kodun ey âfet-i ḥünî meşreb
Şimdi kimler ile şohbet edeyim leb-bâ-leb
Var mıdır sevdiğim âgüşuma senden enseb
Sarulup yatar iken sîne-be-sîne her şeb
Şimdi kurbânın olam söyle baña noldu sebeb
Âşinâ-yı ezeliye bu tegâfûl bu gâzab

Çeşmimi gıbta-i seylâbe-i ceyhün etdin
Dîdemi bezm-i gama sâgar-ı gül-gün etdin
Sînemi külhan-ı hasret dilimi ḥün etdin
Meded ey kâfir-i tünde-hü beni mecnûn etdin¹⁷⁰

Eyzân

Âherin derdi ile nâle vü âh eylemedim
İncünürsün deyu bir ferde nigâh eylemedim¹⁷¹
Cebhe-i 'aşkıyı yanında siyâh eylemedim
Sensiz ey şüh bu 'âlemde günâh eylemedim¹⁷²

¹⁶⁹ 5 H.D.

¹⁷⁰ Mecmuada tesdîsin tekrar eden iki dizesi yoktur.

"Şimdi kurbânın olam söyle baña noldu sebeb
Âşina-yı ezeliye bu tegâfûl bu gâzab" H.D

¹⁷¹ Bu dize divanda tesdisin 4. dizesi olarak verilmiş.

Eyzān

Beni şad-pāre eden hecr-i müjendir böyle
 Seni de haste eden sūz-ı dilimdir öyle
 Gel de koçbaşın için Haşmet'i kurbān eyle
 Nemden āzürdesin ey gonce-dehānım söyle¹⁷³

Eyzān

32b

70¹⁷⁴

Gazeliyāt-ı Haşmet

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

Hāb-ı huzūru āh u bükādan uçurmuşuz
 Biz reng-i rüy-u āb hevādan uçurmuşuz
 Ey dil hevā-yı nefis ile bu rüzgārda
 Evrāk-ı zühdü dest-i riyādan uçurmuşuz
 Ey nāzenīn şanma gönül perçemindedir
 Şehbāz-ı şevki biz o yuvādan uçurmuşuz
 Etdi eser o seng-dil-i şīrīne giryemiz
 Biz cūy-bār-ı 'ışkı kayādan uçurmuşuz

Dest-i zebān olunca 'aşā-gīr-i medd-i āh
 Murgān-ı şabrı bām-ı hayādan uçurmuşuz

Bu bād-berk-i nazmı çü tıfl-ı hevā perest
Haşmet bu nev-zemīn adādan uçurmuşuz

Eyyām-ı devletinde eyā kulzüm himem
 Keştī-i ye'si mevc-i şafādan uçurmuşuz

71.¹⁷⁵

¹⁷² Bu dize divanda tesdisin 2. dizesi olarak verilmiş. Mecmuada da tesdisin tekrar eden iki dizisi yoktur.

“Şimdi kurbānın olam söyle baña noldu sebep
 Aşına-yı ezeliye bu tegāfül bu gazab” H.D

¹⁷³ Mecmuada tesdisin tekrar eden iki dizesi yoktur.

“Şimdi kurbānın olam söyle baña noldu sebep
 Aşına-yı ezeliye bu tegāfül bu gazab” H.D

¹⁷⁴ 90 H.D.

Velehu

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

Kemend-i ser-bülend-i âhımı dest-i zebân çekmez

Olur edhem-süvâr-ı semt-i sevdâ dil 'inân çekmez

Humârim var demez gayret-keşân-ı bezm-i istegnâ

Çeker hamyâze-i hırmânı cām-ı imtinân çekmez

Gubâr-ı hatırımdan çeşm-i fettâni mükahhaldır

O şuhun üstüne çok sürme kuhl-ı İşfahân çekmez

Ana dest-i nüvâziş etmese fîmâr düşdükçe

Dil-âsâ çille-i bîhüdeyi bir gez kemân çekmez

Hadeng-i rûha perdir hâksârî-i vücûd ey dil

Kuhul-mânendi bâr-ı sahqı mîl-i sürmedân çekmez

Yürek kılıca kalır endâmını gördükçe besbelli

Sırrın dil-keşin Haşmet anın müy-ı miyân çekmez

Rakam gösterme gücdür 'âşma dîvân-ı nazmında

Ki her tuğrâ-keş levh-i eser böyle nişân çekmez

33a

72.¹⁷⁶

Gazeliyât-ı Haşmet

Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün

Dîdem oldu görelî la'l-ı lebin cām-ı ferâh

Gayri düşdü nazarımdan mey-i gül-fâm-ı ferâh

İsm ü resmi yok anın harf-i vefâ mânendi

Ki ola naqş-ı nigîn-i dilimiz nâm-ı ferâh

Dâg-dâr olsa füsün-ı nîgehinden 'uşşâk

Açılır sînelerinde gül-i bādâm-ı ferâh

Şayd olur rüyuna bir kerre gören âvâre

¹⁷⁵ 91 H.D.

¹⁷⁶ 39 H.D.

Dānedir hālleri turreleri dām-ı ferāh

Haṭṭı geldik de lebin emmege ruḥşad bulduk

Haşmetā ‘işretimiz gicesidir Şām-ı ferāh

73.¹⁷⁷

Velehu

Mef ‘ülü / Mefā‘lū / Mefā‘lū / Fe ‘ülün

Cām-ı mey-i ruḥsāre-i taḫvāya niḳāb et

Gösterme ubūdiyyetini ḥalka ḥicāb et

Görsün revişin şevḳi ayag-ı mey ile dil

Pāy-ı ḡamı pīçide-i emvāc-ı şarāb et

Germābe-i vuşlat ışınur āteş-i terle

Sen tarḥ-ı esās heves-i ‘ālem-i āb et

Ten nāle ile nāl ü ḡöñül la‘l ile pür-cüş

Geh mevc-i şarāb et dili geh tār-ı rebāb et

Dāḡ- ı dili Haşmet ḥaṭṭ-ı ruḥsārına sakla

Var terbiyet-i ḡülşeni der-dest-i şehāb et

74.¹⁷⁸

Velehu

Fā ‘ilātün / Fā ‘ilātün / Fā ‘ilātün / Fā ‘ilün

Muşḥaf-ı rüyunda ebrū medd-i bismillāhdır

Şafḥa-i ḥüsnünde hat tesvīd-i kilki-i āhdır

Vāşıl etmez ḡüft u ḡü ḡülzār-ı kāma ādemi

Pāy-ı iḳdāma zebān-ı ḥalk ḥār-ı rāhdır

33b

Gül hazāna muntazır bülbül figāna münḥaşır

Çeşm-i ‘ibretde ḡülistān ‘ayn-ı şivengāhdır

Ṭıynet-i pākize etmez çirk-i dünyāyı kabül

¹⁷⁷ 26 H.D.

¹⁷⁸ 62 H.D.

Eyleyen tathîr-i dâmen dest-i itikrâhdır

Haşmetâ kec-rev hıram-ı cünbiş-i ikbâl ile

Kendini üftâde-i çâh eden ehl-i câhdır

75.¹⁷⁹

Velehu

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

Bezme pertev-bağış olunca gerden-i berrâkımız

Çeşm-i mihr-i şubha döndü dîde-i müştâkımız

Târ-ı mevc-i bâdedir şîrâze-i mecmû‘amız

Bâd-ı âh-ı gam perîşân edemez evrâkımız

Yakmadık bir kimseyi kül etmedik bir hâneyi

Hânumân-ı dildedir ancak bizim ihrâkımız

Âfitâbâsâ edince sâgarı der-dest-i nâz

Pençe-i hürşîde döndü dest-i sîmîn-sâkımız

Vaşf-ı ebrûsun o şühun edelim başka kalem

Ola bu tîmâr-ı nazma bir kılıç ilhâkımız

Haşmetâ efâk göründü tab ‘ıma çâr-ebrûvân

Ekserî şekl-i murabb‘a üzredir evfâkımız

76.¹⁸⁰

Velehu

Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün

Hağ-âver olsa da hüsne nazâr resm-i muhabbetdir

Gözetmek eski yâr u hem-demin ‘ayn-ı mürü’vvetdir

Harîdâr-ı Kerem-bâzâr-ı istignâyım ‘âlemde

Baña sermâye-i kenz-i gınâ nağd-ı kanâ‘atdır

Nigâh-ı iltifât etdirdi yâre âh-ı pür-süzum

¹⁷⁹ 108 H.D.

¹⁸⁰ 57 H.D.

Sevād-ı dūd-ı āhım sürme-i çeşm-i ‘ināyetdir

34a

Degil ahbāb-ı tekdīre ‘azīmet vaqt-i fırsatda
‘Adūdan ahz-ı sāra niyyet ibrāz-ı denā’etdir

Ref ‘iü’l kıadr-ı insānī tevāz ‘ü pīşegān ammā
Nüvāziş-kārī-i hezlāne zıdd-ı ademiyyetdir

Anın āşüftegānı sāyesinde haşr olur Haşmet
O zībā kıadd-i bālā serv-i sahrā-yı kıyāmetdir

77.¹⁸¹

Velehu

Fe ‘ilātün / Fe ‘ilātün / Fe ‘ilātün / Fe ‘ilün

Ol perī āh-ı sehergāh ile şād olmadadır
Bāg-ı ‘ālemde gül üşküfte-i bād olmadadır

Görünür nīk ü bed enzār-ı haķāyık-bīne
Sırr-ı Haķ cilve-ger-i hāl-i ‘ibād olmadadır

Sengi āteş-zenedir bā‘is-i iş‘āl çerağ
Pertev-i zāt hele şu‘le-nihād olmadadır

Bāde-nüş olmasa dil ‘arz-ı hüner müşkildir
Hāme tarķīme mey-āşām-ı midād olmadadır

Bir iki buse için zülfüne bāgladı dilim
Düzd-i şeb-gerd gibi reh-rev-i zād olmadadır

Hānedān-ı ni ‘am ol baş-ı simāt et Haşmet
Bāb-ı tevfiķ Hudā saña güşād olmadadır

78.¹⁸²

Velehu

Fe ‘ilātün / Fe ‘ilātün / Fe ‘ilātün / Fe ‘ilün

Dil-i vīrānımı ne mīr ü ne hūd-ı¹⁸³ şāh yapar

¹⁸¹ 64 H.D.

¹⁸² 71 H.D.

Dest-i mi‘mār keremle anı Allāh yapar

Ey kavī-bünye-i iqbāl dilimden hāzer et

Nice ma‘müreleri bir şerer-i āh yapar

İttifākī çekemem luṭfu Kerem-kārānı

Beyt-i iqbālîmi baḥtım̄da benim kāh yapar

34b

Semt-i bīgāneden ümmīd-i ‘imāret etme

Niçe vīrāneyi bir cām ile ol māh yapar

Haşmetā kendini yap cāy-ı ḥarābāt̄da sen

Beyt-i vīrān-şudeni Ḥazret-i Allah yapar

79.¹⁸⁴

Velehu

Mef‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilü / Fa‘ülün

Her meclisin ahbābını hem-dem mi sanırsın

Her gördüğümüz bāde-keşi Cem mi sanırsın

Güller gibi giryānlığıma ḥande edersin

Ey goce-dehen ekşimi şeb-nem sanırsın

Vākıf mı habāyā-yı zevāyā-yı vücūda

Her kāl̄b-i insānı sen ādem mi sanırsın

Bir mest-i ser-endāz-ı mey-i ‘aşk-ı Hudā’yız

Zāhid bizi kendi gibi sersem mi sanırsın

Her bir nıgehin süeme-i āvāz-ı recādır

Yohsa dil-i dem-besteyi ebkem mi sanırsın

Dinle sözüümü Haşmet’i şāyān-ı vişāl et

Ben eyledigim pendî saña kem mi sanırsın

80.¹⁸⁵

¹⁸³ ḥūd-ı şāh: bir şāh H.D.

¹⁸⁴ 149 H.D.

¹⁸⁵ Bu gazel divanlarda yok.

Velehu

Mefā‘lün / Mefā‘lün / Mefā‘lün / Mefā‘lün

Şikeste-i sāgarıma köhne ‘işrethānedir dünyā
Şevkıdir zir-şer mi ser-nigün peymānedir dünyā

Nümāyan her perişānlıkda bir cem‘iyyet hātır
Seḥab-ı pençe-i mihr ile zülf-ü şānedir dünyā

Meger ḥacireden halimdir bāzı k̄āza her dem
Nice simurg uç lā mekān lā nedir dünyā

Olur yek cünbüş mestāneden dāğ-ı heves zāhir
Kemend-i kehkeşān zincürü ḥikmethānedir dünyā

35a

Hemān nahvet-fürüş kesb naqd-i kām ise maṭlub
Hezār şevk isen gül şem‘-i sek pervānedir dünyā

İder her lāḥza tūr deger de ‘arz-ı istgnā
Gehi germ eşnā-yı şevk gehi peykānedir dünyā

Pür eyler şeş cihātı Zihnīyā avāze-i nazmım
‘Az yükün endişemle nev tebḥānedir dünyā

81.¹⁸⁶

Velehu

Mefā‘lün / Mefā‘lün / Mefā‘lün / Mefā‘lün

Ḥaḳāyık āşinā-yı ‘āleme bīgānedür dünyā
‘İmāret-yāb-ı istgnāya bir vīrānedir dünyā

Bu bezm-i ser-nigün sāgarda kim def ‘i ḥumār etmiş
Dökmüş bāde-i şevki tehī hum-hānedir dünyā

Yakar ehl-i dilin şem ‘-i şeb ārāveş cigergāhın
Çerāğ-ı bezm-i nādāna yanar pervānedir dünyā

Görüp bī-rabıta eṭvārı düşme kayd-ı tensīka
Sebük-magzāna ‘akıl ‘ākile dīvānedir dünyā

¹⁸⁶ 7 H.D.

Hümā-yı ‘arş-pervāz-ı tecerrüd et dilin Haşmet
Ki bî-ḥad büm-ı şüm-ı gaflete bir lānedir dünyā

82.¹⁸⁷

Velehu

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

Ḥoḳḳa-ı ma‘cün-ı kırmızı reng-i rindāndır ḳadeḥ
Püte-i kibrīt-i āḥmer dense şâyāndır ḳadeḥ

Çeh çeh-i bülbül şadā-yı ḳulḳul u gülşen-i bezm
Nev nihāl-i gül şurāḥī verd-i ḥandāndır ḳadeḥ

Pādişeh-meşreb eder hengām-ı nüşīde dili
Tuḥfe dest-āvīz-i Cem’dir tāk-ı şāḥāndır ḳadeḥ

35b

Ḥātem āsā zīb-dest-i bezm-i nüş-ā-nüş olur
Ṭamlā yāḳut-ı şarāba bir nigīndāndır ḳadeḥ

Haşmetā rüh-ı revāndır rāḥ bilmem bādeyi
Vaḳt-i ser-şār-ı ümīde kāleb-i cāndır ḳadeḥ

83.¹⁸⁸

Velehu

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

Kondu faşş-ı kālebe çün gevher yektā-yı rüh
Oldu nām-ı ādemī naḳş-ı nigīn-ārā-yı rüh

Olmadı zevḳ-āşinā-yı rü’yeti çeşm-i ḥired
Girmedi āḡüş-ı fehme şāhid-i ma’nā-yı rüh

Jeng-dārī-i ‘anāşırdır mebādī-i şüver
Oldu andan levḥ-i dil āyīne-i sīmā-yı rüh

Ḥār-ı gaflet cāme-çāk-i şihḥat olsa gül gibi
Rişte-i medd-i nefes olmaz rüfū-baḥşā-yı rüh

¹⁸⁷ 37 H.D.

¹⁸⁸ 38 H.D.

Pîrehenle gördüm anı şem-der fânüsveş
Cismi rûh-ı pür-fütûh u pîrehen mînâ-yı rûh

Māye-ı cān bûsesi mānend-i cām-ı elest
Haşmetâ dedim leb-i rengîne şahbâ-yı rûh

84.¹⁸⁹

Velehu

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

Sîne bir dâğ olmasa girmez ele maṭlûblar
Şeydâ olunmaz ey gönül naqdînesiz maḥbûblar

Bûse-i la‘li tutar ancak dehân-ı şekveyi
Mûm-ı surh ile mühürlemektedir mektûblar

‘Arz-ı kâlâ etme erbâb-ı başîretten sakın
Rû-nümâdır dür-bîn-i dikkatle ma‘yûblar

Bâdedir bürka ‘güşâ-yı şerm-sârî-i vişâl¹⁹⁰
İlticâ-yı sâye-i sâgar eder maḥcûblar

Sâyesinde gam-yer ekser hasret ol nân-pāreye
Bildigim Haşmet kibâr-ı devlete mensûblar

36a

85.¹⁹¹

Velehu

Mefâ‘ilün / Fe‘ilātün / Mefâ‘ilün / Fe‘ilün

Ne dem ki cām-ı tarab-zâ ṭolar ṭaşar boşalır
Sebû-yı bezm-i aḥibbâ ṭolar ṭaşar boşalır

Bu bezm-i neş’e firūzun uşûl-i devriyle
Şarâb u sâgar u mînâ ṭolar ṭaşar boşalır

¹⁸⁹ 48 H.D.

¹⁹⁰ Divanda bu beyitten önce bir beyit daha var.
“Cây-ı zilletdirmahal dehrin sukâta-çînine
Güşe-gîr-i câygâh-ı mezbele-cârûblar” H.D.

¹⁹¹ 50 H.D.

Tolunca dīde-i ter çeşme-sār-ı ekşimden

Misāl-i kırba-ı saḳḳa tolar taşar boşalır

Edince halvet o şūh ile ḳulleteyn ās'ā

Dü-çeşm-i 'āşık-ı şeydā tolar taşar boşalır

Zuhūr-ı mevce-i tufān-hurū-ı hādiseden

Fezā-yı meşreb-i dünyā tolar taşar boşalır

Bu āb u tāb-ı zekanla derūn-ı dil Haşmet

Hulāşa del^vçeāsā tolar taşar boşalır

86.¹⁹²

Velehu

Mef'ūlü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

Cām-ı cihān-nümā-yı ṭarab her ne dem yürür

Ṭurnā gözü şarāb ile dil 'ālemi görür

Budur me'al-i perverişi bāg-ı 'ālemin

Naḥl-ı emelde bār-ı merām olmadan çürür

Bu şeydgāh-ı dest-i temennāda hep teḥī

Fıtrāk-ı esb-i tāzī-i ḥāhiş ipin sürür

Bārān eder sirişk-i cihānı seḫāb-veş

Dūd-ı siyāh āh ne dem 'ālemi bürür

Sen görmedinse vuşlat-ı cānānı Haşmetā

Ṭurnā gözü şarāb ile anı gören görür

87.¹⁹³

Velehu

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

Rāzdān-ı 'aşka hālin 'āşıkān söyler yatur

Derdini nabz-āşināya hastegān söyler yatur

Gelse bir şeb bī-tekellūf der-firāş olup o şūh

¹⁹² 51 H.D.

¹⁹³ 63 H.D.

Leb-be-leb dil-hāhını baña nihān söyler yatur

Zahm-dārı her dem iskāt idemez şīrīn-edā
 Kışsa-i zahmından eṭfāl-i hıtān söyler yatur

36b

Sīne sīr-āheng-i nālīşdir gelū dem-sāz-ı āh
 Hālimi santūr u nāy-ı pūr-fiğān söyler yatur

Vaqt-i hicrān bā ‘is-i eفزāyış-i eفğān olur
 Her şebān-geh şubḥ olunca bülbülān söyler yatur

Haşmetā kim naṭḫ eder bu nev-zemīni yā meger
 Zīver-i āgūş-ı ta‘līmim olan söyler yatur

88.¹⁹⁴

Velehu

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

Bezme gel nūş-ı şarāb-ı ‘aşk u şevḫ ile boyan

Ey nihāl-i niḫavetim cūy-ı murād ile şulan

Çeşmimi pūr-sāz-ı nūr etdi ḫayāl-i lebleri

Āb-ı huşka āteş-i terdir letāfet-baḫş olan

Ġamze der-dest eylemiş ebrū-yı hūn-eفşānını

Düşmen-i cān destine girdi kılıç ey dil ṭayan

Mācerā-yı ‘aşkı ‘arz et pāyına bir kerre var

Ey sirişk-i dīde ol servin kenārında tolan

Dest-i pūyān ma‘ārif pey-rev olsun isrine

Meslek-i nā-refte-i i‘cāzı Haşmet’dir bulan

89.¹⁹⁵

Velehu

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

Zülf-ü şeb-būy-ı fiten sīm-beden budur bu

Sünbül-i bāğ-ı bahār müşk-i Hutun budur bu

¹⁹⁴ 185 H.D.

¹⁹⁵ 199 H.D.

Kokladım gāh ruhun gāh o ğonce dehenin
Kuvvet-i şāmmeme tāb viren budur bu

Pīrehen vāsīṭa-i şem beden-i kāfūra
Kām-ı ümmīdimize berg-i semen budur bu

Gül gibi hande edince dehen-i yāra dedim
Hoḳḳa-ı pür-dürer baḫr-ı ‘Aden budur bu

Münteşir rāyiḫa-i sünbül-i gīsūsundan
Haşmetā Nükhet-i Şad-çīn Hutēn budur bu

37a

90.¹⁹⁶

Velehu

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

Ben oldum haste ḫummā-yı ğamıyla künc-i fürḳatde

Esīr-i pīster-i ibrām-ı vaşl olsun ol āfetde

Kimi dāĝ-āşinā-yı ğam kimi dil-haste-i hicrān

Göñül üftādegānın birini gördün mü şihḫatde

Sorardım mū-be-mū fevt eylemezdim ol gül-endāmı

Benim hatırcıgım hiç sormadı eyyām-ı miḫnetde

Girince ğuşe-i dāmān-ı vaşlı dest-i ümmīde

Neler etsem gerekdir ol perīye ḫün-ı vuşlatda

Unutmam vādī-i ‘aşkında Haşmet çekdiğim cevri

İki destim girībānındadır rüz-ı kıyāmetde

91.¹⁹⁷

Velehu

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

Seyl-i ḫün-ābemi cūlar gibi gel çağlatma

Yeter ey iki gözüm çeşm-i teri aglatma

¹⁹⁶ 222 H.D.

¹⁹⁷ 232 H.D.

Sū-be-sū zevk-i kenār ‘ālem-i āba maḥşuş
Kim demiş zevrāk-ı şahbā ile yāre çatma

Düşe gül-beister-i ibrāmı der-āgūş çalış
O mehi bagrına baş tek çabalayıp yatma

Çerez-i çeşme yeter dīde-i bādāmın çün
Piste-leb oldugun ey ğonce-femin çıtlatma

Çille-i hecrin ile döndü kemāne kıddim
Koma elden beni ok gibi yabaña atma

Emr-i dünyā için etme telef āb-ı rüyun
Haşmetā var yürü çirk-āb-ı fenāya batma

92.¹⁹⁸
Velehu

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

Pāy-māçāna otur bakma gönül ibrāma
Nāma şöhret yeridir zīr-i suṭū-ır nāme

37b

Uymaz endāma tekellüfle kabā-yı devlet
Herkesin mevhibedir zātına zīb-i cāme

İşlerin kim yürüdür meslek-i dil-hāhide
Pāy-ı fikri komadan dā’ire-i encāma

Külhanāsā dili pür-āteş hicrān etdik
Gayrı ey şūh bizi koyma mısın ḥammāma

Gelse bir kerre mey-i nāb ile bezm-i nūşa
Tevbeler mi dayanır Haşmet o sīm-endāma

93.¹⁹⁹

Velehu

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

Cevher-i maḫşūdu bulmaz baḥr-ı terke girmeyen

¹⁹⁸ 227 H.D.

¹⁹⁹ 191 H.D.

Gevheri teftiſde gavvaſ olur ‘uryan-ı ten

Merdüm-i çeſmim girībānda kaldı sürme-veſ²⁰⁰

Niçe ayrılısın gözüm ol gerden-i kâfûrdan

Kâr-sâz-ı hâhiſ-i dil olmadı kânûn-ı çarḥ

Darb-ı mızrâb kaçâ kılmıſ anı bozuk düzen

Kâle-i rengîn kumâſ-ı neſ’eden olmuſ ana

Reng-i ſahbâ cāme-i gül-gûn ‘araḫdan pîrehen

Göz diken Haſmet bize sad-çāk olur mânend-i gül

Ben idim ol ḡonce-femle cām-ı gül-fāmı diken

94.²⁰¹

Velehu

Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün

Gubâr-ı ḫatırımla sürme-veſ çeſm-i felek rûſen

Ḳo olsun igbirârim tütüyâ-yı dîde-i düſmen

Olur âsûde-i zaḫm-ı tîg-ı ḡamdan rezm bezminde

Kılanlar halka-i mevc-i ſarâb-ı nâbdan cevſen

Verir bîm-i tehî-destî kiſiye ſeh-per-i himmet

Dile rāh-ı ḫaḫarda bāl u perdir ḫaſyet-i reh-zen

Œadâḫatden gelir iſkestelik Yûsuf-nihādāna

Degil mi cade-i ‘iſmet ſikâf-ı çāk-i pîrāhen

Emînim Haſmetâ âmed-ſûd-i peyk-i ſemâtetden²⁰²

Göründü çeſm-i hûſa dest-i gurbet vādî-i eymen

38a

95.²⁰³

Velehu

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

²⁰⁰ Sürme-veſ: tûgmeveſ H.D.

²⁰¹ 186 H.D.

²⁰² Œemâtetden: ſemstetden H.D.

²⁰³ 152 H.D.

Etmedin hüsni-nazar baña neden i'râzın
Bize görülmek²⁰⁴ midir ey nür-u başâr iğmâzın

Büse-hâhâna lebin verdi cevâb-ı lâ'yı
Kaṭ 'ı ümmîde ne ser-tîz itmiş miḳrâzın

Kalbe ser-çeşme-i şafvetden akar 'ayn-ı şafâ
Şüşṭ ü şû eyle dilnden vesah-ı iğrâzın

Saña sevdâ ile gelmiş 'ilel-i gûn-â-gûn
'Add olunmaz senin ey haste-i 'aşk emrâzın

Zîb ü zîverde degil cevher-i zâtın Haşmet
Çekemem 'arızın sıkletini â'râzın

96.²⁰⁵

Velehu

Mef'ülü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fa'ülün

Maḳsûd-ı dil ümmîd ile reh-yâb degildir
Dergâh-ı emel ehl-i dile bâb degildir

Tekmîl-i kuşûr etmedir âyîn-i muhabbet
Noḳşâna nazâr eyleyen ahbâb degildir

Her eşki kıyâs eyleme dür-dâne-i ihlâş
Her kaṭresi ebrin dür-i nâ-yâb degildir

Cân 'âlemdir telh-cevâb-ı lebi-şîrîn
Bî-neşedir ol bâde ki telh-âb degildir

Devr etme şaḳın der-be-der eyler seni Haşmet
Ebvâb-ı kibâr ehl-i dile bâb degildir

97.²⁰⁶

Velehu

Mef'ülü / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

Seyr et o ḡonce-i teri zîbâ revîşlidir

²⁰⁴ Körlük: görülmek H.D.

²⁰⁵ 88 H.D.

²⁰⁶ 70 H.D.

Gāhī yeşil kabālı gehī al binişlidir

Oynar cigerde hançer-i hūn-rīz-i gamzesi

Ol bī-āmān āfetimin aslı Nişlidir

38b

Yokdur dehānı medhine bir dürlü kudretim

Anı ne dürlü vaşf edeyim incü dişlidir

Ḳadd-i bülendin ‘āşık-ı şeydāya gösterir

Ol şeh-levend mülk-i hasen gösterişlidir

Etdi nazīre Haşmet-i sihr-āferīn saña

Fethī elinde hāme füsūn-ger menişlidir

98.²⁰⁷

Velehu

Fe‘ilātūn / Fe‘ilātūn / Fe‘ilātūn / Fe‘ilūn

Verdi sevdā-yı cünūn kākül-i cānāne baña

Mū-be-mū meşk-i perīşānī eder şāne baña

Ayrılır mı nazarım şem‘-i ruḥundan k’oldı

Müje-i çeşm-i heves şeh-per-i pervāne baña

Uğradık kayda bu ‘işret-kede-i ‘ālemde

Halka-i silsiledir gerdiş-i peymāne baña

Dāg-ı düzah-ı şerer-i eyemen-i sīnem görsem

Şu‘le- zār-ı cebel-i Tūr dahi yāna baña

Haşmetā şā‘ir-i ālüfte-dil-i i ‘cāzım

Āşinā-yı ezelī ma‘nī-i bīgāne baña

99.²⁰⁸

Velehu

Mef‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilü / Fa‘ülün

Ahū-revişim kıymetini bilmeze gelmez

²⁰⁷ 5 H.D.

²⁰⁸ 104 H.D.

Gelmez deme ol şüh bize gelmeze gelmez

Bādām-ı lebi piste vü çeşmi ola bādām
Gelse o perī bezim-i meye bī-meze gelmez

Per-kār-şifat devr edemem dest-i talebde
Pāy-ı emelim istedigim merkeze gelmez

Tenhāca ahibbāsı ile görmege ‘işret
Gökşu’ya gider göz göre hiç Körfez’e gelmez²⁰⁹

39a

100.²¹⁰

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün

Teğāfülāne reviş nā-sezā edālardan
Nedür bu çekdüğümüz cevri bī-vefālardan²¹¹

Dilā se rüzedede rüy²¹²āşnālar āhir-i kār
Unutdılar seni itdükleri şafālardan

Zamāne ehl-i dile kaşd-ı luṭf iderse daḥı
Meger olur mı maḥal yaklaşa cefālardan

N’ola unutmasalar bāri istemem mektüb
Kitāb-ı ğayrde teslīmden du‘ālardan

Bedīhedür bu nevīn-naẓm-ı pāk-i şevke-me’āl
‘Aceb mi dūr ise ḥālet-fezā edālardan

Bu devr içinde hem rāstī budur ‘İzzet
Vefā ümīdini kaṭ ‘itdüm āşnālardan

²⁰⁹ Mecmuada son üç beyit yok.

“Karşılar ayak ayak anı bıkır-i safālar
Ākil niçe işret-geh-ıduht-ı reze gelmez

Bintü’l-ineb ol Delle-ımuhtale-ıbezmin
Elbetde varan ayagina bī-beze gelmez

Haşmet gibi herkes olamaz saydına kādır
Āhū-revişim kıymetini bilmeze gelmez” H.D.

²¹⁰106 İ.A.D.

²¹¹ Mecmuada birinci beyit 39’da verilmiştir.

²¹² Rüy İ.A.D.

101.²¹³*Fā'īlātün / Fā'īlātün / Fā'īlātün / Fā'īlün*

Öpmek isterdüm lebiñ h̄āb içre gāfildir diyü

La'li işrāb eyledi ser-mest ü kıanzıldür diyü

Fülkesin çekmiş kenāra dāğdur şanma göñül

Bağr-ı bī-pāyān-ı 'ışka sīne sāhıldür diyü

Gerden-i billūrı üzre tügmeler īmā ider

H̄alli şeh-beyt-i girībānuñ ne müşküldür diyü

Vaqt-i iqbālinde h̄ürşidiñ zevālin fehm idüp

'Akıl itmez İ'tibār iqbāle zā'ıldür diyü

Hançer-i ebrūyı der-dest eylemiş ol çeşm-i mest

H̄ükm olunmaz mı sen inşāf eyle kıatıldür diyü

Mā'ye-i esrār-ı hikmetdür bakılsa 'İzzetā

Ādemüñ kıoymuşlar adın gerçi kim gıldür diyü

39b

102.²¹⁴*Mef'ülü / Fā'īlātü / Mefā'īlü / Fā'īlün*

Şākıñüñ öpme la'li lebin cāmın almadın

'Ākıl ider mi ğayre heves kāmın almadın

Rāhat olur mı nefsi siyehkäre h̄arīş

Āğüşuna niğār-ı dil-ārāmın almadın

Kand-i nebātuñ añlayamaz çāşnīsini

Bir kimse zevk-i lezzet düşünāmin almadın

Dil-berden ey dil oğaşayarak iste būsēyi

Girmez resīde mīve ele h̄āmın almadın

'İzzet meşāff-gāh-ı muğabbetde kimseler

²¹³ 110 İ.A.D.²¹⁴ 104 İ.A.D.

Merd-i neberd-i ‘ışk olamaz nāmın almadın

103.²¹⁵

Mef‘ülü / Fā‘ilätü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

Hayrān olur çü āyine her şüretüñ gören
Şeb-nem gibi saña kapılır tal‘atüñ gören

Pā-māl ü hāksāruñ olur dāmenüñ gibi
Dil-keş-ıırām-ı nāzuñ ile kāmētüñ gören

Reftār-ı nāz düşmen-i ārāmdur meger
Sevdā-yı vuşlata şarılır kāmētüñ gören

Olmaz mı dest-şüy-ı ferāğat vişālden
Dil-hastegān-ı derd ü gam-ı fürkatüñ gören

Vaşluñ bahāsı naqd-i revān oldıgınn bilür
Bāzār-ı İ’tibārda germiyyetüñ gören

‘İzzet gibi rübüde olur reng-i rüyuña
Ey şüh bezm-i bādede keyfiyyetüñ gören

104.²¹⁶

Mefā‘ilün / Fe‘ilätün / Mefā‘ilün / Fa‘lün

Teğāfülāne düşer nā-sezā adālardan
Nedür bu çekdigümüz cevır bī-vefālardan²¹⁷

40a

105.²¹⁸

²¹⁵ 105 İ.A.D.

²¹⁶ 106 İ.A.D.

²¹⁷ Mecmuada 39b’de verilmiştir.

“Dilā se rüzed[e[rüy] āšnālar aħır-i kār
Unutdılar seni itdükleri şafālardan

Zamāne ehl-i dile kaşd-ı lutf iderse daħı
Meger olur mı maħal yaklaşa cefālardan

N’ola unutmasalar bāri istemem mektüb
Kitāb-ı ğayrde teslīmden du ‘alardan

Bedihedür bu nevīn-nazm-ı pāk-i şevke-me’āl
‘Aceb mi ise hālet-fezā edālardan

Budevır içinde heme rāstı budur ‘İzzet
Vefā ümīdini kaç’ itdüm āšnālardan” İ.A.D.

Velehu

Fā'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün

Kim ki mánend-i sipihr ol mehi ağūşa çeker

Kīne-i çarḥ-ı sitem-gīşi ferāmūşa çeker

Dāğı saḥtı iken 'ālem o kemān-ebrūdan

Bāzū-yı fitne anı taraf-ı binā-gūşa çeker

Çekmez evza-ı felek bār-ı girānın ol kim

Pāyini dāmenine hırķasını dūşa çeker

Süst-i imān-ı tevekkül olur erbāb-ı şerre

Mūr-ı haremene gibi dā'im ta'ab-ı tūşa çeker

İtdi rūşen baña kütāh-ı 'ömri şem'üñ

Ateşini zebān-ı āfet hāmūşa çeker

Bezm-i meyden yudı el çekdi ayağın ammā

Ṭab'ı Rāğıb tıramaz ol leb-i mey-nūşa çeker

106.²¹⁹

Velehu

Mefā'ilün / Fe'ilātün / Mefā'ilün / Fa'ilün

O tūṭıyā ki cilā bahş-ı çeşm-i devletdir

Ġubār-ı dergeh-i erbāb-ı feyz ü himmetdir

O rūşenāy-ı²²⁰ ṭāli 'ki dāğ olur mihre

Fürüg-ı pertev-i lebrīz-i cām-ı 'işretdir

Medār-ı leyl ü nehārı 'abes ḥayāl itme

Ya şām-ı vuşla-ı 'āşık ya şubḥ-ı ḥasretdir

Binās-ı devlet ü cāhıñ tedāvül üzre iken

Tehālük-i 'uķālā bunda cāy-ı ḥayretdir

Felek virir mi meger o ādeme tek ü tenhā

²¹⁸ 48 R.P./ 53 K.R.

²¹⁹ 49 R.P./ 54 K.R.

²²⁰ Rūşenāy-ı: rūşināy-ı R.P.

Egerçi huld-ı berrin kûşe-i ferâgatdir²²¹

Zamân ider seni de aşinâ-yı sūd u ziyân

Bu kâr-hânedede aḥz u ‘aṭâ be-nevbetdir

İden edâ-yı hatt-ı dil-keş bizi Râğıb

Esîr ü şifte hep şîve-i kitâbetdir²²²

40b

107.²²³

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

Virdi bezm-i²²⁴ şevka peygâm-ı kudümüñ cüşlar

Oldu güller gibi lebrîz-i tebessüm güşlar

Ṭüṭi vü âyîne şâhiddir bu kavlin sıdķına

Nuṭkuna şüret virür güyâlarıñ hāmüşlar

Geh ḥayâlün geh vişâlünle olur reşk²²⁵-niğın

Devlet ḥüsnünde hiç qalmaz tehî âğuşlar

Lâyibâlî vaż‘-ı raḥat-baḥşa mâni‘dir ḥired

Bunda ḥasret-keş olur zevķ-i cünûna hüşlar

Bâr-ı miḥnet çekmeyen olmaz berârâ-yı kemâl

Bî-ta‘ab şâyeste-i teşrîf olur mu düşlar

Tâc-ı fâğfûra değışmezler sıfâl-i köhneyi

Câm-ı meyden geçmeyüp serden geçer²²⁶ ser-ḥoşlar

Şüh-ı endek²²⁷ sâlenün rüsvây olur dil-dâdesi

Oynadır²²⁸ ‘uşşâķını eṭfâl-ı bâzî güşlar

Hâtır-ı aḥbâbdan Râğıb ferâmüş oldu hep

²²¹ Ferâgatdir: kanâ ‘atdır R.P.

²²² Bu beyit divandan tamamlandı. (R.P.) (K.R.)

²²³ 45 R.P. /51 K.R.

²²⁴ Bu kısım divandan tamamlandı. (R.P.)(K.R.)

²²⁵ Reşk: naķş R.P

²²⁶ Geçer: geçen R.P.

²²⁷ Bu kısım divandan tamamlandı (R.P.) (K.R)

²²⁸ Bu kısım divandan tamamlandı (R.P.) (K.R.)

Bezm-i ünsâ üns-i ülfet zevk-ı nüş-â nüşlar ²²⁹

108.²³⁰

Velehu

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

Şanma menşür-ı hıred yâ²³¹- 'iffet ü taqvâ yürür

Bezm-i Cem'dir bunda hüküm-i cām-ı gam fersâ yürür

Bîstünü zor-ı Ferhād eyledi sâ'ir-mesel

Himmet-i 'uşşak olunca küh-ı pā-ber-cā yürür

İmtiyāz-ı sâbit ü seyyārı müşkildir hayāl

Zann ider sükkān-ı keştî şahil-i deryâ yürür

Geçse de zemm-i raķībi hoş geçer ta 'bırde

'Āşikuñ haķķında zālīm āh-ı bī-pervā yürür

'Ālem-i ābuñ havāsı mu'tedil eyyāmdır

Mevsim-i şayf ü şitāda zevraķ-ı şahbā yürür

Her metā 'un bir revācı var bu bender-gāhda

Geh teħammül geh niyāz u gāh istiğnā yürür

Ṭutdı şarķ u ğarbı ser-tā-pā şadā-yı çal'atı

Medhine ol meh-veşün Rāğıb deĝil dünyā yürür

41a

109.²³²

Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

Hāşıl-ı devr-i zamān Hāzreti Sultān Mahmūd²³³

²²⁹ Bu kısım divandan tamamlandı (R.P.) (K.R.)

²³⁰ 46 R.P./52 K.R.

²³¹ Yā: bā R.P.

²³² 6 H.D.

²³³ Mecmuada bu beyitten öceki 14 beyit bulunmamaktadır.

"Eyledi feyz-i zafer rüy-ı cihānı hurrem
Kuvvet-i bahtın ile ey şeh-i ferhunde-şiyem

Gülşen-i tālinin gülleri mihr-i nusret
Bülbül-i himmetinin nagmeleri feth-i Acem

Tīg-i sertüz-i zafer girdi yed-i fırsatuna
Eder İrān ile Tūrān'ı Hudā mülküne zam

Gālibiyet ezeli lāzıma-i zātındır
Olsa ger düşmenin her biri Sām u Rüstem

Husrev-i şaf-şiken-i leşker-i endüh u elem

O şehen-şāh-ı semā-rütbe ki şāyeste olur
Tupuña gülle felek mäh-ı rekābında ‘alem

Āsumān-ı haşeme mih-i münevver zātı
Evc-i iqbāle kamer husrev-i seyyāre-ḥaşem

Seng-i kürsī gibidir ḳadrine nisbetle anın
Zīr-i eyvān-ı şükūhunda zemīn-i ‘ālem

Çāvuşān-ı ḥarem-i cāhına çevgān meh-i nev
Şahın-ı bāzī gehine gūy sipihr-i a‘zam

Hükümü nazım-āver-i aḥvāli perīşān-ı cihān
Zātı ārāyiş-i ma ‘müre-i dünyāya ehem

Olsa ger terbiye-i ḥıfzı nesak-bend-i nizām
Dür gibi rişte-i mihre dizilüidi şeb-nem

Zūr-ı bāzū-yı hulūsunla eyā şāh-ı cihān
Sell-i seyf-i zafer ölmekte benim yok şūphem

Muktezā-yı şeref-i baht-ı hümāyūnundur
Olur elbet bu sene fethle mesrūr ālem

Müjde-i fethe sebeb hālet-i takrīr edeyim
Bir gün oldu dil-i pūr-feyz bu tarza mülhem

Edeyim Nazm-ı Kerīm ile tefe’ül göreyim
Ne gele fāl-i hümāyūn-ı şeh-i Ferruh-dem

Geldi bir āyet-i tebşīr-nümā-yı nusret
Etdi manā-yı şerīfi dile şevki hem-dem

Eyledim cümle hurūfātını bir bir tadād
Oldu bu sāl-i şeref-fāle hibāb-ı tev’em

Şübhe yok pādişehim mazhar-ı lutf-ı Hak’sın
Çekme şevketlü kerāmetlü efendim hīç gam

Etdi bu güne cihān vird-i zebān evsāfın
Hāris-i mülk-i Arab fātih-i iklīm-i Acem

Nāzım-ı devr-i zamān rāfi-i rafz-ı Īrān
Zīver-i taht-ı cihān fahr-i selātīn-i ümem

Āfitāb-ı azamet bedr-i sipihr-i şevket
Pertev-i subh-ı Kerem matla-ı hūrşīd-i himem” H.D

Nāfe-i miske döner nükhet-i hulkuyla zemîn
‘İtr-ı şāhî olur enfās-ı nefisinden yem

Olsa bir āh zamānında resīde felege
Şīşe-i sünbül olur kâse-i çerh-i țarem

O şeh memleket-ārā o hüner pīrā kim
Mühaşır dest-i mülūkānesine-i tīg u ‘ālem

Nefehāt-ı sūhanı mürde-i ekdāra hayāt
Dāg-ı hırmān ola²³⁴ reşha-i kilki merhem

Āb-ı şimşīr-i verir bāg-ı gazāya revnāķ
Tāb-ı iķdāmı eder rezmi bezimgāh ne‘gam

Nīzesine zerķ-i murād etse adīm-i hāke
Arādır yārsine gāv-ı zemīnin merhem

Peyker-i tīg-ı zafer-perverinin hāletini
Şak olur etse tahayyül dil-i saht-ı Rüstem

Gösterince dem-i şimşīr-i memālik-i gīrin
Kehkeşān şanma felek sīne-şikāf oldu o dem

Söylesem menķabe-i Rüstem-i ķahr u gazabın
Sema her lafzı verir tīr gibi zaķm-ı elem

41b

Genc-i pūr naķd-i sehā şāh-ı cihān kim edemez
Baķş-ı yek-rūzesini ‘ömrü içinde Hātem

Nev-bahār-ı keremi revnāķ-ı bāg-ı āmāl
Reşha-i kilki-i teri nehr-i yenābi‘i Kerem

Südde-i devleti bālīn-i ser-i ehl-i kemāl
Harem-i ma‘deleti maṭla‘ı aķmār-ı hikem

Kişveristān-ı himem hāris-i mülk-i dāniş

²³⁴ Ola: dile H.D.

Şāh-ı iklim-i sühan kâşif-i rāz-ı mübhem

Şāh-ı gerdün haşemā bedr-i kevākib-sipehā

Ey şeh-i encümen efrüz-ı nizām-ı ‘ālem

Bunca müddet ki rakam-rīzī-i evşāfında

Dilim ‘acz-āver-i icrā vü zebānım ebkem

El-yevim yine murādımca edā edemedim

Çünkü çoktan beri dil cilve-geh-i ye’s elem

Āh bu tab ‘ı sihir-sāz ile ben lāyık mı

Böyle mevsimde olam gūşe-nişīn ğam u hem

Ma’il-i zevk ü şafā olduğu tab ‘ı şā’ir

Benden a’lā anı şevketlü efendim ā’lem

Bend olur murg-ı dilim zūlf-i girih-gīrinden

El-amān bir büt-i gül-çehreyi bir yol görsem

Aķçe yok nişleyeyim kīse-i şad-çākimde

Gazel almaz o perī ben de ne yapsam bilmem

Şā’iriyyet başıma oldu belā hūnkārım

Zevķe me’lūf dilim şabra taħammül edemem

Zulmet şām-ı kūdūret ile geçdi vaķtim

Şubḥ ümmīdimi göstermedi gerdün bir dem

Böyle mi nādire pervāz olurdu tab’ım

Olmasa dilde ğam-ı rütbe-i ḥāric mütğam

İ’tibārı eyle baña şā’ir-i mu’ciz gūyem

Devletinde olayım ben de efendim mükrem

42a

Var mı benden gibi şā’ir ki ola dil-beste

Ṭarre-i şāhid-i güftārına Rūm ile ‘Acem

Benim ol şā’ir-i nev-sāl ü nev-āyin-i sühan

Tāze maẓmūn u ma ‘āniyle tolu endīšem
 Hürde-sāl olduğuma bakma benim hünkārım
 Münderic zāt-ı zaīf ‘āneme sırr-ı ādem
 Benim ol şā‘ir-i nev-güfte-i sihr ü ‘icāz
 Tab‘ıma nükte ü maẓmūn u ma‘anī mülhem
 Oldu her nuṭquma bin dürlü ma‘āni muẓmer
 Olsa şayeste sözüüm ‘arş-ı mu‘allāya raḫḫam
 Berk urur āyine-i dilde füyūzat-ı İlāh
 Ḳatı āsān görünür tab‘ıma rāz-ı mübhem
 Tūr-ı pür-nūr-ı tecellī-i süḫandır tab‘ım
 Bed-i beyzā kemālāta ‘aṣādır ḫāmem
 Reṣḫa-i kil kime leb-teṣne yenābī ‘hayāt
 Şīve-i nuṭquma dil-beste hezārān-ı ādem²³⁵
 Bübül-i nātıkıma Tūr-ı tecellī gülşen
 Ğonce-i tab ‘ıma esrār-ı tekellüm şeb-nem
 Şahid-i tab‘ıma bu ḫüsn-i edā ile olur
 Ḥaṭṭ-ı zībā-raḫamım ṭurre-i müjgīn perçem
 Dürd-i ḫaṭṭ-ı siyehim vesme-i ebrū-yı bütān
 Gerd-pāy-ı ḫalemim sürme-i ahū-yı ḫarem
 Küşteğān-ı kesele rūh verir āsārım
 Feyz-i enfās-ı Msīḫā ile nuṭqum hem-dem
 Cüy-u ḫāmemle bulur bāg-ı teḫayyül revnaḫ²³⁶
 Bād-ı nuṭqumla olur Ğonce-i maẓmūn ḫurrem
 Reṣḫāt-ı ḫalemim çeşm-i feyz-i esrār
 Nefeḫāt-ı süḫanım nuṭḫ-ı Mesīḫ ü Meryem

²³⁵ ādem: irem H.D.

²³⁶ Bu dize divanda farklı verilmiş. “Küştegan-ı kesele rūh verir āsārım” H.D.

Mihr-i evc-i hünere pençe-resândır tab ‘ım
Reh-i nâ-refte-i i‘câza revândır hâmem

Rüb‘ı meskûn-ı ma‘ânî yed-i teshîrimde
Sell-i seyf-i şeh-i iqlîm hüner-endîşem

42b

Haşmetâ erdi sühan gayete âgâz-ı du‘a
Eyle kim saña odur cümleden a ‘lâ vü ehem

Mâlik-i her dü cihân ede bi-ḥaḫḫ-ı Qur‘ân
Cümle İrân ile Tûrân‘ı anın mülküne zâm

110.²³⁷

Dürr-i Medḫi Ragıb Pâşâ

Velehu

Mef‘ülü / Mefâ‘ilü / Mefâ‘ilü / Fe‘ülün

Kim ‘aşk Hudâvend ile âh-ı seḫer eyler

Her bir şererin meş‘al-i râh-ı eser eyler

Bir dil ki umûrun ide tefvîz Hudâya

Müşkillerini bî-ta‘ab âsân-ter eyler

Bir dil ki qarîn olmaya tevfiḫe be-her-hâl

Tedbîrini üftâde-i çâh-ı ḫatar eyler

Sermâye-i tevfiḫî eger etmese der-dest

Südâger-i kâlâ-yı ta‘aḫḫul zarar eyler

Mir‘ât-ı dilin âh-ı keşân gam-ı dünyâ

Nâ-şâf-ı şafâ-beste-i jeng-i keder iyler

Güyâ-yı “Tevekkeltü ‘Alallah” olanlar

Her emrini merhûn-ı ḫazâ vü ḫader eyler

Beş eylemeyen rüyunu dergâh-ı rızâya

Ebvâb-ı maḫâşıdda özün der-be-der eyler

²³⁷ 7 H.D.

Tevcīh-i nigāh etmeyen ārāyiş-i dehre
Eṭvārını azāde-i ṭan-ı beşer eyler

Sevdā-yı ‘alāyık dil-i āgāha yakışmaz
Mi’rāt-ı dilin ehl-i nazār şāf-ter eyler

Me’mül eder insānı dil-āzürde-i ḥırmān
Lākin dil-i hengām-ı ye’is kām-ver eyler

Āmed-şüd-i şeh-rāh-ı temennīde bu ḥalkın
Menzil yerine varmadan ‘ömrü güzer eyler

Hiç fā’ide vermez ne kadar vermiş ederse
Bihūde yere vaktini ādem heder eyler

43a

Melhūzu kimin oldu zūhūrāta mūvāfiḳ
Kim re’yini dil- hānı gibi cilve-ger eyler

Kim perde-i tedbīre yaka şem’i hayālin
Eşkāl zūhūrunda każā handeler eyler

İmdi bu dahi za’i²³⁸ ḥikem-perver-i ḥaḳdır
Kim her işi vābeste za’i²³⁹ ḳader eyler

Ger kār-ı cihān dest-i ḥalāyıkda bulunsa
Gördükleri iş ‘ālemi zīr ü zeber eyler

Bir şahşı Hudā etmeye re’yinde muraḥḥaş
Zīrā dem-i endīşede ādem neler eyler

Zātında görür şūret-i noḳşān u ḳuşurun
Āyīne-i aḥvāline her kim nazār eyler

Evzā-ı Hudā dādını terk eyleyen ādem
Dā’im dilini nāvek-i hezle siper eyler

²³⁸ Za’i: savn-ı H.D.

²³⁹ Za’i: sun-ı H.D.

Bir ferde yakışmaz hele bu sahte eṭvār
Erbāb-ı ḥired tavr-ı sefehden ḥazer eyler

Her kim ki ola ṭurre-i²⁴⁰ sefihāneye mā'il
Te'dīb anı ol āşaf-ı vālā-siyer eyler

Ol āşaf-ı yektā-rev-i vādī-i kemālāt
Ser kâfile-i fazla izin rāh-ber eyler

Ol āşaf-ı hātem-meniş ü feyż-eser kim
Tāb-ı nazır-ı ḥāk-i siyeh-fāmı zer eyler

Hem-nām-ı şehen-şāh-ı rūsul Ḥazret-i Rāğıb
Dehri şeref-i zātla pür-zīb ü fer eyler

Düstūr-ı felek-mertebe kim çerḥ-i cihān-gerd
Ḥürşid ü hilāli ana tīg u teber eyler

Vālā-şadır ol mertebe kim şān-ı ref'i
Şehbāl-i hümāyı ana cārüb-ı der eyler

Pertev o kadar neyyir-i tabı 'nda ki gerdün
Her zerre-i nāçizini necm-i seher eyler

43b

Baḥş etmede sīm ü zer-i iḥsān felekde
Dest-i keremin maṭla'ı şems ü kamer eyler

Olmaga hemān nāmiye-baḥşā-yı işābet
Ḥürşid-i felek re'yini nūr-ı başar eyler

Şerḥ olsa tefāsīl-i kemālātı yanında
Bu nüşha-i çerḥ-i felegi muhtaşar eyler

Ta'rif edemem vefret āsār-ı ḥayālin
Emvācını 'umman dahi ol kader eyler

²⁴⁰ ṭurre: vaz-ı H.D.

Yek nokça-i ser-saṭr-ı kemālâtı anılsa
Ma'nāsı dil-i baḥr-i muḥīṭ-i derer eyler

Kim görse o incü gibi manzûme-i tabı'ın
Tār-ı nıgehin reṣṭi-i dürr ü güher eyler

İcrā-yı rıyāz-ı sūḥan eylerse midādın
Naḥl-i kalemin mīve feṣān-ı eser eyler

Üslûb-ı ḥakīme o kadar ḳudreti var kim
Bīm-i sefer-i ḥālet-i zevḳ-i ḥazar eyler

Devrinde şafā öyle ki āḥ etse bir ādem
Dūdı dilini ebr-i hevā-yı zafer eyler

Neşr olsa eger gāliye-i ḥulḳu zemīne
Bu 'arsa-gehi nāfe-i pür-müşk-i ter eyler

Nār-ı gazbı olsa şerer-ḥız-i sirāyet
Gülşenleri hep şaḥn-ı saḳardan biter eyler

Her bir gül-i ḥandānı eder āteş-i sūzān²⁴¹
Her ḳatresini jalelerin bir şerer eyler

Bir bir geçirüb ḳuvve-it bāzūsu kılıcdan
Düşmenlerini reh-rev-i semt-i saḳar eyler

Pīrāye-dih-i mesnet dīvānı olunca
Erbāb-ı emel cümle ḳazā-yı vaṭar eyler

Ey āşaf-ı rüşen-nażara şāf-zamīrā
Ḥāk-i ḳademin tacliye-i çeşm-i ter eyler

Sāyende evic-gīr-i merām olmaga şimdi
Lütfu u himemin murg-ı dilim bāl ü per eyler

44a

Ḳāşır iken evşāf-ı güzīninde hayālim²⁴²

²⁴¹ Sūzān: pür-süz H.D.

Şevk-i keremin kilki yine cilve-ger eyler

Bir böyle eser tarhına bezl etdi özün kim
Her beyti zemîn-i dil-i ‘arîfde yer eyler

Ser-çeşme-i hayvân-edâ dense sezâdır
Zîrâ dil-i Nefî ‘yi dahi zinde ter eyler

Tanzîrine tertîb-i maḳâl eylememişler
K’eylerse anı Haşmet-i mu‘ciz eser eyler

Olsa meselâ²⁴³ Nefî’ye pey-revlik edenler
Taḳîd-i sühân etmede ‘arz-ı hüner eyler

Söz müdür o kim nükte-şinâsân-ı ma‘ânî
Endîşe-i mefhûmun anın derd-i ser eyler

Lâkin kulunuz ṭavr-ı dil-ârâ-yı nazımda
Memdûhumu âsâr-ı dilim nâm-ver eyler

İnşâf edelim var mı nazîrem bu ‘aşırda
Kim nuṭkunu ben gibi dūr-i mu‘teber eyler

Gelsin bakalım var ise bir Rüstem-i ma‘nâ
Şemşîr-i zebânım anı bî-pâ vü ser eyler

Ol şâ‘ir-i şîrîn sühânım lezzet-i nuṭkum
Şâh-ı kaşab-ı hâmemi bir ney-şeker eyler

Ol şâ‘ir-i gencîne-dilim cevdet-i tab‘ım
Naḳdîne-i nuṭkum ile deryâyı pür eyler

Ressâm-ı naḳş-bend füsûnum ki hayâlim
Ser-meşḳ-i dil-i mânî’ye ṭarḥ-ı şurver eyler

Bir bülbül-i âteş-nefes gülşen-i nazmım
Efgânımı dil ḥavşala-süz-ı ḥacer eyler

²⁴² Hayâlim: zebânım H.D.

²⁴³ Meselâ: farazâ H.D.

Bir mihr-i cihān-tāb-ı edādır dil-i pākım
Sevdā-yı gam-ı ‘ālemi nūr-ı seher eyler

Bir kuvvete²⁴⁴ mālīk ki ṭabī‘at eserinden
Mihr-i felegi rū-be-reh-i bāḥter eyler

44b

Bālā rev-i mi‘rāc-ı edāyım ki hayālim
Eflāki tefevvuḡ edip ‘arşı maḡar²⁴⁵ eyler

Geh naẓm u gehī nesre zebānım ola der-kār
Ḳand-ı lelim elfāzını şir ü şeker eyler

Ṭab‘ımdan umār pertevi gerdün önünde
Ṭās-ı felegi kāse-i deryüze-ger eyler

Hem bezm-i elest-i süḡanım nuṭḡ-ı selīsım
Kim bāde-i hoş-ter gibi def‘i keder eyler

Tahrīrin eder tuḡfe-i cān ‘āleme kilkim
Her noktasını düşmene dāḡ-ı ciğer eyler

Heyhāt benim gibi süḡna-ver gele dehre
Kim nuṭḡunu hem ḡıymet-i dürr ü güher eyler

Bu kuvvet-i tab‘ ile nedir fā‘ide Haşmet
Vādī-i gamı serseri geşt ü güzer eyler

Çün ehl-i dilin vaḡtı degil vaḡt-i behāyım
Kānūn-ı kühen zevḡi bu ‘ālemde ḡar eyler

Bāri edelim ‘azm-i sefer Mekke’ye toḡru
Elbette Hudā bizleri de kām-ver eyler

Ger kendime kalsa gidemem himmetin ancak
Eylerse beni ḡāfile-bend-i sefer eyler

²⁴⁴ Ḳuvvete: perteve H.D.

²⁴⁵ Maḡar: güzer H.D.

Āh-1 dilimi meş‘ale-i rāh ederim ben
Lākin felegi havfım odur pür-şerer eyler

Çün zātına vābeste benim rāh-rev olmam
Lütfun meded eylerse dile ser-te-ser eyler

Haşnūd ola Hak senden ‘ināyetlü efendim
Sen olmasan ‘ālem baña her dem neler eyler

Ben şā‘irim ammā ki efendim dil ü taḫ‘ım
Sanma ki senin gayrine ‘arz-1 hüner eyler

Vallāh tenezzül edemem aḫer-i vaşfa
Eylerse dahi dil anı naqş-1 dīger eyler

Haşmet yeter itnāb-1 süḫan başla du‘āya
Encām-1 sühandan anı her nükte-ver eyler

45a

Tā vaqt-i sehergāh-1 ḫaşır fark-1 cihānda
Bu gerdiş-i eflāk eserin ḫayr u şer eyler

Şadrında Hudā devlet ile ede mü‘ebbed
‘Ālem bu du‘āya ana şām u seher eyler

111.²⁴⁶

Haşmet

Dürr-i Medḫi Defterdār Halim Üftān

Velehu

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

Kulda kim her ne kadar zelle vü ‘işyān vārdır

Anı ‘afv etmese erbāb-1 mekārım ‘ārdır

Kul günāh eylemese ‘afva muḫārin olamaz

Cāzib-i luḫf u ‘atā ma‘şiyet-i besyārdır

İ‘tirāf üzere olan sehv ü kuşūr erbābı

Vāşıl-1 mertebe-i mağfıret-i Gaffār’dır

²⁴⁶ 13 H.D.

Nūr-ı tevbeyle olur z̄ulmet-i ‘iṣyāna rüşen
Neyyir-i rûz-ı cezā pertev-i istiğfârdır

Tā’ib ü nādimin olmaz hefevāt-ı teflûş
Şöhret-i cürme sebep şā’ibe-i ıṣrârdır

Cürmümüz var ise de z̄atı kerem-perverden
Gösteren rûy-ı dili āyine-i inkârdır

Ġam yemem levh-i dilim olsa siyeh-kâr-ı kuşûr
Anı tebyîz edecek Hâzret-i Defter-dâr’dır

Mâlik-i seyf ü kalem sâlik-i vādî-i kerem
‘Ârif-i fenn-i himem nâdiretü’l-âsârdır

Mustafâ nâm u melek-hûy u Hâlimî-maḥlaş
Midhat-ı z̄atı anın debdebe-i eş’ârdır

Ma’rifet anda seḥâ anda nüvâziş anda
Böyle aḥlâk u mekârim ile ‘inâyet-kârdır

Pîşgâhında varan cümle emel-cüyânın
Her biri naḳd-i nüvâziş ile minnet-kârdır

45b

Bir nüvâzişle ider²⁴⁷ bin dil-i virân-şüdeyi
Hüsn-i aḥlâkı gönül yâpmada şân mi’mârdır

Dürr-i yektâ gibi çıkmakda süḥan agzından
Ṭab’ı pür-feyz-i sihir-sâzı yim-i zehḥârdır

Şîve-i nuṭkuna dil-beste anın hüsn-i edâ
Şâhid-i ṭab ‘ına şeydâ-ter olan güftârdır

Gülşen-i ṭab’ının üşgüfte olan gonceleri
Her biri dest-i kabûl ile gül-i destârdır

Cevhe-ir nuṭku olur ḳurṭa-i gül-ı taḥsîn

²⁴⁷ İder: yapar H.D.

Dürr-i nazm-ı sülhan-ı muntâzam u hem-vârdır

Defter-i lutfuna kayd etmede ehl-i emeli
Kilki tarîr-i Kerem eylemede nâ-çârdır

Ey Kerem-kâr u ‘atâ bahş-ı zamân pey-der-pey
Bezl ü îsâra kef-i merhametin der-kârdır

Hak budur zâtına ahlâk hamîde câme
Herkesin kâmetine olmaz o kaftân dârdır

Saña ihsân idüp ol feyz-i Cenâb-ı Bârî
Cümlenin hâli degil hâşiye-i ebrârdır

Bakma noxsânına her şahsın efendim hoş geç
Kimi ma‘şûş-dimâg u kimi pür-efkârdır

Jâj-hâyan-ı nifâkın sözüne aldanma
İ‘timat eyleme ebnâ-yı zamân gaddârdır

İ‘tizârımı kabûl eyle beni tatyîb et
Tuhte-i nezd-i kerîmân u kirâm â‘zârdır

Vaşfını böyle mi eylerdim ‘inâyet-kârım
Nişleyim şahn-ı dilim ‘arsa geh-i ekdârdır

Benim ol şâ‘ir-i mu ‘ciz-dem ü ma‘nî-perdâz²⁴⁸
Böyle tertîb-i sülhan şânıma şe’n ü ‘ârdır

Havşalam dagdaga-i hubb-i sivâyı alamaz
Bâde-i ‘aşk-ı Hudâ ile dilim ser-şârdır

Nutq-ı pür-süzum ile levh-i zamîrim şimdi
Tür-ı pür-nür-ı tecellî gibi âteş-zârdır

46a

Berk urur pertev-i Hâk şadr-ı şafâ bahşımda
Tahta-i sîne-i dil âyine-i envârdır

²⁴⁸ Perdâz: perver H.D.

Bülbül-i nazmım²⁴⁹ ile gonce-i āsārım ile
Ser-be-ser şahı cihān dā'ire-i gülzārdır

Etmez āzürde ahibāmı benim āsārım
Gülşen-i fiķretimin gülleri hep bī-hārdır

Benim ol hāce-i şebender-i kālā-yı sūhan
Sīne-i şandūka-i pür emti'a-i eş'ārdır

Böyle bir şā'ir-i zūr-āver iken fā'ide ne
Nice bin derd ile dil āh-keş-i ekdārdır

Vaktidir 'ahde vefā eylemenin sultānım
İntizārım Kerem'ü himmetine her-bārdır

İltifāt eyleme bīhūde kelāma nazār²⁵⁰ et
Eskiden halk-ı cihān halı-zen-i güftārdır

Haşmetā erdi sūhan gāyete āgāz-ı du'ā
Eyle kim tā-be-ezel kâ'ide-i eş'ārdır

Ede pür-fez-i Hudā teşne-lebān-ı afvı
Tā ki şüyide dil-i çeşme-i istigfārdır

Ola şadrında raqam-rīz-i devām-ı iķbāl
Bu du'ā şām u seher vāsıta-i ezkārdır

46b

112.²⁵¹

Velehu

Haşmet-i Ramazāniyye

Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün

Gurre-i şehir-i şiyām etdi yine 'arz-ı cemāl
Rūze-dārānın eder kaddini hem şekl-i hilāl

Katı pek saht kemāndır ki şalādır çekene

²⁴⁹ Nazmım: nutkum H.D.

²⁵⁰ Nazār: lutf H.D.

²⁵¹ 16 H.D.

Hey'et-i mäh-ı neyinden olunur istidlāl

Tevbe-şad-tevbe o bir şehr-i mübârekdir kim
VaHy-i Hâk oldu o dem levha tırâz-ı inzāl

Şu'le endâz-ı şebistân-ı cihân oldukça
Şeb-i târike verir pertev-i şubhı iqbâl

Şem'a-i püf-zede-i şarşar-ı 'işyânı eder
Meş'al-i magfîret-efrûz tārîk-i a'mâl

Pertev-i şâika-i hırmen 'isyân u kuşûr
Gurresi mincel-i şad mezra'a-i birr ü nevâl

Böyle bir mäh-ı şafâ-perver olur mu şeb ü rûz
Ufuq-ârâ-yı tûlû 'olmada hürşid-i vişâl

Gezip envâr-ı kanâdîl ile hürşid-zamân ²⁵²
Oldu reşk-âver-i eyyâm-ı çerâgân-ı leyâl

Ekser-i serv-şadân Câmî 'i Fâtih'de gezer
Havlının her tarafı dilber ile mâl-â-mâl

Kimi 'uşşâkına hem-dest olup gezmekde
Kimi zen-dosluk edip almış ele bir gül-i âl

Naqd-i ümmîd-i vişâl-âver 'âşık ber-kef
Kâle-i vaşl-ı bütân zîb-i yed-i istibdâl

Sü-be-sü mîve fûrûşân terâzû der-dest
Yalvarıp derler efendim be-medded benden al

Allâh Allâh nedir ol âmed ü reft-i hûbân
Ki temâşâ ile dil oldu perîşân-aĥvâl

47a

Beni de etdi heves-kâr-ı hilâf-ı âde

²⁵² Zamân: ruhân H.D.

‘Azm-i gül geştî-i seyrâna bu tab ‘ı meyyâl²⁵³

Şu gibi gönlüm akıp pâyına bir serv-ğaddin
Ana dñnbâle-rev hâhiş olup sâye-misâl

Ya‘nî ardınca topūk çalmaga âğâz etdim
Oldu pây-ı hevesim ile dâr-ı âmâl

Ṭavr-ı şüriş-fikeni ğaddine ṭâğa mı gelir
Bağrımın yağın eritdi benim ol yâl ile bâl

El-amân âh amân ol büt-i nâzende beni
Etdi bin nâz ile ser-mest-i mey-i ğunc u delâl

Dedim ey âfet-i cân ‘îdde mi būs u kinâr
Dedi ey Haşmet-i âşüfte vü sencîde-makâl

‘Îd-i ekber bu sene oldu şıyâma der-pîş
Ne ise hâhiş-i dil eyleme bir an ihmâl

Ṭâli‘i es ‘adı bir zât-ı felek-kevkebenin
Verdi dünyâyâ bu dem pertev-i ‘îd-i iğbâl

Es‘adü’l-mille nesak bend-i umürü’d devle
Şâhibü’s şavle mühim-sâz-ı pesendîde-fi‘âl
47b

113.²⁵⁴

Velehu

Ramazâniyye Diğەر

Fâ‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘lün

Pertev-endâz olıcağ gurre-i şehr-i Ramazân
Yakdı ğandîl-i dili şu‘le-i şem-i ‘Gufrân

Geceler döndü tecellî-kede-i envâra

²⁵³ Divanda bu beyitten önce bir beyt daha var.
“Ben de bir serv-kadin pâyına yüz sürmek için
Ana dñnbâle-dih-i hâhiş olup sâye-misâl”

²⁵⁴ 20 H.D.

Hande-zen maṭla‘-ı hürşide leyālī-i cihān

Oldu her cām ‘i vālā cebel-i nūra nazīr

Her mināre secer-i Ṭūr gibi şu‘le-feşān

Māh-ı nev sanma görüp gurre-i şehri-şavmı

Cām‘i-i magfirete bir ‘alem-i vālā-şān

Bildirir şekli-i hilāl olduğunu rüze-keşe

Nāḥun-ı ‘afv-ı Hudā ‘uḳde-küşā-yı ‘işyān

Resm-i zībendesı bir medde-i Bismillāhī

Ki oldu ser-süre-i āyāt-ı Hudāvend-i cihān

Benzese bir mehin ebrüsü o zībā resme

Ol büt-i şöreh-i şehre olur ‘ālem Şa‘bān

Encümāsā bu ḳanādīl-i fūrūzān-ı şehir

Eyledi ḳubbe-i cām‘ileri gerdün- ‘ünvān

Zīnet-i ḥāḳe girībān-ı felek çāḳ- endāz

Pertev-i arza zebün pençe-i mihr-i raḥşān

Her şebi rüz gibi maṭla‘-ı envār-ı şafā

Her günü ‘ıd gibi şevḳ-res-i rüze-keşān

Ekl ü şürbü unudur şehir-i temāşāsından

Toyamaz zevḳine cām ‘ilerinin şā’im olān

Yokdur iḳbāli oruç yemede ḥalkın ammā

Bir göz ile bakarak geşt ü güzār etse bütān

Bā-ḥuşuş ḥāle-it şavm ile gürisne-çeşme

Turş -rüyān görünür ḥüsn ile hurşid ruḥān

Nice ḥālāt-ı şafā-baḥş-ı olur bu şavmın

Kimi rühen ve kimi cismen olarak feyz-resān

48a

Rüşen etdik de meh-i rûze şeb-i eyyâmı
Yakamaz oldu şanādîl-i neşât-ı mestân

Bekleriz biz de Ayâşofya'da küp dibini
Pây-ı humdan geçemez cām'ie varsa rindân

Elde tesbîh ile sa'ati sayar tiryākî
Dâne-i habbe-i afyonu eder vird-i zebân

Ehl-i keyfin şaşırır vaqt-i gurûb tekbîrin
Süre-i Şems'i tilâvet ile aḥşamı kılan

Buldu her bir kişi bir şüret-i zîbâ-yı şalâḥ
Döndü âyîne-i gufrâna cebîn-i 'işyân

Seng-i tevbeyle kırıp şîşe-i şahbâyı bütün
Şimdi tesbîh çeker câma bedel hep rindân

Bir veliyyü'n ni'amı kıble-geh-i iḥsânın
Vird-i ezkâr-ı bî cemîliyle olur sübḥa-keşân

Zîver-i şadr-ı Kerem mesned-i vâlâ-yı himem
Müftî-i devr-i zamân mâ-hasal-ı kevn ü mekân

Menbau's şıdḳ-ı vefâ mevrîd-ı enhâr-ı 'aḫâ
Kilki mîzâb-ı seḫâ hoḳası ḫavz-ı iḥsân

48b

114.²⁵⁵

Velehu

Haşmet

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

Gül-i bî-ḫâr-ı iḳbâlim ser-i nazm-âverân üzre

Benim ârâmgâhım zirve-i tâc-ı cihân üzre

Cihângir sülḫan-ı berbâd şâh-ı güşver nazmım

Terb'î sâz şadr-ı refa 'atim taht-ı beyân üzre²⁵⁶

²⁵⁵ 8 H.D.

Ol üstād-ı nev-īcād-ı kemālātım ki āsārım
 Yazar dībāce-i bendān-ı ma‘ārif levh-i cān üzre

Fürüg-ı ıtab‘ı pākım ferr ü pertev mihr-i gerdūna
 Gubār-ı pāy-ı hāmem sürme çeşmi aḥterān üzre

Şudūr etdikçe dilden vāridāt-ı feyz-i Rabbānī
 Döner dil ebr-i gevher-rīze baḥr-i bī kerān üzre

‘Uṭārid hāmeme dil-beste ādem nuṭṭunu teşne
 Tefevvuḡ eyledim ehl-i zemīn ü āsumān üzre

Şanır la ‘lī midād ile yazılmış şi‘ir-i rengīnim
 Gören yāḳūt nazmım muntaẓam silk-i beyān üzre

Olur zīb-āver-i rūy-ı şaḥā’if noḳṭ-i kilkim
 Siyeh benler gibi ol sīne-i sīmīn-berān üzre

Me‘āl-i vāridātım zīver-i divān-ı hikmetdir
 Sezā āvīze olsa ṭāḳ-ı ‘arş-ı lā-mekān üzre

Dilim bir rind-i ma ‘nīdir ki bī-hūş olmaz ‘ālemde
 Çeker rıṭl-ı girānı şad-be-şad rıṭl-ı girān üzre

Dil-i feyz-i āşinādan gösterem esrār-ı ma‘nāyı
 Alam kilik-i sihir-sāz-ı kemālātı beyān üzre

Yine bir zāt vaşfiyla dizilsin gevher-i nazmım
 Anın şemşīr-i cevher-dārı-veş tūḡ-i zebān üzre

Kerīm-i himmet-āver yazmaga şāyeste evşafım
 Sevād-ı misk ile aḥdāḳ-ı çeşm-i ḳudsiyān üzre

Veẓīr-i āsumān mesned ḥarīm-i cāhının ḥūrşīd

²⁵⁶ Bu beyit divanda farklı verilmiş.

“Hüner-mend-i zebānım nükte-dānım şāh-ı irfānım
 Murabba-sāz-ı sadr-ı rifatım taht-ı beyān üzre” H.D.

Çerāg-ı rüşenidir bir murassa ‘şem-dān üzre²⁵⁷

²⁵⁷ Mecmuada kasidenin diğer beyitleri bulunmamaktadır.

“O düstür-ı mükerrem yanī Abdullah Paşa kim
Nüvişte kadr-i vālāsı cebīn-i āsumān üzre

Vezīr ibn-i vezīr-i nükte-dāndır kişver-ārādır
O kim ser-levhādır dīvān-ı sultān-ı zamān üzre

Cihān-bān-ı zamān Hātemmezāk u āsaf-ı devrān
Müreccah cümle etvārı vezīrān-ı cihān üzre

Gül-i gülşen-serāy-ı lutfunun gül-berg-i nāçizi
Olur bir çetr-i vālā sāha-i kevn ü mekān üzre

Olursa ebr-i cūdu māye-bahş-ı katre-i şeb-nem
Döner gerdūn habāba bir yem-i gevher-feşān üzre

Esās-ı imtizāca ursa el mimār-ı tedbiri
Yapar kettāna mahzen şuleden bad-ı vezān üzre

Ederdi aks-i süret iktisāb-ı rūh-ı insānı
Nigāhı olsa düş āyine-i pertev-feşān üzre

Nemā-yı gülşen ahz-ı takviyet eylerse feyzinden
Gül-i zība biterdi nevk-i hār-ı gülistān üzre

Eder mähīlerin her bir pulun bir dāg-ı āteş-nāk
Semūm-ı tāb-ı kahr-ı esse bahr-i bī-kerān üzre

Olur ber-āver-i āmāl hengām-ı hazān içre
Nesīm-i himmeti esse nihāl-i büstān üzre

Ne mümkin vasf-ı zātı bir gazel tarh edeyim bāri
Beni āşüfte eden şīve-kār-ı dil-sitān üzre

Dilim pür-hūn-ı gamdır sīt-i nālem el-amān üzre
Düşürdüm gönlü nişter-zār-ı müjgān-ı bütān üzre

Rubūde olmamak kābil mi gönlüm bir sehī-kadde
Konar kumrī-i tabım gördüğü serv-i çemān üzre

Tokunmuş tār-ı reng-i verd-i ahmerden bir atlasdır
Ruhuney meh hār-ı pertev-i hürşid-i ān üzre

Degil tebhāle lalinde nigāh-ı hāhişim kaldı
Habāb-ı şevk-bahşāsā şarāb-ı ergavān üzre

Bu şeb hem-cāme-hāb-ı Haşmet-i şeydā mı oldun sen
Nedir ey mest-i nāzım bu edālar imtihān üzre

Şikāyet eylerim zālīm elinden ol kerem-kāra
Ki kahr u lutfu cārīdir anın pīr ü cūvān üzre

Kerīmā zīver-i sadrā müşīrā āsumān-karā
Fürüg-ı himmetin pertev-feşāndır ins ü cān üzre

Huzūra eylesem hāl-i dili takrīr icmālen
Rakam-senc-i tazallūm olayım levh-i beyān üzre

İki yıl intizār-ı hāric etdim ey kerem kānı
Geçirdim nakd-i vaktim vasf-ı müftī-i zamān üzre

49a

115.²⁵⁸*Mef'ülü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fa'ülün*

Karşılar ayak ayak anı bîkr-i şafâlar

'Âkıl niçe 'işret-geh-i duht-ı reze gelmez²⁵⁹

Safâ-yı vuslatı nüş-ı şarâbı yâda almazdım
Niçe dem mühr-i istigfârı urmuşdum dehân üzre

Hulâsa tevbe etdim her safâya gerçi ammâ kim
Yine lertzân vücûdum sine-i sîminberân üzre

Hele kaldım tehî-dest-i emel şimdi belâ bunda
Vekîl-harç-zâdeler etmeklerin aldı yedân üzre

Düşürdü şatsına yaycıbaşı-zâde vezîr oldu
Müderriş kahveci köpürdü.....

Husûsâ ney-süvârân-ı sabâvet aldı meydânı
Gezerken dâyesiyle lalasıyla düş-ı cân üzre

Neden nâ-müstahak-ı hâric oldum ben vücûd ile
Tefevvuk eylemişken saydığım ol zâdegân üzre

İnâyetlu efendim sana hâlim arz ile kasdım
Düşürmek sâye-i lutfun bu abd-i nükte-dân üzre

Beni tesfîh u tayîb eyleme rahm eyle sultânım
Tahammül edemez derdim kosam küh-ı girân üzre

Yed-i lutfunla eyle zîver-i ser-şîşe-i himmet
Gül-i kâım füsürde kalmasın dest-i hazân üzre

Duâ hengâmıdır Haşmet yeter tasdîi terk eyle
Melâ'ik oldu âmîne müheyya âsumân üzre

Hemîşe şâirân-ı nükte-fehmân u rakam-sencân
Alınca tâ-be-mahşer kîlk-i çâlâki benân üzre

Benim gibi olup her biri midhat-güy-ı etvârı
Zılâl-i himmeti düşsün anın da nükte-dân üzre" H.D.
²⁵⁸ 104 H.D.

²⁵⁹ Mecmuada ilk dört beyit sayfa 38'de verilmiş. Altıncı beyit yok.

1 "âhû-revişim kıymetini bilmeze gelmez
Gelmez deme ol şüh bizegelmeze gelmez

2 Bâdâm-ı lebi piste vü çeşmi ola bâdâm
Gelse o perî bezm-i meye bî-meze gelmez

3 Perkâr-sıfat devr edemem dest-i talebde
Pây-ı emelim itediğim merkeze gelmez

4 Tenhâca ahibbâsı ile görmege işret
Göksu'ya gider göz göre hiç Körfez'e gelmez

5 Bintü'l ineb ol Delle-i muhtale-i bezmin
Elbetde varan ayagina bî-beze gelmez

Haşmet gibi herkes olamaz şaydına kâdir

Âhür-revişim kıymetini bilmeze gelmez

116.²⁶⁰

Velehu

Mef'ülü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fa'ülün

Sensiz güzelim dehre nigâh etmege degmez

Dest-i hevesim ragbet-i câh etmege degmez

Zevkim mey ü mahbûbdan olmazsa mürekkeb

Ser-defter-i a'mâl-i siyâh etmege degmez

Feryâd der-âgûşadır ol âfeti yoğsa

Bir büse için leblerim âh etmege degmez

Çekmezse kenâra o büti sâ'id-i himmet

Deryâ-yı tefekkürede şinâh etmege degmez

Emdirmese gerdân u lebin Haşmetâ sâkî

Bir iki çadeh meyle günâh etmege degmez

117.²⁶¹

Velehu

Mef'ülü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fa'ülün

Dil büse-i ruhsârına fırsat buladüşdi

Nev-bâve-i nev- nahl-ı ümîdim oladüşdi

Hasret-keş-i la 'lin olalı câm-ı meyâsâ

Hün-âbe-i ekşimle dü-çeşmim toladüşdi

Bir âh ile atdım o büti beftereden kim

Şâhîn-i şikârî gibi koldan kola düşdi

Seyr et nicedir seyl-i hürüş-âver-i hicrân

Bârân-ı sirişk-i gamım İstanbul'a düşdi

Piçide olup pây-ı nigh müy-ı miyâna

²⁶⁰ 107 H.D.

²⁶¹ 250 H.D.

Haşmet hevesim böyle tolaşık yola düşdi

118.²⁶²

Velehu

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

Hem-ser oldun zülf-i Leylā’ya o giysularla sen

Eyledin der-ķayd-ı Mecnūn ‘ālemi mūlarla sen

49b

Ķaṭer riz-i hūn-ı eşk oldun o dendāna göñül

Sübḫa-i mercānı tezyīn etdin incülerle sen

Oldu sevdā-yı niĝāhın sürme-i āvāz-ı dil

Bendeni lāl eyledin çeşm-i sūḫan-gūlarla sen

Cünbiş-i nev-tarz ile imā-yı vaşlında baña

Saña kürk giydirdin o semmūr ebrūlarla sen

Geh miyān u gāh zülfe Haşmetā dil-bestedir

Baĝladın göñlüm perestü peçe-veş mūlarla sen

50a

119.²⁶³

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

Ol dil-i şāfada kim ḫ‘āhiş-i vuşlat yoķdur

Ğamm-ı hicrān ile endīşe-i fūrķat yoķdur

Beni nā-kām iden iķbāl-i hünerdür yoḫsa

Eser-i kevkeb-i baḫtımda şe‘āmet yoķdur

Lā-übālī-menişe renc-i sitem itmez eser

Rind-i bī-ķaydda pervā-yı şemātet yoķdur

Dil rehā-yāfte-i girye-i ḫasret olamaz

Ğarķa-ı mevce-i Tūfān’a selāmet yoķdur

Cevher-i rūḫdur ancaķ sebeb-i güft ü şinīd

Encümengāh-ı teşāvirde şoḫbet yoķdur

²⁶² 184 H.D.

²⁶³ 54 İ.A.D.

Bāşıra tevlīyet-i hūsnüne mahrem olamaz
Vaķf-ı meşrūţ -ımuḥabbetde nazāret yoķdur

Lezzet-i la ‘l-i lebi telḫ-i āzār iledür
Olmaz ol meyde ḫalāvet ki merāret yoķdur²⁶⁴

Güle tevcih-i nigāh eyleyemem gülşende
Ruḫ-ı dildār gibi anda ṫarāvet yoķdur

Uğramaz ḫāne-i ḫalbe ruķbādan geçmez
Nāvek-i ğamze-i dil-berde işābet yoķdur

Ehl-i ḫayret idemez seyr-i mezāyā-yı me’āl
Çeşm-i taşvırde yārā-yı başıret yoķdur

İtme bī-hūde şaķın kimseden ümmīd-i vefā
Māye-i ṫıynet-i ‘ālemde ḫaķıķat yoķdur

‘İzzetā sāde ise n’ola ḫumāş-ı nazmuñ
Tār u pūdında belī rişte-i külfet yoķdur

50b

120.²⁶⁵

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

‘Ālemi yaķmağa ol hūsn-i gülü-süz yeter
‘Āşıķ öldürmege ol ğamze-i dil-düz yeter

Beni öldürmek ise ḫaşduñ eger sulṫānum
Urma el ḫançere müjġān-ı ciger-düz yeter

Ḳatl-i ‘āmm itmek için saḫt kemān isterseñ
Urma el ğamzeñe ebrü-yı siyeh-tüz yeter

Ḫānmān-süz-ı cihān olmaķ ise ḫaşduñ eger

²⁶⁴ Divanda bu beyitten sonra bir beyit daha var.
“Bī-eserdür sitemin musķıṫ-ıķārān-ı cedel
Tünd olan sözlere iķbāl-iṫabayyet yoķdur” İ.A.D.
²⁶⁵ 58 İ.A.D.

Na‘ra-i ‘ıřk ile bir āh ciger-sūz yeter

‘İzzetā māh ile hūrşiddin umma pertev

Dāğ-ı erbāb-ı dile řem‘-i řeb-efrūz yeter

121.²⁶⁶

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

Rūhsın cānā gönülde bir mekān lāzım saña

Gevher-i yek-dānesin elbette kān lāzım saña

Nağd-i gönülüm alduñ ammā gevher-i nā-yābdur

Şağla sulţānım olur bir gün amān lāzım saña

Sīne-i billūruñı çeksem n’ola āğūşuma

Sevdiğüm āyīnesin āyīne-dān lāzım saña

Cāygāh it bir ser-āmed dil-beruñ gīsūsını

Ey gönül āvāresin bir āşiyān lāzım saña

Sāde-rūlar cevr ider sen bī-taḥammūlsin gönül

Dil virüseñ dil-ber-i çār-ebrūvān lāzım saña

Sen sen ol her gördüğün nā-dāna dil virme şağın

Çünkü şā‘irsın güzle de nükte-dān lāzım saña

‘İzzetā ben bildüğüm dil-berse maḥbūbuñ eger

Cevrine billāh çok tāb ü tüvān lāzım saña²⁶⁷

51a

122.²⁶⁸

²⁶⁶ 5 İ.A.D.

²⁶⁷ Bu beyitten sonra divanda dört beyit daha var.

“Ḥazret-i şadru’ş-şudūri vařf ise mařşūd eger

Ey kalem çok nükte-i mu‘ciz-beyān lāzım saña

Sūr varup dergāh-ı İbrāhīm Paşa’ya yüzüñ

Bende-i dīrīnesin ol āstān lāzım saña

Koy başuñ dāmānına yolunda pā-māl ol yūri

Kām-cūsın kesb-i isti ‘dād u şān lāzım saña

Cevher-i iḥlāsuñ ‘arz it sūdde-i vālāsına

‘Abd-i ḥālīşsin meḥekk-i imtiḥān lāzım saña”

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

Lütfuna ‘uşşâkı dil-ber imrenür imrendürür
Câna ‘arz itdükçe hânçer imrenür imrendürür

Zîb ü fer virdükçe endâma siyâb-ı nâzdan
Hüsnine ol mâh-peyker imrenür imrendürür

Mey görince rûy-ı âl üzre Edirne güllerin
Pîçiş-i destârı yek-ser imrenür imrendürür

Baksa mir’âta ne dem ‘uşşâkı hayret perverin²⁶⁹
Pertev-i hüsnin mükerrer imrenür imrendürür

Nazra-senc-i âb-ı Hayvân olsa da dildârımuñ
La‘l-i nâb-ı rûh perver imrenür imrendürür

‘İzzetâ vuşlat niyâzı o şûh-ı kec-‘atâ
Ġayra idükçe keremler imrenür imrendürür

123.²⁷⁰*Mef‘ülü / Fā‘ilätü / Mefā‘lülü / Fā‘ilün*

Ķadd-i bülendi serv-i çemândur ol âfetüñ
Reftârı nâzı rûh-ı revândur ol âfetüñ

Bu bâğda güşâyiş-i gül-ğonca-i ümîd
Zîr-i tebessümünde nihândur ol âfetüñ

Şabr idelüm cefâsına ammâ teğâfüli
Ser-mâye-süz-ı tâb ü tûvândur ol âfetüñ

Renc-i firâkı her ne kadar dil-hırâş ise
Zevk-ı vişâli râhat-ı cândur ol âfetüñ

Zülf-i siyâhı hâl-i ruhı Ķadd-i dil-keşi
Aşüb-ı fitne-hîz-i cihândur ol âfetüñ

²⁶⁸ 32 İ.A.D.²⁶⁹ ‘uşşâkı hayret perverin: ‘uşşâkı hayret itmeden İ.A.D.²⁷⁰ 79 İ.A.D.

Ruhsârı üzre ham-be-ham oldukça kâküli
Ser- mâye-i cünûna ziyândur ol âfetüñ

‘İzzet kumâş-ı hüsnine baķ yoķsa çihresi
Erzân metâ‘-ı rûy-ı dükândur ol âfetüñ

51b

124.²⁷¹

Mefâ‘lün / Mefâ‘lün / Mefâ‘lün / Mefâ‘lün

O tıfl-ı nâz perverdüm dil-i dîvânesiz olmaz
Gül-i üşüfte bülbülsüz şemi‘ pervânesiz olmaz

Dil-i bî- ‘ışķda âmed-şüd-i enfâs olur zâyî ‘
Nizâm-ı daħl ü ħarc-ı hâne şâhib-hânesiz olmaz

Serüñde dâğdan dervâzeler revzenler aç zîrâ
Sarây-ı pādşâh-ı ‘ışķdur kâşânesiz olmaz

Muħabbet gevheri ser-der-hevâsın dil-ħarâb ister
O bir gencîne-i ser-bestedür dîvânesiz²⁷² olmaz

N’ola ârâmgâh-ı ħâlî olsa sâye-i zülfî
O bir dâm-ı girih-gîr-i belâdur dânesiz olmaz

Dili derd-âzmâyânı firâķuñ ‘uķdedâr ister
Şümâr-ı rûz-ı miħnet şübħa-i şad-dânesiz olmaz

Gönülde eyleyen ‘ışķ-ı mecâzîdür şüverkârı
Berhemen sîretâb-ı²⁷³ ârzü büt-ħânesiz olmaz

Ser-i zülfinde yârüñ ķîl ü ķâl âvâze-gîr oldu
Ser-â-ser ħvâbgâh-ı fitnedür efsânesiz olmaz

N’ola dil rûz²⁷⁴ şeb ezhâr-ı sūziş itse derdinden
Semender-meşrebân-ı ‘ışķ âteş-ħânesiz olmaz

²⁷¹ 62 İ.A.D.

²⁷² Dîvânesiz: vîrânesiz İ.A.D

²⁷³ Sîretâb-ı: sîretân-ı İ.A.D

²⁷⁴ Rûz: rûz u İ.A.D

Maḥabbet mübtelāsın ‘İzzetā ḥātır-ḥārab eyler
O bir gencīne-i ser-bestedür virānesiz olmaz

125.²⁷⁵

Mef‘ülü / Fā‘ilātü / Mefā‘lū / Fā‘ilün

Ol dil-ber-i yegāne hezār-āşinā imiş
Şuretdē ‘āşıka aldadcı dil-rubā imiş

Şıķ şıķ gelür iken giderken nāza başladı
Bildik ki ğayra mā’il imiş bī-vefā imiş

Evvel vefāya meyl idenüñ şimdi añladuķ
Bir ḥaddi var imiş ki varāsı fedā imiş

52a

Heb zā’il oldu naķş-ı muḥabbetdeki rüsüm
Bildin vefāda şan ‘atını sīmyā imiş

Biz çin-i zülfine ḳapılıp bilmedük dirġ
Andan vafā ümīdini bilmek²⁷⁶ ḥaṭā imiş

Jengār-beste oldu küdüretle ‘āķıbet
Āyīne-i ḥulūşı meger bī-şafā imiş

Olduk ğarib²⁷⁷-ḥurde-i va‘d-i dürüġı biz
Dildādegāna āl idici pür-cefā imiş

Ser-māye-i taşavvurum oldı ziyān-pezīr
Yārüñ meger mu ‘āmelesi şuretā imiş

Ḥāmūş baķduķ²⁷⁸ ‘ālemi sūzişle ‘İzzetā
Bildük ki yārdan ğarazuñ iştikā imiş

126.²⁷⁹

Mef‘ülü / Fā‘ilātü / Mefā‘lū / Fā‘ilün

‘Uşşāka zaḥm-ı sīne degül zaḥm-ı cān gerek

²⁷⁵ 75 İ.A.D.

²⁷⁶ Bilmek: itmek İ.A.D.

²⁷⁷ Ğarib: firīb İ.A.D.

²⁷⁸ Baķduķ: yaķduñ İ.A.D.

²⁷⁹ 80 İ.A.D.

Zīrā ki ber-güzār-ı muḥabbet nihān gerek

Ol küşte-gīr-i nāz ile güçdür muḳāvemət
Zūr-ı gama başılmağa bir pehlevān gerek

Erbāb-ı ‘aql ye’s ile āsūdedür müdām
Taḥşīl-i kāmā devr-i felekde zamān gerek

Ḥaṭṭ-ı siyāhı ḳalsa ‘aceb mi ‘izārına
Nūr-ı siyāhdan aña bir sāyebān gerek

Maḥşūl-i baḥr ü kāmı virürseñ de istemez
Ağūş-ı ehl-i derde hemān bir cüvān gerek

Öpdür lebūñ ya rüyuñı kim hastegānına
Ma‘acūn-ı kırmız olmaz ise cāvidān gerek

Āgūşa çek o dil-ber-i mevzūn ḳāmeti
Gülşen-sarāy-ı sīnede serv-i çemān gerek²⁸⁰

52b

Ḥemyāze-i ḥumār ile işkestedür gönül
Sāḳı yetiştir aña mey-i erğavān gerek²⁸¹

Virme lisān-ı ‘āleme sırr-ı maḥabbeti
Hem-rāz-ı ehl-i ‘ışḳ begüm bī-zebān gerek

Ḳaldı nigāhı ḥasretüm anda nevāziş it
Devlet-sarāyı ḥüsnine bir mīhmān gerek

Sāz-ı niyāz başḳa düzendür vişāl için
Ahengi nāle perdeleri el-amān gerek

Yaz ma-cerā-yı ḥālet-i hicrāna ‘İzzetā
Şeh-nāme-i ḥavān-ı ‘ışḳa yeñi dāstān gerek

127.²⁸²

Mef‘ülü / Fā‘ilätü / Mefā‘lü / Fā‘ilün

²⁸⁰ Bu beyit divanda 8. beyit olarak verilmiş. İ.A.D.

²⁸¹ Bu beyit divanda 7. Beyit olarak verilmiş İ.A.D.

²⁸² 82 İ.A.D.

Olduğda tār-ı kākül-i cānān bölük bölük
Şabr u şikībüm oldu perīşān bölük bölük

Gitmekde sūy-ı gülşene şahbā sebū sebū
Gelmekde bezm-i şoḥbete rindān bölük bölük

Ben girye eyledükçe görün dūd-ı āhumı
Zann eyler oldu ebr-i bahārān bölük bölük

Bāğa sehī-ḳadān şalınmağda sū-be-sū
‘Uşşāḳ seyr-i hūsne şitābān bölük bölük

Gösterde dehre ferş-i leṭāfet çemen çemen
Āmāde bezm-i şoḥbete ḥübān bölük bölük

Şevḳ-i ḳudūm-ı yār ile düşmiş taraf taraf
Şeh-rāh-ı intizār²⁸³ ḥıyābāb bölük bölük

Sen ‘İzzetā muḳīm-i der-i ḥānesin daḥı
Seyr itmede Ḥişār’da yārān bölük bölük

53a

128.²⁸⁴

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

Ān gerek dil-berde endām olsa da māni‘ degül
Çeşm ü ebrūsı siyeh-fām olsa da māni‘ degül

Ten bürehne bir temāşādur ğaraż ol dil-beri
Cāme-ḥ‘āb olmazsa ḥammām olsa da māni‘ degül

Bezme teşrifüñle revnāḳ vir çü mäh-ı çārde
Şubḥ-dem olmazsa aḥşām olsa da māni‘ degül

Bāde nüş itmek ne ‘ālemdür sıfāl-i köhnedden
Bezm-i meyde sākīyā cām olsa da māni‘ degül

Rūzedār-ı ‘ışḳuña va ‘d it hemān būs-ı lebüñ

²⁸³ İntizār: intizāra İ.A.D.

²⁸⁴ 88 İ.A.D.

Mühlet-i incâz-ı bayram olsa da mâni‘ degül

Ben o kâfir-beççenüñ oldum esir-i kâküli
Düşmen-i âyîn-i İslâm olsa da mâni‘ degül

Kâkül-i ham-der-hamuñla zîb ü fer vir rüyuña
‘Âşık-ı üftâdeye dâm olsa da mâni‘ degül

‘Âşıkuñ maqşûdı şarmağdur seni bâzûsına
Vaşldan me’yûs u nâ-kâm olsa da mâni‘ degül

Bezm-i ‘işretdür a kâfir söyle sen tûrma hemân
Luţf ile olmazsa düşnâm olsa da mâni‘ degül

Nev-zemîn-i tâzede eyle Nedim’e pey-revî
‘İzzetâ şî ‘irüñ biraz hām olsa da mâni‘ degül

129.²⁸⁵

Mef‘ûlü / Fâ‘ilâtü / Mefâ‘lî / Fâ‘ilün

Göstermesün o meclisi Allâh-ı Zü’l-celâl²⁸⁶
‘Âşık zebün dil-ber ola t̄alib-i vişâl

Düşmenlerüm bu derde esir olmasun k’ola
Âmâde yâr vuşlata dil-dâde bî-mecâl

53b

Müşkil degül midür qalasin teşne-kâm-ı ye’s

²⁸⁵ 1 İ.A.D.

²⁸⁶ Mecmuada ziyade mısralar yok.

“Ferhñake bir zamân
Kim inanur amân
Ben ise düstüñam
Baña nedür ziyân
Ammâ niçün qalür
Elbet qanar nihân
Bir zeğdur o da
Maşş eyle çün duhân
İtdüñ mi i ‘tirâf
Zâlim utan utan
Bi’llâhi aşlı yoğ
Hâşâ bu da yalan
Ammâ ki der-vaţan
Ammâ ki ber-miyân
Zabt eyle kaçmasun
Kalmam yerüm hemân” İ.A.D.

Dest-i ümîde girmiş iken çeşme-i zülâl

Sen dem-be-dem zebûn olasın şerm ile bu dem
Dil-berde iştiḥā bula gitdükçe iştiḡāl²⁸⁷

Müşkil budur ber-â-ber iken ḥişşe-i sürûr
Aḡyâr şâdmân ola sen rence-i melâl

Olmadı zûr-ı nâḥun-ı tedbîr kâr-gîr
Ḥayfâ ki gelmedi girih-i kâma inḥilâl

Ol mâh-çihre gicelemişken ḡaribdûr
Bâzûların²⁸⁸ tehî ḡala çün şüret-i hilâl

Gelmiş dehânıma²⁸⁹ tûtalum loḡma-i ümîd
Ben bî-naşîb dil ise efsürde-i kelâl

130.²⁹⁰

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

Ḳaşd-ı teşrîf idicek ‘âşîḡa ol âfet-i Rûm
Müjde-i muḡademin evvel getürür şevḡ-i ḡudûm

Müceb-i raḡat olur ḡahr-ı felek süflîye
Ḥazz ider ‘âlem eger cümle ḡârâb olsa da bûm

Nazar it ser-keş olanlar bulamaz âsâyiş
Göçürür sûz u ḡudâz ile heme ‘ömrin mûm

Devlet-i pâ-be-rikâb-ı felege aldanma
Yerde ḡalmaz bu meseldür begüm âh-ı mazlûm

‘İzzetâ rûm-ı²⁹¹ mey-i köhne ile def ‘eyle
Ġamm-ı eyyâm derûn-ı dile itdükçe hücûm

131.²⁹²

²⁸⁷ İштиḡāl: işti ‘âl İ.A.D.

²⁸⁸ Bâzûların: bâzûlarıñ İ.A.D.

²⁸⁹ Dehânıma: dehânıma İ.A.D.

²⁹⁰ 94 İ.A.D.

²⁹¹ Rûm-ı: zûr-ı İ.A.D.

²⁹² 95 İ.A.D.

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

Keyf ü kār-ı vuşlatı dūr olmaduqça bilmedüm
Neş'e-i şahbâyı maḥmūr olmaduqça bilmedüm²⁹³

54a

132.²⁹⁴

Velehu

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

Zaḥım-ı ḥadeng-i ḡamzesi cān u cigerededir
Göz degmesün efendi meded gizli yerededir

Bir ber-güzārın istedim ol dil-rübā didi
Tır-i müjem geçerse gönülden nazardadır

Ġavġā-yı ḥüsn ü 'aşq ola tā bulmaz intihā
Ol mācerā miyān-ı dil ü çeşm-i terdedir

Altun şuyunda mähī sīm 'aks-i mäh-ı nev
Pür-āb ḥançer olmuş o zerzerin kemerdedir

Merdān-ı himmet-i zen-i dünyā zebün ider
Bu 'arşanuñ tehāmil-i nā-merd-i mürdedir

Bir kerre sende perde bürünān-ı sāzdan
Güş it ki güş-māl-i felek perde perdedir

Hall itdi ḥaṭṭı bend-i girih-gır-i kāküli
Rāġıb ise henüz o sevdā o serdedir

133.²⁹⁵

²⁹³ Mecmuada diġer beyitler eksik.
"Ne'ydüğm ey bī-taraḥḥum derd-i dāġ-ı intizār
Müjde-i vaşluñla mesrūr olmaduqça bilmedüm

Yapılam dirken yıkıldumküşe-i mey-ḥānede
Ben ḥarāb-ābādı ma 'mūr olmaduqça bilmedüm

Lezzet-i gül-şekker-i la 'lin dimāġ-ı ārzü
Zehr-i düşnām ile pür-şūr olmaduqça bilmedüm

Merhem-i zaḥım-ı maḥabbet 'İzzetā merg oldığın
Dāġ dāġ-ı ḡammla rencür olmaduqça bilmedüm" İ.A.D.

²⁹⁴ 29 R.P./62 K.R.

²⁹⁵ 32 R.P./64 K.R.

Velehu

Fā'īlātūn / Fe'īlātūn / Fe'īlātūn / Fe'īlūn

Sanma kim dā'ire-i şeyḥi kerāmetle döner

Ehl-i cūd eylediği feyz-i semāhetle döner

Oldu rüşen baña hem-şüret fānūs-ı ḥayāl

Çarḥ-ı ser-geşte daḥi tāb-ı muḥabbetle döner

Āb -u ḥākinde vār²⁹⁶ āsār-ı feraḥ mey-gedenüñ

Kim ki endüh ile 'azm itse mesrretle döner

Görse aḡyār ile cānā seni hem-bezm-i şarāb

'Āşıkuñ ḳalbi kebābe-tef-i ḡayretle döner

Derd ü şāfī ne ise Rāḡıba hep yeksāndır

Bendelikden anı zann itme küdüretle döner

134.²⁹⁷

Velehu

Fā'īlātūn / Fā'īlātūn / Fā'īlātūn / Fā'īlūn

Neşve-i şahbā-yı ḥikmet cām-ı endişemdedir

Cilve-i şāḥ-ı perī-zād-ı sūḥan şişemdedir

54b

Dāḡ-ı reşkim²⁹⁸ bī-sütūn şīrīn-helāk şan'atım

Ḥūnı şad Ferhād-ı nā-ḳābil dem-i tīşimdedir

Melce-i erbāb-ı himmet ehl-i himmetdir yine

Şerze şīrānun künām rāḥatı pīşemdedir²⁹⁹Ehl-i feyziñ berkī³⁰⁰ bendendir ne ḡam bī-berk isem

Ḳuvvet-i neşv ü nümā-yı mekrümet rīşemdedir

Pür-güherdir genc-i dil Rāḡıb eḡer kīse teḥī

Māye-i cūd-u ḡinā ṭab'-ı kerem pīşemdedir

²⁹⁶ ḥākinde vār: ḥākindedir R.P.²⁹⁷ 33 R.P./65 K.R.²⁹⁸ Reşkim: berdil K.R.²⁹⁹ Pīşemdedir: bīşemdedir K.R.³⁰⁰ Ehl-i feyziñ berkī: Ehl-i berkiñ feyzi R.P.

135.³⁰¹*Mef'ülü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fe'ülün*

Bezm-i  araba c m-1 mey neşve-fez yiz

Desti-i edebe s b a-1 ezk r-1 H d yiz

Olsuk ne  adar k se-teh  na d-i  ın dan

'İrf n ile maŐs d-1 kir m-1 v zer yiz

MeŐh dumuz aŐb bdan end h u kederdir

Ba   ikmete kim n Ő a-1 iŐv n Őaf yiz

 v zımızıŐ revn k dır Ő hret-i  lŐŐen

B b l gibi her  ende b  berg   nev yiz

Teklif   tekell fle de il meşreb-i taŐd  '

Bir b seye  ani 'olur  lfete ged yiz

Bir  une bizi eyled Ő ey Ő h fer muŐ

G y  ki  ayal Őde sen Ő  arf-1 vef yiz

 hl ŐımıŐ g rmedik  s rımı  al 

A uŐ-1 teredd de me er  ayr du' yiz

Dem-s z-1 Őab ³⁰² oldu reh v  bize R  ıb

Dil-beste-i zincir-i ser-i z lf-i reh yiz

55a

136.³⁰³*F 'il t n / Fe'il t n / Fe'il t n / Fe'il n*

Fikr-i z lf Ő ile bir dil ki per Ő n olmaz

Ser-ber- verde-i ser-rişte-i s m n olmaz

Feyz-i  a d r eseriŐ b  'isi esb b de il

Dest-i cinnide ni n mihr-i S leym n olmaz

Dem-be-dem d  -1 der num a ilup  an a lar

B  -1  am perver-i dilde  l-i  and n olmaz

³⁰¹ 89 R.P./70 K.R.³⁰² Őab :  ar b K.R.³⁰³ 91 R.P./72 K.R.

Çāke elyağ nesi var perde-i nāmūsundan
‘Aşık-ı dil-şödede dest ü giribān olmaz

Hayret-i kıddūñ ile şūret-i dīvār oldu
Ba‘d-ezin serv bu kıāmetle hūrāmān olmaz

İtdi devr-i kıamerūñ fitnesi haṭṭıñda zuhūr
Var mı ol havf ile ser-geşte vü lertzān³⁰⁴ olmaz

Rāğībā debdebe vü haşmet olandır nādīm
Sālik-i rāh-ı kıanā ‘atde pişīmān olmaz

137.³⁰⁵

Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilūn

Mey-keşān bezm-i ‘aşıkuñ cām-ı billūr istemez
Serverān kışver-i-ğam tāc-ı fağfūr istemez

Pür-hevādır kāse-i ser pür-nevā nāy-ı gülū
Bezm-i erbāb-ı muhabbet nāy ü ṭanbūr istemez

Gül gibi işğüfte-rū sūnbül gibi aşüfte-mū
Şūḡ arar dil duḡter-i rez gibi mestūr istemez

İsterüz çeşmūñ harāb-ı bāde-i nāz olduğun
Hānedān-ı fitneyi hıç kimse ma‘mūr istemez

Eylemiş āmāde sāmān-ı nizāmın çeşm ü leb
Bir kıyāmetdir haṭuñ kim fitne vü şūr istemez

Yek temennīden müyesser olsa da kām-ı dü kevn
Kūlfet-i havf recāyı ṭab‘ı mağrūr istemez

Sā ‘id-i bahtunda Rāğīb var ise nīrū-yı fer
Pençe tāb-ı düşmen olmağ kıuvve tü zūr istemez

55b

138.³⁰⁶

³⁰⁴ Lertzān: dil rezān R.P.

³⁰⁵ 71 R.P./73 K.R.

Velehu

Mefā‘lün / Mefā‘lün / Mefā‘lün / Mefā‘lün

Sebük- sāmān-ı taqlīde haķīķat ħulle³⁰⁷-pūş olmaz

Havādan mevce-i taşvīr deryāda ħurūş olmaz

Girān gelmez veķār-ı ehl-i feyzüñ müstemendāne

Sebū-yı bāde maĥmūrān-ı ³⁰⁸şevķa-bār dūş olmaz

Firūzāndır cerāĝ-ı şöhret-i pervāne tā-maĥşer

Zebān-ı şu‘le-i āvāz-ı ĥāmūşān ĥāmūş olmaz

Ķader kārın ider sen ĥvāh ĝāfil ĥvāh ĥüşyār ol

Ķarīf zūr-ı bāzū-yı Ķazā tebdīr-i ĥuş olmaz³⁰⁹

Büzürgāne hemīşe terk-i ārāyişdedir zīnet

Ķabā-yı çarĥ-ı aţlas sādedir anda nuķuş olmaz

Zamān olmaz müsā‘id yā mekān yā sākī-i devrān

Bu ‘işret-gehde dil-hvāh üzre Rāĝīb ‘ıyş u nūş olmaz

*

Sen deĝil na‘tın ĥükümdar olsa..... Bize

Dönsün itsün taĥt-ı Osmān cülusun

139.³¹⁰

Velehu

Mefā‘lün / Mefā‘lün / Mefā‘lün / Mefā‘lün

Hezār-ahbāb olan ehl-i televvünden vefā gelmez

Bu gülşenden meşām-ı şevķa būya āşinā gelmez

Ziĥām-ı ārzū ĥün-ābe-i ĥasret keder virmez

Anuñ çün ĥayli demlerdir payām-ı dil-rübā gelmez

³⁰⁶ 72 R.P./77 K.R.

³⁰⁷ ĥulle: çille R.P.

³⁰⁸ Maĥmūrān-ı: mey-hvārān-ı R.P.

³⁰⁹ Bu beyitten sonra divanda bir beyit daha var.

“Ķayāl it nisbet-i rengīn-ı ĥüsnü ‘aşķı vaķt ile Şadā-yı āteşīn bülbülüne gül gibi ĝuş olmaz” (R.P.)(K.R.)

³¹⁰ 75 R.P./79 K.R.

Yā dest-āvīz-i nāzişdir yā dāğ-ı tāze-i renciş
Tehī berk ü nevā-gūy-ı dil-ārādan şabā gelmez

Döner tül-i emelle vaż‘ı gitdikce resene-tābe
Hayatından ta ‘ablae pīr-i şad-sāle ğinā gelmez

Bu şeşdir gāh-ı³¹¹ dehriñ Ka‘beteyn-i mihr ü mähından
Gelür şad gūne naqşı ama mūafıķ³¹² müdd‘ā gelmez³¹³

Ser-i hem-meşreb-i derd-keşān-ı bezm-i ḥasretle
Mezāk-ı arzūya hoş gelür lākin şafā gelmez

Gelür misli dem cān-baḥş-ı ‘İsā siḥr-i Ḥārṭuñ
Lebüñ çeşmüñ gibi siḥr-āferin şīrīn-edā gelmez

Tekellüf itme Rāğıb imtiḥān-ı ehl-i da‘vīde³¹⁴
Miḥekk-i i‘tināya kalb-i erbāb-ı riyā gelmez

56a

140.³¹⁵

Velehu

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘lün

Maṭlabuñ züill maḥlūka müdārā virmez
Viren Allāh’dır ey dil beg ü pāşā virmez

Bir teccelī idi Mūsā’ya da kim el virdi
Şecer-i Ṭūr hemīşe yed-i beyzā virmez

Bilürem ‘aşqdan āzādeliğe ‘aşıksın
Saña bu ruḥşatı ammā dil-i şeydā virmez³¹⁶

Feyzi yoķdur ne ķadar olsa da zībā taķlīd
Gül-bin-i bāğ-ı muşavver gül-i büyā virmez

³¹¹ Gāh: dergāh K.R.

³¹² Mūafıķ: bevefk-i K.R

³¹³ Bu beyit (R.P.) de yok.(K.R.) de var.

³¹⁴ Da‘vīde: da‘a vāde R.P.

³¹⁵ 78 R.P./80 K.R.

³¹⁶ Bu beyitten sonra bir beyit daha var.

“Āb-yārī sirişķ olmasa serzeb olmaz
Meyve-i ḥvāhişe her ḥuşķ temennā virmez” K.R.

Zaḥım-ı tîğ u tîre germese gögsün miğfer
Başı üzre yi ri şücā ‘ān aña bī-cā virmez³¹⁷

Yine hüşyārılığa em leb-i sākīden olur
Saña bu neşveyi Rāğīb mül ü şahbā virmez

141.³¹⁸

Velehu

Mef‘ülü / Fā‘ilātü / Mefā‘lū / Fā‘ilün

Peyğam-ı pūç-ı vaş l ile dil-şād olur muyuz
Kūh-ı ğamz-ı nesīm ile be-rbād olur muyuz

Tā bilmedikce kayd-ı rehādan ḥalāşımız
Mağrūr-ı dām-ı şīve-i şayyād olur muyuz

Olsağ hezār zaḥım ile me’yūs-ı ‘āfiyet
Memnūn-ı luṭf-ı merhem-i ḥussādd olur muyuz

Sāmān-ı sūz-ı ḥarmen-i şabr olsa da sitem
Hengām-ı germ-i şu‘le-i feryād olur muyuz

Olduğ ḥārab-ı dehr kadar Hızırī eylese
Ta‘mīre nāmzed meger ābād olur muyuz

Bir ḥaṭṭı dil-keş kalem-i şuni‘-ı görmüşüz
Ḥayrān-ı naqş-ḥāne-i Behzād olur muyuz

Çıkmağda cerr ü celbe kerāmetlerü n şoñı
Rāğīb firīb-i ḥurde-i zühhād olur muyuz

56b

142.³¹⁹

Velehu

Mefā‘lūn / Mefā‘lūn / Mefā‘lūn / Mefā‘lūn

³¹⁷ Bu beyitten sonra bir beyit daha var.

“Mū-şikāfān ne kadar itse de kıl ü kālī
Nüşa-i ḥaṭṭıñāRāğīb gibi ma’na virmez” K.R

³¹⁸ 80 R.P./81 K.R.

³¹⁹ 81 R.P./82 K.R.

Nigāhım gül- be çeşm-i hasret-i dīdārdır sensiz

Şaf-ı müjgānlarım hār-ı ser-i dīvārdır sensiz

Şeb-i firqat tecellī zār-ı hasretdir hayālūñle

Nihāl-i medd-i āhım naḥl-i āteş-bārdır sensiz

Şerer şebnem gül āteş serv ser-keş şu'le sūnbül dūd

Ser-ā-pāy-ı gülistān 'āyn-ı āteş-zārdır sensiz

İder hūn girye dāğ u cāme-i nīlīde mātem āh

'Aceb tāb-ı teb-i firqatle dil bīmārdır sensiz

Ser-ā- ser şöyle seyr āheng-i feryād ü nevā-sāzım

Gülü ney üstühvān-ı sīne mūsikārdır sensiz

Degil ārām-ı rāḥat zindegi düşvār olur cānā

Ten-i bī-tābıma rūḥ-ı revānım bārdır sensiz

Nigeh çeşmimde neşter her nefes sīnemde bir ḥançer

Muḥaşşal Rāğıb 'ömrüm ḥayāt āzārdır sensiz

143.³²⁰

Velehu

Mefā'ilün / Fe'ilātün / Mefā'ilün/ Fe'ilün

Ne қаşr-ı dil-keş-i gülşen ne şahn-ı bāğ ararız

Şu tengnāda hemān kūşe-i firāğ ararız

Olup meşām-ı hezār ārız u zükkām-ı vişāl

Henüz şemīm-i gül-i kāme biz dimāğ ararız

Rızay-ı ḥükm-i kazāda muvafıķız ammā

Biraz da mezheb-i inşāfda mesāğ ararız

Delil-i 'aqlī idüb reh-nümā-yı ḥazret-i dost

Fürüg-ı mihr-i yāķub³²¹-ı māhdan çerāğ ararız

Zemīn-i sīne-i gāvişde nük-ı tīşe-i āh

³²⁰ 83 R.P./83 K.R.

³²¹ Yāķub: yāķut R.P.

Sezā-yı kīse-i taḥsīn naḳd-i dāğ ararız

Vüfūr-ı himmet ile Hızır-ı gümrehān olalım

Niçün bu vādī-i ḥayretde biz sürāğ ararız

57a

144.³²²

Velehu

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fa‘lün

Lisān-ı ḥāl gibi nuḳḳ-ı ḥoş-edā olmaz

Ḥuşül-ı kām-ı dile böyle bir recā olmaz

O tünd-ḥū güzele ‘arz-ı müdde ‘ā olmaz

Eğer olursa da ta‘bīr-i āşinā olmaz

Bize ma ‘in ü meded-res şu baḥr-ı ḥayretde

Ḥüdā olursa olur yoḥsa na-Ḥüdā olmaz

Ṭarīḳ-ı ‘aşḳda herkes imām-ı sünnetdir

Bu yolda şöhret ile kimse muḳtedā olmaz

Giden yolunda yorulmaz meseldir evvelden

Hiç istiḳāmete mānend bir ‘aşā olmaz

O nev-nihālden itme ümmīd-i meyve –i kām

Bu ḥām dā‘iyeye düşme Rāğıbā olmaz

145.³²³

Velehu

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

Muzaffer vaḳt-i fırşatda ‘adūdan intiḳām almaz

Mürüvvet-mend olan nā-kāmī-i düşmenle kām almaz

Şaḳın ey herze tāz-ı nev-süvār-ı eşheb-i devlet

Çıkar elden ‘ināniñ tevsen naḥvet licām almaz

Çep-endāzī-ı çarḥ-ı dünı itdim ben de imzā kim

³²² 84R.P./84 K.R.

³²³ 79 R.P./85 K.R.

Nigīnüñ naqşı ma ‘kūs olmasa cevherle kām almaz

Gören ham-geşte qadd-i māhı mihrüñ imtinānından

Degil deryūze erbāb-ı keremden zerre vām almaz

Libās-ı nev-be-nevle ey olan ārāyişe ma’il

Kemālūñden haber vir kimse senden iḥtişam almaz³²⁴

Niçe memnūn dest-āvīz-i luḫf olsun ṭabī ‘at kim

Ḥayāl-i imtinān eyler aḥibbādan selām almaz

Dil-i pür-ḥūnunu hem sāğar u hem mey bilür Rāğīb

Ḥüdā’yī mset olan mānend-i lāle dest cām almaz

57b

146.³²⁵

Velehu

Mefā’ılün / Mefā’ılün / Mefā’ılün / Mefā’ılün

Gül-i ra’nāsı bezmüñ sāğar-ı şahbā yirin ṭutmaz

Her āteş ṭāb-ı mihr-i ṭārem-i vālā yirin ṭutmaz³²⁶

Fürüg-ı ḥūsne baq şıyt-ı bülend-i ‘aşkı seyr eyle

Hezārān olsa gül bir bülbül-i şeydā yirin ṭutmaz

Olur bu şubḥa dek ol bām-dād-ı ḥaşre dek sūzān

Fitil-i dāğ-ı ‘aşkın şem’i bezm- ārā yirin ṭutmaz

Behişt oldur mezāqın anda ādem eyleye icrā

Virilse Qayşa pehnā-yı cinān şahrā yirin ṭutmaz

Ḥüdā göstereñ ṭūfān-ı eşkim qalsa cūşişden

Ḡubār-ı ğam ṭutar dil ‘ālemin deryā yirin ṭutmaz

Şehīd-i nāzı ḥākinde o şūḥ-ı nāzik endāmuñ

Olusa nūrdan serv ol qadd-i bālā yirin ṭutmaz

³²⁴ Bu beyit divanda 6.beyit olarak geçmiş. (R.P)(K.R)
ārāyiş: ālāyiş R.P.

³²⁵ 85 R.P./86 K.R.

³²⁶ ṭārem-i: ṭāüm-ı R.P.

Misāl-i haşv mışra ‘feyzi yoğdur her teng zarfın
 Ȓutar yir geçse şadra Rāğıb’ın ammā yirin Ȓutmaz

147.³²⁷

Velehu

Mef‘ülü / Fā‘ilätü / Mefā‘lü / Fā‘ilün

Olmuş sirişte māye-i gamla hamīrimiz
 Perverde-i tennūr-ı elemdir faȒirimiz

Olduğsa bī nevā hele me’ mün-ı āfetiz
 Yoğdur yanārsa ‘ālem içinde haşırimiz

Eyler gül-āb sūziş-i haşretle gülleri
 Bir nağme itse bülbül-i āteş şafirimiz

Biz himmet-i bülend ile kim ‘arş-ı pāyeyüz
 İtmez kabasın aȒlas-ı çarğ en hağırimiz

Sāmān-ı ‘ağl u fikr-i dili aldı cevı ile
 Virdi harābe mülketi hayfā emirmiz

Evvel girift-i zülf idi dil şimdi bend-i haȒ
 Kāfirden özge kāfire düşdi esīrimiz

Rāğıb şüver-i nüvīs-i kıyāmet kadān olup
 Āvāz-ı şūra³²⁸ hande zenāndır şarīrimiz

58a

148.³²⁹

Velehu

Mef‘ülü / Fā‘ilätü / Mefā‘lü / Fā‘ilün

Harf-i niyāz ehl-i muğabbet ses istemez
 Rāz-ı derün-ı ‘aşığa mağrem kes istemez

Mānend-i āfitāb yeter perçem-i ³³⁰siyāh

³²⁷ 86 R.P./87 K.R.

³²⁸ şūra: şüvere R.P.

³²⁹ 87 R.P./88 K.R.

³³⁰ Perçem-i: çeşm-i pür R.P.

Muğ peçe kâne³³¹ tarz-ı Cezâ'ir³³² fes istemez

Tār-ı nigāhı bendeḥaṭṭ-ı taze resgiran

Rūy-ı nigāhı āyīne-veş emles istemez

Menfûrıdır mûğāyir ṭab'ı her ādemüñ

Kim keslik itse kendüye de nā-kes istemez

Koymaz raḳīb deyü sirişti derinde yār

Çārüb iderse rişini de özkes istemez

Bülbül-i semender-i āteşi güldür bu gülşenüñ

Ṭarīḥ-ı esās-ı ḥānesi ḥar u ḥaş istemez

Tāb-āver olmuyor o perī-çehre Rāğıbā

Buldan ziyāde sūzīşi besdır bes istemez

149.³³³

Fā'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün

Kimse cem'iyet-i esbābı ser-a-ser bulamaz

Cām-ı billūr bulursa mey-i aḥmer bulamaz

Mis'al mihr-i ile geşt itse felek dünyāyı

Bir daḥi sencileyin māh-ı münevver bulamaz

Müzdaḥim³³⁴ gāh-ı ğumüm oldu derūnum o kadar

Gelse şādī vü ṭarab ḥātırıma yer bulamaz

Olmayan māye-i feyz-i ezeliden sī-rāb

Āb-ı Hızır niye Hızır olsa da rehber bulamaz

Ṭāl i 'i mihre müşādif görünür ṭal'at-ı yār

Şöhret-i ḥüsni bu revnaḳda güzeller bulamaz³³⁵

İster ammā leb ü dendānuñı vaşf eyleye yār

³³¹ Muğ peçe kâne: buğbeçeğāna K.R.

³³² Cezā'ir: Cezāyir R.P.

³³³ 82 R.P./90 K.R.

³³⁴ Müzdaḥim: Müzd-iḥüm R.P.

³³⁵ Bu beyit divanda 6.beyit olarak geçmiş(R.P.)(K.R.)

Bahr-ı endīşede herkes dūr ü gevher bulamaz

Sen bulursun yine Rāğīb gibi şeydā ammā

O seniñ gibi cefā-pīşe sitem-ger bulamaz

58b

150.³³⁶

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

Olmadıçça tā güsiste rişte-i medd-i nefes

Gevher-i maqşūduna ğavvaş olur mı dest-res

Şevk-i rāh-ı Ka‘be-i kūyuñla germ-efġān olub

Nāle-i dil oldı pīş-āheng feryād-ı ceres

Ver firāğ-ı bāli her çend olsa da bī-bāl ü per

Qayd-ı āb u dāneden āzādedir murġ-ı qafes

Rişte-i tül-ı emel ser-bend-i zülf-i yārdır

Düşme sevdā-yı rehāye ey gönül ümmīdi kes

İmtiyāz-ı nīk ü bed olmaz ser-i āzādede

Sāye-i³³⁷ bāl-i hümā farkında yā perr-i meges

Bār-ı düş-ı hürmet eyler kim görürse hum gibi

Mest-i bā-temkīne rehzen mi olur havf -ı ‘ases

Cām-ı ser-şār-ı hevāniñ hoşdur ammā neşvesi

Derd-i serdir çün humarı eyleme Rāğīb heves

151.³³⁸

Velehu

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün

Esīr-i renc ü ‘anā ehl-i cāh u devlet imiş

O qadar devleti kim bilmedik qanā‘at imiş

Belā-yı şoġbet-i ebnā-yı cinsi bildiridi

Behiştī ādeme kim kūşe-i ferāğat imiş

³³⁶ 92 R.P./91 K.R

³³⁷ Sāye-i: sālei R.P.

³³⁸ 93 R.P./92 K.R.

Sühan-şinās oluyur kim ki bī-vefā olsa
Meğer zamānda ğaddārlık zerafet imiş

Muķābil āyinedir yek-digere sāde-ruḥān
O şuḥ-ı hem iden āşüfte-dil bir āfet imiş

Zuhūr-ı fitne-i ḥaṭ idi mev ‘id-i vuşlat
Ġarāz bilindi ki nezdīkī-i kıyāmet imiş

O kendi ḥüsnüne meftün imiş ḥaṭā itdün
Muḥabbet ol büte müstelzim-i rekābet imiş

Şafā-yı ṭab‘ı başīrīden añladım Rāġıb
Cihāne kim-nazarı mūcib-i başīret imiş

59a

152.³³⁹

Velehu

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

Dāġ-ı ‘aşkuñ sīne-i āzāde bī-bā-kāne baş
Sikke-i sultān-ı ḥüsnüñdür meded şāhāne baş

El virürse bir daḥi pādāşī-i şevk u ṭarab
Ayaġuñ meclisde denk al sākīyā rindāne baş

Tīr-i³⁴⁰ ṭa‘n-ı daḥle itme vaż ‘-ı aġyārı hedef
Var benān-ı i‘tirāzı şīve-i cānāne baş

Herze sevdā-yı metā‘ı şöhret itmez bunda sūd
Naşş-ı tamaġāyı kabulü kāle-i ‘irfāne baş

Ey ḥayāl-i yār yā başmazsuñ ḳadem rüy-ı dile
Sir-i deryā şüretinde dide-i giryāne baş

Dūd-mān-ı zühdi ḳıl ḥasretle ḥākister-nişīn

³³⁹ 97 R.P./96 K.R.

³⁴⁰ Tīr-i:yeter R.P

Bāğruña ol tıfl-ı âteş hūyı yāne yāne baş

Çıkmasun nāmuñ felekde Rāğıb ol meh-rū ile

Mühr-i mihr-i dil-güdāzı nāme-i ketmāne baş

153.³⁴¹

Velehu

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

Hadeng-i ta‘n-ı ağıyar ile şānma derd-i ser çekmiş

Göñül suhte-i eyyām-āşinādır çilleler çekmiş

Küdüretten nola kalsa tehī humhāne-i gerdün

Ki yokdur bezm-i gam rıtl-ı girānın ben kadar çekmiş

Hüveydā şüret-i hattıuñ mıdır mir’at-ı rüyuñla

‘Aceb dūd-ı dil-i ‘aşık mıdır āh-ı³⁴² seher çekmiş

Teħammül idemez bār-ı girān-ı minneti insān

Çekenler ħarmeniştir ħāric-i tavk-ı beşer çekmiş

Söz olmaz cezbe-i dil-keş-edā-yı şeyh-i mekkāre

Kerāmet ‘āleminde tekyeye dūn bir püser çekmiş

Cihānda görmedim bir vefk-ı dil bir kām-yāb olmuş

Kimi gördümse hemyān-ı taşavvurdan zarar çekmiş

Felekde hāle gördüm ħurş-ı mehden dāğ-ber-dildir

Bu şeb var ise Rāğıb sīneye bir sīm-ber çekmiş

59b

154.³⁴³

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

Yatur medhūş ol āfet tāb-ı müjgānuñ şarāb almış

Gözünde ħalmamış sāmān-ı fitne düzd-i h^vāb almış

Çırāğān oldu gülşen şu‘le-i āvize bülbül den

Dehān-ı ħoncedendir h^vāb³⁴⁴ iken bū-yı gül-āb almış

³⁴¹ 95 R.P./93 K.R.

³⁴² āh-ı:rāh-ı R.P

³⁴³ 94 R.P./94 K.R.

Hüveydâ çeşm-i giryânımda baksañ kañğı³⁴⁵ cânibden
Hayâlüñdür o ser-keş serv kim etrâfin âb almış

Bakın maḥbūblar şermendeldirer kendi ‘aksinden
Ruhundan ol kadar âyîneler reng-i ḥicâb almış

Dimiş bî-çarelikdir çâre-i ‘aşk ol ṭabib-i nâz
Marîz-i bister-i ḥasret bu gün şâfî-cevâb almış

Ḥarâb erkân-ı ḥüsni lîk ber-pâ ṭâk-ı ebrûsı
‘Aceb miḥrâb imiş feyz-i du‘â-yı müstecâb almış

Yed-i beyzâ-yı i‘câza ‘aceb mi pençe-i³⁴⁶ tâb olsa
Fürûğ-ı sâ‘idüñden pençe-i hürşid-i tâb³⁴⁷ almış

Kumâş-ı rûy-ı dest-i vaşlıña ḥ^vâhân iken Râğıb
Varup çîn-i cebînüñden metâ‘ı pîc ü tâb almış

155.³⁴⁸

Velehu

Mefâ‘lün / Mefâ‘lün / Mefâ‘lün / Mefâ‘lün

İdüb pîçide zülfün ḥâl-i ‘anber-fâme uydurmuş
Sevâd-ı mülk-i ḥüsñün mâh-rüyum şâme uydurmuş³⁴⁹

Tekellüf –ber-ṭaraf bir başka vâdî eylemiş peydâ
Kabâ-yı sebzın ol serv-i revân endâme uydurmuş

Ne minnetler idüb bād-ı şabâdan nâzlar çekmiş
Perîşânlıkda zülfün tâ dil-i nâ-kâme uydurmuş

Değil tedbîr ile bir ferd kâbil maḥv ü isbâta
Suṭür nüşḥa-i takdire kimdir ḥâme uydurmuş

‘Aceb mi peyrev-i ebnâ-yı dehr olmuş ise Râğıb

³⁴⁴ Hevâb: der-hevâb K.R

³⁴⁵ Kañğı: her ne K.R

³⁴⁶ Pençe-i: nice R.P

³⁴⁷ Tâb:nâb R.P

³⁴⁸ 96 R.P./95 K.R.

³⁴⁹ Sevâd-ı:Şivîd-i,mâh-rüyum: mâh-dîm-i R.P

O da vādī vü reftārın baķup eyyāma uydurmuş

60a

156.³⁵⁰

Maħlaşnāme-i Cenāb-ı Seyyid Pertev Efendi

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

Kār- fermā-yı ķader-kār-geh-i ķudretde

İtdi bu gevher-i tābāna beni rūşen-ger

Necm-i sākıb nüh-gühr māh-ı sa‘ādet Pertev

Ufķ-ı ma‘rifet-i mihr-i münir-i hāver

Gerçi pākize sirişt āyine-i şafvetini

Minnet-i şayķal-ı rūşen-ger ider reng-āver

Lik hūrşid ü mehe bā‘is-i rif‘at Pertev

Şeref şoħbet-i şām ile füyüzā-ıt seher

Nām-ı nūr ile mülakķabdı semādan zātı

Böyle sebt itmiş idi şānını menşī-i ķader

Şarf idüp muķaderetin eyledi çün hūsn-i sülük

İtdi teslim-i rızā içre ferā cān u ser

Güş-ı hūşını o şarf eyledi dürr-i sūħana

Bārekallāh ne deryā-dil-i pākize-hüner³⁵¹

Bildi ķadr-i himem ü terbiyet-i ehl-i dili

Āferin himmet-i vālāsına kim aldı nazār

Oldu engüşt-nümā şöhre-i seher ü emşār

Gün-be-gün māh-şıfat oldu çü Pertev-āver

Ola mümtāz diyü maħlāş ile her eseri

Didi üstādı olan Neş’et-i kemter aħķar

Maħlāş-ı ma‘rifetiñ ola Muhammed Pertev

³⁵⁰ 7 N.D.

³⁵¹ Hüner: Güher N.D.

Güş idenler ola meymûn u mübârek diyeler

Eser-i eslâfa sülûk eylemege sa'y ile

Yâd ola hayır ile nâm u eseriñ tâ maşer

Saña sermâye-i devlet şeh-i kevseyn vaşfi

Na'tıdır Hüsrev-i ma'nâ serîne tâc-efser

El-ğazer zerre kadar alma lisâna hicvi

Şakın ey nûr-ı başa çeşm-i dili kör eyler

60b

Nef'i-i mu'cize-gû ile Fehîm'e nazâr it

Gör ser-encâmların kim saña 'ibret bu yeter

Himmat-i hazret-i pirân ile nâmiñ şâniñ

Ola ser-levha-i divâneçe-i erbâb-ı hüner

Olasın mâ-ğaşalı cümle-i âmâliñde

Feyz-i tevfiği ile luğf-ı Hudâya mazhar

Yazalar nüh-varağ-ı mecma'a-i eflâke

Kilk-i zerle şeb ü rûz her eserin şems ü kamer³⁵²

157.³⁵³

Sâkıname

Mef'ûlü / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

Sâkı getür o sâğarı kim 'ağs-i âfitâb

Âsâr-ı feyz-i cur'asıdır tâb-ı mehtâb

Nüş eylemege tâ ola gerdün-ı kubâb

Seyl-i sirişk girye-i mestâneme habâb

Rıdvân görünce mest beni ide fetḥ-i bâb

Ḥürî humâr-ı çeşmimle mest ola harâb

Sîrâb-ı şevk añılacak bizi neşve-yâb

Dil-teşnegî-i hasret ide Kevser-i şarâb

İdem bulunca mestligile ben müsâ'ade

Mi'ât-ı dilde şüret-i cânân müşâhade

³⁵² Şems ü kamer: tâ maşer N.D.

³⁵³ 26 N.D.

Sākī humār-ı derd-i ğama olmuşam esİR
 Āzād idüp bu uluñu ecr ü sevāba gir
 Bir feyz-i ‘aşk ya‘ni bize bir piyāle vir
 Sen ol ‘azİZ bāşıñ için baña dest-gİR
 Nüş eyleyince ‘ālem-i bālā olub zamİR
 Şems-i haıat ile ola māh-ı dil münir
 Bahtım civān u ‘aklım ola sāl-hūrde pİR
 Derd ü belādan etmiyeyim bir daı nefİR
 Şāhā kemāl-i lufuñ ile eyle gel kerm
 Dūnyā gözüyle şāhid-i maşūdumu görem

61a

Sākī o bezm-i hāşda eyle bizi be-kām
 Hāşān-ı Ha bezm-i girmeye ‘avām
 Ol cāmdan ki cām-ı dili mest ide mūdām
 Şürbi helāl ve tevbesi belki ola harām
 Allāh için meded meded ey şūh-ı hoş-hırām
 Maħrūm-ı luuf itme beni saña bu recām
 Kām-ı dü-kevn terki baña ba‘d-ezİN merām
 Zemzemle şun la‘lin eyle bir cemāne cām³⁵⁴
 Hāhiş-ger oldugum keremi eyle gel baña
 Serr-ı zamİR-i keşf ideyim mū-be-mū saña

Sākī sebū u cām u şürāhi ve rāh-ı rūh
 Gül-zār u bezm-i sāz-ı nevā senc-i pür-fütūh
 Sādī vü şevk derd ü humār dem-i şabūh
 Cümle rūmūz-ı nūkte-i ‘aşk ey enīs ü rūh
 Hāşā ki meyle ola dile feyz ile fütūh
 Ğayr-ı şarāb-ı la‘l leb-i ‘ömr-baħş-ı rūh
 Şahbā-yı nāb Kevser ide hātıra sūnūh
 Olsun hezār kerre bize tevbe-i naşūh
 Hep mācerāmı neyleyeyim eyledim ‘ayān
 Hayfā dirİĝ-i sırr-ı dilim olmadı nihān

³⁵⁴ Cām: cem N.D.

Sākī getir o rāhı ki rūh-ı revān ola
 Mestānesi serkū-yı cānān yol bula³⁵⁵
 Deryūzgī-i dergehī fahr-ı şehān ola
 Meyhānesi deri ile dāru'l-amān ola
 Yek çatre cur'asına bahā dü-cihān ola
 Kim nūş iderse husrev-i şāhib-zamān ola
 Na'l-i semendi māh-ı nev-i āsumān ola
 İqbāl ü tāt ü devleti de cāvidān ola
 Sākī bu söz ü sāzımızı itmeye çü gūş
 Neş'et bu güft-gū-yı 'abes tābekey hamuş

61b

158.³⁵⁶

Meşķ ü Sūhan Kaşdıyla Nuţuk Buyurdıkları Kaşide-i Garrādır

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

Feyzın yem-i keremden alır lü lü-i 'Aden
 Gevher mi her o çatre ki reşk-i şehāb olur
 Her şem'-i bezm-i şu'lesiniñ düdesi degil
 Ecsād-ı rūh-ı ma'nī-i ümmü'l- kitāb olur³⁵⁷
 Her seng-pāre la'l-i Bedhāşān olur velī³⁵⁸
 Pertev pezīr-i terbiyet āfitāb olur
 Ehl-i sūhan ki tab'ı ola kulzüm-i hüner
 Vādi-i ye's-i dehr-i denīde serāb olur
 İllā meger ki sevķ ide bir bāb-ı devlete
 Tefvīķ-i Hızırı yāver olsa da feyz-yāb olur
 Ez-cümle tīre-rūz biri bende-i haķīr
 Nāmı şumār-ı ehl-i sūhandan hesāb olur
 Sengīn güher ki kerem-i harīdārı olmaya³⁵⁹

³⁵⁵ Bu dize divanda farklı verilmiş. "Mestānesi muķīm-i sarāy-ı cihān ola"

³⁵⁶ 18 N.D.

³⁵⁷ Ma 'nī-i: ma 'nā N.D.

³⁵⁸ Velī:[] N.D.

Kibrît-i aḥmer olsa da hiçden ḥesâb olur
 Ümmîd-vâr-ı luṭf-ı Ḥudâyım ki ba'd ez-in
 Devlet-serây-ı her dü-cihân fetḫi-i bâb olur
 Zirâ ki bir yem-i himem ü menba' kerem
 'Âlem bilir ki zâtı ne devlet-me'âb olur
 İtdi nigâh-ı luṭfi bizi ḥâkdan refî '
 Seyr it havâda zerreleri âfitâb olur
 Her bir nigâh-ı rahmı nice devlet-âferîn
 Her nazarasında kâm-ı cihân iktisâb olur
 Sîrâb-hân-ı³⁶⁰ luṭf u kerem olmadır hemân
 Böyle veliyy-i ni'mete kim intisâb olur
 Engüş-i Mîke'il ile hem-dest-i ḥâmesi
 Erzaḫ-ı genc anıñ ile feth-i bâb olur
 Câh-ı celâl-i nâm-ı şerîfini yâd idem
 Ḥavf eylerem nisân³⁶¹ edebden 'itâb olur
 Zât-ı refî'i devlete-i sermâye-i³⁶² şeref
 Şad-âferîn şânı ne 'âli-cenâb olur
62a
 Güş eyledim ki menkıbet ü maḥmdetlerin
 Yek noḫta sırrı keşf oluna sad-kitâb olur
 Bir baḫr bî-kerân hünerdir geḫrle pür
 Deryâ-yı heft ṭab'im nisbet habâb olur³⁶³
 Fazl-ı velyy-i ni'metim 'ünvânına nazar
 Ruḫsâr-ı şerm üzre olan ḫatere-âb olur

³⁵⁹ Olmaya: olmayan N.D. Bu beyit divanda 5. beyittir.

³⁶⁰ Sîrâb -hân-ı luṭf: sîrâb-ı luṭf-hân N.D.

³⁶¹ Nisân: ki bâb-ı N.D.

³⁶² Semâye-i: der-i mâye-i N.D.

³⁶³ Bu beyit divanda yok.

Bir şem‘i şu‘le-âş-ı hünerdir ki fikreti
Pervānesi seher ile şām-āfitāb olur

Mihr-i münīr-i re‘yine nisbet afendimin
Zerre dinürse rüy-ı edeb bī-ħicāb olur

İz ‘ān idince rütbe-i fażl u belāğatin
‘Ārz-ı kaşīde hey ne ‘aceb nā-şavāb olur

Mağrur olup da ħulķ-ı kerīm mürüvvete
Ümmīd-i ‘afv-ı ħazrt-i devlet-me‘āb olur

Neş‘et mediħ-i şānı yeter ‘acizin āşikār
Besdir du‘a-yı devlete ġayrı şitāb olur

Eşķ-i niyāz-ı meşk-i du‘a ile ħatm kıl
Encām-ı meclis-i süħan ‘ūd u gül-āb olur

Tā kim bu ħayme-ġāh-ı felek-i lāciverd-fām
Āmed şüd ile müzdeħim-i şeyħ ü şāb olur

Ĥayır du‘a-yı devleti ħalka penāh ola
Bī-şekk ü ³⁶⁴ reyb kim bu du‘a müstecāb olur

62b

159.³⁶⁵

Mu‘aşşer

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

Fürķatüñle ey perī ħālim perīşān oldu gel
Başıma teng oldu ‘ālem çāh-ı zindān oldu gel
Ĥanumānım sensiz ey meh beytü’l-ħazān oldu gel
Pādişāhim mülket-i dil yandı vīrān oldu gel
Seyl-i eşķimle dü-çeşmim ‘ayn-ı tūfān oldu gel
Ĥün-ı dil çıkdı gözümde eşķim āl ħan oldu gel
‘Ālemi ġarķ eyledi deryā-yı ummān oldu gel
Ĥātırım maħzūn ve kārım zār u efġān oldu gel

³⁶⁴ Bī-şekk ü: bī-şekk-i N.D.

³⁶⁵ 1 N.D.

Bu esîr-i derd-i hasret rahma şâyân oldu gel
Merhamet-kârım efendimim vaqt-i ihsân oldu gel

Ey meh-i nâ-mihribânım hayli müddet gelmediñ
Terk idüp ben bendeñi ey bî-mürüvvet gelmediñ
Kimler ile eylediñ nev-tarh-ı ‘işret gelmediñ
Eyledin bîgânelerle germ-i ülfet gelmediñ
Dādḥāyan³⁶⁶ eyleyüp luṭf u mürüvvet gelmediñ
Hāy zālīm eyledim biñ kerre da‘vet eyledin³⁶⁷
Ben ḳuluna eyleyüp hiç rahm u şefḳat gelmediñ
Eylediñ peymān-şikest yok mu fütüvvet gelmediñ
Mümkin iken şevk ü sādī ile şuhbet gelmediñ
Şimdi aḥvālīm efendim pek perīşān oldu gel

Ol zamān kim şem‘-i bezm-i ḥazret-i yāran idik
Reşḳ-i bezm Bayḳara bir meclise ser-hān idik
Gülsitān-ı ‘iyy ü şevḳle bülbül-i hoş-hān idik
Devlet-i aḥbābımızla ‘āleme sultān idik
Cümleye fermān-revā bir şāḥib-i dīvān idik
Pīşvā-yı ‘ārifān ser-mezheb-i rindān idik³⁶⁸

³⁶⁶ Dādḥāyan: jājhāya N.D.

³⁶⁷ Eylediñ: gelmediñ N.D.

³⁶⁸ Mecmuada devamı yok.

“Cism-i aḥbāba ḥayāt-ı cāvidān-ı cān idik
Sāḳī-i şaḥba-yı şevḳ-iḥazret-i rindān idik

Şānımız dünyā bilir bir şöhre-i devrān idik
Bir sorar yoḳ şimdi ‘ālem başḳa devrān oldu gel

Mevsim-i ‘ıyy u ṭarabdır irdi faşl-ı nev-bahār
Ḳıldı yarān-ı şafā gül geşt-i ‘azm-i mürḡ-zār

Gül-zārı ile herkes andelīb-i kāmḳār
Men gārib āvāre dil-süz u derūnum dāḡ-dār

Derd ü dāḡ-ı ḥasret ile şaḥn-ı sīnem lāle-zār
Oldu çeşmim ‘aynı ile iki ḥūnīn cūybār

Ḥūn-ı dilden bir bir açılmış şüküfe bī-şumār
Mürḡ-i cān şāh-ı ye’sde bülbül-i şeydā vü zār

Kendi bāḡındır temāşā eyle gel ey yādigar
Şerḥa eyle dāḡıla sīnem gülistān oldu gel

Ey sitemḳār u cefā-cü merḥametsiz dil-rübā
Ḥāk-i pāyiñ dīde-i ḡam dīdemizde tūtiya

63a

Tetimme³⁶⁹ 160.³⁷⁰*Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün*

Derd-i hicriñ cāna geçdi oldu ‘aqlım tār u mār

Hāk-i rāh oldum yolunda ‘aşkıñ itdi cāna kār

Men iraqdan gelmişem ḥasret ile ḥayrān u zār

Ey cemālin (1) Eyzān irmedin (2)³⁷¹

Hey nice dem fūrḳatinle bāşmışam bağırıma taş

Sīne sūzān dīde giryān ağıdup ḳan ile baş

Etmışem rāh-ı muḥabbetde fedā cān ile bāş

Eyzān³⁷²

Ey imām-ı enbiyā vü şāh-ı peygamber sipāh

Gül yüzüñden ḳıl münevver ḳoyma meni rü-siyāh

Mihr-i rüyuñ görmez isem ey dirīg āh vāh

Eyzān³⁷³

Ey Ḥabīballāh vallāh iştiyāḳım var saña

Mübtelāyım neyleyim ḥasret-keşm dīdārına

Ey Nebiyye’r-raḥme raḥmet ḳıl bu Neş’et kuluña

Hiçe şatdı bizi Yūsuf gibi ihvān-ı şafā

Men garībi itmesin bārī ferāmüş u fedā

Senden umman ey perī hiç zerrece mihr ü vefā

Līk nāçārem aniñçün eylerem luḫfun fedā

Neş’et’iñ bu rütbe bī-kes oldugun görse revā

Saña ḳaldı ancaḳ ümmīd ü vefā ey bī-vefā

Nev-civānsın ḳıl enīnimden ḥazer ey pür-cefā

Āh u zār-ı nālemizden ‘arş lerzān oldu gel

³⁶⁹ Mecmuada birinci bendi yok. Muḥammes-i Na ‘t-ı Şerīf

“Ey şehinşāh-ı rūsül ḳıl luḫf u iḥsān u kerem

Hāk-i pāy-ı devletiñe gelmişim yüzler sürem

Ya Rāsulallāh tarahḫum eyle vechiñi görem

Ey cemālin görmeden ḫüsnüne ḥayrān olduğum

İrmedin ‘ıyd-i vişāl-i ‘aşḳa ḳurbān olduğum” N.D.

³⁷⁰ 5 N.D.³⁷¹ Mecmuada tekrar eden dizeler yazılmamış.

“Ey cemālin görmeden ḫüsnüne ḥayran olduğum

İrmedin ‘ıyd-i vişāl-i ‘aşḳa ḳurbān olduğum” N.D.

³⁷² Mecmuada tekrar eden dizeler yazılmamış.

“Ey cemālin görmeden ḫüsnüne ḥayran olduğum

İrmedin ‘ıyd-i vişāl-i ‘aşḳa ḳurbān olduğum” N.D.

³⁷³ Mecmuada tekrar eden dizeler yazılmamış.

“Ey cemālin görmeden ḫüsnüne ḥayran olduğum

İrmedin ‘ıyd-i vişāl-i ‘aşḳa ḳurbān olduğum” N.D.

Ey cemālin görmeden hüsnüne hayrān olduğum
İrmedin ‘ıyd-i vişal-i ‘aşka kurbān olduğum

161.³⁷⁴

Mersiye-i Nūr-u Çeşmi Günin Hazreti İmām Hüseyn Radiyallahu ‘Anh

Mef‘ülü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

Ey çeşm uyan ağla İmām Hüseyn için
Ey cism-i cān ağla İmām Hüseyn için
Ey dil hemān ağla İmām Hüseyn için
Ey dīde kan ağla İmām Hüseyn için
Ey seyl-i hūn çağla İmām Hüseyn için³⁷⁵

63b

Ol nāzenin ki mehdini Cibrīl yel gāh gāh
Cünbān olurdu tā ide ārām hāb-gāh
Deryā-yı hūn içre şenāver olan o şāh³⁷⁶
Ey dide eyzān ey seyl³⁷⁷
Zānū-yı ‘arş sāye-i fahr-i peyāंबरān
Olmuşdu taht-gāh o sultāna bir zamān
Āğişte hūn u hāk-ı reh-i Kerbelā olan³⁷⁸

Eyzān

Neş’et gibi sūz-ı derūn ile eyle āh³⁷⁹

Ol sīne-kūb u rūz u şebān ile eyle āh³⁸⁰

³⁷⁴ 6 N.D.

³⁷⁵ Mecmuada 2. bent yok.

“Der-piş idüp de vākı ‘a-i Kerbelāyı sen
Yād eyle ehl-i beyte olan mācerāyı sen
Āl-i ‘abāya nāzil olan bu belāyı sen
Ey dīde kan ağla İmām Hüseyn için
Ey seyl-i hūn çağla İmām Hüseyn için” N.D.

³⁷⁶ Şāh: māh N.D.

³⁷⁷ Mecmuada tekrar eden dizeleri yazmamış.

“Ey dīde kan ağla İmām Hüseyn için
Ey seyl-i hūn çağla İmām Hüseyn için” N.D.

³⁷⁸ Mecmuada tekrar eden dizeleri yazmamış.

“Ey dīde kan ağla İmām Hüseyn için
Ey seyl-i hūn çağla İmām Hüseyn için” N.D.

³⁷⁹ Divanda bu bentten önce bir bent daha var. (Mecmuada 5. bent yok)

“Bir katre eşk-i şāh-ı şehīdān mātemi
Ġark-āb-ı baħr-ı rahmet ider cümle ‘alemi
Yād eyle Kerbelāda olan mātēm ü ğamı
“Ey dīde kan ağla İmām Hüseyn için
Ey seyl-i hūn çağla İmām Hüseyn için” N.D.

³⁸⁰ [] :vāh N.D.

Ṭufān-ı eşke garḫ ola çarḫ ile mihr ü mäh
 Ey dīde ḫan ağla İmām Hüseyin için
 Ey eşk-i³⁸¹ ḫün çağla İmām Hüseyin için

162.³⁸²

Muḫammes Söz-nākin

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

Bir ğarīb-i müstemendem bī-kesim āh el-meded
 Bir belā-keş ‘aşık-ı bī-çāreyem vāh el- meded
 Nāle vü āh u enīnem her seḫer-gāh el- meded
 Ey dirīgā ‘ācizem men yoḫ meded-ḫāh el-meded
 El- meded senden meded sulṭānım Allah el- meded

Ey penāh-ı çāre sāz-ı verd-mendān el- amān
 Ḥasta vü mecrūḫ-ı ‘aşḫa derdi dermān el-amān
 Sīne-i sūzān dil perīşān dīde giryān el-amān
 Dergehine düşmüşem üftān ü ḫızān el-amān
 El- meded senden meded sulṭānım Allah el- meded

64a

Güş ider yoḫ āh u zārım kime feryād eyleyem
 Raḫm ider yoḫ ḫālīme ben kime peydā eyleyem
 Ḥātır-ı maḫzūnumu bilmem nice şād eyleyem
 Tābekey ğamla bu cism ü cānı berbād eyleyem
 El- meded senden meded sulṭānım Allah el- meded

Nev-bahār-ı gülşen-i ümmīdim ola cāvidān
 Cilve-gāhım olsa şāh-ı gül-bün-i bāğ-ı cinān
 ‘Andelibem yine kārım rüz u şeb āh u fiğān
 Neş’et āsā derd-i dilden zār u giryānım hemān
 El- meded senden meded sulṭānım Allah el- meded

163.³⁸³

Muḫammes Der Taẓmīn-i Muşarra‘i Fuzūli

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

³⁸¹ Eşk-i: seyl-i N.D.

³⁸² 8 N.D.

³⁸³ 11 N.D.

Derd-i serdir devlet-i dāreyn olursa yārsız
 ‘Alemin hengāmesi maḥşer baña dildārsız
 Rūzgārım ḥārdır bülbül gibi gülzārsız
 Neylerim cān u cihānı yārsız aġyārsız
 Çün baña Cennet Cehennem görünür dīdārsız³⁸⁴

Her nefes bir āh-ı cāngāh-ı sümüm-ı cān-gūdāz
 Her zamān bir tāze ġam bir nev-belā-āşüb sāz
 Hem nefes³⁸⁵ her dem dile derd ü elem bir dil-nüvāz
 Her demi bir rüz rüstā-hīzden dūr u³⁸⁶ dırāz
 Vāy ḥāline o dem kim dil ḡala dildārsız

64b

Dūzaḡ-ı derd ü ġam dildār-ı sūzān olmasın
 Cūybār-ı Cennet-i dīdār ‘ummān olmasın
 ‘Arşa-ı ḡaşr ü belā pūr-şūr u eġgān olmasın
 Sīne sūzān dīde giryān dil perīşān olmasın
 Dīn ü īmān-ı muḡabbet ola mı ikrārsız
 Her zamān şūrīde bir divānenin devrānıdır
 Nev-be-nev cümle cihān bir ‘āşıḡın ḡayrānıdır
 Neş’et-i zārın bu demler mevsim-i eġgānıdır
 Muḡrib-i bezm-i muḡabbet bu dil-i nālānıdır
 Gülistān-ı ‘aşḡ ḡalmaz ‘andelīb-i zārsız

164.³⁸⁷

Muhammes Ḥasbiḡāl

Fā‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

Bezm-i vuşlatda ‘aceb hicr-keş-i yār oldum
 Nūrş-ı dārū-yı şifā-baḡş ile bīmār oldum
 Düşdüüm ol şāḡ-ı gülün dāmenine ḡār oldum
 Ğoncama jāle gibi neyleyeyim bār oldum
 Şabrı güç çāresi güç derde girifdār oldum

³⁸⁴ Didārsız: yārsız N.D.

³⁸⁵ Hem nefes: her nefes N.D.

³⁸⁶ Dūr u: rüz-ı N.D.

³⁸⁷ 12 N.D.

Kim arar k̄anıma girsen de begüm ben de senin
 Dil-i divānecigim yāvruçuğum ben de senin
 Cümle vārım ile cānım da senin ben de senin
 Şānına her ne düşerse ānı kıl ben de senin
 Merhamet eyle efendim hele nāçār oldum

65a

Müjde-i vuşlat olan şīrīn edādan geçdim
 Baña maḥşuş olan mihr ü vefādan geçdim
 Meclis-i ḥāş-ı şebistān-ı şafādan geçdim
 Nigeh-i merhamet ü luṭf u ‘aṭādan geçdim
 Bezm-i ‘aşkında hemān k̄anı’-i dīdār oldum

İltifātū ile akrānıma fā’iḳ degilim
 Gerçi kim tab’ı şerīfine mūvāfiḳ degilim
 Bilirim bendeñe sultānım lāyık degilim
 Kulunum anla efendim saña ‘āşık degilim
 Tövbe tövbe seni sevdimse güneh-kār oldum

Ġālibā mā’ il o şeh nāle vü efġānımıza
 Yoḥsa bilmem ‘acabā kaşdı mı var cānımıza
 Teşnedir ġamze-i ḥūnhār-ı hemān k̄anımıza
 Nice zālīm dimeyem ḥazret-i sultānımıza
 Neş’etā cān u cihāndan hele bīzār oldum

165.³⁸⁸

Muḥammes Taẓmīn Beyt-i Meşhūr

Mef’ülü / Fā’ilātü / Mefā’ilü / Fā’ilün

Maḥsūd-ı ‘arş-pāye-i vālā-yı himmetim
 Reşk-āver-i sürüş-ı semā ādemiyetim
 Ḥayret fezā-yı ḥalk-ı cihān ḥulḳ u ḥilḳatim
 Şarraf-ı dehr bilmez ise nola kıymetim
 Bir gevherim ki ḥāk-i siyāh içre ḳalmışım
 ‘Ālem-bahā-yı cān u cihān ḳadr ü i’tibār
 Gird ü kesād içre ‘aceb ḥār u ḥāksār

³⁸⁸ 10 N.D.

65b

Şehbender-i zamān u güher-senc-i rüzgār
Sarraḫ-ı eyzān bir gevher meger³⁸⁹

Deryā-yı nūr-ı felek felek āb-ı gevherim³⁹⁰
Bālā-terīn-i mertebet-i heft-ahterim
Dürr-i yetīm-i nüh-şādef-i baħr-i aħderim
Eyzān³⁹¹

Hey hey ne güft ü gū ve ne da‘vā ne mācerā³⁹²
Hey hey ne dāveri ve ne dārūna iştikā³⁹³
Neş’et hāmūş bes ne bu güftār-ı jājhā
Sarraḫ-ı dehr bilmez ise nola kıymetim
Bir gevherim ki hāk-i siyāh içre ҡalmışım

166.³⁹⁴

Muhammes Taẓmīn Mışr‘a Meşhūr

Mefā‘ılün / Mefā‘ılün / Mefā‘ılün / Mefā‘ılün

Bizim cevri-i felekden şükūh-ı bī-dādımız yoķdur³⁹⁵
‘Ādūdan hiç melāl-i hātır-ı nā-şādımız yoķdur
Şu kāfir baħt-ı bedden iştikā mu‘tādımız yoķdur
Mūhaşşal dost u düşmenden tazallüm yādımız yoķdur
Göñüldendir şikāyet kimseden feryādımız yoķdur

Tutar ehl-i mezāk-ı ‘aşķ olan rüsvālıģımız ma‘zūr
İder mi böyle nā-bercā şikāyet olmaģın mecbūr
Ne söylersin gelür mi ķāle hiç hāl-i dil-i rencūr

³⁸⁹Mecmuada tekrar eden dizeler yazılmamış.“Sarraḫ-ı dehr bilmez ise nola kıymetim
Bir gevherim ki hāk-i siyāh içre ҡalmışım” N.D.³⁹⁰ Bu bent divānda 2. bent olarak yazılmış. āb-ı:zāb N.D.³⁹¹ Mecmuada tekrar eden dizeler yazılmamış.“Sarraḫ-ı dehr bilmez ise nola kıymetim
Bir gevherim ki hāk-i siyāh içre ҡalmışım” N.D.³⁹² Bu bentten önce divānda bir bent daha var.“Efsūs-ı bād-ı zehr-i revān-baħş-ı nūş-ı cān
Hem-seng ü zehr ü bende-i elmas-ı cān-sitān
Bulmaz revāc cevher-i cān olsa da rāygān
Sarraḫ-ı dehr bilmez ise nola kıymetim
Bir gevherim ki hāk-i siyāh içre ҡalmışım” N.D.³⁹³ Bu dize divānda üçüncü dizeolarak yer almış. Dārūna iştikā: iştikā N.D.³⁹⁴ 9 N.D.³⁹⁵ Bī-dādımız: feryādımız N.D.

Değil şekvem ol zālîmden eger çi olmuşum mehcūr³⁹⁶

Eyzān

Felek kimdir ki ide tā dil-i virānemiz maḥzūn
Di māğ itmeme degil kaydım ğam u şādī-i çarḥ-ı dūn

66a

Ṭotalım olmuşuz bir āfet-i devrāna meftūn³⁹⁷
Ve lîkin añlarız ḥaşmı hemān biz olmdık maḥzūn³⁹⁸

Eyzān

Dirīgā yār u yārān-ı zamāne cümlesi ğaddār
Fiğānım merḥamet bilmez ne kāfir-kış imiş dildār
Teselli-i eḥibbāya teḥammül cümleden dūş vār³⁹⁹
Hele cānımdan itdi bu dil-i zārım beni bīzār⁴⁰⁰

Eyzān

‘Aceb var mı ğam-ı ‘aşḫ ile hiçbir eylemiş ülfet
Ya vallāhi götürmez ne felek bār-ı ğama tāḫat
Teḥammül eyleyüp bār-ı belāya gönümüz Neş’et
Giriftār-ı ğam itmişdir bizi hiç itmeyüp şefḫat
Gönüldendir şikāyet kimseden feryādımız yoḫdur

167.⁴⁰¹

Gazel-i ‘Ārif Taḥmis Ḥacı Farisi Baba Neş’et Efendi Raḥmetullah

Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilūn

Bir nigehle bende-ğāniñ kām-yāb itmez misin
Cevre mā’ilsin mükāfātın ḥesāb itmez misin
Hiç celāl ü ḫahr-ı Ḥaḫdan ictināb itmez misin
Bendeñi maḥzūn görüp ref’i niḫāb itmez misin
İtdigin va‘d-i ‘ināyetden ḫicāb itmez misin

Ey şeḫ-i ḫübān rikāba ‘arzuḫāl eyler gönül

³⁹⁶ Mecmuada tekrar eden beşinci dize söylenmemiş.” Gönüldendir şikāyet kimseden feryādımız yoḫdur.” N.D.

³⁹⁷ [] biz N.D.

³⁹⁸ Maḥzūn: mecnūn N.D. Mecmuada tekrar eden beşinci dize söylenmemiş.” Gönüldendir şikāyet kimseden feryādımız yoḫdur.” N.D.

³⁹⁹ Eḥibbāya: muḥibbāne N.D.

⁴⁰⁰ Mecmuada tekrar eden beşinci dize söylenmemiş.” Gönüldendir şikāyet kimseden feryādımız yoḫdur.” N.D.

⁴⁰¹ 16 N.D.

Şerha ile dāğ ile bast-ı maḳāl eyler göñül
 Hasbīhālin gūyiyā söyler ḫayāl eyler göñül
 Ḳāl ile olmazsa ḫālen biñ sū'al eyler göñül
 Luṭf idüp ğamzenle olsun bir cevāb itmez misin

66b

'Āşık-ı āşüften ey gül-rūḫ eger çi şad-hezār
 Cümlesi gülşen- serāy-ı vuşlata şeydā vü zār
 Her biri pervāneniñ cānāna itmez cān-nisār⁴⁰²
 Ḥāst-kārān-ı muḫabbet gerçi bī-ḫadd ü şamār
 Lik erbāb-ı ḫulūşu intiḫāb itmez misin

Cürmüm ikrār eyledim cānā benimdir hep günāh
 Ḳıldım ey kān-ı mürüvvet dergeh-i luṭfuñ penāh⁴⁰³
 Tābeyek ḫirmān u ye's ile ola ḫālim tebāh
 'Afv u iḫsāniñla cürmüm ber-ṭaraf olmaz mı āh
 Ben günāh itdimse sen ḫaşd-ı sevāb itmez misin

Neşve-i la'l-i lebiñle mey-perest itdiñ beni
 Sāġar-ı naḫvet ile maḫmūr u mest itdiñ beni
 Cür'a-veş ḫāk-i mezellet içre pest itdiñ beni
 Seng-i ye'siyle yeter sāġar-şikest itdiñ beni
 İnkisārımdan da cānā ictināb itmez misin⁴⁰⁴

Müsteḫaḳḳ-ı ḫahr isem ben ḳıl mürüvvet sen yine
 Ey mürüvvet-pīşe eyle raḫm u şefḳat sen yine
 Şāniña şāyeste ḳıl luṭf eyle raḫm it sen yine
 Ben degilsem lāyık-ı enzār-ı ref'et sen yine
 Zātıña şāyān elṭāfi ḫesāb itmez misin

67a

Ḥāl-i zār-ı Neş'et'e sultān-ı zī-şānım baḳıp
 Baña şefḳat eylemez mi merḫamet-kārım baḳıp
 Bir nigāh-ı luṭf eder mi şāh-ı devrānım baḳıp
 'Arzuḫāl-i 'ārif-i nāçize sultānım baḳıp

⁴⁰² İtmez: kılmaz N.D.

⁴⁰³ Mürüvvet: fütüvvet N.D.

⁴⁰⁴ Cānā: sāḳi N.D.

Bāri bir radd-i cevāb irtikāb itmez misin

168.⁴⁰⁵

Güfte-i Hayri Afeti Tahmis Hoca Farisi Baba Neş'et Efendi Rahmetullah

Mefâ'ılün / Mefâ'ılün / Mefâ'ılün / Mefâ'ılün

Şabāhu'1 hayır kı1 nūr-ı maḥabbetle dil-i tārı

Füyüzāt-ı seḥer ola derūna 'aşkın āsārı

Nesim-i nev-bahār it dūd-ı āh-ı ḥātır-ı zārı

Gül-i tevḥīde şebnem eyle 'āşık-eşk-i esrārı

Açıp dāğ-ı dilinden ḡonce-i gü1zār-ı ebrārı

Geçüp ebrū ve müjgān ḥāl ü ḥātđan 'aşkla ḥāş ol

Geçür rīş ü berütı tığđan abdāl-ı ihlāş ol

Serimū ḡalmasın ḡaydın fenā baḡrinde ḡavvaş ol

Erenler dergehinde bir ḡalender bende-i ḥāş ol

Tırāş it çār-darb ile ḡönülđen fikr-i aḡyārı

67b

Felek gibi dolān derānda ebr-i şevkle zār it

Melekler gibi zıkr-i devr-i ā'lāyı sen ezkār it

Semā'a gir urup çarḡ 'āşıkāne devr-i edvār it

Fenā bezminde ser-gerdānlıḡı gerdün gibi kār it

Dolaş mānend-i mihr ü māh gerd-i ḡuḡb-ı edvārı

Künüz u 'arş u ferş-i devlet insān-ı kāmilde

Hemān naḡd-i dü- 'ālem-i ḡazret insān-ı kāmilde

Dü-giti taḡt u baḡt-ı himmet insān-ı kāmilde

Meded noḡşāna düşme ḡıđmet insān-ı kāmilde

Bıraḡma dest-i zıkr ü fikrden mizān-ı iḡrārı

Cihān 'ālem itlāḡ mülkü cāy-ı ḡayretđir

Mülük-ı devleti birlikde pāy-ı taḡtı vaḡdetđir

Heme mir ü gedā yekser cevāhir-pūş-ı vūs'atđir

Tecerrüd 'ālemi pīrim 'aceb vās'i-i vilāyetđir

O kişver şehleridir vārisān-ı mülk-i ḡünkārı

⁴⁰⁵ 14 N.D.

Zer ü sîm ü mese sikke urur şâhân devrânda
 Maḥabbet naqşı ƣalb-i kâfir ile ehl-i îmânda
 O sultândır ki fermân-revân cümle cihân-ı cânda⁴⁰⁶
 Haĳıkat dîdesiyle baĳ yürütmüş sikkesin ânda
 Vücüd iĳliminiñ sultânı Cem câh-ı ‘aĳâ-kârı

68a

Dü-demdir Zülfükâr-ı Mesnevî bu fehm ü idrâkim
 Kimin ĳâk eyler ‘âlemde kimin ‘âlemlere ĳâkim
 Cihânda şehriyâr olur ƣalu ƣurbanıdır her kim
 Şehinşâh-ı kerâmet sikke Mevlânâ-yı Rûmi kim
 Hüsâm-ı Nuĳkı kesmişdir göklerin ‘ırk-ı inkârı⁴⁰⁷

Mübârek tal‘atından sırr-ı vahddet kim açılmışdır
 Cemâl-i pertevinden şubĳ-ı devlet kim açılmışdır
 Fürûĳ-ı mihr zâtından ne ĳikmet kim açılmışdır
 O şems-i maşrıĳ-ı sırr-ı hüviyyet kim açılmışdır
 Yed-i feyziyle rûy-ı dehre bâb-ı ĳikmet-bârı

O sultân-ı cihân-gîr-i ledünnî ĳâl-i ƣâlinden
 O şâhenşâh-ı tâc u taĳtı ma‘nâ ƣâl-i ĳâlinden⁴⁰⁸
 O Zullullâh şu‘â-ı nûr-ı feyż-i bî-zevâlınden
 O bürhân-ı muĳaĳaĳ pîşe kim sırr-ı kemâlınden
 Şalâĳ-ı himmeti el’ân mülk-i Rûmadır sârî

Gülistân-ı vilâyet ĳaşre dek feyziyle sâbitdir
 Riyâz-ı mülk ü millet ĳaşre dek feyziyle sâbitdir⁴⁰⁹
 Heme ma‘nî vü şûret ĳaşre dek feyziyle sâbitdir
 Bahâr-ı dîn ü devlet ĳaşre dek feyziyle sâbitdir
 Tıttup şıyt-ı ƣudümi ser-te-ser âfâĳ u aĳtırı

68b

Gürüh-ı ‘âşıĳân mensüb-ı bâb-ı Rabb-i ‘izzetdir
 Ricâl-i devleti erbâb-ı divân-ı ĳaĳıĳatdır

⁴⁰⁶ Fermân-revâ cümle cihân-ı cânda: fermânı revândır kişver-i cânda N.D.

⁴⁰⁷ Göklerin: Bu kelime divanda yok.

⁴⁰⁸ Taĳtı: baĳtı-ı N.D.

⁴⁰⁹ Mülk ü millet: mülk-i devlet N.D.

Mākām-ı ‘āşıkân bu halka-i hâşân-ı hazretdir
 Bu meydan erleri rehbürde-i eyvân-ı vahadtedir
 Bu cem ‘in sümme vechullahdır meclâ-yı inzârı

Nesîmen heşt-behişt ‘arş-ı mu’allâ âşiyânıdır
 Gehî bâzû-yı şâhenşâh-ı vahdet kim mekânıdır
 Heme yek-cünbüş-i bâl-ı hudûdu dü-cihânıdır
 Bu cânlar şâh-bâzân-ı maţâr-ı lâ-mekânıdır
 İderler şayd-ı kebk-i kühsâr-ı mülk-i envârı

Gehî dalkı kabâ-yı şâh-ı nevrûza degişmezler
 Palâs u postu taht u baht-ı firûze degişmezler
 Külâh-ı fakrı tâc-ı devlet-efrûza degişmezler
 Melâmet hırkasın dîbâ-yı zerdûza degişmezler
 Şoyarlar kâmet-i cândan kiyâs ‘aceb ü pindârı

Hemânâ ‘ayn rüstâ-hîzdir vaz’ı ‘azîzânın
 Nola nâyı olursa şûr-ı maşşer ki bu davrânın
 Tehî şanma semâ’ u devrini devrânda merdânın
 Felek tennüre-püş abdalıdır bu bezm-i ‘irfânın
 Uşûl-i ‘âşıkân-ı Mevlevîye uymuş etvârı

69a

Nevâ-yı ‘aşkla çün kâse-i tanbûr-ı Nûbe- kâh
 Şadâ-yı arğanûn eyler hemin kühsâr u seng-lâh
 Cemâdât-ı bile ‘aşk u muhabbet eylemiş küstâh
 Ney inler def döger gögsün rebâbıñ sînesi sūrâh
 Nümâyân her birinde sūziş-i ‘uşşakıñ âsârı

Şeh-i sultân ma‘şûkun vaşf-ı şânıdır gayrı
 Kime lutf itse Neş’et feyzine olur mazhar Hayri
 Hemân fevvâre-i kevser olur kilik-i sebük-seyri
 Emîru’l ‘aşkıñıñ çâker-i dîrînesi Hayri
 Zülâl-i na’tıñ itdi nâvidân-ı hâmeden cârı

Budur ümmîd-i ihsân u ‘atâ-yı pâdişâhîden
 Hudâvendân-ı tâc-efser hıdvân-ı külâhîden

Selāṭīn-i cihān ma'nī rūḥānī sipāhīden
 Temennī vü recāsı oldur 'uṣṣāḳ-ı ilāhīden
 İrişdikde huzur-ı Hakkā vaqt-i celb ü ihzārı

İlāhī himmet-i merdān pīrān-ı haḳīḳatle
 Hudāyā iltifāt-ı hāṭr-ı ehl-i velāyetle
 Hemān imdād-ı ḳudsi ehl-i imdād u kerāmetle
 Du'a-yı hāliş-i sādāt-ı aḥvān ṭarīḳatle
 Ola ol bī-kese esrār-ı Mevlānā meded-kārı

69b

169.⁴¹⁰

Gazel Cāmī-i Tahmis Hoca Fārisī Bāba Neş'et Efendi Raḥmetullah

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

Bezm-i cāmīde mey-i 'aşḳıñ olup cür'a-keşi
 Olmuşam mest-i muḥabbet aḳıdup ḳānlı yaşı
 Ururum na'ra-i mestāne hemān şubḫ u 'işi
 Lī ḥabib mednī 'arabī karşı
 Ki dönmemiş māye-i şādī ü hoşī

Vaḫy ü ilhām-ı Hudādır süḫan-ı muḫteremi
 Olmayan mazḫar-ı elṭāf u kemā-il keremi⁴¹¹
 Mazḫar-ı sırr-ı eḫādis-i şerīfī ola mı
 Fehm-i rāzişo 'arabī men 'acemī
 Lāf mihr o ḳureşī men ḫabeşī

Tā ezel bezm-i elest nūrı iken faḫr-i cihān⁴¹²
 Şem '-i dīdārına sūzān idi pervāne-i cān
 Yānaraḳ yāḳılarak 'āleme geldim sūzān
 Zerre vārım behevādarı o raḳş kenān
 Tā şadān şehir-i afāḳ bi hūd seyyid veşī

Bundan 'ālā nedir 'uṣṣāḳına iḫsān u kerem⁴¹³
 Olalar devlet-i dīdār ile hoş-dil-i hürrem

⁴¹⁰ 13 N.D.

⁴¹¹ Mazḫar-ı: nā 'il-i N.D.

⁴¹² Nūrı: olmuş, faḫr-i cihān: şāh-ı cihān N.D.

⁴¹³ İhsān: elṭāf N.D.

Süretâ fūrkat ü ma'nide vişali her dem
Geçe şad merhale dü rest pîş-i nazırım
Veche fî nazarı gel gadât ü 'işi

70a

Huş-yārān-ı vefadır heme mestān-ı elest
Sāğar-ı sırr-ı maḥabbet ola ḥāşā ki şikest
Neş'e-mend olmaz o kim olmāya peymāne be-dest
Şaffet bāde-i 'aşk müşakkaş..... mest
Zevkin mi neşināsı baht atā başşı

Sūziş-i 'aşk-ı nebī ile 'aleyhi'ş şalāvāt
Şöyle dil-teşne gidem maḥşere bulduḡda ḥayāt
Ola sīrāb-ı sirişk ḥuşk-lebān-ı 'Araşāt
Maşlahat nīst serā seyrā-zin āb-ı ḥayāt
..... bī gel zamān 'ateşi

Sālik-i şāh-reh-i 'aşk budur tavr- pesend
Olmaya cānı cihān kayd u 'alāka peyvend
Neş'etā ehl-i maḥabbet olana pes bu pend
Cāmı erbāb u vefā Cizre
Ser..... ezin rāh-ı ḡadem bāz-geş

70b

170.⁴¹⁴

Müseddes

Mef'ülü / Fā'ilätü / Mefā'ilü / Fā'ilün

Dün sāye şaldı başıma nā-geh bir āfitāb
Ḳopdu ḡıyāmet oldu cihān 'arsa-i ḥesāb
Başımdan aşdı tābiş-i 'aşkıyla āteş-āb
Gördü behişt-i ḥüsnü göñül kıldı ıztırāb
Bugün ne kevn ne 'arabda gehdir didim didi
Rüz-ı cezā-yı rūḡ-ı revānuñdurur seniñ

Bir ravza görmüşem gül-i ḡod-rū çemen çemen
'Anber-i şemīm sünbül-i müşgin Ḥuten Ḥuten

⁴¹⁴ 3 N.D.

Şebnem o bağa lü'lü-i lālā 'Aden 'Aden
 Esbāb-ı şevk şiveyi şorma tümen tümen
 Bu ne behişt 'işve-gehidir didim didi
 Hüsnum riyāzı bāğı cinānıñdurur seniñ

Bir çeşme-sarı cilve-geh itmişdi ol peri
 Mehtāb hünü şānki behişt itmiş ol peri
 Şalmışdı şuya tal'at-i meh şu'le vü ferī
 Ceyhün-ı nūr itmişdi cüy-ı peykeri
 Bu cüybārda bu ne mehdīr didim didi
 'Aqs-i ruhumla eşk-i revānıñdurur seniñ

Bir kahrāman-ı zālīm-i hūnhār velī amān
 Bir [...] garībe çekip tīg ü cān-sitān⁴¹⁵
 Biñ üzerinde virmez aña hiç amān zamān⁴¹⁶
 Giryān-ı cihān hāline handān özü hemān
 Bu geşte kim bu hūnu ne şehdīr didim didi
 Şahīb-kırān gamze vü cānāndurur seniñ

71a

Oldu dūcār bir mehe kim āsumān nāz
 İrmez kemend-i āh u niyāzıyla ser-firāz
 Erbāb-ı hāle hāli olur kıble-i namāz
 Bir rişte gördüm anda ki cān beste-i niyāz
 Kākül mü ne belā-yı siyehdir didim didi
 Hable'l-verīd gerden-i cānāndurur seniñ

Gördüm bir āfitāb-ı cemāli cihān hūsn
 Yā bir melek ki cilve-gehi āsmān-ı hūsn
 'Ayne'l-hayāt reşha dehānı cān-ı hūsn
 Her bir nigāhı hey ne yamān cān-sitān-ı hūsn
 Şīr-i siyeh ahū nighedir didim didi⁴¹⁷
 Hūnı gözüm ki teşne-i kānuñdurur seniñ

⁴¹⁵ [...] bī-nevā N.D.

⁴¹⁶ Üzerinde: zaḥm uranda N.D.

⁴¹⁷ Şīr-i siyeh: şīrīn nigh N.D.

Gördüm bir özge şahs-ı cihân gürd herze t̄az⁴¹⁸

Merd-i ğarīb seyr-i seyāhatle ser-firāz

‘Ālemde āşinālıĝla bulmuş imtiyāz

Bīgāne rev ü kıaydı gele hiç niyāz u nāz⁴¹⁹

Bu şahşım kim ne h̄ālī tebehdür didim didi⁴²⁰

Neş’et cihānda nāmla şānuñdurur senin

⁴¹⁸ Herze t̄az: zih t̄az N.D.

⁴¹⁹ Gele: degil N.D.

⁴²⁰ Şahşım: şahş N.D.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MATERYAL VE METOT

4.1. MATERYALLER

Bu çalışma İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığında yer alan Bel_Yz_K1589 numaralı şiir mecmuasıdır. Metin transkripsiyon edilirken aşağıdaki sözlüklerden ve İsmail Ünver'in makalesinden yararlanıldı.

- *Kāmūs-ı Türkī (Şemseddin Sāmi, 1998)
- *Osmanlıca -Türkçe Lūgat (Devellioğlu, 2010)
- * Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler (Ünver, 2008)

Bu mecmua transkribe edildikten sonra metinde geçen şiirler aşağıda verilen Dîvânlardaki şiirlerle karşılaştırılıp metin tenkidi yapıldı.

- *Koca Rāgıp Paşa ve Dîvân-ı Rāgıp (Demirbağ, 1999)
- *Koca Rāgıp Paşa Dîvânı (Yorulmaz, 1989)
- *Haşmet Dîvân (Arslan ve Aksoyak, 2018)
- *Hoca Neş'et Divânı (Oğraş, 1991)
- *İzzet Ali Paşa Dîvânı (Aypay, 1998)

4.2. MECMUANIN İNCELENMESİ VE METİN TENKİDİ METODU

Metin tenkidi, metindeki doğru ve yanlışları meydana çıkartma ve düzeltme çalışmaları yapmak için nüshalar arasındaki farkları ortaya koymak maksadıyla incelemek ve değerlendirmektir.

İncelemiş olduğumuz mecmuadaki şiirler Dîvânlardaki şiirlerle karşılaştırılarak farklılıklar dipnotlarla gösterilmiştir. Mecmuada Dîvânlardan farklı olarak beyit sayısı farklılığı, diziliş farklılığı ve kelime farklılığı gibi durumlar söz konusudur. Bu nüsha farkları dipnotlarla gösterilmiştir. Mecmuada bazı varakların eksik olduğu görülmüştür. Mecmuanın bazı varakları da tahrip olduğu için okunmayan kopuk yerleri bulunmaktadır. Bu eksikliklerden dolayı bazı gazellerin ve

kasidelerin olmayan kısımları da dîvânların incelenmesi sırasında tamamlanarak dipnotlarda yazılmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR VE TARTIŞMA

Tez konumuz olan mecmua, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığında Bel_Yz_K1589 numaralı şiir mecmuasıdır. Mecmua, içerisinde seçme şiirler bulunan XVIII. yüzyıla ait bir mecmuadır. İncelemiş olduğumuz mecmua 71 varaktan oluşmuştur. Mecmuada XVIII. yüzyıla ait şairlerin şiirleri yer almaktadır. Mecmuada, beş farklı şairin şiiri bulunmaktadır. Şairlerin sırasında herhangi bir düzen gözetilmediği görülmüştür. Aynı şaire ait şiirlere farklı varaklarda da yer verilmiştir. Ancak aynı şaire ait şiirler arka arkaya yazılmışsa sonraki şiirlerde “velehu” şeklinde belirtilmiştir. Bazı musammatlarda da tekrarlayan dizeler yazılmamış “eyzan” şeklinde belirtilmiştir. Mecmuanın 32a varağında yer alan tesdîsin tekrarlayan dizeleri verilmemiş, eyzan şeklinde belirtilmiştir. 63a varağında yer alan muhammesin tekrarlayan dizeleri verilmemiş, eyzan şeklinde belirtilmiştir. 63a-63b varakları arasında yer alan Mersiye-i Nür-u Çeşmi Günin Hazreti İmâm Hüseyin Radiyallahu ‘Anh başlıklı muhammes şeklinde yazılmış olan mersiyeinin de tekrarlayan dizeleri verilmemiş, eyzan şeklinde belirtilmiştir. Mecmuada yer alan şiirler bitmeden diğer sütuna veya diğer varağa geçilince “tetimme” şeklinde belirtilmiştir. Mecmuada yer alan kasidelerin çoğuna başlık konulmuştur. Mecmua da en çok kullanılan nazım şekilleri gazel ve kasidedir. Mecmuada en çok şiiri bulunan Koca Ragıp Paşa’dır. Ragıp Paşa’nın 76 gazeli bulunmaktadır. Mecmuada en çok kasidesi bulunan Haşmet’tir. Haşmetin 13 kasidesi vardır. Muhammes, tahmis, müseddes, muaşşer gibi nazım şekilleri Hoca Neş’et’e aittir.

Mecmuada aruz kalıplarından en çok Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün/ Fâ’ilâtün / Fâ’ilün kalıbı kullanılmıştır. Bu kalıp 41 şiirde kullanılmış. Mecmuada en çok kullanılan diğer kalıp Mefâ’ilün / Mefâ’ilün / Mefâ’ilün / Mefâ’ilün kalıbıdır. Bu

kalıp 31 şiirde kullanılmıştır. Bunlara ek olarak mecmuada yer alan şiirler estetik bir şekilde yazılmıştır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığında Bel_Yz_K1589 numaralı şiir mecmuasının muhtevası şöyledir.

1b'de Ragıb'ın 7 beyitlik 2 gazeli, 2a'da biri 6 beyitlik biri de 7 beyitlik 2 gazeli,

2b'de Ragıb'ın biri 7 beyitlik biri de 5 beyitlik 2 gazeli, 3a'da 7 beyitlik 2 gazeli,

3b'de Ragıb'ın 7 beyitlik 2 gazeli, 4a'da 11 beyitlik 1 gazeli,

4b'de Ragıb'ın biri 7 beyitlik biri de 9 beyitlik 2 gazeli, 5a'da 7 beyitlik 1 gazeli,

5a-5b'de Ragıb'ın 12 beyitlik 1 gazeli,

5b'de Ragıb'ın 8 beyitlik 1 gazeli, 6a'da biri 7 beyitlik biri de 5 beyitlik 2 gazeli,

6b'de Ragıb'ın biri 7 beyitlik biri de 5 beyitlik 2 gazeli, 7a'da biri 5 beyitlik biri de 7 beyitlik 2 gazeli,

7b'de Ragıb'ın biri 7 beyitlik biri de 6 beyitlik 2 gazeli, 8a'da biri 7 beyitlik biri de 6 beyitlik 2 gazeli,

8b'de Ragıb'ın biri 7 beyitlik biri de 6 beyitlik 2 gazeli, 9a'da 7 beyitlik 2 gazeli,

9b'de Ragıb'ın 7 beyitlik 2 gazeli, 10a'da 7 beyitlik 2 gazeli,

10b'de Ragıb'ın biri 5 beyitlik biri de 7 beyitlik 2 gazeli, 11a'da 9 beyitlik 1 gazeli,

11a-11b'de Ragıb'ın 7 beyitlik 1 gazeli, 11b'de biri 4 beyitlik biri de 7 beyitlik 2 gazeli, 12a'da 6 beyitlik 1 gazeli,

12a-12b'de Ragıb'ın 11 beyitlik 1 gazeli, 12b'de 7 beyitlik 1 gazeli, 13a'da biri 6 beyitlik biri de 5 beyitlik 2 gazeli,

13b'de Ragıb'ın biri 5 beyitlik biri de 7 beyitlik 2 gazeli, 14a'da 7 beyitlik 2 gazeli,

14b'de Ragıb'ın 7 beyitlik 2 gazeli,

15a'da İzzet'in biri 6 beyitlik biri de 8 beyit beyitlik 2 gazeli,

15b'de İzzet'in biri 9 beyitlik biri de 5 beyitlik 2 gazeli,

16a'da İzzet'in bir gazelinin başı yok 4 beyti var. Bir de 7 beyitlik 1 gazeli var.

16a-16b'de İzzet'in biri 9 beyitlik biri de 5 beyitlik 2 gazeli,

17a'da Haşmet'e ait başı olmayan bir şiir var.

17a-19b'de Haşmet'in Kaside-i Bahariyyedir Medhi Rağıp Paşa başlıklı 65 beyitlik kasidesi,

19b-22a'da Haşmet'in 12 bendden oluşan 1 tekib-i bendi,

22b-23b'de Haşmet'in Tarih-i Rağıp Pâşâ Sene 1171 başlıklı 43 beyitlik kasidesi,

24a-26a'da Haşmet'in 66 beyitlik kasidesi,

26a-28a'da Haşmet'in 54 beyitlik kasidesi,

28a-29a'da Haşmet'in Tarih-i Cülûs-u Sultan Osman başlıklı 31 beyitlik kasidesi,

29b-30b'de Haşmet'in Haşmet Berây-ı Tarih-i Şadâret-i Mustafa Pâşâ başlıklı 34 beyitlik kasidesi,

30b-31b'de Haşmet'in Na 'at-ı Şerif başlıklı 37 beyitlik kasidesi,

32a'da Haşmet'in 1 bebndi olan 1 tesdis, 32a'da Eyzân başlıklı üç tane ikişer beyit, tesdisin tekrar eden dizeleri verilmemiş.

32b'de Haşmet'in 7 beyitlik 2 gazeli, 33a'da 5 beyitlik 2 gazeli,

33a-33b'de Haşmet'in biri 5 biri 6 beyitlik 2 gazeli, 34a'da 6 beyitlik 2 gazeli,

34a-34b'de Haşmet'in biri 5 biride 6 beyitlik 2 gazeli, 34b- 35a'da biri 7 biri de 5 beyitlik 2 gazeli,

35a- 35b'deHaşmet'in ikisi 5 biri de 6 beyitlik 3 gazeli,36a'da biri 6 biri de 5 beyitlik 2 gazeli,

36a-36b'daHaşmet'in biri6 ikisi de 5 beyitlik 3 gazeli, 37a'da biri 5 biri de 6 beyitlik 2 gazeli,

37a-37b'da Haşmet'in 5 beyitlik 3 gazeli,38a'da 5 beyitlik 2 gazeli,

38a-38b'de Haşmet'in 5 beyitlik 2 gazeli, 4 beyiti olan son kısmı olmayan 1 gazeli,

39a'da İzzet'in 5 beyti olan başı olmayan 1 gazeli ve 6 beyitlik 1 gazeli,

39b'de İzzet'in biri 5 biri de 6 beyitlik 2 gazeli,

39b'de sadece 1 beyit

40a'da Rağıp'ın 6 beyitlik 1 gazeli, 40a'da son kısmı olmayan 1 gaze,

40b'de son beyti olmayan 1 gazeli, 40b'de Rağıp'ın 7 beyitlik 1 gazeli,

41a-42b'de Haşmet'in baş kısmı olmayan 49 beyti olan 1 kasidesi,

42b-45a'da Haşmet'in Dürr-i Medhî Ragıb Pāşā başlıklı 76 beyitlik 1 kasidesi,

45a-46a'da Haşmet'in Derr-i Medhî Defterdār Halim Üftān başlıklı 37 beyitlik 1 kasidesi,

46b-47a'da Haşmet'in Haşmet-i Ramazāniyye başlıklı 22 beyitlik 1 kasidesi,

47b-48a'da Haşmet'in Ramazāniyye Diğēr başlıklı 23 beyitlik 1 kasidesi,

48b'de Haşmet'in 14 beyti olan sonu olmayan 1 kasidesi,

49a'da Haşmet'in 5 beyitlik 2 gazeli

49a- 49b'de Haşmet'in 5 beyitlik 1 gazeli,

50a'da mahlas kullanılmamış 7 beyitlik 1 gazel,

50a'da İzzet'in 5 beyitlik 1 gazeli,

50b'de İzzet'in biri 5 biri de 7 beyitlik 2 gazeli,51a'da biri 6 biri de 7 beyitlik2 gazeli,

51b'de İzzet'in 10 beyitlik 1 gazeli,51b-52a'da 9 beyitlik 1 gazeli,

52a- 52b'de İzzet'in biri 12 beyitlik biri de 7 beyitlik 2 gazeli,

53a'da İzzet'in 10 beyitlik 1 gazeli,

53a- 53b'de şairi olmayan 1 gazel,

53b'de İzzet'in 5 beyitlik 1 gazeli,

54a'da Ragıb'ın biri 7 biri de 5 beyitlik 2 gazeli,

54b'de Ragıb'ın biri 5 biri de 7 beyitlik 2 gazeli,55a'da 7 beyitlik 2 gazeli,

55b'de Ragıb'ın biri 7 biri de 8 beyitlik 2 gazeli,56a'da biri 6 biri de 7 beyitlik 2 gazeli,

57a'da Ragıb'ın biri 7 biri de 6 beyitlik 2 gazeli,56b'de biri 6 biri de 7 beyitlik 2 gazeli,

58a'da Ragıb'ın 7 beyitlik 2 gazeli,57b'de 7 beyitlik 2 gazeli,

59a'da Ragıb'ın 7 beyitlik2 gazeli, 58b'de 7 beyitlik 2 gazeli,

59b'de Ragıb'ın biri 8 biri de 5 beyitlik 2 gazeli,

60a -60b'de Maḥlaşnāme-i Cenāb-ı Seyyid Pertev Efendi başlıklı 1 kasidesi,

60b-61a'da Neş'et'in sākīnāme başlıklı 1 mu'aşşeri,

61b-62a'da Neş'et'in Meşğ-i Sūhan Kaşdıyla Buyurdıkları Kaşide-i Garrādır başlıklı 1 kasidesi,

62b'de üçüncü bendi eksik olan 1 mu'aşşer, 63a'da bir muhammes, muhammesin tekrar eden dizeleri verilmemiş. 2 eyzān,

63a-63b'de Neş'et'in Mersiye-i Nūr-u Çeşmi Günin Hazreti İmām Hüseyin Rażı Allah başlıklı muhammesi,

63b-64a'da Neş'et'in Muḥammes Sö-z-nākin başlıklı 4 bendlik 1 muhammesi,

64a-64b'de Neş'et'in Muḥammes Der Tezmin-i Mışra'ı Fazūli başlıklı 4 bendlik 1 muhammesi,

64b-65a'da Neş'et'in Muhammes Ḥasbiḥāl başlıklı 5 bendlik 1 muhammesi,

65a'da sadece 1 bendi olan Muḥammes Taẓmīn Beyit Meşhūr başlıklı muhammes,

65b'de 1 eyzān,65b'de 2 bendi olanMuḥammes Taẓmīn Beyit Meşhūr başlıklı muhammes,

66a'da 3 eyzān,

66a- 67a'da Neş'et'in Gazel-i 'Ārif Taḥmis Ḥacı Farisi Baba Neş'et Efendi Raḥmetulla başlıklı 7 benlik 1 tahmisi,

67a-69a'da Neş'et'in Güfte-i Ḥayri Afeti Taḥmis Ḥoca Farisi Baba Neşāt Efendi Raḥmetullah başlıklı 18 bendlik 1 tahmisi,

69b-70a Neş'et'in Gazel Cāmī-i Taḥmis Ḥoca Fārisī Bāba Neş'et Efendi Raḥmetullah başlıklı 7 bendlik 1 tahmisi,

70b-71a'da Neş'et'in 7 bendlik 1 müseddesi,

SONUÇ

Klasik Türk edebiyatı alanında yapılan araştırmalar için vazgeçilmez kaynaklardan olan mecmualardan İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığında Bel_Yz_K1589 numaralı Şir mecmuasını çeşitli yönleriyle tanıtmaya çalıştık.

Bu çalışmada mecmuanın tanımı ve edebiyat tarihimizdeki yerine değinilmiştir. Mecmuanın özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Mecmuada yer alan Şairler hakkında bilgi verilmiştir. Mecmuada kullanılan nazım şekillerine ve vezinlere yer verilmiştir.

Farklı nazım şekillerinden seçilerek oluşturulan mecmua kültür tarihimiz açısından zengin bir içeriğe sahiptir. Mecmuada en çok kullanılan nazım şekli gazeldir. Mecmuada kasidelere de ağırlıklı olarak yer verilmiştir. Bunların yanı sıra muhammes, tahmis, müseddes muaşşer, terhib-i bent gibi nazım şekilleriyle yazılmış Şiirler de vardır. Na‘at-ı Şerif ve ramazaniyye gibi dini içerikli Şiirler; mahlasname, sakiname, mersiye gibi nazım türlerinin yer aldığı mecmua farklı Şairlerin Şiirlerine yer vermesi yönüyle de günümüzdeki antolojilere benzemektedir.

Klasik Türk edebiyatının önemli bir sahasını oluşturan nazirecilik geleneği hakkında en önemli veri sunan kaynaklar mecmualardır. İncelemiş olduğumuz mecmua nazire mecmuası olmadığı halde Haşmet’in yazmış olduğu kasidelerin çoğu Nefi’nin kasidelerine naziredir.

Mecmua fiziki olarak çok iyi bir durumdadır. Ancak bazı varakların eksik olduğu tespit edilmiştir. Mecmuda olmayan kısımlar dîvânların incelenmesi sırasında dipnotlarda yazılmıştır.

Mecmuaya alınan Şiirler Şairlerin dîvânlarında bulunmaktadır. Dîvânlarda bulunamayan bir Na‘at-ı Şerif ve bir gazel vardır. Na‘at-ı Şerif mecmuanın 30b -31b varakları arasında yer almaktadır. Birçok Şiirde Dîvânlardan farklı olarak beyit sayısı

farklılığı, diziliş farklılığı ve kelime farklılığı gibi durumlar söz konusudur. Bu farklılıklar da dipnotlarla gösterilmiştir.

XVIII. yüzyıl şairlerinin şiirlerine yer verilen mecmuada genellikle gazel nazım şekli ve en çok fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün kalıbı kullanılmıştır.

Metnin yazılış şekli okuyucunun dikkatini çekebilecek niteliktedir. Bu durumun derleyicinin ustalığını yansıttığını söyleyebiliriz. Mecmuanın içeriği dikkate alındığında edebi ve dini yönü güçlü metin örnekleri bakımından zengin bir kültür hazinesidir diyebiliriz. Derleyicinin estetik zevkinin göstergesi olan mecmualar toplumu da yansıtmaktadır. Bizim çalıştığımız mecmuada derleyici belli değildir. İncelemiş olduğumuz mecmuadaki şiirler XVIII. yüzyıl şairlerinin şiirlerini içermektedir. Mecmuada şiiri en fazla yer alan şair Ragıp Paşa'dır. Ragıp Paşa'nın yakınlığını kazanarak onun tarafından korunan, Ragıp Paşa'ya kasideler yazan Haşmet'in şiirlerine de ağırlıklı olarak yer verilmiştir. Bu durum Ragıp Paşa'nın derleyici tarafından sevildiğini göstermektedir. Aynı zamanda derleyicinin dönemin sosyal ve siyasi ortamını bilen biri olduğu söylenebilir. Mecmuadaki musammat tarzındaki şiirler de ağırlıklı olarak Hoca Neş'et tarafından yazılmıştır.

Mecmuada yer alan şiirlerden yola çıkarsak XVIII. yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu'nun güç kaybettiği bir dönem olmasına rağmen edebiyatta hala gücünü koruduğu görülmektedir.

Klasik Türk edebiyatı öyle bir ummandır ki ne kadar araştırma yapılsa da sona ulaşılmaz. Osmanlı eserlerinin günümüz Türkçesine kazandırılması Türk kültürünün zenginliği açısından önemli bir kazanç olacaktır. Mecmuaların da kültür tarihimize yaptığı katkıları göz önünde bulundurursak, tezimize konu olan bu çalışmamızla kültür hazinemize bir nebze hizmet ettiysek hedefimize ulaşmış sayılırız.

KAYNAKÇA

- Arslan, M. ve Aksoyak, İ. H. (2018). *Haşmet Dīvān*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Aydemir, Y. (2007). Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler. *Turkish Studies*, 2 (3): 122- 137.
- Aydiner, M. (2007). Ragıp Paşa. *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul. C 34: 403- 436.
- Aypay, İ. A. (1998). *Lale Devri Şairi İzzet Ali Paşa, Hayatı-Eserleri-Edebî Kişiliği Dīvān Tenkitli Metin Nigâr-name Tenkitli Metin*. İstanbul.
- Demirbağ, Ö. (1999). *Koca Râgıp Paşa ve Dīvān-ı Râgıp*. Doktora Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Devellioğlu, F. (2010). Mecmua. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Gibb, E. J. W. (1999). *Osmanlı Şiir Tarihi III-IV-V*. Akçağ Yayınları, Ankara.
- Levent, A. S. (1998). *Türk Edebiyatı Tarihi*. Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Kut, G. (1986). Mecmualar. *Türk Dili Edebiyatı Ansiklopedisi*. Dergâh Yayınları, İstanbul. C.6,
- Kurnaz, C. ve Aydemir, Y. (2013). Mecmualara Sorulması Gereken Sorular. *Turkish Studies*, 8 (1): 51- 64.
- Köksal, M. F. (2012). Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP). *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, Hatice Aynur- Müjgân Çakır vd. (Ed.). Turkuaz Yayınları, İstanbul: 409-431.
- Mengi, M. (2012). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*. Akçağ Yayınları, Ankara.
- Oğraş, R. (1991). *Hoca Neş'et Divânı (İnceleme ve Tenkitli Metin)*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Okay, O. (1997). Haşmet. *İslam Ansiklopedisi*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, C 16, 422-424.
- Okuyucu, C. (2010). *Dīvān Edebiyatı Estetiği*. Kapı Yayınları, İstanbul.
- Okuyucu, C., Kartal, A. ve Köksal, F. (2012). *Klasik Dönem Osmanlı Nesri*. Kesit Yayınları, İstanbul.
- Pala, İ. (2011). *Dīvān Edebiyatı*. Kapı Yayınları, İstanbul.
- (2015). Mecmua. *Ansiklopedik Divān Şiiri Sözlüğü*. Kapı Yayınları, İstanbul.
- Sâmi, Ş. (1998). *Kāmūs-ı Türkî*. Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- Uzun, M. (2003). Mecmua. *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, C 28: 265- 268.
- Ünver, İ. (2008). Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler. *Turkish Studies*, 3 (6): 1- 46.
- Yorulmaz, H. (1989). *Koca Râgıp Paşa Dīvānı (Araştırma ve Metin)*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ÖZGEÇMİŞ

Nursen Solak, 15 Şubat 1979 Gaziantep'in Nizip ilçesinde doğdu. 2003 yılında Gaziantep Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih bölümünden mezun oldu. 2008 yılında tezsiz yüksek lisans yaptı. 2014 yılında Gaziantep Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. 2015 yılında Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisansa başladı.2015 Yılında başladığı Türk Dili ve Edebiyatı öğretilmeliği görevini halen ifa etmektedir.

RESUME

Nursen Solak was born on 15th February 1979 in Nizip, Gaziantep. She has graduated from the Department of History, Faculty of Science and Letters, the Gaziantep University in 2003. She has completed her master's degree without thesis in 2008. She has graduated from the Department of Turkish Language and Literature, Faculty of Science and Letters, Gaziantep University. She has started to her master's degree at the Department of Old Turkish Literature, the Institute of Social Sciences, Gaziantep University in 2015. She has been working as teacher of Turkish Language of Literature since 2015.